פרשת **קרח** תשפ"ד לפ"ק | גליון תתתקנ"ד שנה כ"ח

קול התאחדותינו

יו"ל ע"י התאחדות האברכים דחסידי סאטמאר

בנשיאות כ"ק פרן דבינו הגה"ק שליט"א

בני ברק יצ"ו

המעט כי העליתנו מארץ זבת חלב ודבש

רעב כבד פקד את הארי מלך החיות, בין עצי היער הסתובב לו סר וזעף מוכן הוא לטרוף ולדרום את כל אשר ימצא כדי להשקיט רעבונו, שלשה ימים שיחר לטרף ולא עלה בידו.

האריה חשש שסופו יהיה שיגווע ברעב, מה עשה, יצא אל עבר היער, פגש וראה סום דוהר לעברו, טרף את הסום ושיסעו לגזרים, בעודו מתהלך רץ לעברו זאב, ומיד טרף את הזאב ואכלו, והחיות אצים רצים מבוהלים ודחופים כדי שלא יהיו טרף לשיניו של הארי הרעב.

והנה לפתע ציץ שועל מבין עצי היער והארי רצה גם ממנו לעשות גל של עצמות, פתח השועל את פיו בחכמה ואמר לו: וכי מה יש בידי להשביעך, אני אראה לך אדם שמן, שאתה טורף ושבע ממנו, והיה שם בור מכוסה ואדם ישב מאחוריו, כיון שראה הארי, אמר לשועל: אני מתיירא מתפילתו של זה שלא יכשילני, אמר לו השועל: לא יגיעו הדברים לא לך ולא לבנך, אולי לבן בנך יגיעו, אבל בין כך אתה תשבע מרעבונך ועד בן בנך עוד יש זמן רב.

נתפתה הארי וקפץ על האדם ונפל לבור, בא השועל על שפת הבור והציץ עליו, אמר לו הארי: הרי אמרת שאין הפורעניות באה אלא על בן בני, אמר לו השועל: מסתמא כבר יש עון של של אבי אביך שאתה נתפס בו, אמר לו הארי: אבות אכלו בוסר ושיני בנים תקהינה (ירמי' לא כח) אמר לו השועל ולמה לא חשבת כך מתחילה.

משל זה כתב רב האי גאון בתשובותיו (סי' י"ג) ומסיים שם: כמה מוסר יש במשל זה דהרי גם הארי מלך החיות נפל ברשת השועל אך ורק משום שהתאווה לבשר קצת יותר שמן, דהרי מיד היה לו לחשוב אולי חטא זקינו ובעבורו יענש, ואת כל מה שהבין לאחר שנענש ונסתלקה נגיעתו, לא הבין בתחילה כאשר תאוותו משלה בו.

והנה כי כן כאשר מעיינים בפרשתן יקשה על קורח שפיקח היה, וגדול הדור היה, ועמו מאתיים וחמישים ראשי סנהדראות של דור מקבלי התורה, אשר ראו בעיניהם את צרות שעבוד מצרים, ובמדבר לא חסרו דבר, באו וטענו טענת שטות "המעט כי העליתנו מארץ זבת חלב ודבש".

אך ההסבר הוא שהמפריע העיקרי של האדם הוא התאוה, וכאשר התאוה מתגברת על האדם לא די שאין חכמתו מצילתו, אלא שהוא מנצל את חכמתו לעזרת התאוה כדי להטעות את העולם כולו.

ומאותו טעם לא הבינו קורח ועדתו שטענתם היא טענת שטות, דהרי תאות הכבוד סימאה את עיניהם, ולכן טענת שטות אלו שהם בדו מלבם נראו בעיניהם כטענות שיש בכוחן לעמוד מול תורתו וגדולתו של משה רבינו.

תוכן הענינים

לקח טוב ..... א
תורה ותפילה ..... ב
דגש תפרים - לקיחת תפרים ..... ג
קדוש יאמ"ר ..... ד
נשפתך צדיקים - לשון חכמים ..... ה
פרפראות החכמה - דורש טוב ..... ו
שברי"ו רפב"ן ..... ז
עומד על הפר"ק ..... ח
חוקים להורותם ..... ט
פשיטא כהלכה ..... י
הלכה ברורה - לשכתא הסתם ..... יא
היכולא רבא ..... יב
דבר בעתו ..... יג
נועם שבתי ..... יד
פשוטו של מלכים ..... טו

אגרת פרק ד'

לשמרך בכל עת

מינה לא תזיע

צו יעדע צייט א ישועה

להכנסת מודעות, מזל טוב, הנצחת שם, לע"נ, אפשר לפנות:
להר"ר **אלטער אשר אנטשיל אילאוויטש** הי"ו
052-7648437

כל הזכויות שמורות ©

קהל
יטב לב
ד'סאטמאר

בעזהשי"ת

מודעה חשובה!

הננו בזה להודיע לכל הקהל הקודש אנשי שלומינו
די בכל אתר ואתר הע"י
אשר ברצו"ה ישים לדרך פעמיו

כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א

לפקוד את ציון קדשו של זקינו הק'
מרן משה איש האלוקים
בעל ישמח משה זיע"א
בעיר איהעל יצ"ו
לקראת ההילולא קדישא כ"ח תמוז הבעל"ט
להיפקד בדבר ישועה ורחמים!

פרטי הנסיעה:

- מרן שליט"א יגיע לעיר האבות 'סיגוט' יצ"ו ברומעניא ביום חמישי פר' מטו"מ הבעל"ט ויעלה לפקוד את ציון הק' של אבות אבותיו הק' מרנן רבותינו עטי התמרים זיע"א באשמורת הבוקר של יום ו' ערש"ק הבעל"ט וגם יערוך שם את השבת הילולא קדישא פר' מטו"מ שבת מברכים מנחם אב הבעל"ט בהיכלי בנין המפואר ביהמ"ד עטי התמרים בהשוהל-הויף עיר סיגוט יצ"ו.
- בעז"ה ביום ראשון פרשת דברים ביום המסוגל ערב ראש חודש מנחם אב הבעל"ט בשעות הבוקר, יעלה מרן רבינו שליט"א ברב עם להשתטח על ציון המצויינת של זקינו הק' מרן בעל ההילולא זיע"א.
- משם יעברו בעז"ה למדינת פוילן אל עבר עיר צאנז יצ"ו לפקוד את ציון הק' של זקינו קוה"ק מרן בעל דברי חיים זיע"א.

אנשי שלומינו בעלי בתים ואברכים שיחיו יכולים להירשם ע"י מפעל המסדר "ללכת" על מספר: 845-203-4020 וכל הקודם זכה.

מודעות מטעם מפעל המסדר "ללכת" יתפרסמו בקרוב
לאנשי שלומינו בארה"ב ובאייראפע

ופקדינו בפקודת ישועה ורחמים משמי שמי קדם
וזכר לנו אהבת הקדמונים

הנהלת הקהלה

אפילו להוסיף זהירות, יעשה רק עפ"י דעת חכמי הדור

ויקח קרח וגו', הנה אמר החכם: **'מן הזהירות שלא תרבה להזהר'** (הקדמת בעל חובת הלבבות) ודברי החכם הם דברים עמוקים בחכמה, כי ברוב פעמים כאשר האדם אינו מתבונן בחכמה להיות מאותן הנאמר עליהן (קהלת ב, יד) **'החכם עיניו בראשו'**, הנה היצר אורב לו וקם עליו בדברי רמאות **להטיל עליו זהירות שאינו עפ"י התורה, ועי"ז יטהו מדרך האמת** וכו'. והנה עצה היעוצה בכל עניני זהירות שעולה בדעת האדם ישקול הדברים במאזני צדק אם הוא באמת זהירות עפ"י התורה, או אפשר הוא מתרמית היצר כו', **ולא יסמוך על שכלו, רק יתאבק בעפר רגלי חכמי הדור ללמדהו הדרך ילך בה, ואם לא יעשה כן הנה בנקל יכול להלכד בתרמית היצר ח"ו.** והנה בעבור זה ספרה לנו התורה הקדושה ספור המעשה דקרח ועדתו, **הגם שהיה קרח גדול במעלה ונכבד בבית אביו הקדושים והיה רוצה לעשות מצוה גדולה לעבוד לפני ה' בעבודת הכהונה ואמר 'כי כל העדה כלם קדושים' ולא התבונן כי הזהירות היא מתרמית היצר, פוק חזי מה עלתה ביה.**

דברים נחמדים – להרה"ק בעל בני יששכר זללה"ה
(תמכין דאורייתא תקנת יב"ג אות ד. וע"ע באגרא דכלה כאן)

"כולם קדושים" בזכות הצדיק

רב לכם כי כל העדה כלם קדושים. 'רב לכם' כשיש לכם רב, היינו שתכניעו עצמכם לצדיק הדור, 'כי' ראשי תיבות כ'נסת י'שראל, שתתאספו אליו לקבל מאתו דבר ה', עי"ז אכן יהיו **'כל העדה כולם קדושים ובתוכם ה'.**

קול יעקב – להגה"ק בעל "מלא הרועים" זצ"ל

הראיה על תשובה אמיתית, כשהיא ממשכת שמחה

בקר ויודע ה' את אשר לו וגו'. הנה, אם האדם קם בחצות לילה ומשים על לבו לשוב ולשפוך שיחו לפני השי"ת, ומתחרט על עונותיו בלב נשבר ונדכה, ומה גם אם יתעורר עוד להצטער באמת על גלות השכינה, הנה אם על ידי כך יבא למדת העצבות ומרה שחורה חלילה, וזה אין נכון לו. **אך הבחינה היא, אם שב באמת בכל לבבו לפני ה', ואם נרצה הוא לפניו, הנה אחרי כן אזי יושפע עליו אור ה' להשיב ולשמח את נפשו** כו'. אך העיקר, אם אינו מכוון עבור עצמו רק על צער גלות השכינה, כמו שאמר משה רבינו ע"ה (לעיל יב, יג) **'אל נא רפא נא לה'**, **'לה' היא השכינה**, כי עיקר הפגם נראה בה, כמו שאמרו (אבות ב, א) **'דע מה למעלה ממך'**, **'דע'** אם תרצה לדעת, **'מה למעלה'** החסרון, באיזה בחינה, תדע **'ממך'** אם אתה שרוי בשמחה או בצער, הנה הוא ניכר למעלה יותר בשרשו. לכן אם האדם שב בתשובה שלימה ומתקן הכל עי"כ הוא מעורר היחוד והשמחה למעלה, והזמן הראוי לזה הוא בחצות לילה קודם אור הבוקר, אשר אז החסד גובר והשמחה בעולמות העליונים. וזהו שאמר: **'בקר ויודע ה' את אשר לו', ר"ל אז יתעורר בלבו שמחה אחרי נשפך שיחו במרירות, יודיענו כי לו המלוכה ומושל בגוים.**

תפארת שלמה

מחשבת האדם בהשכמתו בבוקר, לפי מעשיו אתמול

וידבר אל קרח וגו' בקר ויודע ה' את אשר לו. צריך להבין למה דחה אותם ואמר: בוקר ויודע ה'. וי"ל ע"פ מה שמצינו בגמ' (ברכות טז:) דר' אלעזר התפלל **"ונשכים ונמצא ייחול לבבנו ליראה את שמך"**, והכונה היא, דהנה לפי מעשה האדם ביום, כך הוא ענייני הנשמה בעלותה למעלה בלילה: אם מחשבותיו ומעשיו בקודש, הנה הנשמה מידי עלותה בלילה תתדבק במקורה ותשכים בבוקר ביראת הש"י, ואם בהיפך, מחשבותיו ומעשיו לא לה' המה, הנה אין מניחין את הנשמה בלילה לעלות למקורה כו'. כנודע מזוה"ק (ח"א פג.), ועי"ז באיתערותא דנשמה בבוקר אינה מוצאת ייחול הלב ליראה. וזה שביקש התנא: **ונשכים ונמצא ייחול לבבנו ליראה את שמך.** והנה, כאן אצל קרח ועדתו, שהיצר הסיתם שכוונתם לשם שמים, לעבוד עבודת הקודש בכהונה, לכן אמר להם משה: **"בקר ויודע ה' את אשר לו"** אם תשכימו ותמצאו ייחול לבבכם ביראת השם, תדעו שכוונתכם לש"ש, ובאם לאו, תדעו שזהו מתרמית היצר.

אגרא דכלה

חשיבות כל עבודת איש ישראל, שפועל כל היחודים

ונחשב לכם תרומתכם כדגן מן הגורן וכמלאה מן היקב. ידוע שכל אחד מישראל צריך לדבק עצמו במילי דשמיא, והיינו **שעל ידי שמדבר בדברי תורה ואומר שירות ותשבחות נעשה יחוד למעלה, ואף על פי שאינו יודע לייחד יחודים.** וזהו שאמר הכתוב: **'ונחשב לכם תרומתכם'** לשון התרוממות שאתם מרוממים להקב"ה, ואע"פ שהוא בלא יחודים, נחשב למעלה **'כדגן מן הגורן'** כתרומת גורן, ר"ל כמו הסנהדרין שהיו יושבין כחצי גורן (סנהדרין לו:) ע"ש, והם מסתמא היו יודעים לייחד יחודים, **'וכמלאה'** כמו שהיו מלאים 'מן היק"ב' ר"ת י'חוד ק'דושה ב'רכה (כמפורש בזה"ק). וזהו גם כן פירוש הפסוק (תהלים קלח, ב) **'כי הגדלת על כל שמך אמרתך'**, היינו, על כל השמות והיחודים, הגדלת עוד יותר **'אמרתך'** היינו שבחו של הקב"ה ואהבתו, מלשון (דברים כו, יח) **'וה' האמירך'**, והבן".

תורת שמעון – להרה"ק ר"ש מויערסלאב זי"ע

זהרורי אורה
מספרים הקדושים,
בפרשה יפה נדרשים

תורה ותפילה

לאמץ ידים בכוחות אלהינו
בתורה ותפילה עמודי עולמים,
הצריכים חיזוק כל הימים

תורה

'תלמיד חכם' נקרא כן, ואין אומרין 'חכם', כי עיקר שבח החכמה אינה הכשרון אלא ההוספה בלימוד מאחרים

ויקח קרח וגו'. במדרש אה נפשע מקרית עוז כו'. דאיתא במשנה כל מחלוקת שהיא לש"ש סופה להתקיים זו מחלוקת שמאי והלל. ומחלוקת שאינה לשם שמים זו מחלוקת קרח. א"כ משמע שמחלוקת קרח היה ג"כ בתורה דמדמה לה למחלוקת שמאי והלל. וכן איתא במד' דאמר קרח כל העדה שמעו בסיני אנכי ה' אלקיך. דהנה כתיב ה' יתן אומר המבשרות צבא רב כשאמר הקב"ה אנכי ה' אלקיך קיבל כל אחד אלקותו ית"ש כפי השגת דעתו והתורה כולל כל דיעות של בנ"י. ותורת ה' תמימה כולל כל הדעת. **אבל בחי' תורה שבע"פ כ"א מקבל לפי דעתו ושם יש מחלוקת ולכן איתא אלו ואלו דברי אלקים חיים שכ"א דבריו נובעין ממה שקיבל מתורה שבכתב** ולכן כל תורה שבע"פ צריך להיות נסמך לתורה שבכתב. וזהו כל אסמכתות שבגמרא כו'. והנה משה רבינו ע"ה קיבל התורה בעבור כל בנ"י והי' כולל כל הדיעות שהרי אנכי שמעו כל אחד לפי השגתו. ואח"כ אמרו 'קרב אתה ושמע' א"כ הי' בו כלל כל הקבלות. וכן איתא 'יפקוד ה' איש על העדה' דרשו חז"ל שידע להלוך נגד רוח של כל אחד ואחד. א"כ ודאי מרע"ה כך הי'. וכ"כ מורשה קהלת יעקב שתורת משה כולל כל דיעות שבכלל ישראל. **ואם חי' כוונת קרח לש"ש חי' מבטל עצמו למרע"ה. ואיתא ת"ח מרבין שלום, ורב שלום בוניך. ולא אמרו חכמים רק תלמידי חכמים שזה שלימות התורה שהחכם יוסיף תמיד על חכמתו וילמוד מן הגדול ממנו. וגם ילמד להפחותים ממנו. כי החכמה מצד עצמה אינה מעלת האדם שהרי נגזר על הטפה אם יהי' חכם או טיפש אבל צדיק ורשע לא נגזר. ולכן עיקר שבח החכם כשהחכמה מביאתו לעסוק תמיד בתורת ה' להוסיף לעצמו ולאחרים. וע"ז אמרו כל שמעשיו מרובין מחכמתו. ואיך יתכן לחיות מרובה. רק כשמוסיף בכל עת ולומד מאחרים היודעין יותר ממנו. וגם מלמד לאחרים נמצא מעשיו מרובין ואז מרבין שלום. ובקרח כתיב ויקח לעצמו שהי' חכם לעצמו וזה נפשע מקרית עוז כו'** (פי' 'נפשע' היינו שנדחה, מקרית 'עוז', אין עוז אלא תורה).

שפת אמת

עיקר תענוג הש"י כשהאדם לומד הלכה בהכנעה

וידבר ד' אל משה קח מאתם מטה וגו'. הנה אמרו חז"ל **'אין לו להקדוש ברוך הוא בעולמו אלא ד' אמות של הלכה' פירוש שזה עיקר התענוג של השם יתברך ברוך הוא כשאדם לומד הלכה בהכנעה גדולה, ואין מתנאה בלימודו חטוב כו'** * וזהו **'קח מאתם'** פירוש זאת תקבל מאתם לעיקר בעיניך * **'מטה'** פירוש הכנעה שיהיו מוכנעים ושפלים בעיניהם כו', **'מאת כל נשיאיהם'** פירוש וביותר יוכנעו בנשיאות עצמם שלא יתגאו בחשיבות עצמם וגדלותם לאמר בלבם שהם בעצמם גדולים וחשובים.

נועם אלימלך

תפלה

חשיבות כל עבודת איש ישראל, שפועל כל היחודים

ונחשב לכם תרומתכם כדגן מן הגורן וכמלאה מן היקב. ידוע שכל אחד מישראל צריך לדבק עצמו במילי דשמיא, והיינו **שעל ידי שמדבר בדברי תורה ואומר שירות ותשבחות נעשה יחוד למעלה, ואף על פי שאינו יודע לייחד יחודים.** וזהו שאמר הכתוב: **'ונחשב לכם תרומתכם'** לשון התרוממות שאתם מרוממים להקב"ה, ואע"פ שהוא בלא יחודים, נחשב למעלה **'כדגן מן הגורן'** כתרומת גורן, ר"ל כמו הסנהדרין שהיו יושבין כחצי גורן (סנהדרין לו:) ע"ש, והם מסתמא היו יודעים לייחד יחודים, **'וכמלאה'** כמו שהיו מלאים 'מן היק"ב' ר"ת י'חוד ק'דושה ב'רכה (כמפורש בזה"ק). וזהו גם כן פירוש הפסוק (תהלים קלח, ב) **'כי הגדלת על כל שמך אמרתך'**, היינו, על כל השמות והיחודים, הגדלת עוד יותר **'אמרתך'** היינו שבחו של הקב"ה ואהבתו, מלשון (דברים כו, יח) **'וה' האמירך'**, והבן".

תורת שמעון – להרה"ק ר"ש מויערוסלאב זי"ע

חשק הבורא"ש יותר משבח המלאכים ונשמות הצדיקים, הוא בשבח העולה מנשמות אשר הם בעוה"ז

ויאמרו אל אלהי הרוחות וגו' עוד נתכוון לדבר לפניו דברי ריצוי המתקבל לפניו, על פי מה שקדם לו בידיעת הדרגות החפץ שיש לבורא, הא' הוא שבח והלל אשר יתנו לו צבא מעלה, למעלה ממנו שבח והלל אשר יתנו לו נשמות הצדיקים משני אוצרות החיים, אוצר אחד של נשמות שעדיין לא באו לעולם הזה, שעליהם אמרו ז"ל (יבמות סב) עד שיכלו [כל] נשמות שבגוף, ואוצר ב' של נשמות שכבר באו לעולם הזה, וחזרו ונתנו באוצר החיים, וכולם נותנים שיר ושבח והודאה לבורא יתעלה שמו בסוד כל פעל ה' למענהו. **למעלה מהם חשיר והשבח העולה מהנשמות אשר הם בעולם הזה, אשר הם תוך הבשר, והוא מונעם מהכיר ה', והם מתעצמים לאהוב ה', ולשבחו ולהודות למאמרו, זה עליון וחשוק אצל הבורא למעלה מהכל, וכמו שמבוארים הדברים בהרחבה בספר הזוהר גם בדבריהם ז"ל:** ולזה נתחכם משה וריצה ה' בדבר שהוא חפץ בו, ואמר אלהי הרוחות לכל בשר, שאתה חפץ שאלהותך תהיה לרוחות בזמן שהם בבשר, ואם אתה ממיתם, אתה חסר רצון זה, ואין נכון להגביר הדינים, שיסובבו הפסד קבלת אלהותך לרוחות שבבשר, שהוא רום תכלית חשקך.

אור החיים הק'

תפילה ולימוד בהרמת קול, דרך הנצחון במלחמת היצר

וכל ישראל אשר סביבותיהם נסו לקולם כי אמרו פן תבלענו הארץ", העצה להתגבר על היצר בעת שהוא מתגבר היא לצעוק בקול בתורה ותפלה, וזה **"נסו לקולם", 'זיי האבן זיך געגומען צום קול', "כי אמרו פן תבלענו הארץ" שהארציות והחומריות תבלענה אותנו על כן לקחו עצמם לבחי' זו.**

הרה"ק ר' משה מקוברין זללה"ה

אתה וכל עדתך הנועדים על ה' ואהרן מה הוא כי תלינו עליו. ויבואר דהנה אם הכהנים הוי שלוחי דרחמנא א"כ מה לקרח להתלונן, משא"כ אם הוי שלוחי דידן הלכה מבואר באו"ח דבחזן יכול היחיד לעכב משום דהוי ש"ץ ואין נעשה שלוחו בע"כ, וא"כ הי"נ בענין הכהונה ע"כ, ולפי"ז אם הוי שלוחי דרחמנא אין לו להתלונן רק על הי שעשה אותם שלוחים, והנה נחזי אנן דאם אמרינן שלוחי דרחמנא הם הוא יקר גדול דעבד מלך מלך ונופל הקנאה עליו, משא"כ אם שלוחי דידן עבד ודידן הוא והשליח לא עדיף מהמשלח ואין הקנאה נופל על זה, וזה מאמר משה כיון שאתה מקנא, בע"כ אתה צריך להודות כי הוא שליח דרחמנא, וא"כ אתה מתלונן על הי, וזה אמרו אתה וכל עדתך הנועדים על הי, ואהרן מה הוא כי תלינו עליו, ר"ל דאם סבריתו שדידן הוא א"כ מה הוא ואלא ע"כ דסבריתו דשליחי דרחמנא הוא, הרי אתם נועדים על הי.

(ישמח משה)

☆

ויקח קרח. ובמדרש מה ראה קרח לחלוק על משה פרשת פרה אדומה ראה. והנ"ל כי הביא רש"י עינו הטעתו ראה שלשלת גדולה יוצאת ממנו שמואל וכו', ומצינו כי גם אהרן נבחר לכהן בזכות בניו כדאיתא במדרש וערכו בני אהרן, אמר משה להקב"ה לעצים חלקת ככוד בשביל בניהם דתנן כל העצים כשרים לעצי המערכה חוץ מעצי זית, ולאהרן אי אתה חולק ככוד בשביל בניו, א"ל חייך בשבילך אני מקרבו ואני עושה אותו עיקר שנאמר צו את אהרן ואת בניו, הרי שגם אהרן נבחר רק מכח בניו, אלא דמצינו סתירה לזה ממה דאיתא במדרש אמר אהרן מוטב יתלה הסרחון בי ולא בהם, א"ל הקב"ה חייך לא תזוז מן

לקיטת תמרים

אמרות וסיפורים, מלוקט מספרים, על רבותי"ה"ק עצי התמרים

הם נטלו כסף מעדת קרח, וזה היה בעוכריהם וגרם להם למרוד בה' ובמשה עבדו

ויקומו לפני משה ואנשים מבני ישראל חמשים ומאתים נשיאי עדה קרואי מועד אנשי שם. מעשה ומרן רבינו זיע"א בהיותו בפעם האחרונה בירושלים, בביתו של הרה"ח רבי ליפא שוואריץ, וליד שולחנו הסבו אז כמה רבנים וראשי ישיבה, התגלגלה השיחה על אודות הכספים שמלכות המינות בארץ ישראל נותנת למוסדות התורה, ועל הממון ש'משרד הדתות' ו'מועצה הדתית' נותנת להרבנים והדיינים שלהם. מרן זיע"א דיבר אז בריתחא, והסביר את ההשפעה הרעה שזה גורם, להיות משוחד בהשלטון הכופר, כי זה הנוטל תמיכה כספית מהם, הגם שנראה לכאורה אשר אין הם מבקשים שום תמורה עבור תמיכתם, **אבל זה גורם להכנע להם, ואי אפשר בשום אופן להעיז אחר כך להמרות רוחם, הנותנים את התקציבים נעשים ממילא אדונים להמקבלים והנהנים מהם.**

המשיך מרן זיע"א את שיחתו ואמר: התבוננו וראו, כיצד באמת הצליח קרח למשוך אחריו את ראשי הסנהדרין, קרואי מועד אנשי שם, ולהמרידם נגד משה ונגד הקב"ה סוף סוף הם היו תלמידי חכמים, יראי אלקים שמשה בחר אותם להיות ראשים ומנהיגים, והם עמדו במעמד הר סיני ושמעו קול ה', ראו את משה ידבר והאלקים יעננו בקול, ואיך זה השפיע קרח על גדולים כאלה לחלוק על משה ועל הקב"ה, הלא דבר הוא, אלא מאי ממשיך רבינו זיע"א, **קרח שפיקח היה, העניק להם כספים, ופיזר להם ממון, ולא ביקש מהם שום תמורה, שלח להם כספים כאילו להחזקת תורה בלבד, והם נהנו מכספו, ואח"כ בבא העת, שלח אליהם קרח שיצטרפו אליו ללחום עם משה ולמרוד בהקב"ה, ולא יכלו להעיז פנים אליו ולסרב לו, וזה גרם כל האסון.**

גמר מרן רבינו זצ"ל את שיחתו, כי הגיע זמן מנחה, התפזר הקהל שהיו מסובים על שולחנו, כשיצאנו מביתו של רבי ליפא, נטפל אלי ראש ישיבה מסויים ואמר לי: נוכח הייתי בשעת השיחה, ותמוה לי מאד על דברי האדמו"ר מסאטמאר, שאמר מתוך ריתחא, שהסנהדרין אנשי שם קרואי מועד, נטלו כסף מקרח וזה גרם להם למרוד בה' ובמשה עבדו, אני - טוען אותו הראש ישיבה - בקי באגדות חז"ל ובמדרשים כולם, ואני אומר שאין בשום מקום דבר כזה, שהם נהנו מממונו של קרח, ושזה גרם להם לאבדון, לא נזכר בשום מקום בחז"ל או בראשונים דבר כזה. אמרתי לו: נו, למה לא שאלתם את הרבי, היכן המקור לדבריו, ענה הראש ישיבה "לא היה לי חוצפה כזאת".

והנה כשאני לעצמי ידעתי כי כל היוצא מפי קדשו של מרן זצ"ל תורת חיים היא, ויש לזה מקור בחז"ל או בראשונים, אבל גם אני לא רציתי לשאול את רבינו זצ"ל היכן המקור, סיפרתי את הדבר לידידי הרה"ח רבי הערש פנחס מאשקאוויטש, והוא שאל את רבינו, כתלמיד לפני רבו, היכן המקור לדבריו אלה, **השיב לו מרן זצ"ל על אתר "עיין ברש"י במסכת סנהדרין דף נ"ב ע"ב ותבין",** פתחנו את הגמרא וקראנו את לשונו הטהור של רש"י הקדוש שכתוב לאמר: **"משום דאיירי בעדת קרח נקט לה, שהיו תלמידי חכמים כדכתיב נשיאי עדה קרואי מועד אנשי שם, ועל שם שפיתם אותו רשע כשנהנו מממונו, הקלו בעיניו להשיאם ולהחזיק ידו במחלוקת ולמרוד בהקב"ה".**

עולמות שחרבו (עמ' פ"ד)

עצה טובה לעמוד לימין הצדיק בעת שמחה והצלחה, ולא ימתין ח"ו שיהיה עת צרה רח"ל

וידבר ה' אל אהרן ואני הנה נתתי לך את משמרת תרומתי לכל קדשי בני ישראל לך נתתים למשחה ולבניך לחק עולם. ופירשיו"ל בד"ה 'ואני הנה נתתי לך'. בשמחה, לשון שמחה הוא זה, כמו (שמות ד, יד) הנה הוא יוצא לקראתך וראך ושמח בלבו, וכו'. סיפר הרה"ח כו', שאמר לו הרה"ק מסאטמאר ז"ל על הא דכתיב בפר' קרח כתיב אצל מתנות כהונה **"ואני הנה נתתי לך משמרת תרומותי"**, ופרש"י **"אין והנה אלא לשון שמחה"**, ולכאורה הוא פלא, מה הפירוש לשון שמחה בכאן אצל מתנות כהונה, **וא"ל דאי' אשר הצדיק נקרא בשם 'כהן', ורמז רש"י כשתביא מתנות להכהן היינו הצדיק, אל תמתין עד שהוא עת צרה רח"ל, אלא אין והנה אלא לשון שמחה, שתביא לו מתוך שמחה ובעידן חדוותא.**

גליון 'ניצוצי אורות' (סקאליע ויגש תשס"ה)

הפלטין שלי לעולם שנאמר ומן המקדש לא יצא, הרי שאדרבא בשביל זה נבחר להיות כהן, אמנם לעומת זה מצינו במדרש ונתתם אותה אל אלעזר הכהן לפי שאהרן עשה את העגל לא ניתנה לו עבודה זו שאין קטיגור נעשה סניגור הרי מזה מוכח שאהרן נבחר רק בשביל בניו, ומזה מצא קרח את לבבו לעורר על הכהונה של אהרן כי גם הוא כמוהו שלשלת גדולה יוצאת ממנו, וזייש המדרש מה ראה קרח לחלוק פרה אדומה ראה.

(ויטב לב)

☆

רב לכם כי כל העדה כלם קדושים ובתוכם ה' ומדוע תתנשאו על קהל ה' וידבר אל קרח ואל כל עדתו לאמר בקר ויודע ה' את אשר לו. ויל"פ עפ"י המבואר דקרח היה רוצה שיהיה בימיו עולם התיקון מה שיהיה לעתיד, ולדרכינו יתכן שרצה מה שיהיה לעתיד שעל העתיד כתיב ומלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים ואז לא יצטרך אדם לזולתו להעניק לו מחכמתו ולהורות לו הדרך לעבוד את ה' כי כולם יכירו וידעו כי ה' הוא האלוקים אבל עתה הנה כל אחד לומד מזולתו וכמו שפיי בסי העיקרים אל יתהלל חכם בחכמתו עשיר בעשרו כי אם בזאת יתהלל המתהלל וגו', ר"ל שלא יתהלל החכם בחכמתו דייקא להחזיקו לעצמו, השכל ויודע אותי כי אני ה' עשה חסד משפט וצדקה בארץ כי באלה חפצתי ר"ל להשפיע ולהעניק מחכמתו לזולתו כי כן הוא כוונת הבריאה, והנה קרח רצה שיהיה כמו לעתיד שכ"א לא יצטרך לאחר וזייש כי כל העדה כולם קדושים מעצמם ואינם צריכים להניק מזולתו כמו לעתיד, כי ובתוכם ה' שהשפע חכמת אלוקים בא לכ"א בהשואה לכלום וא"כ מדוע תתנשאו על קהל ה', והשיבו בוקר ויודע ה' את אשר ל"ו דייקא מי שכוונתו להחזיק החכמה רק לעצמו בלבד ולא ירצה להשפיע לזולתו כי באמת כן הוא כוונת הבריאה כמו שנאמר כי באלה חפצתי

(קדושת יו"ט)

☆

בקר ויודע ה' את אשר לו. ויבואר ע"פ דברי הבעש"ט על דברי הגמרא שוחט משום מאי חייב משום צובע, והכוונה כי שוחט רומז על מלאך המוות שהוא היצר הרע ואמרו חז"ל דלעת"ל ישחוט אותו הקב"ה וע"ז הקשה משום מאי חייב והלא הוא עושה רצון קונו ובשביל כך נברא להסית בני אדם לדבר עבירה, ומשני משום צובע היינו שהוא צובע את העברה למצוה ובשביל זה לא נברא וע"כ חייב ע"כ, והעצה להבחין בין מצוה לעבירה כתב באגרא דכלה שיבחין לעצמו אם גם בשאר מצוות שהם בודאי מצה תשוקתו לקיימם גדול כ"כ כגון ציצית ותפילין אזי הוא טוב, אך אם אינו משתוקק כ"כ לשאר מצוות, א"כ הרי הוא מפיתוי היצר, וכ"כ מחלוקת קרח היה נראה בפניהם למצוה רבה שהתאוו לעבודת הכהונה בקרבנות, ולזה אמר להם משה בוקי"ר ויודע ה' את אשר לו, כי הרבה מן המצוות אינן נוהגות בלילה אלא ביום כמו ציצית ותפילין שופר ולולב, ובכן נמתין עד הבוקר ונראה אם גם שאר מצוות התורה הנוהגות ביום אתם ניגשים בתשוקה ובתלהבות כזו, ומשם נדע לעבוד את ה'.

(ברך משה)

☆

ויקח קרח. ובמדרש פליאה מה ראה קרח לחלוק על משה ברייתא דרבי ישמעאל ראה. ויובן בהקדם דברי הגמי בגד שאבד בו כלאים עושה ממנו תכריכים למת, ארי"י זאת אומרת מצוות בטילות לעת"ל, וכן אמר ר' יוחנן דאפילו לקוברו מותר, וכתבו התוספות דפליגי בזה רבי יוחנן ושמואל, דרי"י ס"ל דמצוות בטילות לעת"ל ושמואל סבר דמצוות אין בטילות לעת"ל, וכתב בכפף נבחר דפליגי בפירוש הכתוב ונתתם ממנו תרומת ה' לאהרן הכהן, ופריך עלה בגמי וכי אהרן לעולם קיים אלא מלמד שלעתיד יחיה אהרן ויתנו לו תרומה, דבי ר' ישמעאל תנא לאהרן כאהרן מה אהרן חבר אף כל כהן חבר, ובזה פליגי שמואל ורי"י דשמואל סבר כמי"ד דלעתיד יחיה אהרן ויתנו לו תרומה וא"כ מוכח דאין מצוות בטילות לעת"ל, אבל ר"י סבר כתנא דבי ר' ישמעאל שדריש מה אהרן חבר אף כל כהן חבר ובאמת מצוות בטילות לעת"ל ע"כ, והנה כל מגמתו של קרח הרי היה לשמש בכהונה אך כתב האר"י שלעת"ל יכהן קרח בכהונה גדולה וא"כ לכאורה לא היה לו לחלוק, אלא דסבר דמצוות בטילות לעת"ל וא"כ לא תגיע לו לעולם הכהונה, וזהו ביאור המדי' מה ראה קרח לחלוק על משה ברייתא דרי' ישמעאל ראה דדריש לאהרן כאהרן מה אהרן חבר אף כל חבר הרי דמצוות בטילות לעת"ל ולא יוכל לשמש אז בכהונה לכן חלק על הכהונה כדי שיוכל לשמש בכהונה תיכף ומיד.

(כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א)

ליקוטי אמרים מהרן רביה"ק בעל דברי יואל זי"ע
מספר "אמרי יואל" אשר אך זה יצא לאור

ויקח קרח. קרח רואה כי הוא עתיד להיות כהן גדול, על כן חלק על משה (הקדמת הגאון הקדמה לה). וזה היה המחלוקת, שקרח היה בעל רוח הקודש ופיה מה שעתיד להיות, ולא היתה מחלוקתם בדברים גשמיים ולא בענייני גבוהים, לך היה מלובש בגשמיות, אבל פנימיותו עמוק עמוק. ומשם שורש טעותם היה ממה שנמשכו אחרי החמת כפי מה שהשיגוהו בחכמתם, ובחמת היו מחויבים לקיים מצות ה', ולפיות למשה את אשר ימנה כן יקום, לך שהיה הדבר בלתי מובן בשכלם, לא היה להם להרהר ולחקור, אלא להתהלך בתמימות כפי מה שציוה להם משה, והחמת כאשר הוא כבר יתקיים, להרהר דרכים למקום. (שלא שמו)

ויקח קרח. כל מקום שנאמר לי, דרשינן לי לשמי (תנחומא). ובמקום אחר דרשו (ויקרא רבה ג): כל מקום שנאמר לי, פירושו לעולם; **ק"ו השתא משה** כתב: זה היה מחלוקתו של קרח, שהיה סובר שלי משמע לשמי, ואם כן מה שנאמר בהשגתו של אהרן (שמות כח): והנו לי, אין משמעותו לי לעולם, ולכן יכולים לחלוק על השגתו; ואפשר לומר עוד, לשיפסקא (חושן משפט כג): כל זמן שבעלי דינים עומדים לפני הדיין, נאמן לומר לזה חייבתי ולזה זכיתי, אבל אם כבר כתב ונתן להם הפסק, אין לו רשות להוסיף, לך שאומר שכך היתה כוונתו; **והמהר"ם מינץ** (תשובה ק) מביא ראיה ממה לשמוע (בבא מציעא פו.): קל מיפלגי בתיבתא דרקיעא, אם בהרת קודמת לשער לבן טמא, ואם שער לבן קודם לבהרת טהור, פשיטא, ה' יאמר טהור, וכולהו מתיבתא דרקיעא אמרי טמא. והנה **הרמב"ם** (טומאת צרעת ג) פוסק לטמא, **והכסף משנה** כתב: לפ' אמר טהור, תורה לא בשמים היא. ומעתה אי הוי תלוי בדעת מאן לכתב ואתם הפשק, אם כן הכא נמי ה' כתב ונתן התורה, והיאך יתכן שיחלקו על ה' שאמר טהור, אלא ודאי שאינו תלוי בדעת הכותב; וזה היה טענתו של קרח, לפי שהמין שאמר ה' למשה וכהנו לי, ואמנם על מה שהוכיח משה שכוונת ה' בזאת אמרו לי' משמעותו לעולם, על זה טען לפי שיתכן שזה היה כוונת ה', אמנם אמר שנתן לנו את תורתו, שוב אין זה תלוי בדעת הכותב, ויש רשות לחכמי התורה לומר שמשמעות לי הוא לי לשמי, ומעתה רשאי לחלוק על כהונתו. (דברי יואל)

ויקח קרח. פרשה זו יפה נדרשת במדרש רבי תנחומא (ס"י). אם ימצא איזה מידי דלא מעלי אלא אדם גדול, אזי תמיד ימצאו אנשים שיתפסו הדבר בשמחה רבה, ולהיתר גמור יחשב להם. והנה קרח היה אדם גדול, ולכן הרי ודאי יוכלו ליקח ראיה ממנו להחזיק במחלוקת. וזהו שבא להקדים כאן טרם שמתחיל לפרש עניני מחלוקת קרח, אשר אל תדמה בנפשך כי הדברים כפשוטם, ותרגיל ליקח מכאן איזה ראיה, כי הלא **פרשה זו יפה נדרשת במדרש רבי תנחומא**, ומודות עמוקים תלויים בזה, וכוונתו היתה לשם שמים, לך מעשה שטן הללו שנתפס בטעות, ולא היה כאן דברים כפשוטם שיוכלו לקחת ראיה מזה. (דברי יואל)

ויקח קרח. לקח את עצמו לגד אחד להיות נחלק מתוך העדה, לעורר על הכהונה, וכמו מה יקחך לבך (איוב טו), לוקח אותך להפליגך משאר בני אדם. דבר אחר, משך רצוי שנהדרתות שבהם בדברים (ס"י). לכאורה שני הפירושים הם רחוקים מהיפך להיפך. ואפשר לכתבו: שקרח משך רצוי שנהדרתות וכל העם, על ידי שאמר להם שמתכוין לטובתם, שיחזיר העבודה להבכורים כמו שהיה מתחלה, ועוד שגם כל ישראל יהיו

רשאים להקריב קרבנות, וכמו שהיה עד הקמת המשכן שהיו מותרים בזמות; אבל החמת לא כן היה, רק לטובת עמו התכוון, שרצה להיות כהן גדול, לכן לפי שמשך לבדו כל רשעי סנהדרין, לפי על פי כן בלבו היה נחלק משאר העדה, שלא נתכוין אלא לטובת עצמו, ושני הפירושים נכונים. (דברי יואל)

ויקח קרח. בתחלה נתחבר עם כל העדה והקהילם, אבל לבסוף אחר שהתפלל משה עליהם נתרחקו מאתו, והוא נשאר לבדו. וזהו **שלקח עצמו לבד אחד להיות נחלק מתוך העדה**, שרמז הכתוב תיכף מתחלה על סוף סופו, שהוא נשאר לבדו ונחלק מאתם. (דברי יואל)

ויקח קרח. קרח רצה בחמת להמשיך אליו את כולם, כדכתיב: **ויקהל עליהם קרח את כל העדה**, אלא מפני שהקהלה זו היתה לחלוק על משה, לפי היה לה קיום, ובסוף נעשה הבדלה ביניהם. והנה אף מה שהלם אינו עושה בידים, רק מעשיו גרמו, נמשך כאילו בעצמו עשאה, וכדאמרו (ש"י דברים יג) על: לפי תענון כן לה' אלהיכם, אזהרה למוחק את השם, ולעותק אבן מן המזבח, וכי תעלה על דעתך שישראל נותנין את המזבחות, אלא שלפי שהן כמעשיהם, ויגרמו עוונותיכם למקדש שיחרב; הרי שהתורה קורהו 'עשיתי', אף שאינו רק על ידי גרמא. וכמו כן כאן, שקרח במעשיו גרם שיהיה נחלק ונבדל מתוך הכלל ישראל, אף שהוא עשה היפוך שרצה להמשיך אליו את כל העדה, אבל על ידי גרמת מעשיו, נעשה הבדלה והפרשה גמורה. וזהו **לקח את עצמו לבד אחד להיות נחלק**, שמעשיו גרמו לזה. (דברי יואל)

ויקח קרח. חילוק גדול היה בין קרח לדתן ואבירם, שהם היו רשעים גמורים, אבל קרח היתה כוונתו לטובה, שרצה העמידות שהוא יהיה כהן לעתיד, נמצא שכל אחד משם דבר אחר, וקרח היה נחלק משאר העדה, שהוא לבדו רצה העמידות, והלך במחשבה אחרת ממה שהלכו כולם, ובאמיתת המחשבה היה קרח נחלק משאר העדה. ועל כן נאמר **ויקח קרח** לשון יחיד, ולא נאמר 'ויקחו קרח ודתן ואבירם', שכל אחד מהם נכנס במחלוקת לכוונה אחרת. (דברי יואל)

ויקח קרח. לכאורה שני הפירושים הם רחוקים מהיפך להיפך, דלפי הפשט הרשעון כוונת תחילתו שהתחלק מכולם, ולפי הפשט השני הכוונה שמשך את אחרים אליו בדברים, ונמצא שלא התחלק מהם. ונראה שהשני הבחינות לא היו תלויים בזמן, אלא שבשעתו זמן עצמו נתקיימו שניהם, כי הנה ודאי היו בני ישראל גם כאלו שהבחינו שמעשיו אינם כהוגן, ולכן נתחלקו ממנו, ואלו התקיים הפשט הרשעון **לקח את עצמו לבד אחד להיות נחלק מתוך העדה**, ואלו האחרים שנמשכו אחריו, בהם התקיים הפשט השני **שמשך לשני שהדרשות שבהם בדברים.** (דברי יואל)

ויקח קרח. במוצאי שבת ויום טוב צריכים ליזהר מלעשות מלאכה עד שילמו ג' כוכבים קטנים, ואם הוא יום המעונן, ימתין עד שיצא הספק מלבו (מו"ח נר"ג). הנה מרגלא בפומיה של **מ"ע הקדושת יום טוב** לבאורו בדרך קצות: דלכאורה הוה ליה למימר עד שיצא הספק 'מן הלב'. אמנם הכוונה על פי דאמרו (ברכות דף לד.): לדיקים לבם ברשותם, ורשעים ברשות לבם. והנה הרשעים שהמה ברשות לבם ואין לבם ברשותם, יתכן שיהמה להם שאין להם ספק בדבר, אבל מי שפשר לממוך עליהם, כי זהו לבד שאין לבו ברשותו, והוא נמסר ברשות לבו, ולכך לא נולד אצלו הספק מתחלה, ולכן אמר 'עד שיצא הספק מלבו', שכאשר יצא הספק אצל מי שלבו ברשותו, רק אז אפשר לממוך על זה; והנה קרח היה מתחלה לדיק גמור, אמנם אחר כך כשנפל ברשת הטעות, נאמר עליו סורו נא מעל אהלי האנשים הרשעים האלה, ונמצא שמתחלה היה לבו ברשותו, ואחר כך נפל ברשות לבו, והיינו שיצא מרשות לרשות. וזה שאמר **ויקח קרח, לקח את עצמו** מצד אחד **לבד אחד**, שהיה בזה קיצה וקצין לצאת מרשות לרשות, שיצא מרשות עצמו לרשות לבו, וזה שרמז **וכמו מה יקחך לב**, הייט שנכנס ברשות לבו. (דברי יואל)

סיפורי צדיקים, גבורת הפסוקים
המלאים זיו ונוגה מפיקים

ומדוע תתנשאו על קהל ה'

המשמש החסיד של הרה"ק ר' יצחק מוורקא זצוק"ל סיפר: שבהיותו פעם עם הרב בוורשה להשתדל לטובת הכלל כדרכו בקודש וחזרו פעם לפנות ערב מן העיר אל המלון שלהם ורצו לפתוח את חדרו של הרבי וימצא כתוב על הדלת באותיות גדולות דברי זלזול על הצדיק מוורקא וכל הדלת מלמעלה ועד למטה היתה רשומה בדברי עתק אלה והמשמש עמד נבהל ומשתומם למראה עיניו אמר לו הרב מוורקא אל יפול רוחך כי קבלה ממורי שכל בעלי המחלוקת מוציאים דיבה על איש באותו מידה דוקא שהוא נזהר בה ביורת והביא על זה ראיה שמצינו שקורח ועדתו בתלונתם על משה רבינו אמרו ומדוע תתנשאו על קהל ה' הרי שהעלילו עליו דוקא במדת הגאוה בו בזמן שהתוה"ק מעיד והאיש משה עניו מאוד מכל האדם אשר על פני האדמה.

וישמע משה ויפול על פניו

אחד מן המתנגדים בא פעם להרה"ק הבעל התניא זי"ע והוכיח אותו על שמתנהג באדמורו"ת בהתרוממות והתנשאות, כפף הרה"ק את ראשו על זרועותיו על השולחן, כמו שעושים ב"נפילת אפיים", ושהה כך איזה זמן, אח"כ הגביה את ראשו, והשיב להאיש: כתיב (במדבר א' ט"ז) "ראשי אלפי ישראל הם" שאלופי וגדולי ישראל נקראים "ראשים", והנה הראש והגוף אע"פ שהם מחוברים יחד, בכל זאת הם מחולקים בלבושיהם, שעל הגוף שמים בגד בפני עצמו, ועל הראש בגד בפני עצמו, ולמה לא יתפרו בגד אחד לראש ולגוף כאחד, אלא שהראש צריך להיות מובדל מהגוף, וכן ראשי הדור צריכים להיות מובדלים מהעם. כשהלך האיש השואל אמר לו בנו הק' לאביו הבעל התניא: בשביל להשיב תשובה זו הרי לא היית צריך להניח ראשך על זרועותיך והיית יכול להשיב לו תיכף, השיב לו אביו הק': הנה מצינו כשאמר קורח "כי כל העדה כולם קדושים ובתוכם ה' ומדוע תתנשאו על קהל ה'" כתוב "וישמע משה ויפול על פניו" ואח"כ השיב להם "בוקר ויודע ה' את אשר לו וכו'", ולכאורה היה יכול משה להשיב זאת תיכף ולמה נפל תחילה על פניו, אך משה רבינו ע"ה חשש כששאלו לו "מדוע תתנשאו" שמא שואלים זאת מלמעלה, וקורח הוא רק שליח, וא"כ אם יאמר לו תיכף יבוא אח"כ איש אחר ויאמר לו שוב כך, לפיכך נפל על פניו תחילה, להתבונן אם באמת יש בו איזה התנשאות, ולאחר שהתבונן וראה שאין בו שום התנשאות, וכמו שהעיד עליו השי"ת "והאיש משה עניו מאד", אז הבין שאין זה שליח מלמעלה כי אם קורח פלגאה, ואז השיב לו משה "בוקר ויודע ה' וכ'", כך - סיים הבעל התניא - הי' בנידון דידן.

והנה פרח מטה אהרן

פעם אחת סיפר הרה"ק ר' יצחק מנעשכיז זי"ע מעשה שהי' בעיר אפטא שהיה שם רב אחד צדיק גדול, והי' אז בימיו איש אחד סוחר למדן וחכם, ודרכו היתה לסחור באחוזות הפריצים, וע"י שהי' לו עסקים עם גוים הלך ונתדרדר מיום ליום עד שלבסוף המיר את דתו רח"ל ולקח לו "פריצה" גויה לאשה, הדבר היה כמובן רע בעיני אנשי העיר אך לא יכלו לעשות מאומה, במשך הזמן נשמע קול כמה פעמים שהוא רוצה לחזור לדתו, ועל ידי כך גרם לעלילות רבות על הרבה אנשים שכן מצד חוקי הממשלה אסור היה לפתות או לעזור למומר לחזור לדתו. פעם אחת ישב לו הרב של העיר אפטא בלילה ולמד, פתאום נשמעו נקישות בדלת, הרב פתח הדלת והנה אותו המומר לפניו ומתחנן ואומר: רבי רצוני לחזור בתשובה!, והרב שידע שהרבה עלילות נגרמו לבני העיר על ידו, גירשו מביתו, אמנם המומר לא פסק מלבוא לפני הרב במשך כמה לילות רצופים, עד אשר פעם אחת נתקצף עליו הרב, והרים את מטהו ואמר לו: צא מזה ואם לא אכך במטה שבידי, ובתוך כך נעץ הרב את המטה בארץ ונפלט מפיו דיבור זה: "כשם שהמטה הזה לא יצמיח פרי, כך אתה לא תחזור בתשובה". הלך המומר משם בפחי נפש והרב חזר ללימודו, לאחר שעה נפנה הרב מלימודו, ולתמהונו הגדול ראה דבר נפלא - המטה הוציא פרח וגמל פרי - הבין הרב עד היכן הדברים מגיעים, והמשיך בכוח מחשבתו הק' שאותו האיש יבוא אליו שוב, ואמנם האיש בא, והרב סיפר לו המאורע ולימד אותו דרכי התשובה, נאנח האיש וסיפר להרב שכבר יש לו בנים מהאדונית, אמר לו הרב: אתה עשה את שלך, וה' יעשה את שלו, והנה פתאום מתו הבנים שלו, והוא הציל סכום כסף מסוים מנכסיו וברח לו, ונעשה בעל תשובה גדול.

לשון חכמים

לשון חכמים צדקו וישרים, בדרך צחות וטליצה נאמרים

ויקח קרח. וברשיז"ל 'פרשה זו יפה נדרשת'. אמרתי פעם בפתיחה לדרשה בפרשה זו במונטריאול **על דרך צחות**, כי מגיד או דרשן שאומר דברי מוסר אין מהצורך שדבריו יהיו מפורשים ומוסברים היטב בפסוק, כי כל מטרת הדרשה הם דברי המוסר שהוא משמיע, אבל מי שאינו אומר דברי מוסר ועיקר דרשתו היא פירוש המקראות ומדרשי חז"ל, אז צריכים דבריו להיות מוסברים ומובנים היטב בפסוקים ובמאמרי חז"ל. והנה בפרשת קרח אין מקום לומר דברי מוסר, כי הלא קרח טען 'כי כל העדה כולם קדושים' ממילא אין צורך להשמיע להם דברי מוסר, וע"כ אומר רש"י פרשה זו יפה נדרשת, מאחר ואינך אומר דברי מוסר עליך לדרוש יפה יפה ולבאר את מקראי הקודש כדי שכולם יהנו מיופי הפירושים ותוכנם החשוב. **דברי אש**

קהל יטב לב
ד'סאטמאר ומוסדותיה

נתייסדו ונבנו ע"י כ"ק מרן רבינו הקוה"ט בעל דברי יואל זי"ע
בנשיאות כ"ק מרן אדמו"ר הגה"ק שליט"א
בני ברק יצ"ו

זקנים משער שבתו
אבד חסיד מן הארץ

בלב כואב ודואב אנו מבכים מרה את הסתלקותו של האי חסיד זקן החבורה מחשובי ופארי קהילתינו הק', חסידא ופרישא אשר כל ימיו הי' דבוק בעבודת ה' ביראתו ובתורתו, דקדק בקלה כבחמורה בגבורה ובמסירות נפש, סיגף עצמו בסילודין והתנזר מתענוגי העולם בפרישות יתירה, אוד מוצל מאש ותמיד סיפר נסי ה' ונפלאותיו בכדי להתחזק באמונה תמימה וטהורה, והאיש מש"ה עניו מאד, והתדבק בגדולי וצדיקי הדור ובמיוחד התקשר בכל נימי נפשו במרנן רבותינו הק' זי"ע ולהבחל"ח כ"ק מרן רבינו שליט"א בהתבטלות נאמנה, ויעק"ב איש תם יושב באהלה של תורה מהשכמת הבוקר ועד חשכת ליל, העמיד בית של תורה וחסידות מיוסד על אדני הצניעות ע"ד הישן והמסורה, דמותו וטוהר מידותיו חפף עלינו בהוד תפארת

הרב החסיד שריד הדור הישן

רבי משה יעקב
ראטער זצ"ל

ב"ר שלום אליעזר

וימת משה עבד ה' בשם טוב ובשיבה טובה

ביום שלישי לס' "ואת אשר יבחר בו יקריב אליו"

כ"ו לחודש סיון תשפ"ד לפ"ק

ויבכו אותו כל בית ישראל ווי להאי שופרא דבלי בארעא

ושגורה בזה תנחומינו הנאמנים לבני החשובים

הרה"ח ר' **יחזקאל ראטער** שליט"א

רוח החיים דקהילתינו וחבר הנהלת מוסדותינו הק'

הרה"ח ר' **שלום אליעזר ראטער** שליט"א

מפארי וחשובי קהילתינו הק'

הרה"ח ר' **שמואל ראטער** שליט"א

חבר הנהלת מוסדותינו הק' בירושת"ו

ולכל המשפחה החשובה והרוממה שיחיו

הרופא לשבורי לב ירפא את שברון לבכם, ולא ישמע שוד ושבר בגבולכם, ובפעולותיו הכבירים והמפורסמים, תמצאו ניחומים, ויושר יליץ בעדכם בגנזי מרומים, עדי יקיצו וירננו שוכני עפר בביאת משיח צדקינו בב"א.

החותמים במדרש תנחומ"א

הנהלת המוסדות | הנהלת הקהילה

פה **בני ברק** יצ"ו

ויקח קרח וכו'. פירש"י לקח את עצמו וכו' ויל"פ דהנה רשיז"ל כתב וקרח שפקח היה מה ראה לשטות זה, עינו הטעתו ראה שלשלת גדולה יוצאה ממנו שמואל ששקול כנגד משה ואהרן, והענין הוא, עפי"מ שאמרו חז"ל (יומא כ"ב:) מפני מה לא נמשכה מלכות בית שאול מפני שלא היה בו שום דופי דאמר רבי יוחנן משום רשב"י אין מעמידים פרנס על הציבור אלא אם כן קופה של שרצים תלויה לו מאחוריו שאם תזוח דעתו עליו אומרים לו חזור לאחוריך, ודוד היה בו שמץ דופי דאתי מרות המואביה משא"כ בשאול עי"ש. והנה במשה ואהרן ג"כ היה שמץ דופי כי עמרם נשא דודתו שעתידה תורה לאסור ולפיכך היו יכולים להתמנות פרנסים על הציבור, אבל על קרח יקשה, קרח שפקח היה חכם היה עשיר ויחסן היה מה ראה לשטות זה שירצה להיות פרנס על הציבור הלא אין בו שום דופי ואי אפשר להיות פרנס אלא אם כן קופה של שרצים תלויה לו מאחוריו, לכן אמר עינו הטעתו שראה שלשלת גדולה יוצאה הימנו שמואל ששקול כנגד משה ואהרן שגם בו לא היה שמץ דופי ואעפ"כ היה פרנס ושופט על ישראל ימים רבים א"כ מוכח דמעמידים פרנס אע"פ שאין בו שמץ דופי, אמנם באמת טעה קורח בזה טעות גדול ושכח את עצמו, דהא גבי שמואל יהיה הוא הקופה של שרצים שיהיו תלויה לו מאחוריו שאם תזוח דעתו עליו יאמרו לו אביו זקינך קרח נטבע בארץ, והיינו דאמרו חז"ל ויקח קורח, לקח את עצמו, שלא ראה את עצמו.

(ראשי בשמים)

☆

ומדוע תתנשאו על קהל ה'. פרש"י אם לקחת אתה מלכות לא היה לך לברר לאחיך כהונה, ונל"פ עפי"מ דאי' בגמ' אין ממנין פרנס על הציבור אלא א"כ קופה של שרצים תלויה לו מאחוריו, אך מאידך גיסא בכהן מצינו איפכא שצריך להיות מיוחס כדאיתא בגמ' דב"ד של כהנים היו יושבין שכל מי שנמצא בו פסול לא היו מניחין לו לעשות העבודה, וזאת היתה טענת קורח אם לקחת אתה מלכות א"כ מוכח שקופה של שרצים תלויה לו מאחוריו, א"כ לא היה לך לברר לאחיך כהונה שצריך להיות מיוחס ולא יהי' בו שום דופי.

(ירישת שלמה)

☆

ומדוע תתנשאו על קהל ה'. פרש"י אם לקחת אתה מלכות לא היה לך לברר לאחיך כהונה, ונל"פ עפי"מ דאיתא בזוה"ק מפני מה זכה אהרן לגדולה לפי שהיה אוהב שלום ורודף שלום ומעורר את ישראל לתשובה נמצא לפי"ז דאין מגיע לאהרן הכהונה אלא כשיש חוטאים בישראל וצריכים לעוררים בתשובה משא"כ בזמן שכל העדה כולם קדושים לא מגיע לו הכהונה, והנה גבי משה מצינו איפכא דלא היה לו הגדולה רק כשהלכו ישראל בדרך הישר והטוב אבל בזמן שחטאו ישראל בעגל אמר לו הקב"ה לך רד, רד מגדולתך, ולפי"ז באו עדת קורח על משה בטענה אחת ועל אהרן בטענה אחרת דלמשה טענו "רב לך" זה שאתה הוא רב ומנהיג זה רק מפני שכל העדה כולם קדושים ואינם צריכים להתעוררות תשובה ומדוע תתנשאו על קהל ה', ולאהרן טענו "רב לך" פי' דהגדולה הזאת הוא רב לך מפני שכל העדה כולם קדושים ואינם צריכים להתעוררות תשובה ומדוע תתנשאו על קהל ה', ומעתה מיושב דברי רש"י דטענתם היה ממנ"פ אם לקחת אתה מלכות זאת אומרת שכל העדה כולם קדושים א"כ לא היה לך לברר לאחיך כהונה שלא מגיע לו הכהונה רק כשיש חוטאים.

(דברי מהרי"א)

דורש טוב

ויקח קרח וגו', איתא במדרש פליאה: **"מה ראה קרח לחלוק על משה פרשת פרה אדומה ראה".**

אפשר לפרש, דהנה רש"י פירש להלן (פסוק ג): **'כולם קדושים כולם שמעו דברים בסיני מפי הגבורה, לא אתם לבדכם שמעתם בסיני 'אנכי ה' אלקיך', כל העדה שמעו'.** עוד איתא ברש"י בפר' יתרו על הפסוק **'אנכי ה' אלקיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים'**, ולמה אמר לשון יחיד 'אלקיך', ליתן פתחון פה למשה ללמד סניגוריא במעשה העגל. וזהו שאמר: **'למה ה' יחרה אפך בעמך'** (שמות לב, יא) לא להם צוית 'לא יהיה לכם אלהים אחרים' אלא לי לבדי.

והנה, לפי זה קשה על קרח, מה ראה לשטות זה להטעות את כולם בטענת 'כולם קדושים כולם שמעו דברים בסיני', והלא אדרבה, בזו הטענה חוזר ומעורר ח"ו את חטא העגל לאיתנו הראשון, ואף ששבט לוי לא טעו בעגל, מכל מקום היאך היה יכול להטעות את שאר השבטים בזה.

וי"ל, על פי דרשת רבי משה הדרשן (הביאו רש"י בפר' חקת) שנתן טעם לפרה אדומה **'תבא אמו ותקנח הצואה, כך תבא פרה ותכפר על העגל'.** וזוהי כוונת המדרש: **'מה ראה קרח לחלוק על משה'**, ולומר לו "כי כל העדה כולם קדושים כולם שמעו דברים בסיני", **והלא בזה עורר ח"ו את חטא העגל**, ולכך מתרץ: **'פרשת פרה אדומה ראה'** שהיא מכפרת על העגל. **ואם כן חזרה העטרה ליושנה להיות כולם קדושים שכולם שמעו מפי הגבורה וכו'.**

ברית אברם

וַיִּקַּח קֹרַח בֶּן יִצְהָר בֶּן קְהָת בֶּן לֵוִי וְדָתָן וַאֲבִירָם בְּנֵי אֱלִיאָב וְאוֹן בֶּן פֶּלֶת בְּנֵי רְאוּבֵן: (פרק טז פסוק א)

ויקח קרח[א]. פרשה זו יפה נדרשת במדרש רבי תנחומא[ב]. ויקח קרח. לקח עצמו לגד אחד, להיות נחלק מתוך העדה, לעורר על הכהונה. וזהו שתרגם אונקלוס 'ואתפלג' נחלק מתוך העדה, להחזיק במחלוקת. וכן 'מה יקחך לכך' (שיר יב), לוקח לותך, להפליגך משלך כני אדם[ג], [שאיוב רצה לכחוש בשכר ועונש, ואליפז התימני הוכיחו על ששומע לעצת לבו הלוקחו להבדל משאר בני אדם בטענותיו על הבורא] לשון רש"י. ודעת המדרש, היו כפיכום הכא [ש'ויקח' היינו מעשה, שלקח את עצמו]. לכל ממהו שם, היו 'ויקח', שלח לשון פליגה, שלהו לקחו [לקיחת עצה בלב נקרא לקיחה, ולפי"ז 'ויקח' היינו המחשבה], כענין שנאמר 'מה יקחך לכך'. ומיהו דוקא לומר, שלקח עצמו לגד אחד. וכן 'מה יקחך לכך', היו שיקח לותך לגד אחד, להפליג עצמך משלך כני אדם. מכל טוכת המדרש כ'ויקח קרח', שלקח עצה בלבו, לעשות מה שיספר [הכתוב אח"כ]. כי הלקיחה, תמיד על העצה והמחשבה[ד]. וכן, 'מה יקחך לכך' מה מחשבה יקח לך לכך, שתחשוב בספתר [בדבריו לא גילה איוב את מצפוני לבבו כנגד השגחה העליונה, כי אם התלונן על מר גורלו, ואליפז עמד על מצפוני לבו ועורר אותו על זה על שחושב] ליה דין ולית דיין [שהקב"ה סילק את השגחתו מהעוה"ז], ולפי תגלה לותה [המחשבה הנסתרת בלבך]. לו 'מה יממון עיניך', שתתון למיזותיך נכר, שתתה כופר כמשפט המלהים, ולפי תפרק זה. לכל תקרא תגר [בא בטענות על הנהגת הבריאה], כמסתיר עלמו [מחשבת הלב]. ולפיפז תמר זה לחיוב, קודם שגלה חיוב מחשבתו כממהר כרוח, שלין לטורפ העפה בפרטי הנבריאים השפלים [שאח"כ כבר אמר איוב להדיא שכופר בשכר ועונש]. ולכך תמר לו [שם פפ יג] 'ותמרת מה ידע תל, הבעד ערפל ישפוט'. והוא ענין המענה [שנאמר שם 'ויען אליפז התימני'] ההוא למתפונו גו. וכן לשון לקיחה כמהשבה 'קחו מוסרי' (משלי ח י), 'ולבלתי קחת מוסר' (ירמיהו יז פג) [הרי מפורש בפסוקים אלו שהלקיחה היינו המחשבה]. תמהו עוד כמדרש [רבה יח טז] 'ויחלוק', 'ויבכר', 'ויטו' קרח חיט נאמר. תלת 'ויקח', תה לקח כלום, תלת לקח לבו נטלו. תמר הכתוב, 'תה יקחך לכך'. והוא כמו שפירשתי [מפורש להדיא במדרש רבה ש'ויקח קרח' היינו לקיחת הלב]. ואונקלוס שתרגם 'ואתפלג' [שזה לקיחת הגוף], פתר הענין, לת הלשון, כמנהגו כמקומות רבים [שבין שנטילת העצה כאן היתה להבדל ולחלוק על משה תירגום 'ואתפלג', אבל אינו פירוש התיבה]. וכן תרגם 'על דבר קרח' (במדבר יז ז) על פלוגתת קרח, ותרגם 'כדבר בלעם' (במדבר כג טז) כעלת בלעם, [ומזה שלא פירש בשני המקומות אותו פירוש על 'דבר' הרי לנו שאינו מפרש המילה] כי הוא מזכיר הענין כתרגומו. וכי תכריהם תמר, 'ויקח קרח' תנשים, דלך קלרה [הכתוב קיצר בלשונו וכאילו היה נאמר ויקח קרח 'אנשים', המאתים וחמישים איש הנזכר להלן][ה], כמו 'תמור לחם' [שחסר תיבה, שהיה צריך להיות כתוב חמור 'טעון' לחם] (שמואל ב טז כ), [ולפי זה הפירוש 'ודתן ואבירם', שקרח עם דתן ואבירם לקחו ביחד המאתים חמישים איש]. ותחריס תמהו כי 'ודתן' [הוא"ו של ודתן מיותר, ופירש הכתוב שקרח לקח את דתן ואבירם והמאתים וחמישים איש], כמו ותלה כני לבעון ותיה ועגה (בראשית לו כד) [שהוא"ו של 'ואיה' מיותר], ותקונו [כאילו היה כתוב] ויקח קרח דתן ותכיהם. ולפי דעתי אין טורך [לפרש כל הני פירושים בויקח], כי הגון הוא בלשון שימתר ויקח קרח ודתן, ויקומו ויקהלו על משה ועל אהרן, כי ככל תחילת מעשה תכא לקיחה, והוא לשון המעשה תמה [ולפי זה ויקח אין הכוונה על לקיחת איזה דבר, רק התעוררות במעשה ההוא][ו]. וכן ואכשלום 'לקח ויעש לו כחייו את תלכת' (שמואל ב יח יח) [וגם שם הכוונה של 'לקח', היינו התעוררות, שהתעורר להציב מצבת זכרון]. ואם תחפוץ לפרש כי הלקיחה על הדבר אשר יזכיר אחרי כן, ויקח אכשלום את תלכת ויעש לו כחייו, כך תפרש ויקח קרח את האנשים מכני ישראל ומאתים ויקומו לפני משה ויקהלו על משה ועל אהרן:

מעשה חש"ב

א כתוב 'ויקח קרח', ואינו מבואר בקרא מה לקח. ויבואר בדברי רבינו כמה פירושים.

ב פירוש, הרבה פעמים אין הפשט והדרש עולים כאחת, אבל בפרשה זו הדרש קרוב לפשוטו של מקרא.

ג דעת רש"י שלשון קיחה היינו רק על 'מעשה' [ולא על מחשבה]. ומפרש ויקח קרח – שלקח את 'עצמו', לצד אחד, להיות נחלק מתוך העדה. ובוודאי גם רש"י מודה שהיה מחשבת הלב לפני שהחליט לחלוק על משה, ודבר זה למידים מהראיה שמביא רש"י מהכתוב 'מה יקחך לבך', שמחשבת הלב גרם לו להפליג משאר בני אדם, הכא נמי בקרח היה מחשבה קודם למעשה, דהיינו שקודם שלקח את עצמו לחלוק על משה היה לו מחשבת הלב. אבל 'קיחה' היינו רק על מעשה.

ד לפי המדרש 'ויקח קרח' – את לבו, היינו עצם המחשבה על מה שעשה, שלקחה לבו לחלוק על משה. כי הלקיחה תאמר על העצה והמחשבה, וכן 'מה יקחך לבך', מה מחשבה יקח לך לבך.

ה וכן פירש רש"י באופן השני, וז"ל "דבר אחר 'ויקח קרח', משך ראשי סנהדראות שבהם בדברים וכו'".

ו דעת רבינו בפירוש זה, שאין הכונה על לקיחת איזה דבר, רק כי בכל תחילת מעשה תבוא לקיחה, והוא לשון התעוררות במעשה ההוא. ולפי"ז מתפרש ויקח קרח' שקרח התעורר לחלוק על משה. וכמו שאומרים באידיש זיך נעמען', וכמו כן מפרש רבינו כוונת הכתוב 'ויבא אברהם לספוד לשרה ולבכותה' (בראשית כג ב) ש'ויבא' אין פירושו מלשון ביאה ממקום למקום, אלא פירושו לשון התעוררות להספיד את שרה. וז"ל "או שיהיה לשון 'ויבא', לאמר, שנתעורר אברהם להספד הזה והתחיל לעשותו, כי כל מתעורר ומתחיל במלאכה יקרא 'בא אליה'".

סיכום השיטות	רש"י	מדרש	אבע"ז	רבינו
ויקח קרח	לקח את **עצמו** [מעשה]	**לקח עצה בלבו** [מחשבה]	ויקח קרח **אנשים** [חסר תיבת 'אנשים']	**התעוררות** האדם לעשיית מעשה – 'זיך נעמען', [ואינו מלשון 'לקיחה'.]

וַיְדַבֵּר אֶל קֹרַח וְאֶל כָּל עֲדָתוֹ לֵאמֹר בֹּקֶר וְיֹדַע ה' אֶת אֲשֶׁר לוֹ וְאֶת הַקָּדוֹשׁ וְהִקְרִיב אֵלָיו וְאֶת אֲשֶׁר יִבְחַר בּוֹ יַקְרִיב אֵלָיו: (פרק טז פסוק ה)

...ולמיתי כמונקלוס שתרגם כל קטרת הנזכרת כפרשה 'קטרת' כלשונו, לפי שמר בו 'קטרת בוסמין' כמנהגו [בשאר מקומות לפרש 'קטרת בוסמין]**[ז]. נרמה שסבר** [כאן] **לפי שהיה קטרת הסמים של הקדש, מכל לבונה וכיוצא בה שהקטיר לנסיון** [לצורך המבחן]**[ח], וכן עשה בכני מהרן** [בפרשת נדב ואבוהו תירגם 'קטרת' בלא בוסמין, לפי שלא הקטירו קטרת של מצוה]. **ועתה לכותיו, שהיה קטרת הקדש, ושופ הנכון.** [ולפי"ז למה לא אמר התרגום קטרת בוסמין] **ומולי, לפי שלא מונקלוס לעשות הקטרת להוסיף בו 'בוסמין'** [שהיתה עשויה מבשמים בעלי ריח טוב]**, לפי כהעשות עניני כמלוה.**

אֱמֹר אֶל אֶלְעָזָר בֶּן אַהֲרֹן הַכֹּהֵן וְיָרֵם אֶת מַחְתֹּת הַבְּזִין מִבֵּין הַשְּׂרֵפָה וְאֶת הָאֵשׁ זְרֵה הָלְאָה כִּי קָדֵשׁוּ:
(פרק יז פסוק ב)

כי קדשו – המחתות, והם מסורין בהגאה, שכבר עשמוס כלי שרת, לפון רש"י. ולפי ידעתי טעם למיסור הזה, שהרי קטרת זרה הקריבו, וזר שעשה כלי שרת להקריב כמוך כמיסור מינו מקולס. מכל מ לומר, כי בעבור שעשו כן על פי משה היו קדש, כי הם הקדישו מותם לשמים, לפי שחשבו שיענה מותם המלקיס כמש, ותהיינה המחתות המלה כלי שרת כמהל מועד לעולם. והנכון בעיני, כי יאמר הכתוב, 'כי הקריבוס לפני ה' ויקדשו, ויהיו למות לבני ישראל'. בלומר, מני הקדשתי מותם, מעת שהקריבו מותם לפני, כדי שיהיו למות לבני ישראל[ט].

וַיֹּאמֶר ה' אֶל אַהֲרֹן בְּאַרְצָם לֹא תִנְחָל וְחֵלֶק לֹא יִהְיֶה לָךְ בְּתוֹכָם אֲנִי חֶלְקְךָ וְנַחֲלָתְךָ בְּתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל:
(פרק יח פסוק כ)

בארצם לא תנחל. שתהיה נומל חלקך, כמאר מכל שבטי ישראל. [ואפילו] **חלק קטן לפ יהיה לך כמלס כלל. כי העניס שלך נתנו להם, עבי מקלטו היו ולמודך ישראל הן '... וכוותיהו דכתי 'כמלס לפ תנחל', בשעת חלוק הארץ, 'וחלק לפ יהיה לך בתוכס', כביזה,** [כיו] **'מני חלקיך', על שולחני אתה אוכל.**

מעשה חש"ב

ז בכל המקומות הנכתבים תיבת 'קטורת' מתרגם התרגום 'קטרת בוסמין'. ואילו בפרשה זו תרגם 'קטורת' כלשון הכתוב. וראוי לציין שבתרגום אונקלוס שלפנינו, גם כאן תרגם 'קטורת בוסמין'. וכתב בספר מיני תרגימא (הובא בשוב ירושלים), שכדאי הוא רבינו לומר שמלה 'בוסמין' ניתוספה ע"י תלמיד טועה וכו', ואילו ראה וידע מה שכתב רבינו כאן, היה יודע כי כל המוסיף גורע.

ח יש לפרש כוונת רבינו, בהקדם מש"כ רבינו בפרשת תרומה (כה ו) לפרש הקרא 'בשמים לשמן המשחה ולקטרת הסמים', דבאחד עשר סממני הקטורת היה גם סמים וגם בשמים [סמים הם תרופות שאינן למאכל, ובשמים אלו המינים הנאכלים ויש להם ריח טוב]. ודעת רש"י והתרגום ש'הסמים' נקראים גם הם 'בשמים' בעבור ריחם הטוב, ותיבת 'בשמים' מורכבת מהתיבות 'בה סמים'. דהיינו שמש"כ התרגום בכל מקום 'ולקטרת בסמיא', הכוונה שבאחד עשר סממנים שבקטורת יש בהם גם סמים וגם בשמים. ושניהם נכללים במלת 'בסמיא'. ולפי"ז אפ"ל כוונת רבינו, שלכן לא כתב התרגום כאן 'בוסמין', שכאן שלא היה קטרת סמים של הקדש, הקריבו רק מין אחד, דהיינו רק 'הסמים' כלבונה וכיו"ב, ולא הקריבו את 'הבשמים', לכן לא כתב 'בוסמין'.

ומה שכתב רבינו 'אבל לבונה וכיוצא בה', אין כוונתו שהיה רק מין אחד בלבד מכל אחד עשר סממנין, רק כוונתו שהיה רק ממיני הסמים, ולא מהבשמים.

ואפ"ל הטעם שלא הכניסו בשמים בקטורת זו, שלא יהא הקטורת מהודר, וכמו שהביא רבינו אצל מנחת סוטה (במדבר ה טו), שלכן לא היה בה שמן ולבונה, שלא יהא קרבנה מהודר.

ט **תמצית דברי רבינו:** דעת רש"י שהמחתות נאסרו בהנאה, כיון שעשאם לכלי שרת בזה שהקטירו את הקטורת. והקשה רבינו למה נעשו כלי שרת, הרי כתיב שלקחו איש 'מחתתו', [שאינה כלי שרת]. ולא מצאנו בכתובים שהם הקדישו את המחתות. ומיישב רבינו ב' תירוצים א. שכיון שעשו כן ע"פ משה, הם הקדישו אותם לשמים. ב. שהקב"ה הקדיש אותם בעת שהקריבו אותם, כדי שיהיו לאות לבני ישראל.

ואפשר לומר שב' התירוצים מי הקדיש את המחתות המקריבים את הקטורת, או הקב"ה, תלוי בב' האופנים שכתב רבינו לעיל (פרק טז פסוק ה) האם משה חשב מעצמו לבחון אותם ע"י הקטורת, או שהיה ציווי מהקב"ה. וז"ל רבינו (שם): "והנה משה מעצמו חשב המחשבה הזאת [לבחון אותם בקטורת]. ורצה בקטורת יותר משאר קרבנות, כי ראה כבר בנדב ואביהוא, כי בהקריבם קטורת זרה לפני ה', נשרפו. וכו'. ובטח משה כי השם מקיים דבר עבדו, ועצת מלאכיו ישלים. ויש אומרים כי 'וישמע משה ויפול על פניו', לדרוש את השם, לדעת מה יעשה. ואז נאמר לו 'בקר ויודע ה' וגו' ואז נאמר [דהיה ציווי מהקב"ה לקחת המחתות]".

ולפי"ז אפשר לומר דתירוץ א' שהם הקדישו אותם, היינו לפי האופן שמשה מפי עצמו אמר להם שיקטירו את הקטורת. ולכן הם הקדישו אותם. אבל התירוץ ב' שהקב"ה הקדיש אותם, היינו לפי האופן שהקב"ה ציוה את משה להבחין אותם ע"י הקטורת. וע"כ הקב"ה הקדיש את המחתות.

י הנה לכאורה בכתוב יש כפילות הלשון, דהרי בתחילה כתיב 'בארצם לא תנחל'. ושוב כתב 'וחלק לא יהיה לך'. ומבאר רבינו שבתחילה נאמר שלא יהיה להם חלק בארץ ישראל כאחד משבטי ישראל. ושוב הוסיף שאפילו חלק קטן בארץ ישראל לא יהיה להם כלל. אמנם לכאורה קשה שהרי קבלו ערי הלויים, ע"ז מיישב רבינו שאינן נחשבות לנחלת הלויים, שכן היו ערי מקלט ושמשו לצורך כל ישראל.

והנה האוה"ח הק' (פרשת מסעי, לה ו-ז) כתב וז"ל "וסובר אני שבן לוי נדחה מפני ישראל הגולה, אם רבו הרצחנים והוצרכו לשש עירות, ידחו הלוים מהם, שהרי הקדים הכתוב זכות לגולין". מבואר מדברי האוה"ח הק' דרוצח בשוגג קודם לבן לוי, ולכאורה אפשר להביא סמוכין לדברי מדברי רבינו שמבאר כוונת הכתוב 'וחלק לא יהי לך', שגם ערי הלויים הם לצורך ישראל. ודו"ק.

וְנָתְנוּ עַל צִיצִית הַכָּנָף פְּתִיל תְּכֵלֶת

(במדבר טו, לח)

מאת: הרב שלמה שבתי קעסטנבוים, חבר המערכת

בשבוע העבר פ' שלח נסתיים הפרשה במצות ציצית, וגם בפרשתן פ' קרח מתחיל הפרשה במצות ציצית, כפי דברי רש"י ומקורו במדרש, שקרח עמד וכנס ר"נ ראשי סנהדראות, רובן משבט ראובן שכיניו והם אליצור בן שדיאור וחביריו וכיוצא בו, שנאמר נשיאי עדה קריאי מועד ולהלן הוא אומר (במדבר א) אלה קרואי העדה, והלבישן טליתות שכולן תכלת, באו ועמדו לפני משה אמרו לו טלית שכולה של תכלת חייבת בציצית או פטורה, אמר להם חייבת, התחילו לשחק עליו אפשר טלית של מין אחר חוט אחד של תכלת פוטרה זו שכולה תכלת לא תפטור את עצמה, ע"כ דברי רש"י הק'. ולכן מרן הראוי לבאר קצת, חשיבות המצוה ללבוש דוקא טלית של צמר, במקור הלכה, ובמשנת רבותינו הק'.

מקודם נבאר עיקרי השיטות בזה (לא נאריך במו"מ ועומק הסוגיות בזה, רק עיקרי ויסודי השיטות הנוגע לדינא): נחלקו הראשונים אי כל בגדים מחיובים בציצית מדאורייתא או רק בגד ופשתים מחיובים מדאורייתא, ושאר בגדים כגון בגדי משי או צמר גפן (קאטע"ן) מחיובים רק מדרבנן. ה'מחבר' בשו"ע (סימן א' סעי' א') פסק דרק צמר ופשתים מחיובים מדאורייתא, אבל שאר בגדים מחיובים רק מדרבנן, ול'הרמ"א' כל מיני בגדים מחיובים מדאורייתא, ולהלכה נקטינן כהרמ"א (ולגבי ירא שמים נבאר להלן).

לפי דברי השיטה שכל בגדים מחיובים מדאורייתא מבואר בגמ' (לא נאריך בלימודים): דחוטי ציצית של צמר ופשתים פוטר כל מינים, אבל חוטי ציצית של שאר מינים (משי וכדומה) פוטר רק מינם, דהיינו ציצית של משי פוטר רק משי, ולא שאר מינים. וע"ז מחדש 'בעל העיטור' (לא נאריך בביאור הסוגיא לדבה"ק): דאם ליכא תכלת (כמו בזמנינו) צריך ליקח חיטין דוקא ממין הבגד בכל בגדים, וגם צריך להיות ממין התכלת דהיינו צמר, דהא תכלת הי' דוקא 'מצמר'. ולפי"ד כהיום א"א לעשות טלית של פשתן והוא הדין של שאר מינים, דאי אפשר לתקנן בציצית, דאם יטיל חוטי ציצית של צמר בפשתן בלא"ה (חוץ מטעם דלהלן) אסור דהוי כלאים כיון דליכא בזמנינו תכלת, ואם יטיל חוטי צמר בשאר מינים לא יהיו ממין הבגד, דהא חוטי ציצית הוא מצמר, ואם יטיל חוטי ציצית ממין הבגד עדיין לא יצא דהא לא יהיו ממין פתיל 'תכלת' דהיינו צמר, דהא תרתי בעינן 'ממין הבגד' ו'ממין פתיל תכלת' כנזכר לעיל, ולכך אי אפשר לפטור כי אם טלית צמר בציצית צמר, דהוי מין בגד ומין פתיל תכלת.

ויש עוד שיטת 'מהר"ם מרוטנבורג' שלא סבירא כבעל העיטור דבעינן 'מין כנף' ובעינן 'מין תכלת', אלא הוא ז"ל סבירא לי' דצמר ופשתים אינו פוטר כי אם 'דוקא ביחד', דהיינו ב' חוטין תכלת של צמר וב' חוטין של לבן, כעיקר דמצות ציצית דהיינו תכלת ולבן. אבל כל אחד לבדו אינו פוטר כי אם מינו, דהיינו חוטי צמר בטלית צמר, וחוטי משי בטלית של משי. ולכן טלית של משי אין לו תקנה בציצית צמר, וכן לדבריו טלית של צמר גפן (קאטע"ן) אינו נפטר בחוטי צמר. אבל עכ"פ לדידי' יוכל לתקנן בציצית של מינן דהיינו חוטי משי לטלית של משי כיון דהוי מין כנף, אע"ג אינו מין תכלת (דהיינו צמר), וכן יכול לעשות חוטי צמר גפן לטלית של צמר גפן.

ולהלכה לא נקטינן כשיטת בעל העיטור ולא כשיטת מהר"ם מרוטנבורג, ולכן מדינא יוצאין בחוטי צמר בכל מיני טליתות, ולכן מדינא טלית של צמר גפן יוצאין בחוטי צמר. אולם מבואר בדברי המחבר (לגבי מחלוקת אחרת 'אי יוצאין בטלית של פשתן בחוטי ציצית של פשתן' ולא נאריך עכשיו בזה) דירא שמים יוצא את כולם, ועושה

טלית של צמר רחלים שהוא חייב מן התורה בלי פקפוק, עי"ש. ומבואר באחרונים דכיון דלשיטת המחבר אינו יוצא מדאורייתא אלא בבגדי צמר, א"כ למה ילבש ציצית של צמר גפן די"א דחייב רק מדרבנן.

וב'שו"ע הרב' (סי' ט, סעי' ד) כתב בזה"ל: "ומפני שיש אומרים שכל בגד שאינו מצמר ופשתים אינו חייב בציצית כלל מן התורה אלא מדברי סופרים, לכן הרוצה לקיים מצוה זו מן המובחר יזהר שיהיה לו טלית גדול וטלית קטן של צמר לבן, ויטיל בהם ציצית של צמר לבן, **ובזה מקיים מצות ציצית בלי שום פקפוק**", עי"ש, וכ"כ במשנ"ב (סק"ה).

ועי' ב'פלא יועץ' (מערכת ציצית) שכתב, וזל"ק: "ויזהר לעשות טלית בין קטן בין גדול מצמר רחלים ולא משאר מינים שאינו מקיים אלא מצוה דרבנן, והרי זה דומה למי שיכול להרויח אלף זהובים ומתרצה בחמש מאות", עי"ש. כנראה דנקט להלכה דאינו יוצא בשאר מינים מדאורייתא, אולם כמבואר לעיל להלכה נקטינן כהרמ"א, אבל בודאי יש מקום להחמיר בזה.

וב'מגן אברהם' (סק"ג וע"ע במחצה"ש שם) מעתיק נמי את דברי הב"ח דאין לברך רק על טלית צמר וציצית של צמר, לחשוש לשיטת בעל העיטור, ובעיקר לשיטת מהר"ם מרוטברג הנ"ל דבזמנינו שאין לנו תכלת לא מהני חוטי צמר לפטור שאר המינים ואין תקנה אלא אם עושים החוטין ממין הטלית. **וא"כ כהיום דכל הטליתות אף בשל צמר גפן תולין עליהם חוטי צמר, לדבריו אין יוצאין מצות ציצית כראוי**.

וב'שו"ע הרב' (סי' ט, סעי' ד) כתב, וזל"ק: "יש אומרים שאין ציצית של צמר ופשתים פוטרין בבגדים של שאר מינים אלא א"כ יהיו הציצית צמר ופשתים יחדיו, דהיינו ב' חוטין תכלת וב' חוטין פשתים, שנאמר צמר ופשתים יחדו גדילים תעשה לך, אבל ציצית של צמר לבד או של פשתים לבד אין פוטרין אלא במינן, **ואף על פי שאין המנהג כן, שהרי מטילין ציצית של צמר בטלית של משי, מ"מ כל ירא שמים יחמיר לעצמו לעשות ציצית של משי בטלית של משי, וכן בשאר כל המינים**", עי"ש. ומבואר דירא שמים מחמיר על שיטת מהר"ם מרוטנבורג, ולפי"ד לכאורה הי' קצת עצה למי שלובש טלית של צמר גפן, דעכ"פ יעשה החוטי ציצית נמי מחוטי צמר גפן.

וכ"כ ב'כף החיים' (סק"ה) וז"ל: "על כן כל ירא שמים יחמיר לעצמו ולא יתן בטלית של צמר גפן אלא ציצית של צמר גפן, וכן בשאר המינים, כדי להנצל מפלוגתא", עי"ש.

ובספר 'ברכת אברהם' (להגה"ק מבוטשאטש ז"ל, בעל אשל אברהם) ג"כ כתב להיזהר ללבוש טלית של צמר, אבל מטעם אחר, וזל"ק: "הי' רגיל לומר שיראה כל אדם לקנות לו ט"ק של צמר, ואם הי' כל ישראל עושים כך לא הי' הגזירה של עול הברזל אשר בעו"ה גבר עלינו, והטעם כי אחר העיון בהל' ציצית מוכח, שהט"ק של פשתים יש בו חשש שעטנז לחד דעה, ואעפ"י שעושים כנפות מעור, וע"כ הי' פ"פ להסט"א ויכלו לנו האומות להלביש את יהודי שעטנז", עי"ש, ולפי"ז בטלית של צמר גפן ליכא חשש זה, ודו"ק.

והיטב אשר כתב בזהמרן הגאון הגדול פוסק הדור שליט"א בספרו 'שו"ת תשובות והנהגות' (ח"א סימן י"ח) בזה"ל: "**ואף ששמענו על גדולי עולם זצ"ל שלבשו של משי בציצית צמר, בודאי היה להם טעם כמוס, ואנו במ"ע חייבין להשתדל לצאת כל הדיעות שנאמר 'ושמרתם את המצות', ופירשו המפרשים שבל"ת אם סומך על רוב בודאי לא עבר, אבל במ"ע אף שכשיש רוב יכול לסמוך ע"ז, אבל מ"מ עדיין לא מיקרי שמור שאם כהמיעוט לא קיים וכו'**, ולפי זה יש להדר ב'צמר דוקא' משני טעמים, ראשית בגד צמר וודאי חייב מה"ת, ואפילו לפוסקים שחייב גם שאר מינים מה"ת, הרי למהר"ם ציצית של צמר לא פוטר בשאר מינים, **וראוי להחמיר לצאת מ"ע זאת החביבה לכל הדיעות**", עי"ש.

וב'תשובות והנהגות' חלק ה' (סי' א' סק"ג) כתב: "ונראה שמצוות ציצית דמיגן ומציל בעידן ריתחא כדאי' במס' מנחות (מא.), היינו דוקא כשמקיים מ"ע מה"ת שבזה הוי קיום מצות הציצית ויש בו סגולה, אבל בציצית שקיומה רק מדרבנן עיקר המצוה בזה הוי הציווי לשמוע דברי חכמים, ולאו דוקא עצם הציצית, וכעין זה כתבו בתוס' סוכה (ב.) דמהא דגשמים סימן קללה בחג, מוכח דמדאורייתא פסולה סוכה העשויה באופן שאין הגשמים יכולים לירד בתוכה, דאי מדאורייתא כשרה באופן שאין הגשמים יכולים לירד בתוכה ורק מדרבנן פסול, ל"ש לומר שהגשמים סימן קללה, דהא סוכה שאין הגשמין יכולים לירד בתוכה הוי' סוכה מדאורייתא, וכאן נמי סגולת מצות ציצית שישנה בעידנא שלובש היינו רק כשמקיים מצוה מה"ת", עי"ש.

אולם היו גדולי ישראל שלא החמירו בזה ויבואר בעז"ה במאמר הבא.

ויעלה ויבא אי׳חולי ל׳בניני

ה׳ הוי נא לרצון אמרינו, לשנר ברכת מזל טוב קדם מעכ״ת ידידינו, וידיד נפש כל ה׳
ת׳ תדי ידיו אמונה, בהתמדרות עצומה ונאמנה, להגדיל עשות לטובת מיסדותינו
א׳ אליו יאתה תהלה ותפארה, כביר הבעש בעוז ובגבורה, טוב ומטיב לזולת תדיר
נ׳ א ישבות יומם ולילה, שמי הטוב נודע לשם ולתהלה, אין מעצרין עליו את ה׳ל

הרבני החשוב הנכבד רודף צדקה וחסד

מיהר

יואל לאנדא

הי״ו

חבר הנהלת מיסדות יטב לב בארה״ק

לרגל השמחה שבביתו, חן שיר ושבח בשפתיו

בהולדת בתו שתחי׳ למזל טוב

זכות פעליו הכבירים יגינו בעדו ובעד כל אשר לו, להתברך באושר ועושר בכל עבולו, ובשכר זאת אך ששון ושמחה ישכון באהלו, ויבשיך להרבות פעלים לתורה ולתעודה ביום ואביון כח, עדי נזכה לביאת הגשיח, ובלכינו מרן רבינו שליט״א בראשינו, במהרה בימינו, אמן.

המברכים ברגשי הוקרה והערכה, אסיפי התעודה וחברה

יחזקאל ראטטער

בשם הנהלת מיסדות סאטמאר

בני ברק יצ״ו

◆ פרק ד' - משנה א' ◆

איזהו חכם הלומד מכל אדם.

יתבאר על פי מה שכתב בערכי נחל (פ' שלח) הן עודע שעל פי רוב היצר הרע כשמפתה לאדם הוא מראה לו פנים על עבירה שהוא מצוה, ובהיות כן מה יעשה האדם שלא יחטא, ומהיכן יוודע לו האמת, ממנו זה דרכו של היצר הרע לסמא עיני האדם על עצמו בלבד, שלא יראה שום מרפא על מה שהוא עושה בעצמו, מה שאין כן בראותו אדם אחר עושה כך, אז מבין מיד שהוא עבירה, כי היצר הרע הינו מסמא עיניו מלהביט באחרים, אלדבא מסייעתו להכיר רעת מבירו כדי שיבא לידי שנאת הבריות, וכבן זה המובטח לאדם, כשהינו יודע על חיזה דבר אם הוא מהיצר טוב או מהיצר רע, אז יבוגים בזולתו, אם כשיעשה מבירו פעולה זו תהיה המעשה בעיניו נבזה ומגעל, ידע בבירור שזה עצת היצר הרע, עכ"ל.

וזהו ביאור דברי המשנה, איזהו חכם היודע להתחכם על המלך זקן וכסיל היצר הרע המסמא עיניו שלא לראות האמת, הלומד מכל אדם, היינו שהוא מתבונן באחרים, אם מעשיהם מוצלח הן בעיניו, ובזה יודע לבחור בטוב ולמאוס ברע.

◆

איזהו חכם הלומד מכל אדם.

ולכאורה קשה מיך שייך ללמוד מכל אדם, הרי אסור לקבל תורה מפי רב שאינו הגון.

וי"ל על פי מה דהוה עובדא אצל הרה"ק משינאווע זי"ע, שפעם בחיזה עיר והתלוננו שם המסידים על רב העיר שהולך ברחוב לטייל עם אשתו בשבת קודש בגהרים, בטענה שלא מצא רחיה בתורה או בשולחן ערוך אזה אסור, בפעודם רעוע דרעווין פתח הרה"ק ואמר, כתיב (בפ' תבא) את ה' האמרת היום להיות לך לאלהים וגו', וה' האמירך היום להיות לו לעם סגולה, ופרש"י האמרת והאמירך אין להם עד מוכיח במקרא וכו', ומצאתי להם עד והוא לשון תפארת, כמו (תהלים פ"ד ד') יתאמרו כל פועלי און, עכ"ל. ולכאורה הוא סתירה מיניה וביה, בתחילה הוא אומר אין להם עד מוכיח במקרא, ולבסוף הוא אומר ומצאתי להם עד.

אך ביאור הדבר, כי יש אנשים שאינם נוהגים במילי דחסידותא, ואומרים כי הם מקיימים רק מה שהוא על פי דין בשו"ע ועל הדברים שהם לפנים משורת הדין, כמו למשל בשבת קודש אמר תפלת מנחה, הילדים יושבין בשלש סעודות ומזמרין שירות ותשבחות בתוך אחת, והם הולכים אז לטייל בחוצות עם נשותיהם ואומרים שהם מתנהגים על פי דין, שאין חיוב על פי שו"ע לומר אז שירות ותשבחות, וגם אין מבואר בשו"ע שאסור אז לטייל עם אשתו בחוצות, ולדבריו זהו עונג שבת שלו, ואי אפשר להביא להם ראיה מן התורה שדרך זה ומנהג אסור על פי הדין, אאמנם נאמת נראה תכלית הדבר סוף מעשה במחשבה תחלה, כי ההולכים לטייל בחוצות מתבדרים עם אנשים שאינם מהוגנים, כי מי אז מהמטיילים בחוצות, על פי רוב אנשים שאינם מהילדים, ועבירה גוררת עבירה שהטיול הזה סופו ותכליתו מביא על פי רוב לדברים לא טובים, אאמנם הילדים המזמרין אז שירות ותשבחות, הוא השולחן אשר לפני ה', ומתרבה בבוד שמים והדר הוא לכל מסידיו, נמצא אף שאינו מבואר בתורה התנהגות מצוי כיתות אלו, עם כל זה ניכר ומובן למי שרוצה לידע ולהבין כי דרך הבא המטיילים הם שלא לרצונו של הבורא"ת שמו, ודרך בא הילדים הוא רצון ובבוד שמים ואמת הוא להבורא כל העולמים ית"ש. וזה יש לרמז בדברי רשז"ל, האמרת והאמירך אין לה"ס עד מוכיח במקרא, פי' לפני בתות אלו אי אפשר להוכיח אן המקרא, היינו אן התורה אין להוכיח מי הוא המקיים את ה' האמרת והאמירך יותר מהבירו, ומצאתי להם עד והוא לשון תפארת, כלומר שיש רמיה

לדרך הירמיס שהוא תפארת לעושיהם וכבוד שמים נתרבה ונתפאר על ידם, כמו יתאמרו כל פועלי און, שמנו רועים שהדרך השני מהנתנים המטיילים בחוצות הוא לא טוב, שהרי נמצא מזה שהם כמו פועלי און, עכ"ד. (ונתפס בדברי יחזקאל פ' תצח).

וזהו ביאור דברי המשנה, ויזהו חכם הלומד מכל אדם, ואין הכוונה דברים המפורשים בתורה ובפוסקים, אלה צריך לקבל מפי רב הגון, אלא הכוונה שבאם נסתפק בזיזה ענין אלא נמצא הדבר מפורש בשולחן ערוך, החכם לומד מכל אדם לדעת את הדרך ילך בה, שהוא מתבונן מי ומי ההולכים בדרך זה ומי עושה ההיפוך, ובזה יודע לבחור לנפשו בדרכי הטובים המקודשים ומנהגי מעשה.

◆

איזהו מכובד המכבד את הבריות.

יתבאר על פי מה דהוה עובדא אלא ע"ז דיומא מאה זללה"ה (הובא בייטב לב פ' שמות) בעת בואו למחוז סיגוט (כאשר נתקבל בו ע"י הגה"ק רבי אלעזר נתן זללה"ה לפצ"ל אם), שיצאו לקראתו מנשי העיר לקבל פניו בכבוד גדול, והוא בכה מאד על זה שהטריחו בני ישראל לכבדו ולנשאו, ענה בזו הרה"ק רבי אלעזר נתן זללה"ה ואמר מצי, כל הכבוד הזה אשר השתדלו לעשות, לא לך הוא, כי אם לתורתך, שהם יודעים ומכירים שאתה תלמיד חכם גדול בתון מופלא ומייגע בתורה ה', וז"ש עם דעתו ואמר נחמתני בני נחמתני.

ואמר וז"ש היאמת מאה, כתבו הקדמונים שאתה נותנין כבוד לשמו יתברך, וז"ש הכבוד מזמר ומשבח על שהגיע למלך הכבוד הקב"ה, לא כן כשנותנין כבוד לבשר ודם. ולכן בשר ודם בעת שחולקין לו כבוד צריך שיעלה את הכבוד לה', ולהבין שהכבוד הינו שלו אלא כשביל תלמידים, וכבודם הוא כבוד ה', ולכן אין ענינו לר בכבוד אחריים, אלהיה הוא בעצמו מכבד חותם כדי להרבות בכבוד שמים, ואיש זה לו נאה ולו יאה לחלוק לו כבוד, כי הוא יעלה את הכבוד לה' משר מידו הכל, וז"ש הכבוד מזמר ומשבח על שהיא נתונה עליון למלך הכבוד יתב"ש.

הוי רץ למצוה קלה. יש לבאר ענין הריצה לדבר מצוה. וי"ל על פי דברי כ"ק מרן דו"ז זללה"ה בדברי יואל (שמח"ת אות ג) בטעם ענין הריקודין בשמחת תורה, דקי"ל (או"ח סי' קנז ס"ג) משיכה הינו קונה בחצר של מקח אלא בסימטע (מקום הילוך רגיש) או בחצר של בעה"ב, אבל הגבהה קונה בכל מקום. והנה הנו מבקשים שהשי"ת יקנה לותנו בקנין משיכה, וקנין משיכה לא שייך אלו יתב"ש, כי כל העולם הוא רשותו, הכבוד בעצמו שייך אליו יתברך. וזה שאמר דוד מלך ישראל בעת שחלקו לו כבוד (תהלים סז ח) שויתי ה' לנגדי תמיד וגו', לכן שמח לבי ויגל כבודי, היינו כי מאחר שהוא משים את ה' לנגדי תמיד, לבעת שהכל מידו והכל אלו, לכן שמח לבי בהגדולה שים לי, ויגל כבודי, שהכבוד בעצמו אם ושמח כיון שהוא כבוד שמים. והמובחן לברר אם הגיע לבחינה זו, שיתבונן בעצמו בעת שחולקין כבוד לזולתו יותר ממנו, אם אינו מתקנא בו, משמע כבר הגיע לידי מדה זו, ולכן הוא שמח בכבוד חבירו, כי מה לו אם כבוד שמים מתרבה על ידי עצמו או על ידי אחר, אבל אם לוקח הכבוד לעצמו להנות בו, אז כשילמה שמכבדין את זולתו יותר ממנו, ירע בעיניו ויתקנא בו, עכ"ד. (וע"ע בקונטרס תהלה למשה דף ה.).

ועל פי זה אמרתי לפרש מה שאנינו להלן בפרק קנין תורה (משנה ג) במעלת הלומד תורה לשמה, שאוהב את המקום ואוהב את הבריות. היינו כי הלומד תורה לשמה זוכה להכיר שה' יתן חכמה מפיו דעת ותבונה, ולכן הוא אוהב את המקום על שחלק מחכמתו ליראיו ומנהגו בינה והשכל, וכיון שהוא מכיר שחכמתו אינו שלו, על כן הוא אוהב את הבריות, ואינו מתקנא בכבודם, כי כל כבודם אינו שלהם, אלא כבוד שמים.

וזה יתפרש מאמר המשנה, אזיהו מכובד, כלומר מי זה ואיזה הוא שרואי לתת לו כבוד, כי בחמת הכבוד שייך להקב"ה מלך הכבוד, ואין ראוי לתת כבוד לזולתו, ומשיב ואומר המכבד את הבריות, כי המכבד את זולתו בלב ונפש חפיצה, ולפי שהוא מכיר ויודע שכל המעלות הנמצאים בבני אדם הוא מתנת אלהים, וכבודם הוא כבוד ה', ולכן אין עינו לר בכבוד אחריים, אלהיה הוא בעצמו מכבד חותם כדי להרבות בכבוד שמים, ואיש זה לו נאה ולו יאה לחלוק לו כבוד, כי הוא יעלה את הכבוד לה' משר מידו הכל, וז"ש הכבוד מזמר ומשבח על שהיא נתונה עליון למלך הכבוד יתב"ש.

◆ משנה ב' ◆

לכן אנו מגדירין עצמינו בריקודין של מצוה, להגדה קונה בכל מקום ובזה יקנה הקב"ה אותנו. וזה שיסד הפייטן (ספר תרדיס פרק לד) ידיד נפש אב הרחמן משו"ך עבדך אל רצונך, ואם תאמר הלא כל העולם רשותו יתברך ואין אנו מבקשים על קנין מציכה, לזה אמר ירוץ עבדך כמו אייל הקופץ למעלה, וממילא שייך קנין מציכה על ידי הגדה, עכ"ל.

ובזה יובן ענין הריקה לדבר מצוה, שגם בזה יש תועלת זה, כי בעת שהאדם רץ הוא נופץ את רגליו בקפיצה כלפי מעלה, ובזה הוא נקנה לה' בקנין מציכה על ידי הגדה.

◆

הוי רץ למצוה קלה ובורח מן העבירה, שמצוה גוררת מצוה ועבירה גוררת עבירה, ששכר מצוה מצוה ושכר עבירה עבירה. יש להבין המשך הדברים.

ויל"פ בהקדם מה שכתב מ"ז זללה"ה בעלי חיים (לפנים משורת הדין י) מליצה על כל דבר פשט אשר יעשה האדם מ"ו לשמה בה, היות שבשעה שעובר ליזה עבירה מ"ו, לבבו דואג ומתעגם בשעת מעשה, שהרי מאמין ויודע שלא טוב עושה, אלא שילצו גובר עליו ואינו מושל ברוחו לכבוש תאותו, לכן אין העבירה נחשב לעון כל כך, כי עבירה שלימה לא נחשב רק אם עושה במעשה ובמחשבה, אבל מעשה בלא מחשבה, כמו העבירה שעושה בשבתון רוח ונפש, אינו אלא כמו חלי שיעור, עכ"ל. (וע"ע שם אות כז).

והנה הברטנורא מפרש, שכר מצוה, היינו מה שאדם משתכר ומתענג בעשיית המצוה, ושכר עבירה, היינו השכר והתענוג שמגיעת לו בעשיית העבירה. ולדרכו י"ל המכוון, שכר מצוה פי' שם יש לו הנאה ושמחה בעשיית המצוה, זה נקרא מצוה, כי העבודה בשלימות הוא כאשר ישמח האדם בעשיית המצות ובהשבת האל, כמו שנאמר (דברים כח מז) תחת אשר לא עבדת את ה' אלהיך בשמחה ובטוב לבב, ולכן רק אם מתענג ונהנה בעשיית המצוה ושומח בה, אז מעשה המצוה שלם בשעשה ובמחשבה, וכן ההיפוך שכר עבירה, פי' אם מתהנה בעשיית העבירה, זה נקרא עבירה, אבל אם לבו דואג ומתמרמר בשעת מעשה, אין העבירה בשלימות דהוי רק כמו חלי שיעור.

אכן כתב בעלי חיים שם לפי מה דלימא בגמרא (יומא פו:) אמר רב הונא, כיון שעבר אדם עבירה ואמר בה, נעשית לו כהיתר. שם כן י"ל בעבר ואמר, כיון שהותר לו, שוב אין בלבו מחשה על העבירה, ואז יש בידו מ"ו עבירה שלימה בשחשבה ובשעשה, ומזה הדין שאין לו שום התנגדות על מעשה העבירה, עכ"ל. וכדבר הזה הוא ממש גם בקיום המצות, כי בתחילה עדיין אין האדם מרגיש נועם מתיקות ועריבות המצות, וכמו שפירש רש"ל בפסוק (שמות יט ה) ועתה אם שמוע תשמעו בקולי, אם עתה תקבלו עליכם, יערב לכם מכאן ואילך, שכל התחלות קשות. מה שאין כן לאחר שהרגיל לעשות מצות ומעשים טובים בכוונה ובהתמדות, אז ניתוסף בו לעת והסגה, ועבודתו הוא בשלימות בשחשבה ובתענוג גדול, וכל חפיס לא ישוו בה.

ובזה יתבאר המשנה, הוי רץ למצוה קלה ובורח מן העבירה שמצוה גוררת מצוה ועבירה גוררת עבירה, כי כך הוא הטבע שכל פעולה גורמת לעושהו שיעשה עוד כמעשהו בהשתוקה, וכמ"ש הברטנורא ושאר מפרשים. ואם תאמר למיזה נפקא מינה הוא זה שהפעולה עושה כיוצא בה, לזה אמר שכשר מצוה מצוה, היינו דרק אם יש לו הנאה ושמחה בקיום המצוה, אז המצוה הוא מצוה שלימה, ושכר עבירה עבירה, היינו רק אם יש לו הנאה במעשה העבירה, אז העבירה הוא עבירה שלימה, אמנם הנאה זו אינו אלא לאחר שהוא מורגל בה, ולכך הוי רץ למצוה קלה, והגם שלעת עתה המצוה היא קלה בעיניך ואינו נרגש בה שום שמחה ותענוג, מכל מקום הרי מצוה גוררת מצוה ואז תהיה מעשה המצוה בשלימות מתוך תענוג ושמחה של מצוה, ובורח מן העבירה, הגם שעליין מתאוה ומתמרמר בשעת מעשה, מכל מקום הרי עבירה גוררת עבירה, ואז תהיה העבירה בשלימות עם הנאה ומחשבה, לכן הוי רץ למצוה קלה ובורח מן העבירה.

◆ משנה ג' ◆

אל תהי בז לכל אדם ואל תהי מפליג לכל דבר, שאין לך אדם שאין לו שעה ואין לך דבר שאין לו מקום.

פל"ל על פי מה שכתב מ"ז זללה"ה בישמח משה (פ' נח) לפרש הכתוב וימר מברס על לוט וגו' הפרד נא

מעלי אם השמאל ואימתה ואם הימין ושמאילה, כי יש שני מיני הסמה של יצר הרע למנוע את האדם מדרכי התשובה, אחד על פי מדת המסך, כשאומרים (מגילה טז.) אם יאמר לך יצר הרע תטעך והקב"ה מושל לך אל תאמין, הרי זה לפתות במדת המסך לומר שהש"ת ברוב רחמיו ומסדיו מושל, ולריך להשיב לו (בבא קמא נ.) כל האומר הקב"ה ואתן הוא יותרו חייו. ויש שהוא מסית להיפך על פי מדת הדין, לומר שהדין נותן שלא יתקבל תשובת חוטא גדול וכד מרי כמותך, ויתייאש האדם מן התשובה, אבל גם זה שקר, שאין לך דבר שעומד בפני התשובה, כי הש"ת חפץ חסד הוא לבל ידח ממנו נדח, ולא יחפוץ במות המת כי אם בשוב החוטא מחטאתו ויחי. וידוע (זוהר בהעלותך קנג:) ימין הוא חסד, ושמאל הוא דין. וזהו וימלא מברס לא נשמעת קדישת, אל לוט לא יצר הרע (זוהר לך עט.), הפרד נא מעלי, אם השמאל, שאתה מצד בשמאל דהיינו דין, שאומר שהקב"ה ליבו מקבל בתשובה, אז ואימתה, משיב כי חפץ חסד הוא, ואם הימין, שאתה בא בחסד לומר שהקב"ה ותרן, ושמאילה לומר שהקב"ה ליבו ותרן, עכ"ל.

ועל דרך זה יתבאר המשנה, אל תהי בז לכל אדם, פי' אל תבזה שום אדם לומר שהוא נדחה מן הקדושה ואין לו תקנה עם ושלום, ואל תהי מפליג לכל דבר, היינו לומר על איזה עבירה שהקב"ה ותרן הוא, שאין לך אדם שאין לו שע"מ, הוא השעה שעשיו עליה (להלן משנה יז) יפה שעה אחת בתשובה ומעשים טובים, כי לכל אדם יש שעה זו של תשובה ולא ידח ממנו נדח, ואין לך דבר עבירה שאין לו מקום, כי התלהים יציע במשפט על כל נעשה, אלא ברוב טובו מאריך אפו, ועד יום מותו יחכה לו לתשובה להנטותו לתחיה.

◆

אל תהי בז לכל אדם שאין לך אדם שאין לו שעה.

יצחק בהקדש מה שכתב בתהל יעקב (פ' לד) לפרש הכתוב (בראשית יח יז) וה' אמר המכסה אני מאברהם אשר אני עושה, ואברהם היה יהיה לגוי גדול ועצום. כי בחמת היה גלוי וידוע לפני ה' שלא נמלא עשרה צדיקים בכל העיר, ואין מקום להפלתו על אנשי סדום, מכל מקום הודיע לאברהם מהגזירה כדי שיתפלל ותפלתו תעמוד לדורותיו הבאים אחריו, וזהו ואברהם היו יהיה לגוי גדול, כלומר הלא יוליד דורות רבות, ואם אין בתפלתו להועיל עמה, תועיל לדורות הבאים אחריו, עכ"ל.

וכזה כתב ג"ז זללה"ה בייטב לב (פ' חיי) בביאור מאמרם (ברכות ו:) כל הקובע מקום לתפלתו אלהי אברהם בעזרו, על פי מה שאמרו אם אין עמידה אלא תפלה, והיינו שבזמן שהשועה לא נמצא למטה, התפלה נשאר עומד לפני ה'. ולכך אל יתייאש האדם מלבקש רחמים בכל עת, הגם שכמדומה שלא נענה, בכל זאת יש מקום לתפלתו בעיזה זמן בדורות העתידות שתהיה השועה על ידי תפלה זו שהוא התפלל כבר, וזהו כל הקובע מקום לתפלתו, שמאמין ויודע שיש מקום לתפלתו עכ"פ לאחר זמן, אלהי אברהם בעזרו, גם תפלת אברהם נשאר עומד לפני ה' ברומו של עולם ויש לו מקום בדורות העתידות, כי בעת שיהיו עשרה צדיקים יגן ה' על כל המקום בזכות תפלת אברהם, עכ"ל.

ונקדים עוד דברי המגיד הקדוש ממעזריטש זי"ע (מגיד דבריו ליעקב אות רכז) במה שדרשו חז"ל (ברכות י:) על הכתוב (ויקרא יט טו) לא תאכלו על הדם, לא תאכלו קודם שתתפללו על דמכם. ולכאורה תמוה היכן מרומז בפסוק זה ענין התפלה. אמנם כתיב (דברים יב כג) כי הדם הוא הנפש, ונפש שעיקר חיות האדם הוא הדם שבו, ולמה נקרא אדם ולא דם, כי כשמדבק עצמו בתפלתו בבורא ית"ש, ממשיך בקרבו חלופו של עולם, ומתאבר האל"ף אליו ונקרא אדם. וזהו לא תאכלו על הד"ם, פי' בעת שנקרא עליון רק דם ולא אדם, והיינו קודם התפלה כשעליון לא חיבר דמו לחלופו של עולם, עכלה"ק.

וזהו ביאור דברי המשנה, אל תהי בז לכל אד"ם, היינו אלא תבוז שום תפלה תשר על ידה נפלס בחינת אד"ם, שאין לך אדם שאין לו שע"ה, ומפרש בעבודת ישראל שהוא מלשון (בראשית ד ה) ואל קין ואל מנחתו לא שעה. כלומר שאין לך תפלה בעולם שאינו נענה ומתקבלת, והגם שנראה כאילו לא פנה אליה הקב"ה מיד, אלילה לומר שהתפלה היתה לריק ח"ו, כי בודאי תעשה רושם לטובה לאחר זמן.

◆ משנה ד' ◆

מאד מאד הוי שפל רוח, שתקות אנוש רמה.

כתבו המפרשים בפירוש המשנה, כי במדת הענוה ושפלות הרוח נרמז לנחש בקנה המחרון, אבל בשאר המדות נחש בדרך הממוצע, עיין בברטנורא וברמב"ם (בפיה"מ ובפ"ב מהל' דעות ה"ג). ולחוי להתבונן מה נשתנה מדת הענוה דוקא.

וי"ל על פי מה דקי"ל (או"ח סי' תמז ס"ק) חמץ בפסח מסור בשמחו, וכתב המגן אברהם (ריש הסימן ובסק"ה) מדאורייתא הוי חמץ כשאר איסורים (לשונו רק בטעם), אלא שהכמים החמירו בו, כיון דליתא ביה כרת, ולא בדילי מיניה כולי שתא. ומקורו מדברי הר"ן (ריש מס' פסחים) לכך החמירה תורה בחמץ לעבור עליו בבל יראה ובל ימצא, משום דלא בדילי ליהנות מיניה כולי שתא, ואמיר איסוריה טפי לאית ביה כרת, עכ"ד.

והנה בחומר עונש הבעל גאוה, איתא בשם סוטה (דף ה.) דרש רב עוירא, כל אדם שיש בו גסות הרוח לסוף מתמעט, שנאמר (איוב כד כה) רוממו מעט, ואמר תאמר ישנו בעולם, תלמוד לומר ואיננו, ואם מוזר בו, נאסף בזמנו. עוד איתא שם בגמרא, כל אדם שיש בו גסות הרוח אין עפרו ננער (מקץ בחמיית המתים), עי"ש. הרי שיש לו עונש בעולם הזה ולעולם הבא לדורות כרת רח"ל.

ולכן הזהיר התנא מאד מאד הוי שפל רוח, שצריך להתנהג בשפלות מכל וכל ויתרחק מן הגאות עד קצה האחרון, דבמדת הגאות איכא תרתי לריעותא, דלא בדילי ליהנות מיניה, שהוא העולם משובחים בגאות הרוח, וגם יש בו עונש בעולם הזה ולעולם הבא והיינו כמו כרת, ולכך מדת הגאות אסורה במאכו, וצריך לשרש מחריה שלא תהיה בו לא מיני ולא מקצתה.

◆ משנה ה' ◆

הלומד על מנת לעשות, מספיקין בידו ללמוד וללמד לשמור ולעשות. י"ל על פי מה שכתב בביאה לעתים (דרוש סד) לפרש מאמרם ז"ל (ברכות ו:) כל אדם שיש בו יראת שמים דבריו נשמעים, כלומר האדם שמתנהג עצמו ביראת שמים, דבריו נשמעים מאליהם מהשוררות לבו בלי שיג שפתים, ומה שאחר בני אדם יצטרכו לייסור ולאמירה כדי להוכיח את זולתם, יעשה הוא בלא ייסור, שהתנהגתו עושה רושם בלב כל רואהו להתדמות אליו בכל דרכיו הישרים כאילו היה תוכחת מגולה, עכ"ד. ובזה אמר הלומד על מנת לעשות, היינו שהוא מבקש ללמוד את הדרך ילך בה ואת המעשה אשר יעשה, וזהו מחמת שיש בו יראת שמים והוא מפחד שלא יכשל בעבירה ח"ו, מספיקין בידו ללמוד וללמ"ד לשמור ולעשות, היינו הוא לעצמו זוכה ללמוד לשמור ולעשות, ולמסוקי שמעתתא אליבא דהלכתא, ממנו בחומו זמן הוא זוכה גם ללמ"ד לאחרים, כי הרואים התנהגתו ביר"ש הם למדים היאנו להתנהג כמותו בכל דרכיו, וזכות הרבים תלוי בו.

◆ משנה ו' ◆

כל המכבד את התורה, גופו מכובד על הבריות. י"ל בהקדם מה שכתב המהרש"ל בחידושי אגדות (מכות כג:) לפרש מאמרם (עירובין יג:) נמנ"ו וגמרו טוב לו לאדם שלא נברא משנברא, דהיינו שאחו מנין המצות, ורבו הלאווין שהן שס"ה על העשין שהם רמ"ח, ונמצא שקרוב האדם להפסד, עכ"ד. והקשו המפרשים הלא הקב"ה טוב ומטיב לכל, ואיך יתכן שברא את האדם קרוב אל ההפסד.

ואפ"ל בזה דבר אדם, שהגם לפני פשטות חשבון מספר תרי"ג מצות רבו הלאווין על העשין, אמנם על פי דרשות חז"ל שהוסיפו בכל המצות כמה ענפים עד אין קץ, בחשבון זה אפשר שהעשין מרובין, ואלהים הבין דרכה חשבון המצות על פי דרשות חז"ל, ושפיר טוב לו לאדם שנברא.

וזהו כל המכבד את התורה, ופירש הברטנורא שדורש החסירות והיתירות שבתורה. גופ"ו מכובד על הבריות, כלומר טוב לו לגופו שנברא, כי רוב דרשות חז"ל הם נרמזים בחסירות ויתירות בתורה, וזה נמצאו העשין מרובין על הלאוין, ושוב הוי בריאת האדם קרוב יותר לשכר וטוב לו לגופו שנברא.

מדרש תנחומא

מהררי ציון וירושלים נשגר בזה כסא דנחמתא, מול ידידינו החשוב יראת ה' היא אוצרו, ועליו יציץ נזרו, חסיד ועניו, שמו הטוב הולך לפניו, נודע לשם ולתהילה בתוך אמוני עם סגולה, הולך תמים ופועל צדק, מסור בלו"נ למען מוסדותינו הק' פעיה"ק מיום הווסדה, ה"ה הרה"ח

מוה"ר שמואל ראטער הי"ו

חבר הנהלת מוסדותינו פעי"ה"ק ת"ו

ואתו עמו אחיו החשוב העסקן הדגול, איש חי ורב פעלים לתורה ולתעודה, ראש וראשון לכל דבר שבקדושה בקהלתינו ומוסדותינו הק' בעיר בני ברק, נחמד למעלה ולמטה אהוב וחביב, ירא שמים מרובים, הוא הגבר אשר עומד תמיד לימין מוסדותינו פעיה"ק, ה"ה הרה"ח

מוה"ר יחזקאל ראטער הי"ו

חבר הנהלת מוסדותינו בני ברק יצ"ו

וכל המשפחה הכבודה והרוממה הע"י

היושבים בעמק הבכ"א על פטירת אביהם החשוב איש צדיק תמים אשר עבד את בוראו מנעוריו עד זיבולא בתרייתא במסירת נפש ללא וויתר על קוצו של י"ד זכה לראות עולמו בחיי דורות ישרים מבורכים הולכים בדרכי הצניעות בדרכי אבותיו ורבותיו

ה"ה זקן שקנה חכמה החסיד המרומם

הרב החסיד ר' משה יעקב ב"ר שלום אליעזר ז"ל

המקום ינחם אתכם בתוך שאר אבלי ציון וירושלים, ולא תוסיפו לדאבה עוד, ואך טוב וחסד ירפוכם כל הימים, עדי נזכה לעלות לציון ברינה בביאת מלכא משיחא ומלכינו בראשינו בתחיית מתי עמך ישראל אמן ואמן

כ"ד המשתתפים בצערכם הגדול

הנהלת המוסדות

פעי"ה"ק ירושלים תובב"א

שליחות בהפרשת חלה

בפרשתן (יח, כה) בדין הפרשת תרומה כתיב "כן תרימו גם אתם תרומת ה'" וילפינן בגמרא (קידושין מ"א ע"ב) שאדם יכול לעשות שליח להפריש עבורו תרומה, דתיבת "גם" מיותרת, ודרשי' גם לרבות השליח. (ובגמ' שם עוד מובא לימודים דמהני שליחות בכל התורה, דילפי' מקדשים וגירושין, והא דצריך פסוק מיוחד בתרומה, מבואר בגמ' או בכדי להוציא את העכו"ם שאינו יכול להפריש דמה אתם בני ברית אף שלוחכם בני ברית, או משום דהיה סברא למעט דלא מהני שליחות בתרומה כיון דכתיב "אתם" וממעטי' מזה כמה דברים, כמו"כ אפשר למעט שליחות לכן צריך ריבוי מיוחד).

וכן ילפי' בגמ' (שם) דאין אדם מפריש תרומה מפירותיו של חבירו שלא ברשות בעל הפירות, דכתיב "אתם" וממעטינן אתם ולא התורם את שאינו שלו.

ודינים אלו שייך הן בהפרשת תרומות ומעשרות, והן בהפרשת חלה. (כדנפסק בשו"ע יו"ד סי' של"א סעי' ל' לגבי תרומה, ובסי' שכ"ח סעי' ג' לגבי חלה).

הפרשה שלא ברשות

אין אדם יכול להפריש חלה מעיסת חבירו, אלא ברשות בעל העיסה, ואם הפריש שלא ברשות, לא מהני ההפרשה ואינה חלה (שו"ע סי' שכ"ח סעי' ג' עפ"י הגמ' הנ"ל).

ואם האדם המפריש לוקח מעיסה השייכת לו, ובעיסה זו הוא מפריש על עיסת חבירו אז מועיל ההפרשה (כדנפסק לגבי תרומה בסי' של"א סעי' ל').

שליחות בהפרשה

עושה אדם שליח להפריש חלה, ואף אם עושהו שליח כשהוא קמה, ועדיין לא עשהו עיסה ונמצא שעדיין לא נתחייב בחלה, גם כן מועיל ההפרשה.

(ואף דעשהו שליח בעודו קמה שאינו ראוי להפריש, וא"א לעשות שליח בשעה שהמשלח בעצמו עדיין אינו יכול לעשות אותו פעולה, עכ"ז מהני ההפרשה כדכתבו התוס' (נזיר י"ב ע"א) והביאו הש"ך (סק"ו) דכיון דביד עכשיו להביא עיסה שכבר נילושה, ולומר עיסה זו תהא חלה על קמה ז לכשיהיה נילוש, ולא הוי דבר שלא בא לעולם, כיון דיכול ללוש עכשיו העיסה, ועי' שו"ת חת"ס (או"ח סי' י"א) שכתב דא"צ לטעם זה בכדי שיועיל ההפרשה, דההפרשה ממילא מועיל מדין זכיה כדכתב התרוה"ד לגבי משרתת המובא לקמן, דכיון שגילה מתחילה דניחא ליה שאחר יפריש ממילא יכול להפריש בשבילו, והא דאיצטריכו התוס' בנזיר לטעם שביח לעשותו עיסה עיי"ש בחת"ס שזהו בשביל עוד דוגמא המובא בתוס' שם אולם בש"ך הנ"ל הביא טעם התוס' בכדי שיועיל ההפרשה, וזהו דלא כהחת"ס, ובפשטות היה אפ"ל דהש"ך לשיטתו בסק"ה בדין המשרתת דנקט כהב"ח דההיתר הוא רק משום חשש קלקול, ובלא זה אינו מועיל ולכן צריך לטעם התוס'. ובאמת בקצות החושן סי' רמ"ג בסוף דבריו הקשה כן דמתוס' זה משמע דלא כהתרוה"ד.

ומפי הגאון הגדול רבי שלמה זלמן אולמאן שמעתי דיש לחלק בין דין המשרתת לחכא, דאפי' במשרתת מהני ההפרשה אף בלא קלקול, זהו דוקא בזה שהיא רגילה הרבה להפריש לחוד, ולכן שייך בזה זכיה, משא"כ כאן שעכשיו עושהו שליח פעם אחת לא שייך זכיה דאפשר שבנתים בעל העיסה יתחרט וכדו', וממילא לא שייך זכיה, וכעין סברא זו משמע בחזו"א זרעים ליקוטים).

ומעשים בכל יום שהאשה אומרת לחבירתה לושי לי קמח, והפרישו חלה עבורי (לשון התוס' שם).

הפרשה שלא ברשות בעיסה שתתקלקל

עיסה שאם לא יאפו אותה מיד, העיסה תתקלקל, מותר לאדם אחר להפריש חלה בלא רשות הבעלים, כיון דלכתחילה צריך להפריש חלה בעודה עיסה לפני האפיה והבעל מסכים שיפרישו חלה לפני שיתקלקל, ואחר ההפרשה יוכל לאפותה, ויש סוברים דאף כשיש רק חשש קלקול גם מותר לאחר להפריש.

(בתה"ד הנ"ל כתב דכשיש חשש שיתקלקל מותר לאחר להפריש בלא רשות דזכין לאדם שלא בפניו, דכיון שאם לא יפרישו מיד העיסה תתקלקל, וצריך לכתחילה להפריש לפני האפיה, בעודה עיסה דכתיב עריסותיכם, לכן ברצונו שיפרישו עתה. אלא דנחלקו האחרונים בדברי אם ההיתר הוא אפי' בחשש קלקול לבד או דוקא כשיהא ודאי קלקול, דדעת הטו"ז דאפי' כשיש רק חשש קלקול ג"כ אפשר להפריש בלא רשותה, אולם להב"ח והט"ז בחשש קלקול לחוד לא מהני אלא בקלקול ודאי או במשרתת אפי' בחשש קלקול.

ובקצות החושן (שם) חולק על דין זה ודעתו דכיון דבעיקר הדין אפשר להפריש אף לאחר האפיה, לכן אף שמצותו לכתחלה להפריש לפני האפיה עכ"ז אינו נחשב לזכות ההפרשה דהבעה"ב יפריש לאחר האפיה, אולם שאר האחרונים כנראה דסברו דהמצוה להפריש לפני האפיה עושהו שיהא בגדר זכין).

אשה בהפרשת חלה

אשה יכולה להפריש חלה בביתה אף בלא רשות בעלה.

(בגמ' יבמות פ"ו ע"א כתיב ואכלתם אותו בכל מקום אתם וביתכם ליכד

על נשואה בת ישראל שנותנת רשות לתרום, ובתוספתא תרומות פ"א ה"ז, רמב"ם פ"ד הי"ב, דהאשה בעיסתה תורמת מפני שהוא ברשות, ויש להסתפק בדבריהם שכתבו, מפני שהוא "ברשות", אי כוונתם שזה ברשות הבעל וממילא נמצא שהוא נחשבת שליח של הבעל, או שכוונתם שכיון שזה ברשות הבעל ממילא נעשית לבד הבעה"ב ולא בגדר שליחות, ובשו"ת באר יצחק (להג"ר יצחק אלחנן ספקטור, יו"ד סי' כ"ח ענף ו' ד"ה ויש להאריך) מסתפק בזה והוא מצדד לבאר "ברשות" היינו ברשות התורה וכוונתם שהאשה נעשית הבעלים.

ובפשטות הגמ' משמע דהאשה בעצמה יש לה רשות לתרום. ובדין זה נחלקו האחרונים האם האשה מפרשת רק מדין שליחות של הבעל או שהוא בעצמה רשאית להפריש, ואין כאן מקומו).

בני הבית בהפרשת חלה

בני הבית הגדולים הדרים בבית הבעל הבית והם אוכלים משולחן בעל הבית, ורגילים שהם בעצמם לשים עיסה ומפרישים בעצמם חלה יכולים להפריש מעצמם חלה מעיסת בעל הבית

(להתרומת הדשן דמשרתת בודאי דיכולים כמו משרתת, ואף להחולקים שם הכא קיל טפי דהם אוכלים מעיסה זו וכדמבואר בתוספתא תרומות פ"א ה"ז, אולם יש להסתפק אי זה דוקא בני ביתו הסמוכים על שולחן הוריהם או אפי' כשאינם סמוכים כמו בנים לאחר הנישואין).

פועל בהפרשת חלה

פועל או משרת העובדים בבית בעל הבית ורגילים לפעמים שהבעל הבית מבקשים מהם או נותנים להם רשות להפריש חלה, יש אומרים דיכולים להפריש חלה בעצמם בלא רשות בעל הבית, ויש אומרים דיכולים להפריש רק כשיש חשש שהעיסה תתקלקל אם ימתינו עד האפיה.

(ברמ"א סי' שכ"ח סעי' ג' הביא דעת התרומת הדשן סי' קפ"ח דכתב דמשרתת בבית בעה"ב שרגילה להפריש ברשות בעה"ב, יכול להפריש אף שלא ברשותו, דהמשרתת נעשית שלוחה אפי' שלא מדעתה מדין זכין לאדם, ונחלקו האחרונים בדבריו דדעת הב"ח וכן נקט הש"ך דזהו רק כשיש גם חשש קלקול בעיסה אם לא יאפו מיד את העיסה ולכן צריך להפריש מיד, אבל כשאין חשש קלקול אין המשרתת יכולה להפריש, אולם דעת הט"ז דאפי' בלא חשש קלקול ג"כ יכולה להפריש מטעם זכיה, חוץ מער"ש שאז הנשים מקפידות להפריש בעצמן, אזי לא תפריש המשרתת, ורק כשיש גם חשש קלקול אז יכולה להפריש אף בער"ש, ובהגהות בית הלל כתב דאף כשיש קלקול לא תפריש בער"ש, מפני שהבעה"ב ברצונה להפריש בעצמה, וכתב שם עצה אך לאפות העיסה ואח"כ להפריש).

וכמו כן מצוי שממהרים לאפות העיסה והזמן דוחק כמו בער"ש או שצריכים את המאפה במהירות והבעה"ב לא נמצא שם, אפשר להפריש שלא ברשותו (דהוא נהנה מזה והרי זה בגדר זכין, **ובזה אף הקצות יודה דמהני).**

ויש אומרים דאי אפשר להפריש בשום ענין שלא ברשות הבעלים.

(בקצות החושן סי' רמ"ג סק"ח השיג על התרוה"ד ודעתו דלא שייך זכין לאדם שלא בפניו, אלא אם הוא מזכה לו שום דבר, אבל אם אינו מזכה לו כלום ורק עושה לו פעולה שיהא נוח לו, לא אמרינן).

ובחזו"א (זרעים ליקוטים סי' ו' סק"א) **נקט כדעת התרומת הדשן דאמרי' זכין ומיישב קושיתו עיי"ש, ולמעשה לכתחילה יש לחוש ולמנות שליח בהדיא, ובמקום צורך או בדיעבד מקילים כהתרוה"ד.**

הפרשת חלה בבתי מאפה

כנהוג בבתי מאפה העומדים תחת פיקוח של וועד כשרות והמשגיחים הממונים מטעם הוועד כשרות מפרישים חלה מהעיסות, אולם יש לדון דלכמה פוסקים אי אפשר למנות שליח בדבר שלא בא לעולם, וכאן בשעת מינוי המשגיח לשליח להפריש, העיסה עדיין לא בא לעולם.

<u>ויש כמה צדדי קולא בזה, ונפרטם:</u>

א) בוועד הכשרות דבד"ץ בבתי מאפה הקטנים שבדרך כלל הבעה"ב נמצא שם בזה האפיה, בזה מקפידים לכתחילה שבכל עיסה לאחר הלישה, הבעה"ב יאמר למשגיח להפריש חלה.

(שמענו מאחד הרבנים שם, אולם בבתי המאפה הגדולים שבכל רגע ורגע יש עיסה מוכנת לאפיה, והבעה"ב כמעט לא נמצא שם לא שייך לעשות כן).

ב) יש לומר ההיתר של משרתת, דכיון דהמשגיח נמצא שם תמיד ורגילות שהבעה"ב נותן לו להפריש, אמרי' זכין לאדם.

(כדעת הט"ז בדברי התרוה"ד שכתבנו לעיל, ואף כשהמשגיח נמצא שם עדיין רק בפעם ראשונה שיך סברא זו דהבעה"ב לוקחו על מנת שיהא שם ויפריש תדיר.

ואף דהזי דבר שלא בא לעולם עכ"ז מהני כמו דמהני במשרתת, ובאמת זהו קושית הקצות עיי' מש"כ לעיל).

ג) יש לומר ששייך כאן ההיתר כמו בקלקול העיסה, דכיון דהבעה"ב של הבית מאפה ברצונו למכור בכל רגע ורגע, ואם לא יפרישו מיד חלה יצטרכו להמתין עד ההפרשה ויפסידו למכור וניחא ליה שיפריש.

(וכאן לא שייך ג"כ טענת הקצות לעיל שחולק על הט"ז במתקלקל העיסה, ודעתו דכיון דאפשר להפריש אחר האפיה לא שייך זכין, דכאן אינו מועיל מה שימתין מלהפריש עד לאחר האפיה דגם לאחר האפיה רק המשגיח יפריש ולא הבעה"ב בעצמו.

והיתר זה שייך כאן אף בער"ש, דלא שייך כאן טענת הבית הלל שהבאנו דבער"ש ניחא לאשה להפריש בעצמה אף שתפריש לאחר האפיה, דכאן אין האשה מפרשת).

ד) בוועד הכשרות נוהגים שבעלי המאפה ממנים את המשגיחים בכתב, וכשממנים בכתב יש סוברים דמהני שליחות אפילו בדבר שלא בא לעולם.

(במרכבת המשנה (הל' גירושין פ"ב ג) כ' דכשממנים שליח בשטר אז אפשר למנות שליח אפילו בדבר שלא בא לעולם, דדוקא בפה אי אפשר למנות שליח בדבר שלא בא לעולם, כיון דבזמן שהדבר בא לעולם אז אין הדיבור הראשון בעולם, אבל כשממנה שליח בשטר מועיל אפי' בדבר שלא בא לעולם, דכיון דבשעה שבא הדבר לעולם אז יש לשליח שטר בידו).

ה) המשגיח המפריש חלה כיון שהוא מקבל שכר עבור עבודתו יש אומרים דאפשר למנות בזה שליח אפילו בדבר שלא בא לעולם.

(שו"ת עונג יו"ט (סי' ק"ט) בד"ה והנה כתב בא"ד כתב דאף דבעינן שליחות מ"מ היינו בשליח דעלמא אבל בפועל שאני דעדיף משליח דעלמא כדאמרינן בב"מ דאף דהמגביה מציאה לחבירו לא קנה חבירו, אבל פועל ששכרו ללקט מציאות מציאתו לבעה"ב דיהו כיד בעה"ב ועדיף משליח ה"נ כיון שהיא פועלת אצלה לתקן צרכי הבית באפיה ובישול, ודרך המשרתת להפריש הו"ל כפועל לענין זה, דידה כיד בעה"ב ואין בזה משום לדעתכם).

להודות להכ"ל ולשבח

מריחוק מקום וקירוב ליבאה, נשגר ברכת הודאה, מזלא טבא וגדיא יאה, לידידינו היקר המהולל בתשבחות, כליל המעלות המידות, עסקן נמרץ לכל דבר קודש, עוזר ומטיב לכל מבקש, אוי"ר כגיבוד חלציו למען מוסדותינו הק' בלונ"ח יומם ולילה, אין נוטרין עליו את ההל"ל, נודע לתהילה, מופלג בכל מעלה, מאש"ר שמינה לחמו והוא יתן מעדני מלכים, שמו הטוב מהולל בכל השבחים

הלא הוא ידידינו החשוב והמפואר

מו"ה אשר זעליג הלל בלייך הי"ו

מגדולי עסקני מוסדות יטב לב בארה"ק

לרגל שמחת הולדת בתו שתחי' למזל טוב

וצרופה כזה ברכתינו המרובה, ברגשי הודאה חזיבה, שיזכה לרב תענג ונחת, מתוך אושר ועושר והרחבת הדעת, וימשיך לעמוד לימין מוסדותינו הקדושה, ובשכר זאת יתברך כברכאן דנפישא.

המברכים ברגשי הוקרה והערכה, אסידי התודה והברכה

יחזקאל רוטטשר

בשם הנהלת מוסדות סאטמאר
בני ברק יצ"ו

איסור שכחת התורה

א] השוכח אפילו דבר אחד מכל מה שלמד עובר בכמה לאוין של תורה כמו שכתוב "רק השמר לך ושמור נפשך מאוד פן תשכח וגו' ופן יסורו מלבבך כל ימי חייך וגו' [א] ויש מי שאומר שאיסורו רק מדרבנן [ב]

ב] יש מי שאומר שאם שוכח דבר מתלמודו עובר בכל יום ויום לאוין הנ"ל [ג]

ג] כמו כן עובר השוכח ג"כ על מצוות עשה של "ושננתם" שהוא אזהרה שיהיו דברי תורה משוננים ומחודדים בפיו שאם ישאל לך אדם דבר מכל מה שלמד יוכל להשיב מיד דבר ברור מבלי לגמגם בדבר [ד] וכן עובר בעשה שנאמר ושמתם את דברי אלה על לבבכם וגו' שהוא אזהרה שיהיו דברי תורה חרותים על לוח לבו תמיד שלא ישכח אותם [ה]

ד] ולכן יש לחזור על תלמודו תמיד כי איסור שכחת התורה חמור הוא מאוד [ו] ואמרו חז"ל כל השוכח דבר אחד ממשנתו מעלה עליו הכתוב כאילו מתחייב בנפשו [ז]

ה] יש מי שסובר שאין איסור שכחת התורה אלא בשוכח עיקרי הדינים מדיני התורה וטעמיהן בקצרה אבל על

ביאורים והוספות

(א) בגמרא מנחות (צ"ט ע"ב) אמר ריש לקיש המשכח דבר אחד מתלמודו עובר בלאו שנאמר השמר לך ושמור נפשך מאוד פן תשכח את הדברים, רבינא אמר השמר ופן הם ב' לאוין ור' נחמן בר יצחק סובר שהם ג' לאוין ובסמ"ג (עשין י"ג) פסק דעובר בשני לאוין וכ"כ בשערי תשובה לרבינו יונה שער ג' אמנם בפירושו על משלי ד' כתב כדעת ר 'נחמן בר יצחק ועיי' בשו"ע הרב הלכות תלמוד תורה (פ"ב ה"ד) וכמה ראשונים מנו לאו זה במניין המצוות עיי' יראים (סימן שנ"ט) סמ"ג (לאוין י"ג) סמ"ק (סימן ט"ז).

(ב) הרמב"ם השמיט ולא מנה לאוין אלו בספר המצוות וכתב בשו"ע הרב (פ"ג קו"א סק"א) שדעת הרמב"ם שהאיסור הוא רק מדברי סופרים והפסוק הוא רק אסמכתא בלבד אמנם יש שכתבו בדעת הרמב"ם דס"ל שציווי זה כולל שלא יסורו מלבו כל דברי התורה וא"כ הוא בכלל הלאו של לא תסור מכל הדבר שע"ז כתב הרמב"ם (ספר המצוות שורש ד') שאין ראוי למנותו כיון שהוא כלל לכל התורה כ"כ בספר מגילת אסתר בשכחת הלאוין מל"ת ב'.

(ג) בשלה"ק מסכת שבועות (אות מ"ב) כתב "ומסתברא לי שזה שאמרו שעובר בלאו או בשני לאוין שבכל יום הוא עובר".

(ד) קידושין ל' ע"א ובשו"ע הרב פ"ב ה"ג.

(ה) ביראים (סימן תי"ד) מנה מצווה זו למ"ע בעצמו שיזכור דברי תורה וישימם על לבו תדיר ויהגה בהם בלבו ובכל שעה שחושב בדברי תורה הוא מקיים מצווה זו עיי"ש.

(ו) וצריך שמירה יתירה שלא ישכח כמו שנאמר רק השמר לך ושמור נפשך מאוד פן תשכח וגו'.

(ז) אבות (פ"ג מ"ח) ובפירוש הברטנורא דמתחייב בנפשו פירושו שהוא מסתכן לפי שאותה משנה היתה משמרתו ועכשיו ששכחה אינה משמרתו ובגמ' מנחות (צ"ט ע"ב) איתא כל שאינו משמר את התורה אין נשמתו משתמרת ובהמשך הגמ' שם תנא דבי ר' ישמעאל משל לאדם שמסר צפור דרור לעבדו שישמור עליה ואמר לו כמדומה אתה שאם אתה מאבדה אני נוטל ממך איסר (מטבע קטן) נשמתך אני נוטל ממך עיי"ש ובגמ' יומא (ל"ח ע"ב) אמר ר' אלעזר כל המשכח דבר מתלמודו גורם גלות לבניו ר' אבהו אמר מורידין אותו מגדלותו עיי"ש - ועיקר חיוב החזרה מובא בשו"ע יו"ד (סימן רמ"ו ס"ג) "עד אימתי חייב ללמוד עד יום מותו שנאמר ופן יסורו מלבבך כל ימי חייך וכל זמן שלא יעסוק בתורה הוא שוכח" ובהמשך בסעיף ד' כתוב "כדי שלא ישכח דבר מדיני התורה".

פלפולה של תורה אין איסור שכחה שאין חיוב לחזור עליו ולזכור אותו [ח] ויש מי שאומר דאפילו טעמי ההלכות אין צריך לזכור ודי בזכירת ההלכות עצמן בקצרה בלא טעמיהן ולכן אינו עובר עד שישכח את ההלכות עצמן [ט]

ו] ולמעשה יש איסור שכחה על כל דבר מדברי התורה בין שהוא טעמי ההלכות ואפילו הקושיות והתירוצים וכן ההוא אמינא וכ"ש המסקנא שבגמרא הכל בכלל איסור שכחה [י]

ז] אמנם ביותר צריך ליזהר שלא ישכח את פסקי ההלכות למעשה מה שלמד כדי שלא יצא מכשול ותקלה מתחת ידו [יא]

ח] אך גם דברי המדרשות ואגדות יש חיוב לזכור ולא לשכוח כל מה שלמד [יב]

ט] כל זה שביארנו שיש איסור לשכוח תלמודו היינו רק בתורה שבעל פה שמחוייב לזכור כל מה שלמד בע"פ אבל תורה שבכתב אין חיוב לזכור בעל פה אלא שיהיו הדברים ברורים אצלו מבפנים על בוריים וידע כל פסוק איה מקומו שיוכל למצוא כל דבר בניקל [יג]

ביאורים והוספות

(ח) בשו"ע הרב (בקונטרס אחרון סק"א) בפ"ב ובפ"ג ביאר כן בדעת רש"י באבות פ"ה דהש"ס נחלק לשני חלקים האחד הוא טעמי ההלכות בקצרה בלי השקלא וטריא והשני הוא פלפול של תורה להבין דבר מתוך דבר ולדעת רש"י אין חיוב לזכור רק ההלכות בטעמיהן ולא כל המשא ומתן ולכן נשכח כל פלפול התנאים והאמוראים ולא הובא ממנו בתלמוד רק מעט וכמו שמצינו בפ"ב דשבת דכל קושיא שהקשה רפב"י היה מתרץ לו רשב"י כ"ד תירוצים וכן ריש לקיש הקשה כ"ד קושיות על כל מימרא דר' יוחנן ולא נזכר זאת בש"ס דנשכחו משום שאין חיוב לחזור עליהן שלא ניתן הפלפול רק למשה רבינו ע"ה.

(ט) רמב"ם (פ"א הי"ב) הלכות תלמוד תורה כתב "כשיגדיל בחכמה ולא יהא צריך לא ללמוד תורה שבכתב ולא לעסוק תמיד בתורה שבע"פ יקרא בעיתים מזומנים תורה שבכתב ודברי השמועה כדי שלא ישכח דבר מדיני דברי התורה" עכ"ל ומבואר בדבריו שאין חיוב לזכור טעמי ההלכות ודי בידיעת ההלכות עצמן ועיי' בקונט"א ריש פ"ב שכתב דהרמב"ם לשיטתו שחיבר ספרו בלי נתינת טעם להלכות ועשאו כדי להורות ממנו וכמ"ש בהקדמה שלא יצטרך אדם לשום חיבור בעולם והא דהמורין מתוך משנתם הם מבלי עולם ס"ל להרמב"ם דהטעם הוא שיש משניות שהם לא להלכה אבל חיבורו שחיבר מתוך מסקנת התלמוד אפשר לפסוק ממנו הלכה למעשה עיי"ש.

(י) כן הוא פשטות הגמ' במנחות צ"ט כל השוכח דבר אחד ממשנתו, ונפסק בשו"ע הרב (פ"ב ה"ד) ועיי' בקונט"א דהאידנא אי אפשר לעמוד על טעמי ההלכות רק על ידי פלפול הלכה מהגמרא והפוסקים וכל הסוגיות נצרכות כדי להבין ולהשכיל את טעמי ההלכות.

(יא) ברבינו יונה אבות (פ"ג מ"ח) על המשנה דכל השוכח דבר אחד ממשנתו מעלה עליו הכתוב כאילו מתחייב בנפשו כתב שם וז"ל "כי השכחה מצויה בבני אדם והיה לו לחזור ההלכה הרבה פעמים ולחשוב בה כל היום וכל הלילה עד שלא תוכל לסור מלבו ולא עשה כן הרי זה מתחייב בנפשו כי יבוא להורות עפ"י הזכרתו ויאמר כך אמר לי רבי ויאסור המותר ויתיר האסור ונמצא תקלה באה על ידו ונקרא פושע מפני ששגגת תלמיד עולה זדון עכ"ל.

(יב) נהורא דאורייתא מאמר ג' רפ"ו.

(יג) דאין חיוב לזכור תורה שבכתב על פה מפני שדברים שבכתב אי אתה רשאי לאמרם בעל פה עיי' שו"ע או"ח (סימן מ"ט) ובשו"ע הרב פ"ב ס"ג האריך לחלק בין תורה שבכתב לתורה שבע"פ ובלימוד המקרא כתב "שיחזור פעמים רבות מאוד הכל לפי כח זכרונו של אדם כדי שיזכור היטב" ובתורה שבע"פ כתב "שצריך לחזור עליהן בכפלי כפליים יותר מהמקרא" דתורה שבכתב יש איסור לאומרו בע"פ ולכך אין חיוב שיהיה שגור בזה בע"פ אבל תושבע"פ מחוייב לחזור עליהן עד שתהא משנתו סדורה אצלו ושגורה בפיו שאם ישאל אותו אדם דבר הלכה ממה שלמד יוכל להשיב מיד דבר ברור אסור או מותר בלי גמגום עיי"ש ובספר נהורא דאורייתא ריש מאמר ג' כתב "ונראה לחלק דבלימוד המקרא שאסור ללמוד שלא מן הכתב דיו ברגיל ובקי בהן כיון שאין חשש שכחה כל כך שכתובין בספר וגם שאין מתוכן הוראה למעשה עיי"ש ובספר אבן שלמה כתב בשם הגר"א שילמדו תורה עד שיהיו רגילים בו כמעט בע"פ ע"כ. עכ"פ בפנים בודאי צריך שידע על בוריו להשיב מיד בלי שיצטרך לשהות עד שיתברר לו הדבר אחר העיון ומקיים בזה מצות ושננתם.

סכין מיוחד לחלב לבשר וללחם

כתב הרמ"א (יו"ד סימן פט ס"ד) **שנהגו ישראל להיות להם שני סכינים אחד לחלב ואחד לבשר. משום שהסכין שרגילים לחתוך בו בשר אסור לחתוך בו גבינה אפילו צוננת, וכן להיפך סכין שרגילים לחתוך בו גבינה קשה אסור לחתוך בו בשר אפילו צונן.**

ונאמרו בזה ב' טעמים: **א'** שחוששים שנשארה על פניו ממשות שומן, אע"פ שקינח הסכין, והיא נדבקת על הגבינה או על הפת (רשב"א ועוד). **ב'** שהחשש שדחיקת הסכין מפליטה מהבלוע בקליפת סכין (רבינו שמשון).

והלחם שאוכל עם חלב יחתוך בסכין של חלב, ולחם שאוכל עם בשר יחתוך עם סכין של בשר. אבל לא יחתוך בסכין של בשר לחם שרוצה לאכול עם גבינה, וכן להיפך. (ראה בהערה לקמן).

וכתב הפרי חדש (ס"ק כד, הובא במחצית השקל שם) **דהמדקדקין מקפידין שיהיה להם שלשה סכינים: אחד של גבינה, אחד של בשר, ואחד לחתוך בו לחם, ומנהג נכון הוא.**

ובדיעבד כגון שיש לו רק סכין אחד כגון של בשר, ורוצה לחתוך לחם לסעודה של חלב יקנח הסכין ומותר לאכלו עם חלב. וכן אם כבר חתך הלחם בסכין של בשר והיה מקונח היטב יכול לאכול הלחם עם חלב.[1]

---

1 **מקור הדין:** כתב בשו"ע (סימן פט ס"ד) אסור לחתוך גבינה אפילו צוננת, בסכין שרגילים לחתוך בו בשר. ולא עוד אלא אפילו הפת שאוכלים עם הגבינה, אסור לחתוך בסכין שחותכים בה בשר.

וכתב הרמ"א דעל ידי נעיצה בקרקע קשה, שרי. אבל כבר נהגו כל ישראל להיות להם שני סכינים, ולרשום אחד מהם שיהא לו להיכר, ונהגו לרשום של חלב ואין לשנות מנהגן של ישראל.

מחלוקת ט"ז וש"ך בביאור דברי הרמ"א

דעת הט"ז (סק"ו) דמה שהתיר הרמ"א על ידי נעיצה קאי על דין הראשון, דהיינו שרוצה לחתוך גבינה בסכין של בשר. אבל בדין השני שרוצה לחתוך לחם בסכין של בשר, סגי בקינוח. וכן משמע בב"י בשם הארחות חיים בשם רבינו שמשון. ולכן סגי בקינוח משום דהוי נ"ט בר נ"ט דהיתירא. והט"ז כתב שאף בלא זה מותר, משום דמבואר בסימן צ"ו ס"א דדוקא דבר חריף בולע משום דוחקא דסכיני, עי"ש.

דעת הש"ך (ס"ק כב) דמה שהתיר הרמ"א על ידי נעיצה קאי רק על דין השני, דהיינו שרוצה לחתוך פת בסכין של בשר. אבל בדין הראשון שרוצה לחתוך גבינה בסכין של בשר לא מועיל נעיצה.

העולה מן האימורין: **לחתוך גבינה בסכין של בשר** לפי הט"ז מותר על ידי נעיצה, וע"ז סיים הרמ"א שנהגו להחמיר על עצמם להיות להם שני סכינים וחותכים הגבינה בסכין של חלב, והחמירו על עצמם שלא מהני נעיצה. ולפי דעת הש"ך אסור מעיקר הדין אפילו על ידי נעיצה.

לחתוך לחם שרוצה לאכול עם גבינה בסכין של בשר לפי הט"ז מותר על ידי קינוח לחוד. לפי הש"ך צריך נעיצה, וע"ז סיים הרמ"א שנהגו ישראל להחמיר על עצמם להיות להם שני סכינים. והיינו שהחמירו על עצמם שאפילו נעיצה לא מהני אפילו כשרוצה לחתוך לחם. אבל מכל מקום בשעת הדחק שאין לו סכין אחר מוקמינן לה אדינא שמהני נעיצה.(ועי"ש בש"ך שהביא שיטת המהרש"ל).

להלכה: כתב הפרי מגדים (משב"ז סק"ז) ומיהו העולם נזהרים אם לא בשעת הדחק, ובדרך. דהיינו שחושש לדעת הש"ך שלכתחילה אין לחתוך לחם לאכול עם חלב עם סכין של בשר. אבל בדיעבד מותר.

וכן אם חתך גבינה צוננת בין קשה ובין רכה בסכין של בשר, אם היה הסכין מקונח, מותר מה שחתכוהו, דבדיעבד אמרינן דדוחקא לבד לא פולט מהסכין רק בדבר חריף[2].

טעם המנהג ליחד סכין מיוחד ללחם, משום שחוששין שיחתוך לחם בסכין של בשר, וידבק בשר על הלחם, ואח"כ יאכל אותו לחם עם חלב. ולכן נוהגין לחתוך הלחם עם סכין מיוחד, [**וכן הדבר מצוי ביותר שחותכין מיני מאפה בסכין של בשר ואוכלים המיני מאפה ביחד עם חלב**].

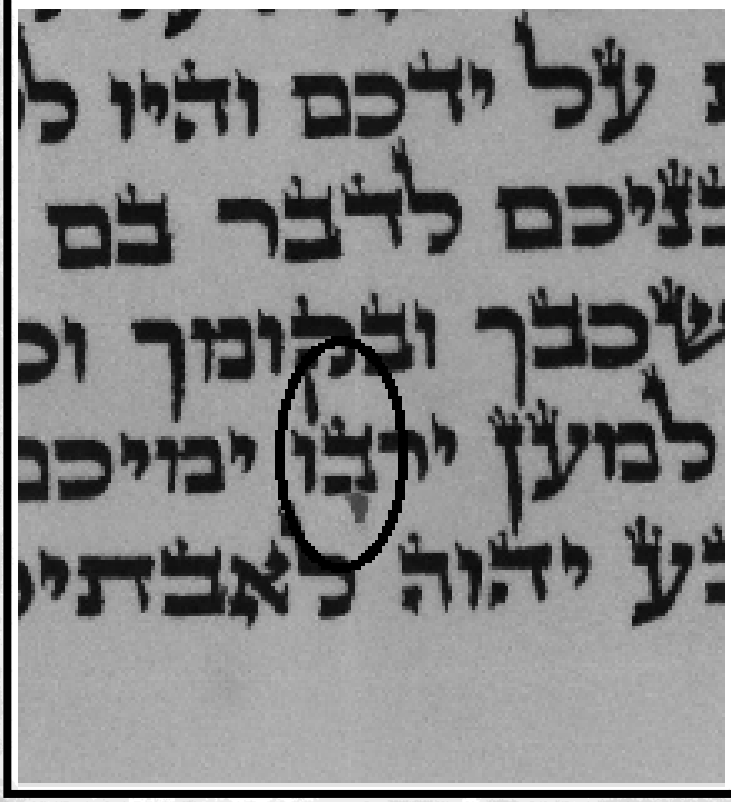
2 פרי מגדים (משבצות זהב שם סק"ו).

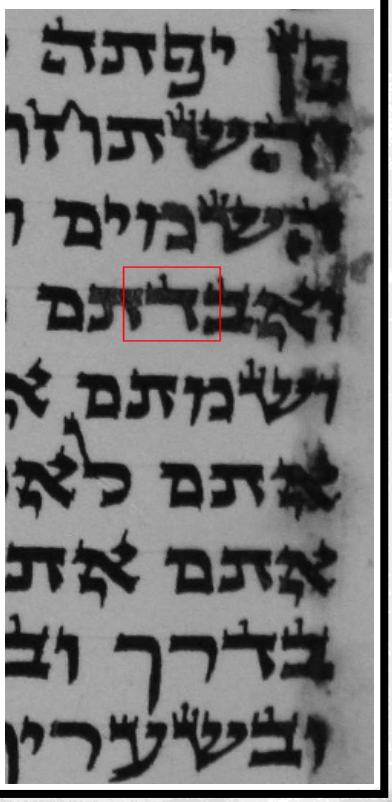
מכתלי הלשכה

מצורף שני מזוזות שהיו מונחות כבר קבועים בדלתות הבית, ובעת שבדקו המזוזות מאותו מקום, נמצאו שני מזוזות שהיו כשרות בעת קביעתן. ונפסלו משך הזמן שהיו קבועים בדלת:

- המזוזה הראשונה נפסלו ממים ונטשטשו האותיות.
- המזוזה השניה נעשו נקבים בתוך המזוזה כנראה מתולעים וכדומה. ונעשה נקב הניכר להדיא בתוך אות ב' של 'ירבו'.

ובאמת יש ליזהר כשמנקים המשקופים והדלתות שלא ישפכו מים שם. וכן שהמזוזות יהיו מונחים בנרתיק אטום היטב. וכן יש לבדקו פעם בשלשה שנים ומחצה.

מוסדות יטב לב
לרבינו יואל
מסאטמאר
עיה"ק ירושלים תובב"א
שמחתי
באומרים ל"י
באותות כבוד, בהדר והוד, ישמחו ורננו ידידים, בשבח וסילודים,
מהררי ציון קודש וירושלים עיר קדשינו, ברכות לרוב יאצר
מעומק לבינו, להריק שפעת ברכותינו ואיחולינו, קדם מע"כ
ידידינו, האי גברא יקר שביקרים, יום ולילה לא ישבות בפעליו
האדירים, עושה ומעשה לטובת מוסדות יטב לב בכפליים,
ובמיוחד לעמוד לימין מוסדותינו פעיה"ק ירושלים, ה"ה כש"ת
מוה"ר
יואל לאנדא
הי"ו
חבר הנהלת מוסדות יטב לב בארה"ק
לרגל השמחה השורה בביתו
הולדת בתו שיחי' למז"ט
מה' יתן משאלותינו, מעומק לבינו, שיזכה לברכות עד בלי די
ומשכי מעל יתברך בבני חיי ומזוני רויחי אושר ועושר וכ"ט
סל מלא ברכות, מנוזי צחצחות, נחת דקדושה לשלם ולחיים ולט"ב
דשנים ורעננים, שנים נעימים, בשכר פעליו ומעשיו לטובת הכלל
ויזכה לכל הברכות והישועות אשר בתורתינו הקדושה חקוק וכתוב
תבנה ויבנן עיר קדשינו, בביאת גואלינו, ובבנין ציון וירושלים
הבו"ח בברכת ציון וירושלים
ישכר רבעל יואל
בשם הנהלת המוסדות
בעיה"ק ירושלים תובב"א

הילולא רבא

מאמרים יקרים, עובדות וסיפורי קודש יקרים
מצדיקים קדושים וטהורים, בעלי ההילולא זי"ע

ל' סיון

הגה"ק רבי שלמה קלוגער זי"ע

בעמח"ס טוב טעם ודעת ושא"ס

יניק וחכים

רבי שלמה נולד בשנת תקמ"ה לאביו הג"ד ר' יהודה אהרן אב"ד קומרוב שהי' אוכל חולין בטהרה כל ימיו שהי' מגזע ל"ו דורות רבנים מקטנותו ניכר כי לגדולות נוצר וכשהי' בן שש כבר החל לחדש בהלכה ומכיון שלא נמצא לו מלמד לימדו אביו בעצמו ביום הבר מצוה דרש בחריפות ובקיאות להשתוממות הכל, בשנת תקנ"ט נתייתם מאביו לאחר הרבה הפצרות נענתה לו אמו שיסע ללמוד בהישיבה בזאמושץ שהי' בנשיאתו של הראב"ד דשם ר' מדרכי ראבין שבחנו וקיבלו בישיבתו בה למדו בחורים בני עשרים ולפום חורפי' לא ישר בעיניו הלימוד בהישיבה ופרש והלך לו לביהמ"ד ללמוד לעצמו בשמונה ימים למד את סוגית ר' חנינא סגן הכהנים בפ"ק דפסחים ורבי מדרכי הנז' שלח את תלמידיו לבוחנו ונדהם לראותו בקי ומחדש בה כשבא שמע הבחור המופלא הזה אל אזני האב"ד דשם המשנת חכמים (על הרמב"ם) לקחו ללמוד עמו והיו מפלפלים ביחד לילות שלמים גם למד שם עם המגיד מדובנא שפתח לפניו שערי הגדה ולמד עמו מדרשים וספרי מחקר של הראשונים.

ימי ההילולא

ל' סיון

- רבי משה נגארא ב"ר לוי (לקח טוב על רש"י) - שמ"א
- רבי יחיאל יעקב מקאזניץ ב"ר אלעזר - תרכ"ז
- רבי שלמה קלוגר מבראד ב"ר יהודה אהרן - תרכ"ט
- רבי מאיר מקרעטשניף ב"ר מרדכי מנאדבורנא - תרס"ח
- רבי חיים אלעזר וואקס אב"ד קאליש (נפש חיה) ב"ר אברהם יהודה -תרמ"ט

א' תמוז

- רבי קלונימוס קלמן מקראקא ב"ר אהרן (מאור ושמש) - תקפ"ז
- רבי (חיים) שלמה מבאבוב ב"ר מאיר נתן - תרס"ה

ב' תמוז

- יוסף הצדיק משבטי י-ה בן יעקב - ב"א ש"ט
- רבי נחמן מהורדנקא (תלמיד הבעש"ט) ב"ר יצחק - תקכ"ה
- רבי אלימלך מסאקאלוב ב"ר אשר ישעי' מראפשיץ - תרכ"ב
- רבי מרדכי זאב איטינגא (מפרשי הים) ב"ר יצחק אהרן - תרכ"ג
- רבי אברהם מטריסק (מגן אברהם) ב"ר מרדכי מטשערנובל - תרמ"ט
- רבי דוד מאיר ב"ר יוסף באב"ד בעל מנחת חינוך - תרנ"ד
- רבי אליעזר ניסן מצפת ב"ר נפתלי חיים הורוויץ מדויקוב - תרע"ז

ג' תמוז

- רבי ארי' לייב מבענדר ב"ר שמעון שלמה המגיד מסאוראן - תרי"ד
- רבי ארי' מרדכי ב"ר יהושע אשר מפאריסוב - תרמ"ה
- רבי ארי' לייביש ב"ר יחזקאל שרגא משינאווא - תר"צ
- רבי שלמה איגר מלובלין ב"ר אברהם - תש"א

על כס הרבנות

כשהגיע לפרקו נשא את אשתו בעיר ראווא ושם ישב בביהמ"ד ולמד י"ח שעות ביום והי' עוסק בקבלה, והי' מצורף לבוררות כשהי' רק בן כ"ב שנים גם הרביץ שם תורה לתלמידים מובהקים ביניהם הה"ק רבי שלום מקאמינקא זי"ע בשנת תקס"ט (או בתחלת שנת תק"ע) נתמנה לאב"ד בקולקוב שהי' סמוך ללבוב והי' נוסע הרבה להגאון הישועת יעקב בתקע"ה נתמנה לכהן ברבנות בעיר יוזפוף בפולין והתעכב בראווא לשנה וחצי והגיע ליוזפוף בתחילת תקע"ח (נ. א. בסוף תקע"ז) ביקש לישב בשלווה קפץ עליו רוגזו של שוחט אשר אסר אותו מפני מעשה שהי' והשוחט הזה שהי' תקוף בעירו ושליטי הקהלה היו לצדו וימררהו את חייו וקיפחו את פרנסתו בחורף שנת תק"פ נקרא לבוררות סמוך לעיר ראווא והגאון רבי יוסף יוזפא ז"ל אב"ד זאלקיווא הי' השליש וסח לו צערו ויעץ אותו הגאון הנז' שיסע לבראד שחסר מקום הראב"ד בעל לב ארי' שנפטר וכתב לו מכתבי המלצה לגדולי הדור דשם ביניהם הגאון ר' אפרים זלמן מרגליות ז"ל ונסע לשם לפני חג המצות ובבואו העירה נכנס בבוקר להגרא"ז לפלפל עמו וכשראהה עזוז ושניצחו בהלכה עיכבו לסעודת הצהרים עם אחיו רבי געציל ורבי יעקב ועסקו בפלפולא דאורייתא כשיצא ליווהו הגרא"ז עד הרחוב באומרו שהוא ספר תורה והזמינו גם למחרת ושיהי' אורחו עד אחרי חג הפסח וכן הי' הי' שנתעכב שם והתאכסן בבית הגאון הנז' ונשא

דברים לפני הנאספים בבית ורכש לו שם טוב בעירו הגרא"ז דיבר עם ראש הקהל דשם ר' יוסל נאטנזון ואחר שנתיעץ עם הישועות יעקב נתמנה לראב"ד עיר בראד והוא בן ל"ד שנה.

חכמת שלמה

רבי שלמה הי' תל תלפיות שמכל פינות העולם רצו אליו בשאלות אף ממדינות הרחוקות ואיי הים כאמעריקא ואוסטרלי' (ככותב נכדו בתולדותיו) ובפרט אחר שנת ת"ד משנסתלקו עמודי ההוראה החתם סופר והישועות יעקב והחמדת שלמה, גם לרבות שכתב חידושים בכל מקצועות התורה ככותב בהקדמת ספרו שירי טהרה דיש בידו קל"ו חיבורים על תנ"ך וכל הש"ס פוסקים ראשונים ואחרונים ואחרי פטירתו אמר בנו להמדפיסים שאביו הניח ק"ס חיבורים בכל מקצועות התורה ושלושים כרכים גדולים שלש שו"ת (כמובא בהקדמה לספר צוואתו לשון צדיק) סיפרו שהי' לו תיבות גבוהות ובהם מגרות שבכל אחת הניח מה שחידש בשנה אחת ושהי' לו מזכירים לנושאים השונים, וכתב בספרו חידושי אנשי שם סי' קצ"ז ז"ל, אין בי כדי התפארת כי ת"ל הוראתי מלאה פני תבל וכולם שמחים על הוראתי בעזה"י זולת בני בלי שם מיעוטא דמיעוטא.. ת"ל הגאונים המפורסמים מו"ה זלמן מרגליות ובעל גור ארי' יהודה אב"ד פה שמחו על הוראה שלי כנד בקציר כמבואר בהסכמת ספר החיים עוד בילדותי והגאונים המובהקים בעל חוו"ד והחת"ס לא הרהרו אחד הוראותי אפילו כמלוא נימא וכותב נכדו בתולדותיו שכאשר פגש החוו"ד את זקינו פא"פ אמר להאנשים אשר עמדו שם בזה"ל: דעו כי הרב רבי שלמה הוא גאון עולם משוש הדור ואף אם הי' בדור שלפניו הי' חידוש הגרא"ז מרגליות אמר עליו שידיו רב לו כהנודע ביהודה וידידו הגרח"נ דעמביצר ראב"ד קראקא כתב עליו דחכמי דורו אמרו עליו שאילו נשתכחה תורה הי' מחזירה בפלפולו.

סדר יומו הי' שבערב הלך לישן שעה אחת והתעורר ליטול ידיו ולכתוב את חידושיו גם אלו שנגלו לו בחלום ושכב לישן עוד שעה וקם לחצות וגמר את כל ספר תהלים והמשיך בשיעוריו עד הבוקר והתפלל בשעה שבע ולציין שהתפלל במהירות לבל יתערבו מחשבות זרות, ובספרו קנאת סופרים דף ע"ד כותב ז"ל: אם הי' רואה כת"ד טרדתי הי' מתמיה כי ביום ד' וה' אני כותב מילי דאגדה מה שחנני ד' בפרשה שעברה בעזה"י לא נעדר בכל שבוע וסמוך לשבת איני מעיין בדברי הלכה בהו"ת ותשובה רק האמת אתי בעזה"י אעפ"כ לא אשא פני איש ולא אהבה ושנאה יקלקל השורה אצלי חס לזרעא דאבא לשקר במילי דאיסורא, בשנת תקצ"א פשטה בבראד מגיפת החולי רע רח"ל ורבים חללים הפילה וע"י כן עלו מחיר התכריכין למעלה ראש ועש ראשי הקהל אסיפה וגמרו ביניהם שמתי העניים יקברו במלבושיהן בלא תכריכין כשמוע כן רבי שלמה הלך תיכף לאחד מראשי הגבירים אשר הי' לו משען ומשענה יותר מכל הגבירים והוא הי' יושב בביתו סגור מפחד המחלה שלא יחלה בה ונכנס אצלו והתרה בו דגם הגבירים ישתו כוס התרעלה ולא יועיל הון ביום עברה אם תעשה בזיון לעניים אחרי מותם, והגביר הזה עלה עשן באפו על אשר נכנס אצלו בלא רשות ודבר אליו דברים קשים כדרבונות, ובאותו מעמד הי' בן משק ביתו של הגביר אשר הי' למדן ות"ח ושאל לרבי שלמה הא הגביר הזה הוא איש חסדו ומטיבו וביום חרון אפו יפסיק להחזיקו והשיב לו דד' לי לא אירא מה יעשה אדם לי ואני מתפלל בכל יום שד' לא יסיר השגחתו מעלי, בלילה ההוא נחלה הגביר וישלח לקרוא לו בן משק ביתו שילך לפייס את רבי שלמה כי הי' מתירא מתרעומותו ויאמר לו כי הוא ישתדל בכל כחו שיהי' מן המוכן בגדי תכריכין לעניים כמאז וגם נתן בידו סך ח"י רו"כ לפדיון נפשו והוא הלך תיכף לרבי שלמה והוא ראה ותמה איך שד' לא יעזבוהו בגודל בטחונו בו ולמחרת נתן הגביר לרבי שלמה ב' אלפים רו"כ לבגדי תכריכין לעניים (תולדות שלמה)

לא תקח שוחד

ביום הפורים כאשר הגבירים והנכבדים הביאו אליו משלוח מנות ובתוכם בא גביר אחד נכבד שהי' דרכו בכל שנה ליתן לו אדום זהב (דוקאט) אחד ובשנה ההוא שלח לו ששה אדומים ובראותם לקח לעצמו רק אדום אחד וחמשה הנותרים שלח לו חזרה והי' הדבר לפלא וכששאלוהו ע"ז השיב דהא הגביר הזה ביום א' ב' וג' ובזה יעברו לפני כמה ענינים בשבוע העבר השבתי ז' ענינים לז' מקומות במשך ב' ימים ובספרו טוטו"ד כותב: ובאמת אני טרוד מאוד ביום בוא מכתבו באו עוד ח' מכתבים ולהשיב לכל אחד מעט נמי הוי טירדא רבה כי ביום שלאחריו יבואו עוד בעזה"י.

לא תגורו מפני איש

רבי שלמה כתב בספרו טוב טעם ודעת בזה"ל:

ימי ההילולא

ד' תמוז

- **רבינו יעקב תם ב"ר מאיר (רבינו תם) - ד"א תתקל"א**
- **רבי פנחס אב"ד פפ"ד ב"ר צבי הירש (הפלאה) - תקס"ה**
- **רבי יעקב ריינמאן מנאראל ב"ר מרדכי - תקע"ד**
- **רבי יהושע העשיל מקאמארנא (תלמיד החוזה) ב"ר ברוך פרנקל - תר"ג**
- **רבי ישראל מסטאביהוב ב"ר יעקב ארי' מקאווילי - תרמ"א**

ה' תמוז

- **רבי ישראל מסטאשוב ב"ר מאיר אפטא תר"ב**
- **רבי ישכר בעריש מליטובסק (תלמיד ר"נ מראפשיץ) ב"ר שמואל זאנוויל - תרי"ט**
- **רבי בצלאל יהושע מגלונא ב"ר יחיאל מיכל (חתן הד"ח) - תרע"ד**

ו' תמוז

- **רבי דוד צבי מניישטאט ב"ר יחזקאל מקאזמיר - תרמ"ב**
- **רבי משה האגר מקאסוב ב"ר יעקב שמשון (לקט עני) - תרפ"ה**

דרכו מימים ימימה לשלוח רק אדום אחד ואיך פתאום עבר עליו רוח נדיבות ואין זאת כי בלי ספק יש לו ד"ת או שאר דבר הנוגע לדת ד' ותורתו ורוצה לשחדינו בממון ות"ל כי ירדתי לסוף דעתו וה' בעיניהם לחדה סתומה, אולם חכם עדיף מנביא דכעבור שמונה ימים אחר פורים בא הגביר אליו שיתן הכשר על משקה ראם אשר הביא אתו מעיר לונדון והוא אסר זה המשקה וכתב תשובה ארוכה לאסרו על פסח ונדפס בהגהותיו על שו"ע או"ח חכמת שלמה (תולדות שלמה)

הסתלקותו לחיי העוה"ב

בשנותיו האחרונות נחלש למאד וכתב לראשי הקהילה דאינו יכול להורות יותר בין הדברים כותב במכתבו ואעידה לי עדים נאמנים את השמים ואת הארץ כי משך מ"ח" שנים הללו עבדתי את עבודתי באמונה ובתום לב.. כל ימי שבתי עמכם נקל הי' לי למסור גופי נפשי ומאודי וכל חפצי בעבור להעמיד ממשלת הדת והדין על תילם, ובתשובה נענו שהם ימשיכו לשלם את שכרו, בתרכ"ט חלה למאוד חושיו וזכרונו לא נפגעו בליל יום ד' ל' סיון בירך את בנו ואחרי שהוא הלך לביתו הורע המצב ונקרא לשוב ובשעה ארבע בעלות השחר נסתלק, לפי צוואתו ערכו לו מעין ד' מיתות וכן הורה לפני כן לאנשי הח"ק להניח מחבוריו על איבריו כל חיבור לפי שורשו של אותו אבר והחיבור על חו"מ על ליבו, השואל ומשיב רצה לבוא להספידו אבל הבריקו לו שלא יבוא שכן כתב בצוואתו שלא יספידו אותו אנשי הח"ק העידו שבעת הטהורה הי' נראה כמו בחייו ואף בפנים יותר צהובות ונערכו לו הספדים בכל עולם היהודי.

מורשתו הרוחנית

כנ"ל הי' ספרא רבה והשיב תשובות לאלפים וכתב חידושים בכל מקצועות התורה השנים בשנת תרי"ט פרצה שריפה ופגע האש בדירתו אבל חיבוריו ניצלו בדרך נס אבל הרבה מחיבוריו נאבדו במשך השנים ונפרט מה שנשאר לנו לפליטה.

ספר החיים על שו"ע או"ח ומהדורא תנינא בשם שנות חיים ומצורף ספר סת"ם ס' טעם ודעת על יו"ד, משפט צדק על חו"מ, מזבח אבנים על אה"ע, ס' מי נדה עמ"ס נדה, ס' עבודת עבודה על מסכת ע"ז, ס' בגדי יום טוב על מסכת ביצה, ס' נדרי זריזין עמ"ס נדרים, הגדה של פסח עם פי' מעשי ידי יוצר עם חידושי דינים, ס' גבורות שלמה דרושים עה"ת, ס' כרם שלמה מאמרים באגדה על המועדים, ס' מאמר אסתר על מגילת אסתר ג' מהדורות, שו"ת טוב טעם ודעת על יו"ד ג' מהדורות, שו"ת שידי טהרה על הל' נדה ומקוואות שו"ת שבעה עינים, היתר עגונה מבראד משנת תק"ץ, שו"ת האלף לך שלמה אלף ומאתים תשובות שהשיב בד' חלקי שו"ע בקיצור (לעת זקנתו ככותב בספרו קנאת סופרים:, אך כעת לעת זקנתי אני מוטרד מאוד כי הקיפוני בכל יום שו"ת להלכה למעשה אשר הכרח להשיב גדרתי בעדי שלא להשיב בשום פלפול רק מה שנוגע להלכה בקצרה) ס' חידושי אנשי שם לקט מחיבוריו על שו"ע אה"ע ס' קנאת סופרים דיני סת"ם נדה מקוואות ונדרים, ס' עין דמעה הספידיו על גדולי הדור, ס' מאיר עיני המחכים לסליחתו הספד על הה"ק מפרעמישלאן זי"ע שהי' קרוב אליו ככותב בהקדמתו שהתקרב אליו וראוהו פעמים וגלוי לכל עניוותו וצדקת פזרונו ועניים בני ביתו ומאסו בהבלי העוה"ז בתחלת הספר בירור הלכה להצדיק הנוהג שהחל כאן לפי מנהג קדום שבארצות המערב לבנות אוהל על קברי צדיקים, מצורף הספד על שלושת הצדיקים הה"ק רצ"ה מזידיטשוב זי"ע הג"ר יוסף אשר ארנבערג מפרעמישלא והגור ארי' יהודה.

א' תמוז

הגה"ק רבי קלונימוס קלמן עפשטיין זי"ע בעמח"ס "מאור ושמש"

תולדותיו

נולד בשנת תקי"א בעיר ניישטאט שבפולין ואח"כ עבר לגור בעיר קראקא. סיפר הרה"ק בעל דרכי תשובה זצ"ל ששמע מהרה"ק ר' אהרן קראקעווער זצ"ל בנו של בעל מאור ושמש, שזקנו דהיינו אביו של בעל המאור ושמש הי' מלאכתו מלאכת אופה בעיר קראקא ובנו בעל המאו"ש כשהי' ילד כבר שית ושבע הי' מסייע במכירת הבייגעל והי' חריף מאוד במלאכתו, פ"א בימי החורף כשגמר מכירת הבייגעל והיתה לו קר מאוד מהקרירות ששררה בחוץ נכנס לביהמ"ד להחם עצמו, וכראותו את תלמידי חכמים שביהמ"ד מפלפלים זה בזה בהלכה בחריפות ובקיאות הטה אזנו לשמוע ולא זז עיניו מהם והתענג מאד מהמראה עד כמה שעות בלילה, ולמחרת גמר מהד את עבודתו והלך עוד פעם לביהמ"ד להתענג עצמו, כך הי' כמה ימים, והי' שם אחד מהמפלפלים שבביהמ"ד שהי' עשיר מאוד ות"ח גדול ויפלא מאד בראותו נער קטן אינו נלאה כל יום כמה שעות לבוא לביהמ"ד ולשמוע קול התורה ויפנה אליו ושאלו בני אתה יודע איזה דבר מהפילפול דיברו היום, וענה לו הנער שיודע ואמר לו כל הפילפול מהחל עד כלה ויפלא מאד העשיר ושאלו מי הוא ובאיזה חדר לומד ויען הנער ויאמר הננו בנו של האופה ואיני לומד בחדר כי לאבי אין לאל ידו להחזיק אותי אצל מלמד, ויהי כראות העשיר דבר פלא זה כי נער קטן אפי' חומש אינו יודע יוכל להחזיר פילפול מכמה שעות הבין שאם יחזיקו אותו אצל מלמדים לאילנא דרברבא יתעבד, וילך אצל אביו ויאמר לו הנה יש לי בת קטנה בת ששה שנים ואם תתן את בנך לחתן לבתי אז אלביש אותו ואחזיק אותו, ולעת החתונה אתן לו נדן גדול עשרת אלפים זהובים, והסכים אביו, ויעשו התנאים, והגביר קיים את דברו והלביש אותו והוליכיהו אצל מלמד, ויהי' בהיותו כבן עשר שנים נעשה לת"ח גדול ויקנא בו עשיר אחד ורצה לקחתו לחתן לבתו הלך אצל אביו ואמר לו שאם יתן לו בנו לחתנו לבתו, מוכן להחזיר כל ההוצאות של המחותן שהי' לו עד כה, וגם אני אתן עשרת אלפים זהובים לנדן, ואוסף גם לך עשרת אלפים זהובים, הלך ר' אהרן אצל המחותן ואמר לו דברו של אותו עשיר, אמר לו המחותן הן אמת ידעתי שמוכרח אתה לכסף אז אתן גם אני לך סכום הנ"ל, וכדי שלא יבוא למחר עשיר אחר ויאמר הננו מוסיף עוד, על כן בעוד כמה שבועות ובנך נעשה בר מצוה אז נעשה החתונה בשעטו"מ, וכן הוה ביום נעשו י"ג שנה התקיים החתונה עם בתו של אותו עשיר.

רבותיו

רבו הראשון הי' רבן של ישראל הרה"ק ר' אלימלך מליזענסק זי"ע, ובו הי' דבוק מאוד מאוד, ותיכף אחר שבעת ימי המשתה שלו בראותו שאין לו תכלית לישב בקראקא ותחל רוח ד' לפעמו בקרבו לנסוע להרה"ק ר' אלימלך זי"ע ויגל את אשר בלבבו לאשתו ונסע בסוד לר"א, כי באותו זמן שררה בקראקא התנגדות גדולה לדרך החסידות וגם חותנו הי' מתנגד גדול מאוד, ויהי' כאשר בא לליזענסק ויעמוד אחורי הדלת ור"א נתן לו שלום ושאלו מי אתה, ולמה בא, השיב אני קלונימוס מקראקא ובאתי ללמוד אצל הרבי, ענה לו ר"א איני לומד עם תלמידים, ויעמוד שם כמו שעה וישאלהו שנית כבראשונה ויענהו כבראשונה כך הי' כמה פעמים, עד שאמר לו אם רוצה להיות משרת אצלו יהי', ור' קלונימוס הסכים, וכך זכה לצקת מים על ידיו הק' ונתדבק בו מאוד, וגם רבו הק' החשיבו לתלמידו הנאמן ולו גלה היכן יהי' מקום קבורתו כידוע העובדא שפ"א באמצע הלילה אמר לו רבו שיבוא עמו לבית החיים ויקח עמו מקל, וכל מה שיראה יעשה במקל סימן על הארץ במקום ההוא וראה המו"ש שנתגלה עמודא דנורא, ומסביב עמודא דנורא ניתזו ניצוצות אש, ועשה סימנים על הארץ במקום ההוא עם המקל, ואח"כ אמר הרר"א שהעמודא דנורא הי' הבעש"ט זי"ע, ובהמקום שנתגלה העמודא דנורא יהי' הקבר שלו, ובהמקום שבו ניתזו הניצוצות אש יהי' האהל מסביב. פ"א הי' על ציונו של רבו הנוע"א וצוה לבניו שיעמדו מן הצד והשכיב עצמו על הציון בפישוט ידים ורגלים זמן רב מאוד, ובניו נבהלו וניגשו אליו והתחילו להקיצו, ובקושי הקיצו אותו, ואמר אח"כ מה רציתם ממנו אם הייתם מניחים אותי לישכב עוד כמה דקות, אז כבר הלכתי עם רבי ישר לגן עדן. כמו"כ נסע להרה"ק המגיד מזלאטשוב ע"פ ציוו של רבו ר"א, וכן נסע להרה"ק רבי ר' זושא זי"ע, ולהרה"ק מאפטא זי"ע, וגם זכה להיות אצל הרה"ק מבארדיטשוב זי"ע, וגם הי' מבקר בהיכלי הרה"ק מהר"מ מרימנוב ומ"מ הרבי ר' הערש מרימנוב זי"ע, כן נסע להרה"ק ר"נ מראפשיץ חבירו בבית מדרשו של הרה"ק החוזה מלובלין, ואהבת דודים שררה בינו ובין הרה"ק האור לשמים מאפטא זי"ע.

סמיכתו

פ"א באותן השנים ששימש את רבו ר"א באמצע הלילה בעת שערך רבו תיקון חצות, צוה עליו רבו להביא לו כוס טייא כשחזר לחדר רבו והכוס בידו, ראה עומד לפניו איש זקן וזיוו כמלאך ה"צ, נפל עליו פחד גדול ונרתע לאחוריו ומרוב פחד נפל הכוס מידו ונשבר והוא ברח מהחדר, והיתה תמיהה בעיניו איך נכנס הזקן הלא כל הדלתות הי' סגורות בלילה, עבר זמן מה ורבו קרא אותו והזקן כבר לא הי', ושאלו רבו מה היתה הפחד שנפל עליך, אמר לו ראיתי זקן אחד אצל הרבי ומזיו תוארו נפל עלי פחד גדול, עד שכמעט נתעלפתי, שאלו רבו האינך מכיר אותו ויאמר לא, אמר לו רבו "אוי לו לבן שאינו מכיר את אביו הלא הזקן הי' אברהם אבינו ע"ה ובא להתנצל על כובד אריכת הגלות", ואז כשהי' לו המדריגה לראות מראה נוראה זו צוה לו רבו שיסע לביתו ויקבל עליו להנהיג עדה בחסידות, בשנת תקמ"ז נתיישב בעיר הגדולה קראקא והתחיל להפיץ בה תורת החסידות הוא הי' הראשון שפרץ חומת ההתנגדות בעיר המעטירה קראקא, ושם סבל מאוד מהמתנגדים שלא סבלו התנהגתו בשעת התפילה בהתלהבות העצומה, ולא השלימו כי ההעילוי הצעיר נתפס לחסידות, פ"א ניגש אליו אחד באמצע תפילתו והצליף על אצבעתו עד שהתיז דם, והמאו"ש שהיה דבוק בתפילתו אף לא הרגיש את הכאב, וכהנה וכהנה מכשולים ומניעות עשו לו והוא התגבר על הכל, ותוך תקופה קצרה עלתה בידו לשנות את האויר של קראקא, והרבה גדולים הצטרפו אליו, ופתח ביתו לבית מדרש. אבל לא מצא שם מנוח ורדפו אותו עד שמסרו אותו לשלטונות ועצרוהו במשמר ותמורת סכום כסף גדול שוחרר, אולם הוא יצא מקראקא ועבר לגור בניישטאט עיר מולדתו ושם קנו לו חסידיו דירה, ועבד עבודתו באין מפריע, כשיצא מקראקא אמר שהמתנגדים שנלחמו לשם שמים יצטרפו בסופו של דבר לחסידות ואילו אלו שנלחמו שלא לש"ש יתקלקלו ויצאו לתרבות רעה, וכן הוה.

גדלותו בתורה

כשחזר לקראקא אחר שהותו בליזענסק, חותנו שרגז מאוד עליו על שנתפס בחסידות אסר עליו לדרוך על מפתן ביתו, והוא הלך לביהמ"ד רק לאחר שבועיים ימים החלו כמה מנכבדי העיר להשלים בין החותן והחתן, ובקושי הסכים, בסעודתם הראשונה שאלו חותנו מה למדת בליזענסק, השיב לו כי בליזענסק למד מפי רבו דרך בעבודת ה' לדעת שיש אלוקים בעולם והוא מנהיג לבירה, אמר לו חותנו כל בר בי רב יודע זאת, ענה לו אבל שם למדתי להרגיש זאת בחוש, אבל הוא עדיין לא נחה דעתו בזה ואמר לו הבה נראה מה למדת בליזענסק והציע לפניו קושיא עצומה ששבועות מספר לפני זה הציע לפני כל גדולי העיר ונלאו למצוא תירוץ, ואמנם ההתנגדות של חותנו נפשרה כאשר חתנו הציעיר תיכף תירוץ נפלא, פ"א באחד מימי החול המועד נאספו אצל אביו ר' אהרן כל בני משפחתו לסעודת החג, וכל אחד השמיע פילפול מעניני דיומא, כאשר הגיע תורו לומר התבטא אחד האורחים שהי' מתנגד "במקום הפילפול יסיק קלמיש'ל את התנור כפי שלמד בבית מדרשו של ר"א כאשר התחמם לאור" (כידוע שהי' שם משרת מקודם) המאו"ש החליט באותה שעה להראות את כוחם של החסידים בלימוד התורה ועל אתר החל לדרוש פילפול נאה שבהם הפריך בזה אחר זה את כל הפילפולים של אחיו, ואת כל הקושיות שהעלו בדבריהם תירוץ בחדא מחתא עד שכולם העידו על כוחו הגדול לאמיתה של תורה. ולא רק בתורת הנגלה הי' רב חיליה אלא גם בתורת הנסתר, והדבר נודע בעקבות הבהרת מימרא בזוהר, שנתקשה לרבה של קראקא, ולא מצא פירוש נכון על זה ומשמש סיפרו בדרך אגב שבלילה עבר ביתו של המאו"ש ושמע מאחורי הפרגוד איך שלומד ספר זוהר הקדוש, ואף הסביר הדברים בהסברה נפלאה ומובנת, הוזמן אותו הרב, בראשונה נסה להסתיר יכולתו ברז, אולם הרב גזר עליו בגזירת מרא דאתרא ורק אז נענה לו והסביר לו בטוב טעם מה שקשה לו.

איש אלוקים

בין רבותיו של המאור ושמש הי' הרה"ק רבי ר' מענדעלע זי"ע מרימנוב ידוע שהרה"ק רבי ר' מענדעלע זי"ע הי' מדקדק מאד בין המסובין על שלחנו, בשבת אחת הכריז ר"מ מי שאינו שומר הברית יעזוב מיד שלחנו, וכולם עזבו את השלחן וברחו

בבהלה, חוץ מהמאור ושמש שנשאר על מקומו, ובענוותנתו אמר יהודי זקן אני ואין בידי לרוץ ולברוח. – הרה"ק בעל דברי חיים שהגיע לניישטאט להסתופף בצילו הפליג בשבחו ואמר "מכיר הייתי בשלשה צדיקים שהיו בבחינת אדם הראשון לפני החטא, וכל מה שאוכלים יותר היו מרבים במצוות והם: הרה"ק רבי נפתלי מראפשיץ, הרה"ק ר"מ מאפטא בעל אור לשמים, והרה"ק בעל המאור ושמש זי"ע. באחד מימי החול המועד סוכות תקע"ד אמר המאור ושמש לידידו הרב מקארוב שיודע שאותו יחוד שמסוגל ליחוד ביום הזה, אסור ליחד אותו רק בארץ ישראל ומי שמיחד אותו בחוץ לארץ מוכרח ליפרד מעלמא הדין, חושש אני שהיהודי הקדוש מפשיסחא זי"ע לא ישגיח על איסור זה וחושש אני לחייו, ואמנם היהודי הק' מפשיסחא זי"ע נפטר לעולמו באותו יום, וכאשר פתר כן הי'. – בנו הרה"ק מהר"ר יוסף מניישטאט סיפר מעצמו ג' פלאים אחד מן הפלאים היתה שאביו בירך אותו שבכל עת שיצטרך למעות יושיט ידו לכיס וימצא שם, ומעולם לא עשה זאת חוץ מפעם אחת כשבא אליו אורח הגון לשבת והי' אז דחיקא ליה שעתא והתיר לעצמו משום דבר מצוה והושיט ידו לכיס ומצא שם כסף.

אשכבתי' דרבי

בשנת תק"פ חלה ונפל למשכב, הרופאים יעצו לו לנסוע לקראקא ולדרוש ברופאים ושם הלך ונחלש עד אשר נאסף לעמיו בן ע"ב שנים ביום ג' א' תמוז תקפ"ג – וזה אשר נחרת על מצבת קבורתו: פ"נ ק'וניה על איש חי רב פעלים, ל'חכמים מאיר ומנהיר למשכילים, ו'אמרותיו טהורות שבעתים מזוקקים, נ'תפאר קהילתו בקהל חסידים, י'ראי ה' הי' אל דברו חרדים, מ'גיד אמרי קדשו שפתים ישקום, ס'לסול למודו בנסתר ובנגלה, לא מש מאהלה של תורה יומם ולילה, הרב החסיד המופלג פאר הצדיקים מוה"ר קלמן בהרבני מ' אהרן הלוי זצ"ל י"נ בקדושה ובטהרה ונשמתו בצרור החיים צרורה ויקם עם נקיקום ביום ב' דר"ח תמוז תקפ"ג לפ"ק ת.נ.צ.ב.ה.

מורשתו הרוחניות

הירושה הרוחנית אשר השאיר לנו הוא הספר הקדוש שעל שמו ידוע הוא בקרב עם סגולה ה"ה "מאור ושמש" בספרו זה מביא ובונה מסורות מוסמכות ביותר בתורת החסידות, מפי רבותיו תלמידי המגיד זי"ע הרה"ק ר"א, ר"ז, החוזה, ר"מ מרימנוב, והוא שהעלה דבריהם לראשונה על הכתב ולכן נמנה ספרו בין ספרי היסוד מוסכים בתורת החסידות, בהקדמת הספר מצוין שהדברים נכתבו בעירוב ימי, שנים מספר לפני פטירתו, עד חומש דברים נכתבו על ידו, ואילו מכאן ואילך ע"י תלמידיו, וידוע שהדברים אלו מועטא דמועטא מה שאמר דרכו הי' להגיד ולהגיד בסעודת שבת עד שנתקררו המאכלים, ועוד מובא שם שלפני פטירתו ביקש לקבץ כל החידושים לכרך אחד, שם הספר קבע הרה"ק בעל ארי' דבי עילאי זי"ע חתנו של מרן בעל הישמח משה זי"ע כדבריו "כשמו כן תהלתו המאיר לארץ ולדרום עליה אור שבעת הימים, והמשכילים יזהירו כזוהר הרקיע וכשמש וירח", ויש בכך רמז לשם המחבר כי מאור ושמש בגימטריא קלונימוס קלמן בן אהרן הלוי בצירוף י"ב אותיות של שמו, גדולי החסידות מפליגים בשבח ספר זה, הרה"ק השר שלום מבעלזא זי"ע הי' אומר את רבי קלמיש ידעתי והכרתי גודלו בלובלין, אבל גדלות נעלה כאשר ראיתי בספרו על זה לא פללתי מעולם, בעל ארי' דבי עילאי העיד כי יש בכח הספר ליטול נשמה מגוף אדם לכבסו וללבנו ולהחזירו כברי' חדשה, הרה"ק ר' שלמה מבאבוב זי"ע הי' אומר "כי מאור ושמש הוא שלחן ערוך של חסידות". ובדברי הדרכה שאמר כ"ק מרן רביני בעל ברך משה זי"ע לאחד התלמידים, אמר לו מרן ז"ל שכל אחד צריך שיהי' לו שני שיעורים בשני ספרי חסידות, שיעור אחד על הדף, ושיעור על סדר פרשת השבוע, וסיים רביני שבבחרותו למד בספר מאור ושמש על הדף.

א' תמוז

הרה"ק רבי שלמה האלבערשטאם זי"ע מבאבוב

צור קודש מחצבתו

נולד בשנת תר"ז לאביו הגה"ק רבי מאיר נתן בן השלישי למרן הק' מצאנז זי"ע, ולאמו הרבנית מרת ביילא בת הרה"ק רבי אליעזר מדזיקוב זי"ע, כבר בשנות חייו הראשונות הי' ניכר עליו שלגדולות נוצר מסופר שבחתונת אחד מבניו של הדברי חיים כשהי' עוד נער צעיר לימים הי' נישא על זרועותיו של אחד מתלמידי הרה"ק מצאנז, כשעבר לידו הרה"ק מצאנז אמר לו בזה"ל: "אם חפץ אתה לראות כיצד נראה צדיק בינקותו התבונן היטב בילד זה שעל זרועותיך", בגיל שמונה נתייתם מאביו שנפטר ביום ט"ו באב תרט"ו (אחיו הגה"ק משינאווא אמר שמחמת שהי' בו הרבה אמת ולא הי' יכול לסבול את עולם השקר נסתלק בדמי ימיו), ונתגדל על ברכי זקינו הק' הדברי חיים שלא זז מחבבו ולמד עמו הרבה, למד בחברותא עם הגה"ק רבי משה מבארדיוב בן הגה"ק מגארליץ זי"ע ועליהם הטיל הרה"ק מצאנז שיסדרו את תשובותיו לדפוס, ופקודת הקודש עליהם לבל יהי' לנכרי שום מגע ומשא בעבודת הדפוס ואפי' בהנייר לא יגע, ואמר הגה"ק מבארדיוב שהגם שהדבר עלה לו בקושי גדול אעפ"כ מילא רצון קדשו בשלימות, מגודל חביבותו של זקינו הק' אליו נתן לו במתנה את ספה"ק עץ חיים שהי' לומד מתוכו לילות רבות, והי' ניכר על הדפים סימני שעוה שנטף מן הנר שלמד הד"ח לאורו.

גם זקינו הרה"ק רבי אליעזר מדזיקוב זי"ע קירבו מאוד, ולשאלת בנו האמרי נועם דהלא הזהירו חז"ל שלא ישנה אדם בנו בין הבנים ולמה מקרבו יותר מכל נכדיו, ענה לו דצורתו של נכדו (ה"ה הרה"ק רבי שלמה) הוא כצורתו הקדושה של אביו הגה"ק מראפשיץ ועל כן חיבה יתירה נודעת לו.

האיש מקדש

בשנת תרכ"א נשא את הרבנית רבקה הענא בת הרה"ק רבי יהושע בן הגה"ק רבי שלום מקאמינקא זי"ע וישב שם כשתי שנים סמוך על שולחן חמיו, ונלווה אליו כשנסע להסתופף בצל

הרה"ק רבי אייזיקל מזידיטשוב זי"ע, ואח"כ שב לצאנז לזקינו הק' בעל דברי חיים זי"ע.

על כס הרבנות

בשנת תרכ"ד כשהי' בגיל י"ט שנים נתמנה לאב"ד בוקאווסק זקינו הק' נפרד ממנו בברכה חמה בהזכירו את דברי הגמ' אילן במה אברכך וגו' והמשיך ואמר במה אברכך בתורה, ביראה, הרי פירותיך מתוקים וצלך נאה, אלא אברכך שיהיו בניך ובני בניך דומים לך, שם כיהן ברבנות עשר שנים.

בשנת תרל"ט התיישב באושפיצין בהתחלה כשעלה שם על כסא הרבנות היתה עיר זרה מתורה ויראה ולא היתה בה כמעט ילד עם פיאות, והי' עליו לעמול קשות עד שהכניס בה רוח תורה וחסידות, הוא נהג לארגן בעצמו את הילדים וללמד עמם, גם הרצה שיעורים לבעלי בתים, וגם לחם קשות נגד בתי ספר החילונים (כמסופר להלן באריכות) וכך במשך שהותו הקצר שם הפך את העיר לעיר ואם בישראל שהצטיינו בתורה וחסידות.

בשנת תרמ"ב נקרא לעלות על כס הרבנות בעיר וויזניצא שם כיהן הברוך טעם ועוד, כשקבלו אותו לרבנות בעיר וויזניצא אמר בדרשתו הראשונה בענוות קדשו משל למלך שבנה ארמון מהודר וקרא לציירים אמנים לקשט קירותיו והי' שם צייר נפלא במיוחד והמלך קבע לו מקום בחצירו כדי שיוכל תמיד לתקן את ציוריו לימים מת הצייר וכל הציורים העלו אבק קרא המלך לציירים אחרים ואמר להם אם אין בכוחם להחזיר הציורים כראשונה שלפחות יסירו האבק מן הציורים, כך – סיים הרה"ק מבאבוב – הרבנים הראשונים שבעיר היו ציירים אמנים בחכמת תורתם אך בעוונותינו אין אתנו אנשים שיוכלו למלא מקומם והעלו הציורים אבק וזה תפקידי כאן להסיר האבק.

שם בוויזניצא הי' לו מחלוקת מאנשי העיר ואמר הגה"ק מבאבוב דבדוק ומנוסה דבני העיר הזאת אינם בשלום עם שום רב, כי בעל הברוך טעם שהי' שם רב והי' גדול בתורה ולא רבי של חסידים והי' להם מחלוקת עמו, הגה"צ רבי צבי הירש (נכד הרבי ר' שמעלקא מניקלשבורג זי"ע) כיהן שם כרב והי' רבי אבל לא הי' גדול מפורסם כל כך, וגם עמו הי' להם מריבה, גם האר"י דבי עילאי הי' שם רב והי' הן גדול בתורה וגם רבי ואף הוא הי' לו מחלוקת בעיר (אגב, ידוע שהאר"י דבי עלאי כתב פעם מכתב בפר' קורח ופתח מכתבו בזה"ל: פה קורח פר' וויזניצא), וסיים בענוות קדשו: אני איננו לא גדול ולא רבי וגם יש לי מחלוקת, הרי דאין העיר מוצלחת לשום רב.

בשנת תרנ"ב עבר לעיירה הקטנה באבוב הוא וישיבתו ע"פ ציוו הרופאים מחמת בריאותו ומשם יצאה הוראהלישראל ועל שמה נקרא.

תופס בישיבה

הוא הי' האדמו"ר הראשון בגאליציע שייסד ישיבה לבחורים שהי' מדריכם לתורה וחסידות, שעד אז למדו הבחורים בהקלויזען והשטיבלעך ביחד עם המבוגרים, והי' אומר לפניהם שיעורים יום יום, (בנו הק' הקדושת ציון הי"ד ערך ספר "עשר דרשות" דברי פתיחה של אביו שאמרם לפני הבחורים ונאבד בימי מלחה"ע הראשונה) הרבנית הצדקנית נחמה'לע ע"ה (בת מרן הק' מצאנז הרבנית של הרה"ק רבי יצחק טובי' רובין זצ"ל) סיפרה כי הדברי חיים לפני הסתלקותו חלק ירושה רוחנית לכל בניו ונכדיו וכאשר הגיע תורו של הגה"ק מבאבוב אמר בלש"ק: "פאר ר' שלמה'לען געב איך איבער דאס חסידות, ער זאל פירהרן בחורים מיט יונגעלייט", נכדו כ"ק האדמו"ר מבאבוב זצ"ל כותב על זקינו וז"ל: הראש והראשון לייסד ישיבה במדינת גאליציע עוד בשנת תר"מ בערך (בק"ק ווישניצא יע"א), והוא בכבודו ובעצמו הרצה השיעורים בישיבתו מדי יום ביומו, לפני מאות התלמידים שנהרו אליו מכל רחבי המדינה ומשאר ארצות, והאירו אח"כ את פני ערי ישראל כי רובם נתגדלו לגדולי רבנים ודיינים מפורסמים ראשי ישיבות ותלמידי חכמים מובהקים.

פע"א אמר שידוע שלכל אחד מישראל יש לו אות בתורה אשר בו הוא מרומז, ואמר על עצמו שאות שלו מרומז מהתיבה "ובנוחה יאמר" כי הוא מחזיר את בני ישראל לתשובה ע"י הישיבה גדולה שיסד שיצא משם רבנים ות"ח חסידים ואנשי מעשה, ולכן יכול לישב בביתו וא"צ לנסוע הרבה ממקום למקום להחזיר את ישראל לתשובה.

פזר נתן לאביונים

צדקת פזרונו הי' ידוע עד להפליא, וירש זאת מזקינו בעל דברי חיים זי"ע, וסיפר כ"ק מרן רבינו בעל ברך משה זי"ל כי כאשר נסתלק נשארו אחריו הרבה חובות מאשר פיזר נתן לאביונים, ובניו הק' לא ידעו לשות עצה לסלק החובות המרובים, ונתיישבו בדעתם ועלו על הציון, והתפללו ובקשו שיהא בעזרם כי הולכים לקנות לאטערי שיצליחו בגורלם סכום גדול שיוכלו בזה לשלם החובות, וכך הוה שקנו לאטערי והצליחו ושלמו את כל החובות.

במצותיו חפץ מאוד

הי' רוכל אחד שהי' מסבב על פני הערים ומוכר תשמישי קדושה, והרה"ק הי' תמיד קונה ממנו איזה דבר כדי להטיב את העני, פעם אחר שבועות כשבא הרוכל בבית מדרשו ורצה הרה"ק לקנות ממנו כמנהגו, אמר לו הרוכל דהפעם לא הביא תשמישי קדושה רק סתם סחורה, ביקש ממנו הרה"ק שיראה לו הסחורה, ופתח הלה את אמתחתו והוציא ממנו צעיפי משי שעשירים לובשים אותם, והרה"ק מדד בידיו הק' את אורכם וקנה מהרוכל עשרים צעיפים, הדבר הי' תמוה בעיני החסידים כי אל מה צריך להצעיפים האלו, לימים כשהגיע חג הסוכות צוה הרה"ק לחבר את כל הגזרים ולתלותם בסוכתו לנוי סוכה, ואז הבינו מדוע קנה הרה"ק את הצעיפים מהרוכל, והפליא בנו הקדושת ציון כיצד בכל דבר חשב איך לעשות בזה רצון קונו כי כבר בסיון דאג לעצמו נוי סוכה.

לוחם מלחמת ה'

לחם בעוז ותעצומות נגד המשכילים והמתחדשים למיניהם, ועמד לידי גדולי גאליציע ה"ה הגה"ק רבי יהושע'לע מבעלזא והגה"ק רבי שמעון סופר זצ"ל לייסד החברה "מחזיקי הדת", במכתב לראשי הקהלה בעיר טארנא כותב: כל המונע עצמו מלבוא בברית "מחזיקי הדת" לא ידמה שהוא בשב ואל תעשה, רק הוא מחזיק בידי מנגדינו ועתיד ליתן את הדין, וכאשר קבע

הציונים את המגן דוד לסמל שלהם, ציוה הגה"ק מבאבוב להסירם מן הפרוכת ומן המפה שעל הבימה וכדומה, אבל הגה"ק מגאר"ץ הורה שאותם הפרוכת שיש להם מכבר אין צורך להורידן רק אין לעשות חדשות עם צורות אלו.

בספר קדושת ציון מביא כדלהלן: שמעתי מפה קדשו כ"ק אאמו"ר רבי שלמה מבאבוב זלה"ה בעת אשר הרשע המפורסם בארץ הירש שר"י, שרצה לייסד שקאלעס (בתי ספר) ללמד את ילדי ישראל לימודים זרים וחכמות חיצוניות ר"ל, ואאמו"ר היה לוחם כנגדו בכל עוז ופעם אחת בשעת סעודת ראש חודש השמיע קול דברו ואמר זכות התורה הקדושה וזכות ילדי ישראל העוסקים בתורה יגן עלינו שימות במיתה משונה, וביאר אז בשם צדיק אחד כוונת הפסוק (בפרשתן) אם כמות כל האדם ימותון אלה ופקודת כל האדם יפקד עליהם לא ה' שלחני, דקשה למה אמר אם כמות כל האדם ימותון הוי ליה למימר בזאת תדעון כי ה' שלחני אם בריאה יברא ה' ופצתה וגו' ואם לא יברא לא ה' שלחני ואמר שראה בספר ישן קדמון דאם הרשע מת על מטתו כדרך כל הארץ, אז עדיין לא אבדה רשעתו מן הארץ, ויבואו אחרים ויחזיקו ברשעו, לא כן אם הרשע מת במיתה משונה, אז במותו יקח הכל וירד אחריו רשעתו ולא ישאר לה שם ושארית בארץ, וזהו כונת הפסוק אם כמות כל האדם ימותון אלה אז יבואו אחרים במקומם ושוב יאמרו שלא ה' שלחני, כי תישאר עדיין הרשעות לא כן אם בריאה יברא ה' וימותו במיתה משונה שלא היתה כמותה בארץ, אז וידעתם כי נאצו האנשים האלה את ה' רק אלה ולא יעמדו אחרים במקומם, כי אתם תמות רשעתם ולא תהא לה שארית, אז הכל ידעו נאמנה כי מנאצי השם הם ע"כ, וכאמור היה זה זה ביום ר"ח, וביום המחרת באה השמועה כי הרשע הנ"ל שתה כוס של סם המות ומת במיתה משונה, ויהי' לנס.

פועל ישועות

סיפר כ"ק אדמו"ר מבאבוב זצ"ל כי פעם הביא איש אחד לבאבוב את בתו ילדה בת י"ב שנים שנכנס בה רוח, הרוח דיבר מתוכה שמלאכי חבלה מענישים אותו והי' שר שירי עגבים בלשון אונגארי"ש (ואמר אדמו"ר מבאבוב זצ"ל שראו בחוש מה שאמרו חז"ל שרשעים אפי' על פתחו של גיהנום אינם חוזרים בתשובה) וסיפר שהי' שו"ב בעיר קאשוי תחת רבנותו של הגאון ר' משה יונגרייז בן אחיו של המנוחת אשר, והי' מאכיל לבני ישראל טריפות, והרב הנ"ל פיטר אותו ממשרתו ואסר את שחיטתו, (אגב, הרוח היה אומר קטעים שלימות מספר שמלה חדשה מבעל תבואות שור על הל' שחיטה) ואמר לו הגה"ק מבאבוב שיצא מהילדה והבטיח לו שיקח עשרה תלמידי חכמים שילמדו משניות שנה תמימה עבור עילוי נשמתו, ואכן מיד יצאה הרוח ממנה ונתרפאה, לימים פגש הגה"ק בעל קדושת ציון את הגאון רבי משה יונגרייז בעיר בארדיוב ואמר לו הקדושת ציון שיש לו פרישת שלום עבורו מעולם העליון, וסיפר לו אז את כל המאורע שהרוח סיפר לאביו שהוא הרב העביר אותו משחיטתו.

גם ענוש לצדיק לא טוב

הגה"ק רבי שאול בראך זצ"ל בספרו "חלק לעולם הבא" על מס' אבות פ"ו כותב וז"ל: שמעתי מפי קדשו של הגה"צ מו"ה שלמה זצ"ל מבאבוב, שבקהילה אחת רצו לבנות מקוה ודר שם עשיר אחד שעיכב על ידם, וזה העשיר הי' רגיל ליסע אל הצדיק מבאבוב, ובקשו בני קהילה זו שישכון הצדיק אצלם על שב"ק להטות לב העשיר שיסכים לבנין המקוה וכן עשה, והצדיק דיבר שם על לב העשיר שלא יעכב רבים לעשות מצוה, והקשה ערפו לשמוע תוכחות הצדיק, ואז אמר לו הצדיק כתיב "עשיר יענה עזות" פי' אם העשיר ע"י עשרו מעיז פנים, "יענה" מלשון עני, ובכל זאת לא רצה לשמוע לו והשיב בעזות "נראה מה יהיה", ונתקיימו דברי הצדיק שאבד בזמן קצר את כל עשרו, וחשב להציל את עצמו וזיף חתימות על שטרי חוב והוצרך לברוח למדינת הים, ובאותו יום שהייתי שם בא מכתב וכתבו שחידוש הוא שממש באותו יום שלפני שנה העיז פניו ברבו הוצרך עכשיו לברוח מביתו.

וממשיך הגאון הנ"ל: ואני דנתי לפניו כדן לפני רבו, ואמרתי לו שסיפר לי הגאון מו"ה פייבל פלויט בעל ליקוטי חבר בן חיים, שהוא הי' באותו מעמד בעת שסיפרו לרבו הגאון החתם סופר זצ"ל, מעשה שהיה אצל הגאון בעל שערי תורה זצ"ל, שפעם אחת בעת שרצה לדרוש דרשת כל נדרי, הי' שם איש אחד עז פנים ולא הניח לדרוש בשום אופן עד שבא לכלל כעס ואמר שלא יוציא שנתו, ובשנה אחרת ביוהכ"פ בא האיש הנ"ל אל הגאון בעל שערי תורה ואמר כמצחק אי' הבטחתך, ועל זה השיב הגאון זצ"ל "עוד היום גדול", וזה היה בבית הכנסת והאיש הנ"ל הרגיש תיכף חולשות בגופו והוכרחו להוליכו לביתו, וכאשר ראה כי כלתה אליו הרעה שלח שלוחים אל הגאון זצ"ל לפייסו, והשיב הגאון בזה"ל: "קיין סליחה קיין מחילה נאר איין כפרה" וכך היה, ואמר ע"ז החתם סופר זצ"ל שאין זה חידוש כי הלא "רצון יראיו יעשה" כתיב אבל לדעתי אין ראוי שהיראים יהי' להם רצון כזה.

ועל זה השיב לי הצדיק זצ"ל מבאבוב, למה לי להביא ראיה מהחתם סופר הלא מקרא מלא הוא "גם ענוש לצדיק לא טוב" רק הפירוש בזה הפסוק הוא כן, אמת הוא שאין הצדיק מעניש לשום ברי', רק שהצדיק משפיע שפע וחיות לכל העולם, ולזה שהוא רשע אינו משפיע, וממילא נפסק החיות ממנו, וזהו "גם ענוש לצדיק" היינו אם הצדיק צריך להעניש אינו מעניש בפועל, רק "לא טוב" כלומר שאינו מטיב עמו וממילא יענש ברוע מעשיו.

אשכבתי' דמר

בשלש שנים האחרונות הכביד עליו חולי הלב, ונסע מפעם לפעם לעיר באדנויהיים הסמוכה לפראנקפורט לרחוץ במעייני המרפא שם, סיפר בנו הקדושת ציון כי בר"ה האחרון לחייו האריך אביו בתפילתו יותר מהרגילו, והיסב לסעודה עם דמדומי חמה, עד שבאמצע הסעודה החשיך עליהם היום ופרס מפה וקידש, ואז – אמר הקדושת ציון – נתמלאה לבי דאגה מרובה דזקינו הרה"ק רבי אליעזר מדזיקוב זי"ע בשנה האחרונה לימי חייו עשה ג"כ את ההלכה של "פורס מפה ומקדש".

באותו חורף שנת תרס"ה החלים קצת ממחלתו וביום כ"ה ניסן הי' בצאנז על היארצייט, אך בשובו מצאנז לבאבוב התגבר שוב מחלתו, ואח"כ נסע לעיר באדנויהיים בלויית בני משפחתו, הרה"ק הרגיש שימיו ספורים והצטער שנגזד עליו להסתלק בארץ נכרי', וביום ב' דראש חודש תמוז תרפ"ה יצאה נשמתו בטהרה.

מקורביו לא ידעו אם לטלטל את ארונו עד עיר מגוריו באבוב או שיקברוהו פה באשכנז, ואחד מהם נטל את חומשו של הרה"ק שהי' מעביר בו הסדרה, ומצאו מקופל באחד מהדפים פתחו וראו שמקופל בהפטרת פר' ויחי שכתוב "וישכב דוד עם אבותיו ויקבר בעיר דוד והימים אשר מלך דוד על ישאל ארבעים שנה", והי' לפלא כי הרה"ק ישב על כסא הרבנות מבוקאווסק עד באבוב ארבעים שנה, והבינו שצריך לקברו בעיר שמלך בה והוליכו לבאבוב.

מסופר שפ"א ישבו הרה"ק ר' אהרן קרייז' רב בנו של מרן הד"ח, והרה"ק ר' ברוך גארליצער, והרה"ק מבאבוב זי"ע, ובתוך השיח אמר הרה"ק מבאבוב: "דער זיידע האט זיך זעהר גוט אויסגערעכנט" שנפטר ביום כ"ה ניסן שממילא לא אומרים תחנון, הוא ידע, אבל אנחנו לא יודעים אבל לכה"פ טוב בר"ח, וכך הוה ששלשתם נסתלקו בר"ח, הרה"ק ר' אהרן נסתלק בר"ח אב, והרה"ק מגארליץ נסתלק ר"ח אדר, והרה"ק מבאבוב נ"ח נפשיה בר"ח תמוז בשנת החי"ן לחייו.

ד' תמוז

הגה"ק רבי פנחס האראוויטץ זי"ע
בעמח"ס "הפלאה" ועוד

צור קודש מחצבתו

הגה"ק ר' פנחס הלוי האראוויטץ בעל ה"הפלאה" זי"ע נולד בשנת תצ"א לערך, לאביו הרה"ק ר' צבי הירש אבד"ק טשארטקוב זי"ע אשר הי' בידידות עם הבעש"ט הק', בנו של הגאון ר' מאיר הורוויץ זי"ע הנודע בשם המרה"ם טיקטין, בן הג"ד שמואל שמעלקא הלוי אב"ד טראני, בן הגה"ק ר' יהושע הארוך, בן הגאון ר' פנחס הלוי הארוויץ מקראקא, גיסו של רבינו הרמ"א.

אביו הי' מפורסם לגדול הדור בנגלה ובנסתר, באחת התשובות להלכה כותב הגאון בעל הנודע ביהודה: "שלא לסמוך על פסק דינו זה אלא אם כן יצרפו לו את פסקו של רבי צבי הירש אב"ד טשארטקוב".

כמו כן היה מפורסם בקדושתו, וכפי שידוע עדותו של הרה"ק משינאווא זי"ע שאמר בשם גדולו דורו: שהיה קודש קדשים, והיה מתענה משבת לשבת עד שהיו לו ב' בניו הקדושים הרה"ק הרבי ר' שמעלקא מניקלשבורג והרה"ק בעל ההפלאה זי"ע,

ומסופר שפ"א נעשה סגי נהור ל"ע, וכשהוחזר לו מראיתו סיים כל הש"ס ורצה לעשות סעודה לגמרה של תורה, ואמר להקצב שיכין בעבורו בשר שמן ומשובח עבור הסעודה, ובאותו היום שלח מושל העיר גם כן להקצב שישלח לו כל החלקים הטובים של הבשר שיש לו, ובא הקצב להרה"ק ר' צבי הירש וסיפר לו בקשת מושל העיר, ענה לו הרה"ק שאל ישלח להמושל הבשר אלא ישלחנו אליו, והוא מקבל עליו את האחריות שבל יארע לו מאומה, וכן עשה, וכשנתוודע הדבר להמושל שלח לקרוא את ר"צ ושאלו על כך, אמר לו שהוא עושה היום סעדת הודי' מפני הנס שנעשה לו, אמר לו המושל שהיא ינסה אותו אם הוא צדיק, ואם אכן צדיק הוא לא יעשה לו כלום, והי' להמושל שני כלבים שהי' אוכלים בשר אדם, והכניס את הרה"ק לחדרם ופתאום נפלה פחד גדולה על הכלבים ומרוב פחד פרצו את חלון החדר וברחו משום בבהלה גדולה ונפלו לבור ומתו.

גם אמו מרת מלכה ע"ה היתה אשה צדקנית מאד, והיתה שומרת ומחנכת את בני' בזהירות ובשמירה יתירה, וכיסה את ראשיהם אפי' לפני כשהגיעו לשנת הג', דבר המסוגל ליראת שמים, וכשהלכה לבית הכנסת בר"ה ויוה"כ לקחה עמה את בני' הקטנים אף כשהיו בעריסתם, ולא הניחה אותם עם המשרתת מחשש שמא לא תשגיח שיהא ראשם מכוסה, וכך הגיע האחים הקדושים למה שהגיעו, (וידוע מה שאמרה עליהם בדרך מליצה, שיש לה שני בנים אחד מהם אינו מברך בהמ"ז והשני אינו קורא קריאת שמע, שהרה"ק ר' שמעלקא למד בהתמדה כ"כ שלא רחץ ידיו לסעודה, והר"ר פנחס לא עלה על המטה לישן רק נרדם באמצע לימודו).

שבת אחים גם יחד

בהקדמה לקונטרס אחרון שבספרו "הפלאה" על כתובות מספר וז"ל: "תחילת לימודי הייתי משתעשע על ברכי אבי מורי הגאון ז"ל ואלפני לפי קוצר השגת ילדותי כאב לבן יודע אמתת של תורה, ופתח לי אוזן לשמוע בלימודים, עד אשר הבאני לנוה אפריון יום חתונתי, באתי לנוה קודש בית חותני הרבני המופלא המנוח ענף עץ אבות מוהר"ר יואל הלפרין ז"ל בן הרב הגאון מוהר"ר ישראל וכו', אשר קבע בית תלמודי אשר לא יחסר לי כל טוב, ולמדתי שם אצל כבוד אחי מו' הרב הגאון מוהר"ר נחום הלוי ז"ל ערך שנה, והוא הרגיל אותי למגרס ולעיוני, והשפיע עלי מחכמתו המרובה", שנה שלימה למד אצל אחיו זה.

אחר שנתקבל אחיו ר' נחום לאב"ד באיזהו מקומן הלך ללמוד אצל אחיו הרה"ק ר' שמעלקא מניקלשבורג זי"ע וכפי שכותב בהקדמה הנ"ל: "והנה אחר זמן שנתקבל לאב"ד כבוד אחי הנ"ל, נתקשרתי בקשר עבותות אהבה רבה ועזה מאוד, נפשי קשורה בנפש אחי הרב הגאון מה"ו שמעלקא הלוי ז"ל להיות נוחים זה לזה בהלכה באהבה נפלאה כאהבת דוד ויהונתן וללמוד הש"ס ופוסקים, לעמוד על שרשי הדת אמיתה של תורה ויסודותיה, ויד ה' היתה טובה עלינו, ולמדנו בהתמדה רבה כמה שנים ונתקיים בנו מה טוב ומה נעים שבת אחים... ואח"כ מחמת סיבת הזמנים נתפרדה החבילה וגמרנו כ"א לעצמינו..."

בדבריו לא מפרט מה הי' "סיבת הזמנים" אך ניתן לתאר שהאחים הקדושים נאלצו הפרד כאשר אחיו הרה"ק ר' שמעלקא זי"ע קיבל את כס הרבנות בריצ'וול ושינאווא, והרה"ק ר' פנחס בעל ההפלאה זי"ע התמנה לרב בוויטקוב ובלעכאוויטש.

רוב חידושיו אשר נקבצו אח"כ בספריו "הפלאה" עמ"ס כתובות ברכות ונזיקין, "המקנה" עמ"ס קידושין, "שבת אחים" ו"נתיבות לשבת" על שו"ע אה"ע, שו"ת "גבעת פנחס" ו"פנים יפות" עה"ת והגדה של פסח כתב בימים ההם.

בצל המגיד ממעזריטש זי"ע

כן נתקרבו ביחד לדרך החסידות ע"י הרה"ק ר' אברהם מקאליסק זי"ע תלמיד המגיד ממעזריטש, שהביאם אל בית רבו ונעשו מגדולי תלמידי המגיד, שם בשבת אחים נתעלו ונתקדשו עד רום המעלות, והרבו עשות בהפצת אור הגנוז בתורת החסידות

חיבה יתירה חיבב אותם רבם המגיד הק' והאציל עליהם מהודו, ופע"א אמר עליהם שמצא בית מלא נרות רק שלא היו נדלקות, וברגע שהגיע אליהם ניצוץ אש אחד נדלקו ונתרבה אורם עד מאוד.

על כס הרבנות

בתחילת לא רצה לקבל עליו עול הרבנות, ובשנים אלו למד תורה מתוך הדחק והגאון ר' מרדכי זאב אבד"ק לבוב זצ"ל (אביו של הישועת יעקב) החזיק אותו ונתן לו מחצה שכר הרבנות שלו שיהי' לו כדי חייו, וכפי שכותב בהקדמתו ל"הפלאה": "היה סעיפי ומחשבותי מכוונות, לבלתי השנות, מאין פנות לנשיאות ורבנות... בבית תלמודי נסתרתי, לפי קט שכלי שניתי וגמרתי... חברו עלי אנשי ריע, שאירי ומיודעי, והשיבו את מדעי, באמרם אם אתה לעצמך ועל בינתך תישען ותסמוך, מעט חכמך בעצלתיים ימך... היה אתה לעם למס עובד, עובד דומיא דעבד, ולא מפני הכבוד, כי אם לעמוד לפני העדה לתורה ולתעודה".

ואכן בעודו אברך צעיר נתקבל לכהן כרב ואב"ד דק"ק וויטקוב, ולאחר מכן לאב"ד לעכאוויטש שבחבל ליטא, וכך הם דברי קדשו בהקדמתו ל"הפלאה": "ונעתרתי להם כי ראיתי מאת ה' היתה וישימנו לאב"ד בין אנשי אפרתיים, בתחילה בק"ק וויטקוב יצ"ו, ואחר זה בק"ק לעחוויץ יצ"ו, יתברכו מה' במאודם וגופם, כי התרפסו בעדי ברצי כסף, וכלכלו אנשי ביתי מסת טרפם, אמנם בכל זאת לא הלכתי בגדולות, לעשות שום פעולות, בשביל שום רבנות, כי אמרתי הן רשאין ולא אתה".

פרשה מיוחדת בחייו היא התמנותו לרבה של עיר ואם בישראל פראנקפורט דמיין, על כסאה ישבו גדולי עולם כמו השל"ה הק' והפני יהושע והגה"ק ר' אברהם אביש מפראנקפורט זי"ע ובהקדמתו הנ"ל הוא מביע התנצלותו על הסכמתו לכהן כרב שם: "אשר פור התפוררה הארץ בזמן המלחמות במדינות פולין בעת ההיא, ופעמיים הייתי בסכנת נפשות, מלבד ביטול בית מדרשי וקבלוני פה ק"ק פ"פ דמיין יצ"ו, המפורסמת לתהלה ולתפארת, ודרשוני ממקום רחוק, ראיתי כי יד ה' עשתה זאת להחיש מפלט לי, ויהי ה' עמי בדרך אשר הלכתי, לעבור דרך וגבולים עד אשר הביאני הלום, בשקט ושלום בלי חתחתים ומכשולים".

יסופר שעוד לפני שנתקבל אחיו הרה"ק ר' שמעלקא לאב"ד בניקלשבורג, באו לפני האחים הקדושים משלחת משני קהילות אחת פרנקפורט–דמיין והשני ניקלשבורג שיבואו לכהן בעירם, ואנשי הקהילה לא הכריעו ביניהם מי מהם ישב בפרנקפורט–דמיין ומי מהם ישב בניקלשבורג, הרר"ש הי' קשיש מר"פ אך ברוב ענותנותו אמר כי אחיו יותר הגון לכהן בפרנקפורט שהי' קהלה יותר גדולה וחשובה מניקלשבורג, ואילו ר"פ לא רצה לכהן שם מפני כבודו של אחיו הגדול, החליטו ביניהם לשאול את פי רבם הרה"ק המגיד זי"ע, כשבאו לבית המגיד התחילו להתוכח מי יכנס קודם, פתח המגיד את הדלת ואמר הרב דניקלשבורג יכנס קודם כי הוא גדול האחים, והבינו פסק דינם של רבם, וכך הוה.

עוד יסופר כי בעת שהביאו לפני ההפלאה את כתב הרבנות של פראנקפורט לא רצה לנסוע לשם עד שישאל תחילה בעצת קדשו של רבו הק', ונסע במכוון לרבו למעזריטש ולקח אתו את חתנו הרה"ק ר' אברהם חיים זי"ע גאב"ד זלאטשוב (בעל "אורח לחיים" על התורה) וכאשר בא לבית רבו הגם שהמגיד היה חולה גדול, בפרט בסוף ימיו, ותמיד היה מוטל על ערש דוי, עם כל זאת התחזק וישב על המיטה, ואת ההפלאה כיבד שישב על כסא אחד סמוך למיטתו, ולקח ההפלאה את כתב הרבנות והראה להמגיד, ואמר לו שהוא מתיירא לילך לשם מחמת שהוא במדינת אשכנז ואולי אינם מתנהגים שם בכשרות, וכאשר כילה לדבר דבריו בפני רבו, אז הפך המגיד את עיניו ונעשו גדולים מאוד, והתמהמה כך בהפיכת עינים לערך שתי שעות, ואח"כ אמר המגיד להההפלאה: אני הייתי עכשיו בכל עיר פראנקפורט דמיין בכל בית ובית שם, ואין אני רואה שום רע ח"ו, והרשות בידכם לקבוע דירתכם שם.

כבוד גדול עשו לו בבואו לפראנקפורט, ולימים כשנשאל ע"י אחד ממקורביו על הרגשתו באותה שעה היתה תשובתו ברוב ענוותנותו: שדימה בנפשו שנושאים אותו במיטה לבית החיים, וכל העם מלוים אותו.

בפראנקפורט דמיין יסד ישיבה והעמיד תלמידים הרבה ולמד אתם שיעורים נפלאים בחריפות ועל דרך החידוד, ודרכו היה שכל זמן שלמד אתם הי' עיניו סגורות כדי שלא יראה בשעה שהשומעים ששים ושמחים בדברי תורתו וחידושיו.

מישיבתו יצאו גדולי הדור, והמפורסם שבהם הוא הגה"ק בעל ה"חתם סופר" זי"ע, ויסופר שכשקיבל החת"ס סמיכה מאת הגאון ר' מרדכי בנעט זצ"ל, שאל אותו אם יש לו יד בדרוש גם כן, לפי שרב בקהילה צריך לדרוש לפניהם, השיב לו החת"ס, וכי אפשר שאחד שלמד תורה מפי בעל ההפלאה לא תהיה לו יד ושם בדרוש ואגדה.

אחרית ימיו

בסוף ימיו חלה וכהו מאור עיניו ל"ע, פרנסי הקהילה הביאו אליו שני רופאים מומחים כדי לרפאותו, והחליטו שכדי להחזיר לו ראייתו צריכים לעשות ניתוח על עיניו, ומתחילה סירב ההפלאה, ולאחר שהפצירו בו נתן הסכמתו שינתחו לו רק עין אחד, באמרו לראות את הבלי העוה"ז אין לו צורך, וללימוד התורה מספיק לו בעין אחת, אבל כפי הנראה מדברי תלמידו החת"ס בדרשותיו נשאר סגי נהור, שכותב וז"ל: והי' מרגלא בפומי' דהגאון בעל ההפלאה אשר סוף ימי חייו חשך מאור עיניו והי' קורא על עצמו כחשיכה כאורה, לומר מעת שחשך מאור עיניו, שכלו אור בעדו.

כיהן בפראנקפורט דמיין עד יומו האחרון עלי אדמות יום ד' תמוז שנת תקס"ה לפ"ק, והוא בן ע"ד שנה, עלתה נשמתו הטהורה לשמים, ושם מנוחתו כבוד.

כאשר הגיע הבשורה לאזני של הה"ק המגיד מקאזניץ זי"ע אמר לתלמידיו, שבאמת כבר מלאו שנותיו עוד בשנת תקל"ב מכיון שכבר השלים אז עבודתו בעוה"ז, אך המציא לו עצה, שנעשה רב בפראנקפורט, ושם נתחדשו לו הרבה דברים בעבודת ה' והוצרכו בשמים להוסיף לו שנות חיים.

ברכת ד' מציון

באותיות כבוד, בהדר והוד, ישמחו ורנני ידידים, בשבח וסילודים, לריק שפעת ברכיתיני ואיחולינו, אל נע"כ ידידינו, איש המעלה, באד נעלה, יראת שמים חופף על פניו, שמו הטוב חלך לפניו, ידיד כל בית ישראל עדת מי מנה, העומד ליומינו בכל עת ועונה, בעושה ובמעשה ברוח נבונה, בשליך עצמו מנגד לטובת מיסדיותינו הק' במסירות לב ונפש נאמנה, ה"ה

מוה"ר

אשר זעליג בליוך

הי"ו

עסקן נמרץ לטובת מוסדות יטב לב בארה"ק

לרגל שמחתו בהולדת בתו שיחי'

מ"ה יתן בשאליתינו, בעומק לבינו, שיזכה לברכות עד בלי די'
ו'משני בעל יתברך בבני חיי ומזוני רוויחי אושר ועושר וכ"ט
ס'ל מלא ברכית, במעוז צחצחות, נחת דקדושה לשלם ולחיים ולטוב
ד'שנים ורעננים, שנים נעימים, בשכר פעליו ומעשיו לטובת הכלל
ו'יזכה לכל הברכות והישועות אשר בתורתינו הקדושה הקוק וכתוב
ת'בנה ותכונן עיר קדשינו, בביאת גואלינו, ובבנין ציון וירושלים

הכ"ח בברכת ציון וירושלים

בשם הנהלת המוסדות
בעיה"ק ירושלים תובב"א

יש כה רבא יאקאן

נלקט מספר "מקראי קודש - לשבת" אוצר נפלא על ענייני שבת

זָכוֹר וְשָׁמוֹר מְקֻיָּמֶת בַּשַּׁבָּת, גּוֹמֶרֶת הֲלָכוֹת שַׁבָּת, הוֹשַׁע נָא

שבת יומא דאורייתא (ה)

גודל החיוב ללמוד הל' שבת ◇ הלכות שבת בשבת

נחיצות הלימוד לשמירת שבת ◇ גודל מעלת וסגולת הלימוד

גודל החיוב ללמוד הל' שבת

ע"י לימוד הלכות שבת מתקלם שמו יתברך

'ויקהל משה' רבותינו בעלי אגדה אומרים, מתחלת התורה ועד סופה אין בה פרשה שנאמר בראשה 'ויקהל' אלא זאת בלבד, אמר הקב"ה עשה לך קהלות גדולות ודרוש לפניהם ברבים הלכות שבת, כדי שילמדו ממך דורות הבאים, להקהיל קהלות בכל שבת ושבת, ולכנום בבתי מדרשות, ללמד ולהורות לישראל דברי תורה איסור והיתר, כדי שיהא שמי הגדול מתקלם בין בני.

(מדרש ילקוט - פרשת ויקהל רמז ת"ח)

כהררים בשערה תלויים הלכותיה

במשנה 'הלכות שבת' חגיגות והמעילות, הרי הם כהררים התלוין בשערה, שהם מקרא מועט והלכות מרובות, (שיש בדם הרבה הלכות המיוסדות על רמז קל במקרא, כמו הרים גדולים התלויים בשערה). (חגיגה י.)

למוכיחים ינעם

מן הדברים אשר ינעם למוכיחים להזהיר ולהעד בעם עליהם, ולשמור ארחות פריין במצות השבת, על אודות אבות מלאכות ותולדות, כי רבים מהנה נעלמו מעיני רבים אף אין מגיד אף אין משמיע.

(שערי תשובה, לר"י - שער ג אות קלה)

לדרוש ולהודיע איסורן

איסורי שבת, מעט מזעיר שנזהרים בהם, ורבים שאינן יודעין באיסורן, וראוי בכל קהלה להודיע ברבים, לדרוש להן ולהודיע איסורן.

(מהרש"א - חא"ג שבת קיט ע"ב ד"ה ואמר רבה)

מצוה ללמוד הלכות שבת כדי שלא ישכח ההלכות

מצוה לשנות ארבעים מלאכות חסר אחת, כדי שלא ישכח איזה מלאכה אסורה, כמו שיש לדרוש במעשה מועדים לפני המועדים, כך בענין שבת לפניו, כדי למהר בצרכי שבת.

(ספר חסידים - סי' קנד)

ראשית הציווי לישראל הי' בהלכות שבת

צא ולמד שבזכות שבת נתרצה הקב"ה על מעשה העגל, שהרי בהלכות שבת היו עוסקין, כדכתיב אך את שבתותי תשמורו, ושמרו בני ישראל את השבת, וכתיב בתריה ויתן אל משה ככלותו, וירא העם כי בושש משה. וכן בשעה שנתרצה להם וצווה על מעשה המשכן, הזהירם על השבת תחילה, כדכתיב ויקהל משה את כל עדת בני ישראל וגומר, ששת ימים תעשה מלאכה, ואחר כך צווה על מעשה המשכן. וזהו שאמר פני ילכו והניחותי לך, בזכות שבת שהוא יום מנוחה.

(שבלי הלקט - ענין שבת סי' קכו בשם אחיו רבי בנימין)

גם נשים ילמדוה

גם נשים ילמדו הלכות שבת, כדי שתוכל לשמור השבת כראוי, כמ"ש בספר חסידים 'שאם לא תדע הלכות שבת איך תשמור שבת'.

(ספר חסידים - סי' שיג)

להיות עיניו פקוחות

ודאי צריך ללמוד משפטי המצוה, ובפרט אזהרות מצוה זו של שבת, מחוייב האדם ללמוד להיות בקי בהן ובשמותיהן, כי בקל יוכל האדם לבא ח"ו לידי חילול שבת, מבלי להתבונן, ולא ידע ואשם ונשא עונו ח"ו, ומאד מאד צריך להיות עיניו פקוחות, לבלתי סור מן המצוה ימין ושמאל, א"כ הגם שבכל

התורה כולה וכל מצותיה, מחוייב האדם לקיימם בדיבור ג"כ, היינו השינון בהם, יתירה עליהן המצוה הזאת, שצריך להתמיד בשינונה מטעם הנ"ל, וצריך להבין דבר מתוך דבר.

(דרך פקודיך - מל"ת ל"ב חלק הדיבור)

ראוי ללמדו ראשונה, להיותו יסוד האמונה

הלכות שבת: וראוי הוא להיותן ראשונות להיות מצות השבת אמורה בלוחות בפרסום רב, ולהיותה חמורה מן השאר, בהיות עונש העבור עליה בסקילה, ולהיות השבת תדיר ותדיר ושאינו תדיר תדיר קודם, ולהיות סבת מצותו חידוש העולם, והיא פנה כוללת באמונת תורת משה רבינו ע"ה.

(הקדמת המגיד משנה - סדר זמנים אות א)

קודם לכל הלימודים

הביטה וראה מה שכתב בספר דעת חכמה פרק י"ד וזה לשונו, ורוב חילולי שבת שנכשלים ההמונים בהם, הוא מחמת חסרון ידיעה, כי אינם בקיאים בדיני שלשים ותשע מלאכות ובתולדותיהן, ולא בדיני מוקצה ואיסור טלטול' והתנא אמר, שגגת תלמוד, רוצה לומר שוגג הבא לאדם מחמת חסרון ידיעה, עולה זדון, רצונו לומר שהוא כמו מזיד. על כן הירא דבר ה', יזהר ללמוד קודם לכל הלימודים הלכות שבת, ולהיות חוזר עליהם תמיד, עכתו"ד. ומזה ילמדו חכמי המדרשים, דלא יעברו מללמוד וללמד להיחידים מדיני אבות מלאכות ותולדותיהם, והוצאה וטלטול, מעט בכל שבת, חק בל יושבת, דכל העם ישמעו ויראו, ויזהרו שלא להכשל בחילול שבת, וזכות הרבים תלוי בהם:

(כף החיים, פאלאגי - סי' כט אות יא)

הלכות שבת הוא יסוד שהכל תלוי בו

להזהר מאוד לעסוק תמיד בהלכות שבת, כי הוא יסוד שהכל תלוי בו, ושקול נגד כל המצוות, והמקדש עצמו בשבת מרגיש הקדושה בכל ימי השבוע.

(רחמי האב - ערך שבת שלום)

לימוד הלכות שבת ביגיעה – תיקון תשובה

יפשפש במעשיו על כל האברים ועל כל אשר נעשה אביטול תורה שהוא תחלת דינו של אדם, ויקבל על עצמו לקבוע שיעורין לאורייתא. וחילול שבת, מתנה טובה של הקב"ה שנתן לנו, האיך היא מאתנו, וכל בעלי תורה יקבל על עצמו ללמוד הלכות שבת בהתמדה ובשקידה.

(ישמח משה – תוכחת חיים לר"ה אות יג)

ששה סגולות הן המכפרת עון וכו'. ב) להיות זהיר בשמירת שבת בכל תנאיו ובכל דקדוקיו, דהיינו ללמוד הלכות שבת ביגיעה רבה, כדי שיבין היטב ולחזור כמה פעמים כדי שיהיה בקי בכל הדינין.

(ישמח משה - הנהגות טובות אות ד)

והכינו את אשר יביאו – הכנה לשבת בהל' שבת

מצוה לשנות ארבעים מלאכות חסר אחת, כדי שלא ישכח איזה מלאכה אסורה, כמו שיש לדרוש במעשה מועדים לפני המועדים, כך בענין שבת לפניו, כדי למהר בצרכי שבת.

(ספר חסידים – סי' קנד)

שקולה כמו ללמוד וללמד כל המצוות

כשם ששמירת שבת קודש שקולה ככל המצוות (ירושלמי נדרים פ"ג ה"ט), כך ללמוד וללמד הלכות שבת שקול כמו ללמוד וללמד כל המצוות.

(אגלי טל - בהקדמה)

כעוסק בכל התורה

מסתמא כמו ששבת שקולה נגד כל התורה כולה (שבו"ר כת, יב), כך הלכותיה העוסק בהם כעוסק בכל התורה כולה.

(שו"ת גורן דוד - ריש סי' כב)

שקול כנגד כל התורה

ומאוד מאוד יהא אדם נזהר בשמירת שבת ששקול נגד כל התורה, ורומז על עולם שכולו שבת. ומחויב ללמוד כל דיני שבת בפוסקים ראשונים ואחרונים, ללמוד כדי לשמור ולעשות ולקיים, כי כמה ענינים שאין העולם נזהרין בהם ופושעים יכשלו, כמו אמירה לגוי שבות, וכן כמה דיני מוקצה.

(שלה"ק - מסכת שבת פרק נר מצוה סט)

להיות בקי בהלכותיו סגולה לכמה מדרגות

הזהר בשמירת שבת כהלכתו, ותהי' בקי בהלכותיו, כי הם כהררים התלוים בשערה, ועי"ז תזכה לכמה מדריגות.

(הנהגות ישרות, ר"מ מטשארנאביל - אות יז)

לשמח משה במתנת חלקו

ולכן מאד עלינו להזהר בשבת, לקיים דברי תורה ודברי סופרים, ובעו"ה רוב בעלי בתים אשר אינם בקיאים בהלכות שבת, ואפילו לומדים לומדים דברים אחרים, קדשים והלכתא למשיחא וכהנה, והלכות שבת אינן שגורות כל כך, וכמה אנשים אשר עוברים על כמה איסורים מלאכות דאורייתא לחוסר ידיעתם, ומכ"ש ענייני מוקצה, ואי אפשר לפורטם, כי כבר מלתי אמורה כמה פעמים בדרשות הקודמות וכו', יש לנו לגדור לשמח משה במתנת חלקו, לקבל כל אחד על עצמו ללמוד הלכות שבת אצל לומדים, ולעמוד על השמירה באזהרה יתירה.

(יערות דבש - ח"א דרוש יז)

על חטא כו' בלא יודעים

ועל ארבעה מה שאינם שואלים ודורשים בהלכות שבת מפי ספרים או מפי סופרים המה כשלו ונפלו בהרבה אסורי שבת ומחללין שבת גם בלא דעת כגון באסורי שבות ואסורי מוקצה ואסור צידה ואסור ברירה ואסור ליבון וכן בענין חימום המאכל ובפרט בשמחות וגיל רבה המכשלה וצריכים

מנהיגי הקהלות לעמוד בפרץ וכהנה רבות אשר מי שלא יבא לדרוש אלקי"ם גם כי יזקין לא ידע שיש איסור בדבר.

(פלא יועץ - ערך שבת)

איזה למוד של תורה צריך להקדים

איזה למוד של תורה צריך להקדים, כך אמרו (קידושין מ:) גדול התלמוד שמביא לידי מעשה, לכך הוא שקול כנגד כל המצוות, וזה כל פרי תלמוד תורה, שידע האדם לשמור לעשות ולקיים חוקי האלהים ותורותיו, זוהי תורה לשמה.

לפיכך צריך להתנהג בה כסדר, וללמוד תחלה ידיעת קיום המצוות כראוי, ודבר בעתו מה טוב, וחביב ביותר לפני הקב"ה לימוד משפט דבר יום ביומו, על כן אחר לימוד ידיעת התדיר הקודם בהכרה, מצוה מן המובחר ללמוד הלכות שבת בשבת, לדעת המצוות התלויות בו, ובזה נכללו דיני ומנהגי התפלות והברכות והקריאות של שבת וכונותיהן, והמנהגים הקשורים בהן.

ואל יחשוב אדם מעט הן וקלות, חי נפשי, רבות וחמורות הנה, הלואי ויהיו תלמידי חכמים שבדורנו בקיאין בהן, ואין צריך לומר מדיני ט"ל מלאכות ותולדותיהן, ושבותין ותחומין ועירובין וענפיהן שאין להם מספר, ויש בהם עומק גדול מאד יותר מדיני ממונות, אחר זה נבחר לידע פירוש הפרשה והנביא שקראו בו והמדרשים שעליהן.

(סידור יעב"ץ – ח"א עמודי שמים בית נד אותיות ו-ז)

שבת בשבת

הארת שבת רק על ידי לימוד הלכותיה

אי אפשר להרגיש הארת מצות שבת אלא אם כן מקיימים בה 'מצות שבת גרוסה', דהיינו לימוד הלכותיה.

(מגדלות מרקחים, צעהלים - ליל שבת קודש ד"ה זכרו)

בכל שבת קודש ילמוד דף מהלכותיה

בכל שבת קודש ילמוד דף שו"ע בהלכות שבת, וחיוב גדול על האדם להיות בקי בהלכות שבת מאד ומאד, כי כהררים התלוים בשערה הלכותיה, והמורים עונשיה, וע"כ זאת מועצותיה לבל ירבה מכשוליה, דבר בעתו מה טוב, שבתו בשלום עולת שבת בשבתו, תמידין כסדרן ללמוד הלכותיה.

שבת בשבתו

ענייני שבת קודש בפרשת השבוע

שבת מעין עוה"ב, ביטול קנאה ושנאה, תיקון הנפשות, והמתקת הדינים

והנה פרח מטה אהרן לבית לוי, הנה המטה הי' לו כח אהר"ן בחי' חסד גם לבית לוי שהוא גבורה אשר חס"ד גבור"ה עולה רפ"ח, ולזה אמר ויצא פר"ח והבן, והנה לפי הנזכר אשר מטה לוי הי' בו ב' בחינות א"כ הרי הוא כמו ב' מטות א"כ הי' שם י"ג מטות, **י"ג פעמים מטה עולה שבת שהוא מעין עולם הבא דלית ביה לא קנאה ולא שנאה ועי"ז והשכותי מעלי את תלונות בני ישראל**, גם אשר שבת צריכים למעט בדיבור כי אם דברי קדושה, גם שבת הוא בחי' לסריסים אשר ישמרו את שבתתי אשר ברית הלשון מכוון כנגד ברית המעור **ובהמשכות קדושת שבת ינצלו מתלונה**.

(אור למאיר)

(יסוד ושורש העבודה - שער ו פ"ב)

בכל שבת סימן אחד

הוו זהירין ללמוד בכל שבת קודש סימן אחד, בשולחן ערוך או"ח הלכות שבת, ואם אין הפנאי מסכים ללמוד עם טו"ז ומ"א, עכ"פ תלמדו עם באה"ט פסקי הלכות, למען לא תכשלו ונלכדתם ח"ו בעבירה של חילול שבת, וכבר אמרו ז"ל, דהלכות שבת הם כהררים התלוים בשערה, ואי אפשר להזהר, אם לא בשקידה על ההלכות פסוקות, ע"כ יהי' זה לכם חוק ולא יעבור.

(הכנה דרבה, לערוגה"ב - אות ט)

ללמוד מס' שבת והלכות שבת

ללמוד בכל שבת קודש עכ"פ ד' דפין ממסכת שבת, וסימן אחד משו"ע הלכות שבת, על כל פנים עם הבאר היטב, ולעיין בכל שבת קודש בא' מאבות מלאכות.

(הנהגות הערוגת הבושם - אות ז-ח)

ללמוד בכל שבת הלכות שבת

ומי שחלק לו ה' בבינה, יהיה קובע לימודו מידי שבת בשבתו בהלכות שבת.

(כף החיים, פאלאגי - סי' ל אות טז)

יום הש"ק לבלות כולו בקדושה, ללמוד וללמד ונחוץ לקבוע לימוד בהל' שבת, דאל"כ עלול להכשל בכמה וכמה איסורים חמורים, וראיתי אנשי מעשה שמחזרים במשך השבת על כל משניות מס' שבת ועירובין, ואשרי מי שיכול להתרגל שלא לדבר בו דברי חול.

(הנהגות מרבי יחיאל מיכל מסלוצק – אות טז)

לגמור כל שנה הלכות שבת

כשם שאמרו שואלין ודורשין בהלכות פסח כך חיובא רמיא לדרוש ולתור לדעת הלכות שבת ולעבור עליהם לפחות פעם א' בשנה וחיובא רמיא על הדרשני' לדרוש לעם את חוקי אלקי"ם ואת תורותיו ולשומעים ומקיימים ינעם ועליהם תבא ברכת טוב.

(ספר חסידים – סימן קנד)

ללמוד הרבה הלכות שבת

מנהג החכמים והחסידים שאינם דורשים לקהל אלא עניני תשובה.. ונוהגין לדרוש עניני שבת בכל יום חמישי ויום ששי וליל שבת, כדי לזרזם על שמירת שבת וכבודו.

(הנהגות צדיקים - תקונים והנהגות ממקובלי צפת אות כג)

בעלות המנחה יעסקו בהלכות שבת

ארז"ל כל השונה הלכות בכל יום כו', שהן הלכות ברורות ופסוקות הלכה למעשה, כמבואר בפרש"י ז"ל שם, ובשבת קדש בעלות המנחה יעסקו בהלכות שבת, כי הלכתא רבתא לשבתא, ובקל יכול האדם ליכשל בה ח"ו, אפילו באיסור כרת ופקילה, מחסרון ידיעה, ושגגת תלמוד עולה זדון ח"ו, ואצ"ל באיסורי דברי סופרים שרבו כמו רבו למעלה, ובפרט באיסורי מוקצה דשכיחי טובא, והמורים דברי סופרים יותר מדברי תורה, כמ"ש רז"ל שכל העובר על דברי חכמים, אפילו באיסור קל של דבריהם, כמו האוכל קודם תפלת ערבית וכה"ג, חייב מיתה כעובר על חמורות שבתורה.

(ספר התניא - אגרת הקודש פרק כג)

שבת בשבתו

עניני שבת קודש בפרשת השבוע

בכל ע"ש יש עליה לכל הנשמות להכינם לתחית המתים

כתב האריז"ל במזמור שיר ליום השבת צדיק כתמר יפרח ס"ת קרח שלעתיד יעלה ויקום קרח ויפרח צדיק כתמר, והענין למה רמוז תיקונו ועלייתו של קרח במזמור של שבת, ומה ענין שייכות זל"ז, י"ל עפימש"כ בסידור האריז"ל בכוונת מ'זמור ש'יר ל'יום ה'שבת ר"ת למשה כי משה רבינו יורד עם כמה צדיקים בכל ע"ש ומעלה את כל הנשמות בין חיים בין מתים שבעמקי הקליפות שאין להם זכות לעלות ואין יכולת לשום אדם להעלותן, לכן טוב להודות לה' לחסד וכו' עכל"ה, וע"כ שפיר אשמעינן בזה המזמור רבותא גדולה וחסד גדולה מקדושת משה רבינו **גם עתה יאחז צדיק דרכו בגודל ענוותנותו וחסידתו כי גם את קרח שהי' בר פלוגתי' ושונאו ורודפו וכו' עכ"ז עתה הוא מעלה גם את נשמת קרח בכל ע"ש כמו שארי הנשמות שאין כח בשום אדם להעלותן כמו משה רבינו עם הצדיקים שיורד להעלותן בכל ע"ש להיות מוכן לתחי' לעתיד ב"ב**, ע"כ נאמר במזמור ההוא צדיק כתמר יפרח ס"ת קרח כנזכר.

(ספר חמשה מאמרות - הרה"ק ממונקאטש ז"ל)

ומייחלים לגאולה, ואלמלי שמרו ישראל שתי שבתות היו נגאלים (שבת קיח:) והגאולה תלויה בשמירת שבת, ואנחנו בעוה"ר הרבה עוברים בחסרון ידיעה על רוב איסור דאורייתא ודרבנן וכו'. ולכן חובה ללמוד הלכות שבת ויום טוב ושמירת שבת מקרבת הגאולה.

(יערות דבש - ח"א דרוש יג)

מותר ללמדה לנשים דאל"כ איך תשמור שבת

חייב אדם ללמד לבנותיו המצות, כגון פסקי הלכות, ומה שאמרו שמלמד לאשה תורה, כאלו מלמדה תפלות, זהו עומק תלמוד ומעמי המצות וסודי התורה, אותן אין מלמדין לאשה ולקטן, אבל הלכות מצות ילמד לה, שאם לא תדע הלכות שבת איך תשמור שבת, וכן כל מצוה כדי לעשות להזהר במצות, שהרי בימי חזקיהו מלך יהודה, אנשים ונשים תינוק ותינוקות ידעו אפילו טהרות וקדשים, וזהו הקהל את העם וכו', והשונמית הולכת ושומעת הדרשה מפי אלישע וכו'.

(ספר חסידים - סימן שיג)

שכרו הרבה מאד

ישים איש בזה השבת ללבו, לשמור ולעשות, ועיקר להגות בשלחן ערוך אורח חיים הלכות שבת, ויזהר בהן, ושכרו הרבה מאוד.

(יערות דבש - ח"ב דרוש א)

אם ילמוד הלכות שבת בודאי ינצל

הגאון מליסא (דרך החיים קיד:) הביא לשונו (של היערות דבש), וסיים ועל זה ידוו כל הדוויים, וכמה מופלגים בתורה עוסקים בפלפול וחריפות, ואילו בהלכות שבת אינן בקיאין, ובאים לידי ספק חילול שבת, עד כאן לשונו, ואני בעניי אמרתי לפי קוצר דעתי, דאם ילמוד האדם בספר דרך חיים על הסדר, בכל ענייני שבת דכתב שם, מתחילתו ועד סופו, ובספר עצי שטים להגאון הרב בעל מרכבת המשנה, מרישיה לסיפיה כראוי, ויקרא בהם וישנה בהם, אני ערב בדבר, דמובטח לו שלא יבא תקלה על ידו משום פרק חילול שבת כלל, ונכון

נחיצות הלימוד לשמירת שבת

זכור ושמור בדיבור אחד נאמרו

דוקא ע"י לימוד הלכות שבת, ובזכירת תורת שבת, בזה בלבד שייך לקיים שמירת השבת, כי כן שנו חכמים "בהררים בשערה תלויים הלכותיה", וכידוע דברי היערות דבש בענין זה (הובא לקמן), והיינו "זכור ושמור בדיבור אחד נאמרו".

מי שלא למד הלכות שבת על בורים פעמיים ושלש לא יוכל להמלט שלא יקרה לו חילול שבת

ולכך אשרי שוקדי תורתו לדעת, איך ומה יתנהג אדם בכמה שהוא איש הישראלי. ובפרט בענין שבת קודש, אשר הזהרתי ואמרתי כל פעם ופעם, מי שלא למד הלכות שבת על בורים פעמיים ושלש לא יוכל להמלט שלא יקרה לו חילול שבת הן דאורייתא והן דרבנן, וענין שבת הוא מאד לנו למחסה בגלות.

(יערות דבש - ח"ב דרוש ג)

איש השלם רק מי שלומד הלכות שבת

כל איש ישראל אשר איננו בקי בהלכות שבת מרישא לסיפא, לא יכונה אצלי בכלל איש השלם, אוי וויי איך מצפים

לבו בטוח דשומר שבת כהלכתו, כשילמוד על מנת לשמור ולעשות.

(כף החיים, פאלאגי - סי' כט אות ח)

שלא לסמוך על הוראת עצמו רק ישאל הכל לחכם

בכל איסורים שבתורה, אפילו שהוא תלמיד חכם, כל שלא הגיע להוראה דאין אחרים שואלים ממנו, לא יסמוך על דעתו, אלא שאל אביך ויגדך, זקנך ויאמרו לך כיצד יעשה.. כל שכן וקל וחומר באיסורי שבת דחמירא, דשקול ככל התורה, ובפרט בדברים שיש בהם פירסום, משום והייתם נקיים, וחילול ה' באומות, כגון המשכיר שדה ומרחץ, או תנור וסום ורחיים וספינה וכיוצא בהן לגוי, או שהוא לשותפות, או בדרך שאלה, כיצד יתנהג, ובאיזה אופן יהיה ההיתר, וכן במלאכות שעושה הגוי בשביל ישראל, ובאמירה לגוי ובדיני התבשילין והחטמנה, והוצאה מרשות לרשות, וטלטול ומוקצה, וכן בשאר ל"ט מלאכות, ומאבות יצאו תולדות, דלא יזוז אנה ואנה לעשות דבר, אם לא ישאל לחכם בתחילה, כדי שלא יבא לידי חילול שבת, ולא יתעצל ולא יתרשל מלילך אצל חכם, לשאול שאלה מאדוניו כדת מה לעשות.

ויתן לבו דדרך גהינם הוא דרך רחוקה יותר, ומוליכין אותו בעל כרחו, וכדי להנצל ממנה, ישם לדרך פעמיו, וילך לדרוש אל ה' ולעשות בהוראת בית דין, על פי התורה אשר יורוך, ועל המשפט אשר יאמרו לך תעשה, וההולך בדרך זה, ונקה האיש מעון, והוא נקי וצדיק כל ימיו, ולא יבוש ולא יכלם מלשאול, ואז לא יכשל לעולם ועד.

(כף החיים, פאלאגי - סי' ל אות טז)

שאלה בהלכות שבת צריך לשאול לג' גאונים

והנה חיבור זה [הלכתא רבתא לשבתא] כולל יסודות גדולים בהלכות שבת, ובחיבורי הבאתי שהגאון ר' עמרם ז"ל אשר היה חריף עצום, היה מרגלי בפומיה שכל ימיו למד הלכות שבת ואין יודע חילוק בין פס"ר למלאכה שאין צריכה לגופה. וכן שמעתי מגאונים אדירים כמו הגאון בעל זרע יעקב, מי יתן שיהיה לו רב שיסביר לו דיני גורם בהלכות שבת. כיוצא בזה שמעתי מגאון אחר שהיה מגדולי עולם, מי יתן לו רב שיהיה בקי בחילוקים בענין אמירה לעכו"ם. וכדומה כתבתי משמיה דהגאון בעל חתם סופר ז"ל, שבהלכות שבת אין לשום אדם רשות להורות לבדו, וכל מי שיש לו שאלה בהלכות שבת צריך לשאול לג' גאונים מובהקים מומחין בהלכות שבת.

(הלכתא רבתא לשבתא, שימאני - בהקדמה עמוד 13)

ועיין בספר זכירה (דף קיג) שחייב אדם ללמוד כל הלכות שבת בשו"ע או"ח עם המגינים ולהיות בקי בהן,

(ישראל ואורייתא - סי' ג)

גודל מעלת וסגולת הלימוד

לימוד הלכות שבת תיקון לימי השובבי"ם

הטעם שלימוד הלכות שבת מסוגלת לתיקון החטא ובמיוחד בימי השובבי"ם, כי סתם תשובה מקורה ב'ספירת בינה' כמו"ש ולבבו יבין ושב, שתשובה באה מבינה היינו מהתבוננות הבאה מהלב, וכמו"ש בפתח אליו 'בינה לבא', והחטא הלזה נמשך ממוח חכמה שהוא למעלה מבינה ולכן אין מועיל תשובה, אבל השבת קודש מקורה מספירת חכמה הנקראת קודש (זוה"ק משפטים דף קכא.), וכמו"ש 'קודש' היא לכם שבת המלכה, והשבת קודש הוא תיקון טוב ויפה אפילו לחטא הלזה.

(אגלי טל - בהקדמה בשם חותנו הרה"ק מקאצק)

לימוד עניני שבת מביא ברכה והשפעות

משה אמר להם 'והכינו את אשר יביאו והי' משנה על אשר ילקטו יום יום', משמע דעל ידי הכנה לשבת יתברך המן ויתרבה ויהי' משנה, ואיתא בספרים כשם שההכנה לשבת מביא ברכה והשפעה כך הלימוד בעניני שבת ובמ' שבת מביא השפעה יתירה.

ומצינו בגמרא (ע"ז ג:) שלש שעות ראשונות הקב"ה יושב ועוסק בתורה, ועסק אז בזמן לקיטת המן שהי' בבקר, בעניני מ' שבת, ועל ידי זה נתרבה המן, וזה שאמר משה 'הוא אשר דיבר ה' שבתון שבת קודש' יען שהקב"ה דיבר בהלכות שבתון שבת קודש, לכך הי' בו ברכה ונתרבה.

(חתם סופר - תו"מ פ' בשלח בד"ה הוא אשר)

אעפ"י שאמרנו שע"י עסק תורתו של הקב"ה ירד שפע דבר יום ביומו דוקא, מ"מ אי עוסק בתורה בדיני שבת דרך קדושתו יושפע מיום ליום אחר ג"כ, ואולי אז באותו ער"ש עסק הקב"ה במה שישבתו ישראל למחר, ע"כ ראה הברכה מיד בשעת לקיטה, וזהו תשובתו של מרע"ה "הוא אשר דבר ה' שבתון שב"ק לד' מחר וכו'"

(חתם סופר - ה"כ פ' בשלח בד"ה וביה יובן)

ע"י לימוד הלכותיה תעשה מלאכה מעצמה

ויקהל משה את כל עדת בני ישראל ויאמר אליהם וכו' ששת ימים תעשה מלאכה וכו', דהקשו המפרשים מהו הלשון "תעשה" שמשמע שנעשה מעצמו, ואפ"ל דאיתא בילקוט אמר ה' למשה עשה קהלות ודרוש להם הלכות שבת כדי שילמדו ממך דורות הבאים להקהיל קהלות בכל שבת ושבת וכו' ע"כ, וזהו שרמז לנו הכתוב, שע"י שיעשו קהלות ללמוד הלכות שבת, אז יהי' להם הצלחה בששת ימי המעשה, ויהי' בבחינת תעשה מלאכה, שהמלאכה יהי' נעשה מעצמו.

(חידו"ת מהר"י מפשעווארסק - פ' ויקהל)

שומר שבת כהלכתו דייקא

ולהיות מחמת חלישות הדור, אין כח בכל אחד ואחד להתענות כראוי לו, לזאת עצה היעוצה, כמארז"ל כל השומר שבת כהלכתו, מוחלין לו על כל עוונותיו, כהלכתו דייקא, לכן מוטל על כל אחד ואחד, להיות בקי בהלכתא רבתא לשבתא.

(תניא - בקו"א ד"ה הוכח תוכיח)

ועיין בעניני שבת בשם ספר מרפא לשון וז"ל אחד מתיקוני עון קרי הוא שמירת שבת כי נגד שפגם בברית קודש יזהר בשמירת שבת שנקרא אות ברית ולכן ראוי מאוד לידע דיני שבת כי הלכתא רבתא לשבתא והמה כהררים התלוים בשערה וכו'.

(מנחת שבת – סי' עב סוף סק"ח)

הלכות שבת עצמו מציל מחילול שבת

מן העת אשר למדנו וגמרנו כל הלכות שבת השו"ע עם נו"כ, לא היה לנו שום מכשול של חילול שבת ח"ו.

(דברות חיים, פשעדבורו - עניני שבת לז)

ע"י הלימוד יכנס בלב חשק ונעימת השבת

כן הוא, מי שאינו לומד ואינו יודע עניני שבת, אינו מבין כלל מהו השבת. ויש מהם שכופרים לגמרי בו, ויש שסובר שהשבת ניתן רק למנוחה ולאכילה ושתיה והטיול וכו' והעיקר שתקבעו זמן כל אחד ללמוד מאמרי שבת מכל דברי הראשונים, וכל האגדות הראשונים, כמו הגמ', והמדרשים, וכל הלכות שבת, ולאט לאט יכנס בלבב חשק נעימת השבת, ויתענגו בה יותר מכל הבליהם העוברים לטינופת וחרפה, וגדול התלמוד שמביא לידי מעשה.

(מאמר מרדכי, סלאנים - ח"א מכתבי קודש פב)

על כל אחד ואחד מוטל החיוב לקבל ע"ע ללמוד הלכות שבת, ולקנות עצמו אם נתרשל בדבר, ותמיד יהיה בעמוד וחזור עליהם מב' טעמים. א' דהלימוד עצמו מצילו, דמכל תיבה ותיבה נבראים מלאכים, והם מצילים את האדם ממכשול. וב' ממה שידע לו ההלכות הנצרכים לידע, זה עצמו יצילנו מלהכשל בדבר איסור וכו'.

(דברי אמונה, תו"א – חנוכה עמוד רעז)

✧ טהורים יירשוה ויקדשוה / מעשי צדיקים ✧

כי הוא מקור הברכה

רביה"ק (בעל ברך משה) זללה"ה שם עינו וליבו להיות מיצר בצרת ישראל, ובעת שבעוה"ר הוי דחיקא להו שעתא, והורע מצב הפרנסה במדינה זו (שנת תשנ"א), הורה לקבוע בלימוד הישיבה ולבני הקהלה בשנה שלאחרי', ללמוד מסכת שבת, באמרו דמפורש בתורת משה למישרים ה"ה מרנא רשכבה"ג בעל חתם סופר זללה"ה שלימוד הלכות שבת מסוגל לשפע פרנסה וכלכלה ורב טוב לבית ישראל אמן. (עי' חתם סופר תו"מ בשלח ד"ה הוא, ובה"כ בשלח ד"ה ובזה [הובא לעיל במדור 'מעלתה וסגולתה'])

(רשימות ושמועות)

אימת שבת עליו, גודל הפחד טרם ידיעת הלכות השבת

מטו משמיה דמרן הגה"ק בעל דברי חיים זי"ע שאמר שקודם שלמד הלכות שבת כשהיה יושב היה ירא לעמוד, וכשעמד היה מתייירא לישב, והיה ירא לסבב את כיסוי הראש (יארמולק"ע) שלו, אולי יש בזה חשש חילול שבת.

ובנו הרה"ק משינאווא זצ"ל אמר שצריך אברך אחר חתונתו ללמוד היטב הלכות שבת, וסיפר שבדידי' הוה עובדא, שאחר חתונתו נרטבה אנפלאתו במים וחשש מפני סחיטה שלא להפשיטו מעליו, פן יסחט המים כשיפשיטנו, וגם לא רצה להניח רגלו על המטה, מפני שחשש על איסור כיבוס בשבת, ולכן הניח רגלו על הקרש שהיה יוצא למרגלות המטה, ולא היה יכול לישן כראוי. הבוקר אור, נתייבשה אנפלאתו והלך לבדוק את ההלכה, ומצא שחשש סחיטה לא היתה כלל מפני שהמים הולכים לאיבוד, וחשש כיבוס ג"כ לא היתה מפני דלא אמרינן שרייתו זהו כיבוסו אלא אם כן וכו', ואילו היה יודע היטב הלכות שבת היה ישן במנוחה כל אותו לילה, ואם כן הוא הדבר, האם אין צריך ללמוד הלכות שבת.

(ישראל ואורייתא - סי' ג, נעימות החיים - עמוד תלו אות מה)

הר"ר בונים מפרשיסחא זי"ע אמר, שקודם שלמד הלכות שבת אם עמד הי' ירא לישב, ואם ישב הי' ירא לעמוד, מחמת אימת שבת עליו, שחשש שמא יש בזה חילול שבת ח"ו.

(שיח שרפי קודש - שבת אות כג)

אדמו"ר הצמח צדק אמר פעם לנכדו, הרבי הרש"ב, כשהיה ילד קטן: בימות החול הרי לא נמצא בבית דבר איסור, ואילו בשבת נמצא בבית גם דבר איסור, אשר לכן, כל מה שרוצים לעשות, יש לדעת בתחילה אם מותר לעשותו.

(ספר השיחות - שנת תשד עמ' 8)

בהלכות שבת לא השתמש בכוחא דהיתרא דילי'

הגיד אאזמו"ר, שאעפ"י שהמהרש"ם ז"ל הי' מפורסם בכוחא דהתירא, עכ"ז בה' שבת ובה' נדה נהפך לאיש אחר מבלי להקל, רק החזיק מעמד מפני קדושת השבת וטהרת בת ישראל. (מפי כ"ק דודי הגה"צ מוואידיסלב זללה"ה - חתן מרן המחבר זי"ע).

(דעת שלום, שאץ - הקדמה עמוד ז)

מאה דרשות לא יועילו כמו יסוד חבורה ללימוד הלכותיה

היה מרן הגרי"ז מבריסק זצ"ל אומר, כי העצה הטוב ביותר להשמר מעבירות, היא ידיעת ההלכות על בוריין, והכרת הדברים האסורים, שדבר זה עולה בערכו על לימוד המוסר, להציל את האדם מן העבירה, והביא את ששמע מהג"ר מנחם זמבא הי"ד, ש'מאה דרשות התעוררות לשמירת שבת כהלכתה, לא יועילו כפי שיועיל לענין זה יסוד 'חברה' אחת ללימוד הלכות שבת'.

(הרב מבריסק - ח"ב עמוד תקפט)

מס' שבת סגולה לזיכרון

איש אחד בא בקובלנא לפני כ"ק ז"ל, בהיות שכל מה שהוא לומד הוא שוכח. ואמר לו, לכה איעצך שקוד על מסכת והלכות שבת, ואמר דעצה זו מרומזת בזמר כל מקדש, כי שם נאמר זכרו תורת משה, שתוכלו לזכור ולא לשכוח ע"י אשר, במצות שבת גרוסה.

(אמרי ברוך - עמוד ל)

קדושת שבת והלכותיה, כחבל עב אשר על ידו 'מבור גלות ידלנו ויעלנו'

תלמיד אחד מישיבה בלובלין, אביו ז"ל נפטר באמצע ימיו, והי' רב בעיר אחת בפולין (במקום שבעוה"ר לא היו שם יראי ה' וחושבי שמו), הקהל בחרו את בנו התלמיד מישיבה למלאות מקום אביו ז"ל אפילו בצעירותו, וצריך הי' איזה מלבוש נכבד להתלבש בו כבגדי רבנות הנהוגה, בתוך שלושים ימי אבלו. שאל את רבינו [הגה"ק רבי שמעון מזשעליחוב זצ"ל] אם מותר לו ללבוש בגד חדש בגדי רבנות בתוך שלושים במצב כזה, השיב לו רבינו, מותר לך ללבוש את הפיטער (טילע"פ), ובלבד שלא יתגאה לבך מן הפיטער הזה, הוסיף רבינו, בודאי ידוע לך מה שאמר הרה"ק מצאנז זי"ע על הרבנים שבזמנו, ומכ"ש על הרבנים שבזמן הנוכחי, כן מתירא אני שבהמשך הזמן תתהפך נפשך ותהי' כאחד מהם, אם אומר לך שלא תקח את הרבנות בודאי לא תשמע לי, אם אומר לך שלא תתעסק בשיחות וחניפות להבעלי בתים שלך, גם בזה לא תשמע לי, אבל תדע כי הרבנות בזמן הזה היא סכנה גדולה לנפש מישראל, אחת איעצך וטוב לך, עכ"פ בשבת קודש "מעת כניסת השבת עד צאתו, לא תדבר מאומה מן איזה עסקנות ואיזה תיקונים, יהיו מה שיהיו, אלא חסום פיך מכל דברים כאלה", ותלמוד בכל שבת ושבת הלכות שבת דוקא, ובזה יהי' לך אופן הצלה, כמו למשל בשעה שמורידים אדם אחד לבור עמוק, ונותנים לו חבל עב בידו, שעל ידי זה החבל יהי' לו אפשרות לעלות מן הבור (כמבואר בירמי' לח), על ידי קדושת שב"ק שתהי' זהיר לבל לפגום בקדושה עליונה הזאת, ובלימוד הלכות שבת שעל ידי הלכות התורה הללו מתקשרים בקדושת ש"ק, יהי' בידך חבל עב להיות קשור בהקדושה, ויהי' אפשר לבל להשתקע בסכנה הזאת של רבנות, שמר נא הדברים האלה.

(נהרי אש, זעליכאב - ליקוטי דיבורים עמוד רמ אות ר)

מזמור לדו"ד

בהאי עידן דחדוותא, נשגר בזה כסא דברכתא, קדם ידידינו החשוב לעילא מכל תושבחתא, איש חמודות ורב תבונות, שמו מהללים בשפתי רננות, האי צנתר דדהבא, ידען נפלא וחו"ב טובא, גריס בהוויות דאביי ורבא, לשונו עט סופר, עומד תמיד לימינינו ברוח מסור, ויהי דו"ד בכל משכיל דרכיו, יראת ה' חופפת על פניו, כבוד שמו תפארתו, בפי ישרים תהילתו

הרב ר' דוד ווייס שליט"א

לרגל שמחת הכנס בנו לעול התורה והמצוות

הבחור היקר יניק וחכים, כולו מחמדים וחכו ממתקים

כמר צבי נ"ו

ותהי נא ברכותינו עטרה, שמשמחה זו יושפע תמיד שמחות תדירא, ואך טוב וחסד ירדפוהו כל הימים, ויזכה להמשיך בהרמת גליונינו, שופרה של קהילתינו, ויהי נועם ה' עלינו, ומעשה ידינו כוננה עלינו, עדי נזכה לביאת משיח צדקינו, ומלכינו בראשינו, במהרה בימינו אמן.

הזוכים למען שמו באהבה ובהוראה

מערכת "קול התעלחדותינו" במהרה"ק

מערכת "קול התעלחדותינו" במהרה"ב

סימן טוב ומזל טוב

פנימי | תשנ"ג | בלתי מוגה

משולחן מלכים

שיחות קודש שנשמעו מפי כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א

מתוך שיחה בביקור אצל כ"ק אדמו"ר מקאסוב זצ"ל

בביתו בבארא פארק יע"א

לרגל שמחת נישואי בנו ני"ז למזל טוב

וגם חלק מהשיחה אצל ביקור גומלין של האדמו"ר מקאסוב זצ"ל

בבית כ"ק מרן רבינו שליט"א – בקרית יואל יע"א

יום ג' פרשת תולדות תשמ"ח לפ"ק – יום א' פרשת ויצא תשמ"ח לפ"ק

רבינו ביקר בביתו של האדמו"ר מקאסוב זצ"ל בבארא פארק, לאחל ברכת מזל טוב לרגל שמחת נישואי בנו הי"ו[1]

והשיחה נפתובבה אודות מחלוקת צאנז-סאדיגורא

רבינו: אין ירושלים איז אויך געווען ריזשינער חסידים, ס'איז טאקע געווען א מחלוקת אבער ס'איז נישט געווען אזוי אינטערנאציונאל ווי מ'זאגט, ס'איז נאך געווען מער באגרעניצט, ביז וועז מען האט געמאכט רח"ל א חרם אין ירושלים, ביים כותל המערבי, אויף צאנז.[2]

החרם המתוח נגד רבם, ואף החרימו את 'ניסן....' ואת חבריו על מעלם בקודש, וכדי לעורר את כחם קראו לעזרה גם את שאר הרבנים.

סופ"ק הוה נמיב לן ידעו פיטו . לכן נתאספנו ועיינו בדיוק תוכן שפ"י דמוסי"ק רלויס שהם להבדל מקהל יסרחל ולא לסם מלק ומחלה בעבדם יסרחל התמוים על דרכי התורה והמלוה הקדושה מסיני והמקובל בידינו מדור דור כאשר כתב עליהם מרן הבחון שליט"א ואם כי ק"ל למסיפם מורי התורה תמו . לן עלינו התלחלה לגמור ושמעו עיינו בכל נתוני ולדיקו יסרחל הניי , ולהליע דבריהו לפניהם ועיני העדה יורו ויאספו ויורו לעם בני יסרחל לבלי יודעו מ"ש [1] מהדיפים התלו מתחרי התורה"ק, כתו שתורו מליהם נבורי וחרי התורה בדורות הרלתמוים בעם קמו מדיפים על יסרחל , וכן עמם רבינו הרמב"ם ז"ל וכיוצהו הן שהיו בימי הכם ס"ץ ודומיהם . ועתה לחם רבותינו הבחונים ולדיקים לחר בללכם יחסיון תופפי התורה התלוזו מל והחמירו ותוסו על התורה ולומדים לל תמנו דמי לכם הגלו קלון בתי התורה בקרב כל יסרחל תקמו לת שיני העדה לחעון יודעו כל יסרחל להרחיק מדרכי תום ויסורו משתול תוה ולת בויסם ירחיקו תכסף הזהת סורו טמא קראו למו. כי תין לנו שיור לת התורה הזהת . וכל הבומר לעמו דרכים סוגים שלת עפ"י תורה לף כתוב השערה תין ולפיקורס יחשב וכל תם שבחב על הכתף הזהת קהוש תרן הכהן תלהת הוא כדת של תורה וכהלכה , כי תקבל לנו שכל דרכם של הכת הזהת להפר מ"ש התורה והמלות . לכן עבו זהת תפות להניל ספסוק יסרחל תרדם שתם וכת הרשעה כולה כעשן תכלה . ולדיקים בתמונתם יותיו ונזכה בתהרה לביאת משיחנו תתן . כ"ד כסותנים לכבוד ס' ולכבוד התורה ולומדיה להגדיל התורה ולהתדירה .

נתנו עה"ת יום ג' נשא ח"ת דמ' שבעותם תחרכ"ט לפ"ק פ"ק נאמ .

פק' נעימין זאב החבדי"ק זמינרחב והבניל	פק' יהושע העשיל תבדי"ק חלפין
פק' יעקב יוסף פרעסקיל תחומים תבדי"ק	פק' נפתלי בער תבדי"ק ליטווישק
קמוים מדינת פולין	פק' נחום בני סניל תבדי"ק רובלין
פק' יהודה יוסף פרעסקיל תבדי"ק סחניק	פק' שמואל טויטיל בויש תבדי"ק בחליעין
פק' יהושע תבדי"ק סחקלוב	פק' חיים סניל רחבדי"ק בחלין
פק' שמואל מהרן רחבין תבדי"ק קרחטשין	פק' יחיאל יוסף סניל בייץ דק"ק הניל
פק' יחזקאל מרכת פייביל תחומים פרעסקיל	פק' מנחם מענדיל סגנח תבדי"ק שטרוזוב
תבדי"ק קלחסי והבניל	פק' דוב בערים בעריל סטיין מוי"ץ בחלחן
פק' תברהם חיים הורוויץ תבדי"ק ליובסק	פק' חליה בענרב מתן זיין דק"ק הניל
פק' תרויה מחיר לחכחה תבדי"ק טפיטש	פק' משה קליינהחד חד מני זיחל רבח
פק' תברהם תהרן תבדי"ק קחלניסיב	דק"ק הניל
פק' יעקב מרדכי תבד"ק טחפריון	פק' תנרהם יהושע הכהן תבד"ק
פק' יעניש בני העליור תבדי"ק פרחטחפל	בערנסחו והבניל במדינת הער
פק' נתן סניל בחלבערב תבדי"ק ליסיהנ	פק' ברוך תברהם תבדי"ק סחטעוין מסיב
פק' דוב שחול סניל תבד"ק רשפניק	פק' חניהל יו"ט ליפל טייטלבוים תבדי"ק
פק' תברהם שמואל תבדי"ק פשבלליו	ניטעט במדינם הער
פק' יהודה שיף תבדי"ק בחניב	פק' חיים יעקב תבדי"ק מעדים בחי הער
פק' עוזר מרימינו תבדי"ק נרוזסטין	פק' חבר בצלחל תבדי"ק פחליחן בחי הער
פק' יוסף כ"ץ החלעבדר תבדי"ק מחסחל	פק' מחחל בחסר תבדי"ק מחליב מ' הער
פק' משה פחליב תבד"ק ושחר	פק' מרדכי בהרב מ' יחסף יהודה תבדי"ק
פק' קסח יהודה הכהן מוי"ץ דק"ק טחרנב	טטרלחסל מדינת הער
פק' שלמה שפירח תבדי"ק נרשוזוב	פק' נפתלי טעריב סניל תבדי"ק חלפין
פק' חלחי בהיב מפרחמים תבדי"ק נרשוזוב	פק' יחסף בנעמן מין בק"ק רחסטב
פק' יהודה ליביש מוי"ץ בק"ק פריסטיב	נמדינת הער

---

1 כ"ק האון הצדיק רבי שרגא פייוויש האגער זצ"ל הי' הרבה שנים דומ"צ דק"ק וויזניץ-מאנסי בבארא פארק יצ"ו, ואחר פטירת אביו הרה"צ ר' אברהם יהושע העשיל זי"ל אבד"ק קאסוב-ולישטשיק בשנת תשנ"ט לפ"ק נכד הגה"ק בעל לקט עני מקאסוב זי"ל, ביקשו ממנו למלא מקום אבותיו הק' לבית קאסוב.

2 כידוע שהרה"ק מצאנז זי"ל שלח מכתב חריף ונורא בשנת תרכ"ט לעיר ריישא בו הכה על קדקדם של 'חסידים' ידועים מסאדיגורא על שמשנים מדרכי התורה המסורה, ומעריצי חסידות הנ"ל יצאו בפסק דין בשם 'משפט כתוב' בחתימת מ"ט רבנים בו אסרו לשמוע תורה ולהתחבר לצאנז. כמה מהם המתגוררים בירושלים נתעוררו עוד יותר בחמת רוחם והחרימו בירושלים ביום ה' לסדר אמור שנת תרכ"ט את הרב הק', וא' מראשיהם בארה"ק 'ניסן ....' מנהל הכולל קרא את נוסח החרם, ועשרים זקנים תקעו בשופרות שברו והריעו ואף בצפת ובטבריה עשו כן, כותלי ביהכ"נ התעטפו קדרות ומאה נרות שחורים הודלקו והחרימו בהוצאת ספרי תורה, התוצאה היתה כי אף רבנים מובהקים אחדים שהתנגדו בכלל לחסידות, יצאו נגד המחרימים להציל את כבודו של הרב הק' מצאנז, ובאסרו חג השבועות התאספו חסידי צאנז אלה שהלכו שמה לקבל את פני הרב ברגל, ובניהם גם רבנים גדולי התורה, ובטלו את כח

בכח זרועותיהם וכלי חמס מכירותיהם, ובכל זאת על כל גל וגל שעבר עלינו כפינו ראשינו.

אולם כעת שהרה לא נוכל אשר כי גברו הרשעים האלה שמה ושערורי' הרה כמגבירים, לא נוכל און ועברה, בש"ק פ' קדושים בא ציר מיוחד מירושלים מאת ניסן בן ישראל באק עם מכתבים מהש"ג בפקודת רבם כאילו נפל פיתקא משמים לחרף מערכות אלקים חיים הוא ניסו כבוד אדמו"ר הגאון וקדוש מאור הגולה מוה' חיים נ"י האבדי"ק לאנז להדפו ולחרפו עד הרמה וכן עשו בשאט נפשם נקהלו אנשי הש"ג ועשו מעשה אשר לא יעשה ולא עלה תורה על ראשם ולא חשבו לנפשם. ולנפש זרעם ורכושם ואנחנו כי נודע לנו חיל ורעדה אחזונו בתורה נתאספנו אנשי אייזנשטאדט בנפש מרה נפלנו על אפינו שפכנו לפניהם תחנונים בדמעות עינינו לבל לנגוע בכבוד אותו צדיק כביר זקן ויושב בישיבה פאר דורינו ויחוסו על פינת יקרת תורתינו והי' ללא הועיל כל הפצרתינו ואח"כ שלחנו להם בכתב המחאה, והקשו ערפם ויחד השמו יאמרו כהרמו של ים ובקול וקצף וחמה אלה הקרואים עדה הרעה הזאת. וישלחו שמשים ברחובות ושווקים והפחידו כל אנשיהם אשר לא יתן להם מנת חלקיהם, אם לא יתנו חתימת ידיהם והיו אנוסים מאמת מזון ונפשות ודלא השם בא על התמים כיאה בי"ג יתול על ראשיהם. ויראי ה' אשר בהם נסו לקולם לבא במערות ונקרת הצורים וימלטו השמימותם ובקול המון חוגג עלצו. ובעונות השתמה שלחו לעה"ק טבריא איש מצוף א' לעשות כמעשיהם. ואנחנו בראותינו כי אפס תקותינו, נקהלנו וקראנו עצרה אמרנו ליעקב עת צרה ובטלנו כל גזירותיהם והכרזנו איך שלא כדין וכדת תורה עשו והיו המים המתוקים להם למרה, המה יפלו ברשתם וחרמם אשר פרשו לרגלם המה ילבשו בשת וכלימה ואוהבינו כצאת השמש בגבורתו ישמח צדיק כי יחזה נקם לאור באור החיים:

ועתה אתם בני אל חי הרי ישראל העומדים לנס ישורון גודרי גדרים העומדים בפרץ ומגודתם פרושה על פני הארץ. הרודים בעם ומחוקקים. אליכם נצעק ואליכם נתחנן מתעתקי הלב עמדו נא לנפשו עוז המזיקו במעוז לבשו בגדי נקם לקנא קנאת ה' צבאות וקנאת תורתו המחולל אל תתנו דמי לכם כי לא עת לחשות הרימו כשופר קולכם. שאו ידיכם קדש משמו מגן דרכו קשת קראו עצרה אספו אסופות עשו מקהלות להרים קרן התורה ולומדי' הצדיקו את הצדיק וכו' לפתח אגודת מוטה ומוסר כלימתם על פניהם יעטם. וימהרו לעשות כאשר יעלה במגודתם כיד ה' הטובה עליהם לגדור פרצת הדור טרם תצא הרעה לבית ישראל חלילה טרם יצא חרון אף ה' לתבוע עלבון תורתינו הקדושה. וטרם יגברו ידי הפריצים לקדש להם בכלי רועים במקל חובלים יקראו נועם להרום שקומיהם. עד אשר יכופו כאגמון ראשיהם. וידעו כל ישראל כי לא אלמן ויש אלקים שופטים בארץ. וה' יגדור פרצות ישר הדורים ולשום מעקשים למישרים לסובב נסיבות עמו ישראל בשוב ה' שבות ציון ויטו שכם אחד לעבדו לב אחד.

וע"ז באו על החתום כל אנשי עסטרייך חותם הכולל.

ואלה הם המכתבים אשר כתבו גאוני וצדיקי גאליציען יחזיו לאנשיהם בארץ הקדושה תובב"א:

מכתב הגאון וכו' וכו' רשכבה"ג אדמו"ר האבד"ק לבוב והגליל יצ"ו.

שיור להרבנים המופלגים היראים והחרדים לדבר ה' גבורי התורה ולומדיה היושבים בארץ הקדושה תובב"א.

לקול השמועה צללו אזנינו אשר בארץ הקדושה מקום הקודש והמקדש נאספו

איזה אנשים לדבר סרה ולעשות בנפשם שקר נגד הגאון הקדוש מאוה"ג צדיק יסוד עולם אשר אמרנו בצלו נחי' מוה' חיים הלברשטאם נ"י האבד"ק צאנז אשר עד עולם לא יכבה שמו ועשו שלא כדת של תורה לזאת ימרד לבינו ויתר ממקומו כי איככה מלאו לב בני האדם אשר לא הגיעו לקרסולי קרסוליו ואינם ראוים לכנותם בשם תלמידי תלמודיו ואף לא להזכיר שמו הקדוש. לעשות במחשך מעשיהם על איש רם ונשא וגבוה כמוהו, ונודע בקהל רב כי לא זז מאוהל התורה והעבודה וגמ"ח ולדקות מיום היותו לאיש, ומי הוא אשר לא שמע גדולתו בתורה ולדקתו ויראתו ואף לעת זקנתו ושיבתו כמו עוד רד עם אל ועם קדושים נאמן ולא ביטל כל השעורין אשר לו תמידין כסדרן. וגם בלילה לא שכב לבו להיות הוגה בתורת ה' לרדת לעומקה של הלכה להשיב לכל שואל. וגם לאשות כמו הכהן שוקד על טהרות גופו לקודש וכל עת במים יצא וטובל בברכה להתפלל בתוספת קדושה וטהרה ומי עוד אשר לא ראה לדקתו כמה יחלק לעניים בכל יום וכמה ישלח לעניי א"י ואנשים רבים וכן שלמים המסתופפים בצלו בצל קדושתו יעידון ויגידון מה שראו בעיניהם גודל לדקת תורתו בישראל וקדושתו וטהרתו וכל הנה ואומר אשר יצא מפיו בברכות ותפלות בכל כחו והתלהבות לבבו כולו קודש לה' עד אשר השלהבת יוצא מאליה ומי זה אשר לא יחוש לכבוד אבותיו רבותינו הקדושים גומי נפש גדולים בחונים מפורסמים אשר מפיהם אנו חיים. וע"ז נאמר אוי להם לבריות מעלבונה של תורה אשר ביאורו כי התורה חלילה אין לה עלבון והיא בכבודה ויקרה אבל לבריות המבזים כבוד התורה. אוי להם ואוי לנפשם כי גמלו להם הרעה ומלבד כל אלה נפלאות היא בעינינו אנשים אשר לא שמעו הדבר מפי שני הצדדים איך יערב לבם לשפוט בדבר גם אם היה נגד איש ההמוני אף כי נגד גדול הדור בתורה ובחסידות ויחוסו הגדול ע"ז תאבל הארץ איכה נהיתה הרעה הגדולה הזאת בארה"ק לפרוץ פרץ ויבואו ויטמאו את הארץ. אי לזאת אמנו גם רבים וכן שלמים מבקשים ואחרים אומר שישובו מדרכם הרעה לעין כל בפרהסיא והמודו את עונם אשר עשו ולהודיע לרבים כי נבלה עשו בישראל וכן לא יעשו ובעם לא יעשו כזאת משפטם נחרץ עפ"י דתוה"ק ולא יוסיפו בני עולה לענותו כי פן יתמרמרו באחרונה. נקוה כי ישמעו לקול התורה ויעשו כאשר יפקד עליהם:

דברי המדברים באמת לכבוד התורה ולומדיה יום ה' כ"ה אייר ארבעים למב"י לסדר אם בחקותי תלכו תרכ"ט לפ"ק.

הצעיר יוסף שאול הלוי נאטאנזאהן אבד"ק לבוב והגליל יצ"ו:

הק' יצחק אהרן הלוי סג"ל עטינגא.

גם אני מבקש מאת אנשי היושבים בארץ הקדושה לקיים בכל הפרטים הנאמרים לעיל. הק' יצחק איזיק מזידיטשוב.

מכתב הגאון הצדיק וכו' וכו' האבד"ק טארניפאל והגליל נ"י:

ב"ה יום ט"ג למב"י תרכ"ט טארניפאל

שלום וברכה לכבוד ש"ב ידידי גאון ישראל הרב הגאון המובהק מוס"ה מאוה"ג המפורסם נ"י ע"ה פ"ה כקש"ת מוה' יוסף שאול הלוי נ"י אבד"ק לבוב.

אהובנפשיה כמשפט קבלתי יקרתו. והנה מ"ש הי"ג לכתוב לארץ לא הדבר תמני, כי איכפל כל תני פרסא ומה בעי התם והאורב יושב

ולא אמונה מועלת כי אם אמונה מיוסדת על אדני התורה והיראה הורה לנו. בעונינו לא כן בזמנינו ואך איש בעבור בצעו או איזה תועלת אחר ילך אחריו מבלי בחון מעשיו ופעולותיו אם כתורה וכהלכה המה אם לא. ועתה אתם גדולי ישראל והסיראיהם אשר עיני כל ישראל עליכם ובאל אלקים יקוו לשוות אפיכם את המעשה אשר יעשון ואת הדרך ילכו בו השמרם מהריסו בעת הזאת הלא גדול שמכם בעמינו ובידכם להציל התורה הקדושה מידי מחרפיה. שימו נא כבוד לאלקי ישראל ועשו משפט בעידי שקר והמחזיקים בידיהם וירא כל בית ישראל כי רועים נאמנים להם המנהלים אותם בדרכי התורה האמתית ולא יוסיפו לעשות אחרי השקר. ואם תקראונו אליכם הנני אענה וה' ישפוט שלום לעמו. ויסיר כל הסיבות המונעות אומנו אמן.

ואלה דברי הגאון המובהק הצדיק עטרת הגולה מוה' יהושע נ"י אבד"ק קיטנא גרוס פולין בעל המחבר ספר הנ"ל ישועות ישראל על חו"מ.

בדבר המירופין וגודופין מכתבי פלסתר אשר יצאו על הגאון אמורן של ישראל צדיק יסוד עולם כקש"ת, חיים האלבערשטאם נ"י ואחריך יותים האומנם כי לבי בטוח אשר המנאים והמורדים וגאוני קשישאי יעמדו לימינו ויתבעו עלבונו לזאת ימשב למומר דברי. אמנם לאשר ראיתי אשר ראשי הגאונים דמדינת גאליציא שי' קנאו לכבוד הגאון שיחיה ולכבוד התורה הנני כמחויב מפני כבוד התורה להיות קלא סניף לדבריהם אשר הם בלי ספק כנמלי את ולדעתי כל מי שיש בקרבו ניצוץ מאהבת את התורה מחויב להיות מסייע להם ולמחות על כבוד התורה ועלבון הגאון נ"י.

כ"ב תמוז תרכ"ט לפ"ק — **ישראל יהושע אבד"ק קיטנא.**

מכתב זה השיב מרן שליט"א להרב הצדיק מוויזניצא נ"י אחרי נאספו הרבנים הגאונים:

מכתבו היקר הגיעני. והנה הדבר אשר ביקש ממני לא אוכל לעשות נגד תוה"ק כי נתברר לי בחוש הראות ובעיני כל מי שיש לו שכל בראשו שדרך הכת הלזו הוא אפיקורסות. וכמה אלפים אנשים המסתופפים בצלם אשר אומרים כי זה דרך נכון מתורתינו הקדושה ורבותינו הקודמים לא ידעו מזה. ומבנים הזקנים אשר נשמתם עדן כמה מאות שנה. כאשר העידו הבה"ל ונגידי ק"ק ריסא, ועוד כמה קהלות, וזה אומר שהמומר הוא במי' משיח, ביש מלגר וטב מלגיו. וי"א שנתעלה הוא, ודומה עשה המעשים. וכהנה משגעים כמו שאמרו הכת ש"ל פריי ומכים ומוסרים לכל מי שאינו מודה לדבריהם, וגלגלותיו עשו שמחה ומנ ביום שהשכיל המומר לאור מדבריו. ואמרו שכוונתו הי' ענין גדול וגדול הי' למאוד. ובפירוש אמרו ב"ק איסטריק שהבעש"ט אינו לפני חסידים. ושמרא שלשול של שקר רמ"ל, ואי"ל רק להביט פעמים בס' מוסר אוי לאזנים שכך שומעים, וכל ימיהם זוללים וסובאים ומדברים ליצנות מצדיקי הדור ומורים שבעי"ם וגומיהם הנם מודעים מעשיהם לא כהים גם אדרבא ממוקים אותם כידוע. ואני הודעתי במכתב ממעשיהם להאחים ומאז התחילו להסית ולריב עמדי בכל הגלילות שאמת ממשלתם עדי כי הקירו דמי כ"פ מאז ומאז. ואני הייתי דומם כי כבוד אנושים גדלה עלי, אולם כעת שנתגלה אפיקורסות להתגלות בפרהסיא בלא בושה. ובקהלות גדולות ורבים נסרו אליהם כי מאלה בפריקת עול. אמרתי לא עת לחשות. פן יגולע תורתינו בעו"ה. ואמרתי יטיב מה אגלה קלונם ברבים. ולחזק תוה"ק, ולכן כתבתי שהמה

לו לקדוש בתורה ולברכו אשר לבם קנאה לקנא קנאת ה' צבאות נגד המסיתים את המון העם כי לא פשע הידוע אלוהים אחרי כל התועבות וכי דרך נסגב ונעלם הוא, ודרכו למעלה מדרכי תוה"ק ח"ו והגאון הצדיק הי' למען הנ"ל נאון קדשים בני ההולכים לאומם אחד כל החרדה הזאת למען לא ימלקטו שוך אליו ושלא ישתו תמימיו מים הרעים. ולכן כל אשר יראת ה' בלבו ראוי להודות לשמו הטוב והקדוש הנ' ולאתה"ק ח"ו אכתוב ח"ה בארוכות על עונם וכי דינם חרוץ כדין התבוע ח"ה. ואני מעתיר אליו יתי' לרפאות את שבר עמו ולמחוק מוקיח דמו הסרוסים להסס מטאת ולפנות אליו כל יושבי תבל לעבדו ולאת יקר לשמו עפ"י תוה"ק תורת ה' תמימה משיבת נפש כנפשות כל ב"י ונפש המדבר לכבוד התורה ולומדיה בטהרה.

בנע"ת ביום הנ"ל שנת הנ"ל. ידידו הדו"ש ושלום תורתו.

דובעריש מייזליש אבד"ק ווארשא יע"א.

מכתב מהרב הגאון הגדול המפורסם וכו' האבד"ק אינגוואר והגליל

ראה ראיתי הנעשה בכרם ה' צבאות כרם ישראל פרצו בה פרצות לאמר לרשע צדיק אתה. מאז אשר נשמע הקול ענות. כי אחד מגדולי היתה ואשר נסרו רבים אליו השחית את דרכו ובמכתב גלוי גילה את קלונו כי תועבה יבחר נפשו ומי יאמין לשמועתינו כי עוד יאמרו כי לא יבינו הדרך הרע הזה וכי נכון דרכיו מדרכי התורה ועוזבי תורה יהללו רשע המסופק והמתועב ועל זה קנא קנאת ה' צבאות רבינו הגאון הגדול חסידא ופרישא עטרת תפארת ישראל כקש"ת מוה"ה חיים נ"י האבד"ק צאנז יע"א והודיע בתוך אנשי דרכיהם המקולקלים ולרדוף אותם עד כי ישובון אל ה' ויסירו מדרכיהם ומעלליהם המקולקלים. והנה הוסיפו בני עולה לענותו ובחרבות אשר בשפתותיהם חרפו וגדפו את קדוש ישראל. ולזאת אזרו חיל אנשי שם הרבנים הגאונים מגורפא קדישא אשר נועדו יחד בק"ק צאנז בחג מתן תורתינו והסכימו כולם כי כל מה שכתב הגאון הגדול מוה' חיים נ"י דבריו באמת ובצדק נאמרים. והנה גם ידי תיכון עמם כי כדת של תורה דבריהם ואשר יטה מדרך זה הוא מין ואפיקורס ואין לו חלק בחלקי ישראל ובתורתו הקדושה. והמורים חטאים בדרך יורינו הדרך הנכונה והישרה ויתמו חטאים מן הארץ וירום קרן התורה וקרן ישראל במהרה. דברי הנעתק"ה אור ליום כ"ב תמוז תרכ"ט לפ"ק אינגווער.

הק' מנחם בן אאמו"ר מאורי אש ז"ל חופ"ק הנ"ל והגלילות.

מכתב מהרב הגאון חסידא ופרישא וכו' האבד"ק מאשציסק נ"י.

הנה האיר תול עבר פני מכתב מקיבוץ כמה רבנים מובהקים גדולים וקציני ארץ החיים הוא תוה"ק בעו"ה. והנה ראיתי כי קנאו קנאת תוה"ק לספר עלם הכת החדשה אשר דרכם להרוס גדר שגדרו חז"ל בכל ענינים ומענה בפיהם כי אפשר לעבוד הש"י בזולת דרכי התוה"ק אשר הדברים האלה המה אפיקורסות בתורה ואין לנו לאזום בזה לגודל יחוס רבותיהם כי נגד תורתינו הק' הכל בטל ומבוטל ומי לנו גדול משלמה מלך ישראל ע"ה אשר כתוב במד' מוזח נוסי"ל יו"ד שנירנה קיטרגה לפני וכו' וכו' אמר הקב"ה יאבד וכו' ואלף כיוצא בו ואל יאבד אות אחת מן התורה. ולכן מוכה רבה על כל איש מישראל לחזק ידים רפות ולחזק דרכי תוה"ק כפי שכתב אדמו"ר הרב הגאון המאור הק' רשכבה"ג האבד"ק צאנז נ"י ויורם עד ביאת ינון בב"א כי הוא באחד בקנאתו לכבוד הש"י ולכבוד

דער 'ניסן ....' האט דאס געמאכט, דאס האט גורם געווען אז ס'איז געווארן א וועלט'ס מחלוקה, דאס האט ארויסגענומען פון די גלייזן אסאך גדולי ישראל, איך רעד נישט פון קיין חסידי'שע רבי'ם נאר גדולי ישראל. מ'האט נישט פארשוויגן אזוינס.[3]

האדמו"ר מקאסוב: ר' נפתלי חיים (הורוויץ ז"ל מדזיקוב–ירושלים ת"ז) פלעגט שרייבן די קמיעות,[4] פלעגט ער שרייבן ניסן..... (השם של אותו האיש שעשה את החרם).[5]

רבינו: יא, ער האט געזאגט ער איז אזא 'חיצון' אז די חיצונים האבן מורא פון אים...

דער ייטב לב איז געווען אין צאנז דעמאלטם ביי די מחלוקה, און דער דברי חיים האט אים געבעטן אז ער זאל אונטערשרייבן, ער האט אבער נישט געהאט קיין חשק האט ער געזאגט 'מחותן!', דער צאנזער רב איז אים דאך געווען א מחותן,[6] 'זיי זענען דאך דעם חייליגן ריזשינער'ס קינדער!'...

האט אים דער דברי חיים געענטפערט 'מחותן, קוקט מיר אריין אין הארץ צי איך האב עפעס א פני'ה דערביי...!'

אבער דער דברי חיים אליין איז אויך געפארן צום רוזשינער.[7]

---

3 ונעתיק דברי הכרוז של הבי"ד בעיר אונגוואר אשר עליה חתומים הגאון המהר"ם א"ש והגאון בעל הקיצור שו"ע ז"ל ועוד גדולים, כדי למחות על החרם הנורא שנעשה בארה"ק נגד צאנז, וזהו תוכן הכרוז:

".....לא טובה השמועה אשר ממרחק באה לארצותינו כל השומע תצילנה שתי אזניו חיל ורעדה יאחזון, כל ישראלי ההולך בתורת ה' ית"ש על העול הגדול אשר בעו"ה נעשה בעה"ק צפת תו"ב להאי סבא קדישא רבן של ישראל הגאון הקדוש מה"ר חיים הלבערשטאם הה"א אתנו סלה אב"ד דק"ק צאנז יצ"ו הוא הגבר אשר לאחר שמלא את כרסו בש"ס ובפוסקים בקדושה ובטהרה, נכנס לפני ולפנים לטייל בפרדס וזה וזה נתקיימו בידו וכמ"ש רז"ל הלומד תורה לשמה זוכה לדברים הרבה, ידיו רב לו בסתרי תורתנו הקדושה וגם בנגלה אור תורתו זורח לכל ישראל, וכל גדולי זמנינו גם מאיים רחוקים כי יהיה להם דבר גדול משכימים לפתחו לבקש תורה מפיו הקדוש כי מלאך ה' צבאות הוא, חזי מאן גברא רבה קמסהיד ביה מרן הגאון בעל אמרי אש זצ"ל בתשובותיו....

....ועתה בעו"ה השטן מרקד בינינו, קמו אויה אנשים בק"ק צפת תו"ב בני בלי שם, נטלו להם שם דיינים ושוטרים, וקבלו עדי שקר על כבוד קדושת הגאון הלזה, שח"ו הוציא דבה על צדיקים מפורסמים אשר כבר בגן עדן מנוחתם זי"ע, ועל השקרים האלה עותו את המשפט להאדם הגדול הלזה, כמו לאחד מן המוני עם לא נשאו פנים לוקן זה שקנה חכמה ויראה טהורה, וירדפוהו עד חרמה על לא דבר, ולא היה די להם בזה אלא שהדפיסו ושלחו כתבי פלסתר שונים בכל מדינה ומדינה ובכל עיר ועיר וואת לא זאת, אלא שגם לראשי בריוני אשר בקהלתנו יצ"ו וכן בשאר הקהלות מקום שנמצאו מן הכת החדשה אשר בעו"ה נצמחה במדינתנו המבקשים להם חדשות אשר לא כדת, גם לידיהם שלחו כזאת, ומזה מבואר כוונתם לחלל שם ה' ית"ש וכבוד תורתו הקדושה בפרהסיא, ויהי כאשר השמועה לא טובה הזאת הגיעה לאנשי ישרי לב וכאשר נקהלו בק"ק צאנז לחג השבועות העבר, התועדו יחד רבנים גדולי ארץ משלש ארצות פולין גאליציען ואונגארן, והוכיחו במישור כי כל אשר עשו בצפת שלא כדין עשו....

...אבל אהה, קוה לשלום ואין טוב ולעת מרפא והנה בעתה, חיל ורעדה אחזונו בהגיע לידינו עוד קול עלה נדף מכונה בשם 'קול מהיכל', לא מהיכל ה' אך מהיכל זרים, וכפי הנשמע גם דם נקי נשפך שם, הקורא אותו ראוי לו לקרע את בגדיו על גודל חילול שם ה' ית"ש ותורתו הקדושה, התאספו שנית האספסוף אשר בצפת תו"ב, וככלב שב אל קיאו שנו באולתם והוסיפו סרה בחרמות וקללות, ועל השוא והשקר הזה נשאו שמות הקדושות והנוראות אשר כל השומע תצילנה אזניו, מי האמין כזאת שימצאו עזי פנים כאלו אפי' בעיקבא דמשיחא לעשות כזאת נגד קדוש ישראל, ואין פחד אלקים נגד עיניהם פן יכוו בגחלתו שומו שמים על זאת זו תורה וזו שכרה...

כן נמנו על המוגים את המעשה הנפשע בירושלים הרבנים הגאונים רבי יוסף שאול נאטאנזאהן, ורבי יצחק אהרן הלוי סג"ל אטינגא מלבוב, רבי יוסף באב"ד מטארנאפאל המנחת חינוך, רבי שמעון סופר מקראקא, רבי ישראל דפאפורט מטארנא, רבי דוב בעריש מייזליש מווארשא, רבי ישראל יהושע מקוטנא, רבי ישישכר הלוי איש הורוויץ מסטאניסלוב, רבי חים אליעזר וואקס מקאליש בעל הנפש חיה, רבי צבי הירש אורנשטיין מבריסק, רבי עקיבא לעהרין מאמשטרדאם.

הרה"ק רבי יצחק אייזיק מזידיטשוב כותב בלשונו אל הרה"ק "אני עומד בימין צדקו אודות הידוע", וגם הרה"ק רבי יצחק אייזיק מקאמארנא "לולא עמד איש צדיק בארץ שמסר נפשו על התורה והמצוה לחזק דת אמת, כבר היה נכבה נרה של תורה לגמרי, חיים שמו הקדוש וחיים ארוכים יוסיפו לו אורך ימים ושנות חיים..."

4 ה"ה הגה"ק בעל מנחה חדשה ע"מ הש"ס ז"ל, בנו של הרה"ק האמרי נועם ז"ל וחתן כ"ק רבי משה אונגער ז"ל מדאמבראווע-צפת, חדב"נ הרה"ק מרן הדברי חיים ז"ל, שהתגורר בארה"ק ת"ו.

5 עיין בקו' משפיל גאים שהוציאו חסידי צאנז אשר שם מסופר על אותו 'חסיד' הנ"ל: "כי הנה ביום ש"ק העבר בא לכאן רץ מיוחד מ.....(שמו של הנ"ל) עם מכתבים מסא"ג, ועם כתבי פלסתר אשר עשו וחתמו על מרן הרב הקדוש הגאון המפורסם מאור הגולה מוהר"ר חיים האלבערשטאם לחרפו ולגרפו ולרדפו, ושלחו הכתבי בישא לכאן דרך טבריא, וגם בטבריא חתמו עליהם וגם בכאן נקהלו אנשי רוסיא לחתום עליהם"....

6 הגה"ק ר' ברוך הלבערשטאם ז"ל מגארליץ בנו של מרן הדברי חיים ז"ל הי' חדב"נ של מרן הייטב לב ז"ל.

7 עיין בס' י"ג אורות שהרה"ק משינאווא סיפר שהרה"ק מריזשין ביקש מהרה"ק מצאנז שימציא לו היתר חכירה על הקרקע שהיה לו בסאדיגורא, כי היה מוכרח לקנות קרקע בכדי שכך יהיה נקרא תושב המדינה, ולא יוכלו להסגירו לרוסלאנד, אך שם היה חוק שמי שהיה לו אחוזה עם בהמות היה צריך להחכירם לעבודת הצבא, והיו עובדים גם בשבת, ע"כ ביקש ממנו היתר, ואמר אז לאביו הק' הרי הנכם מבי"ד של מעלה ע"כ תתיר נא את הענין, עיי"ש באריכות.

האדמו"ר מקאסוב: קיין סאדיגורא איז ער געפארן.
רבינו: יא, ער איז געפארן עטליכע מאל.[8]
דער ייטב לב איז אויך געפארן צום ריזשינער.[9]

ער ברענגט אים צו אין ספר, אין ייטב פנים אין די ראש השנה תורות ברענגט ער דארט א וואכט פונעם ריזשינער.[10]

איך האב געהערט פונעם טאטן ז"ל אז ווען דער ריזשינער איז אריבערגעקומען קיין סאדיגורא זענען אלע רבי'ם געפארן צו אים.

אין זידיטשויב איז געווען אזוי, אז נאכן עטרת צבי האט איבערגענומען זיין איידעם ר' הערצל (הרה"צ הו"פ ר' יעקב נפתלי הירץ לאבין ז"ל).[11] ער איז געווארן זידיטשויבער רבי, ער האט איבערגענומען דאם ביהמ"ד פונעם עטרת צבי.

רבי הערצל האט געהייסן 'זידיטשובער רבי', אזן ער האט אויך באשלאסן צו פארן צום רוזשינער. רבי אייזיקל זידיטשובער איז נאך נישט געווען מפורסם דעמאלטס, ער האט אויך געהאט חשק צו פארן, אבער ער האט נישט געהאט קיין געלט פאר שפעזן האט ער נישט געקענט פארן. ווען ער האט געהערט אז רבי הערצל פארט, רבי הערצל איז אים דאך געווען אן ערשטער קאזין,[12] האט ער זיך איינגעבעטן ביי אים אז ער זאל אים מיטנעמען מיט זיך. אזוי ווי ס'האט דאך אלעם געקאסט געלט, האט זיך רבי אייזיק'ל אנגעטראגן אז ער וועט זיין זיין גבאי, ער האט זיך

ועיין בס' נר ישראל (ה"ד) שמביא גירסא שהרה"ק מצאנז נתבקש ע"י הרה"ק מריזשין ז"ל לבוא לביתו בסאדיגורא, והקדיש לו שם חדר שישב ויעיין למצוא היתר בדבר, וישב שם ב' שבועות ושקד שם על ההיתר מכירה, עיי"ש באורך.

8 עי' בס' חמדה גנוזה שהרה"ק מצאנז היה כמה פעמים אצל הרה"ק מריזשין, והרה"ק רבי אליעזר מדזיקוב ביקש ממנו שיספר לו ממה שראה שם, וסיפר לו מגודל מדריגת הרה"ק מריזשין באמירת דברי תורה, כשביקש ממנו שיחזור לפניו על מה שאמר בשבת קודש, עיי"ש.

וע"ע בס' מקור חיים (אות קע"א) שהרה"ק מצאנז אמר שבריזשין שאבו יראת שמים מיט א שעפ -לעפל, עיי"ש.

9 כידוע נסע מרן הייטב לב ז"ל להסתופף בצל קדוש ישראל הרה"ק מריזשין ז"ל, ובענין זה מסופר שהרה"ק מהרצ"ה מליסקא ז"ל השתוקק לנסוע לקבל פני הרה"ק מריזשין ז"ל אבל לא עלתה בידו כי היה עני ואביון, ופע"א נסע לשם מרן הייט"ל והיה מלפנים המנהג שאם אחד מהחברים נסע אל צדיק אחד שכל החברים הייו כותבים את שם על צעטיל אחד שיזכיר אותם לפני הצדיק, וכן עשו גם אז, ויבוא גם הרה"ק מליסקא ז"ל וכתב את שמו על הצעטיל הזה שניתן ביד הייט"ל להזכירם לפני הרה"ק מריזשין ז"ל, ויהי כאשר נתן הייט"ל את הצעטיל לפני הרה"ק מריזשין קרא אותם כסדרן וכאשר הגיע אל שם הרה"ק מליסקא ז"ל וקרא צבי בן שרה, עמד הרה"ק ושאל את הייט"ל: ווער איז דער? ואמר ע"ז הרה"ק מליסקא שהרה"ק מריזשין הרגיש שיש לו השתוקקות ליסע אליו, והתפלל עליו שיוכל להוציא מחשבתו מכח אל הפועל, וכן היה שאח"כ עלתה בידו לבוא לשם בעצמו. ועי' בס' דרכי הישר והטוב דף י', ובס' עטרת יהושע לשבה"ג.

ועי' בספר המאזרני חי"ל (מהגה"ח ר' חנני' יו"ט ליפא שווארץ ז"ל), וז"ל: שמעתי מהגה"צ הרמ"א פריינד ז"ל גאב"ד פעיה"ק שמרן הגה"ק בעל ייטב לב ז"ל נסע בצעירותו להסתופף בצל הרה"ק מריזשין ז"ל, ומכיון שלא היה שם עד אז על כן לא הכיר את קלסתר פניו של הרה"ק מריזשין, ובבואו לחצר הקודש ראה שם איש אחד מסתובב בחצר מלובש רק בהוועסטל ובו תלוים שלשלאות זהב בעדיי עדיים יקרי ערך, והלך לשוחח אתו על אודות הרה"ק מריזשין ושאלו אימתי יכולין לכנס אל הקודש פנימה, וענה לו שלאחר איזה זמן יכלו ליכנס אל הרבי, ובתוך הדברים הרגיש כבר מרן הייטב לב שהאיש אשר עומד לפניו הוא הרה"ק מריזשין בעצמו, והסתכל עליו כמתמיה על לבושו היקר שלא היה רגיל לראות עד עתה מנהיג של עדת חסידים מתנהג בהרחבה ולובש בגדי מלכות כאלו, והרה"ק מריזשין תפס מיד את מחשבתו ואמר לו, "יונגערמאן, הלא אמרו חז"ל (תענית י.) כל העולם כולו ניזון בשביל חנינא בני, וחנינא בני דיו בקב חרובים מערב שבת לערב שבת. ויש לפרש בהקדם מה דקיימא לן (שו"ע אהע"ז סימן קי"ד סעיף י"ב, ועיין בבית יוסף שם) כי המתחייב לזון את חבירו, אינו חייב אלא במאכל ומשתה, אבל האומר אזון ואפרנס, חייב גם בשאר צרכיו, וכגון מלבושים וכדומה. ונמצא כי בחינת מזונות היא בצמצום כדי חיותו, ובחינת פרנסה היא בהרחבה גדולה יותר. וזהו שאמרו כל העולם "ניזון", והיינו כי לכן אין ממשך מן השמים להעולם אלא בחינת מזונות, בשביל חנינא בני, לפי שההשפעה אינה יורדת לעולם אלא באמצעות השביל והמסילה שעושה הצדיק משמים להמשיך דרכו שפע טוב, ומאחר שחנינא בני מסתפק במועט, ובקב חרובים דיו מערב שבת לערב שבת, לכן גם אינו ממשיך לעולם אלא בצמצום כפי הצריך לקיום חיותם ולא יותר, ואלמלא היה רבי חנינא בן דוסא מתנהג בהרחבה גדולה, הרי היה נמשך השפע בהרחבה גם לכל בני ישראל, "או מ'וויל משפיע זיין פאר די וועלט בריית ברויך מען זיך פירן בריית". ומרן הייטב לב עמד משתומם איך שהרגיש הרה"ק מרוז'ין ברוח קדשו את אשר עלה במחשבתו.

10 עי' בייטב פנים (לר"ה מאמר אבני זכרון אות ל"ה) שמביא ד"ת בשם הרה"ק מריזשין, וז"ל: על פי מה ששמעתי משמיה דרבינו הקדוש אור ישראל מרוזין זלה"ה שפירש הכתוב כעת יאמר ליעקב ולישראל מה פעל אל, כי בימים הקדמונים היו הנהגתו ית' נעלמה מעיני המונים, אבל גילה סודו אל עבדיו הנביאים הצדיקים, אבל עתה בעווה"ר צרות תכופות זה לזה צרורות על שכמינו, אשר גם בעיני ישרא"ל [בני עליה] יפלא מה זה ועל מה זה עשה ה' ככה, וז"ש כעת יאמר ליעק"ב ולישרא"ל ב' מדריגות המונים ובני עליה בלשון תמוה, מה פעל אל, עד כאן דבריו, והגדתיו בשמו בפני מוזלה"ה והוטב בעיניו.

11 ובס' עשר קדושות (מערכת העטרת צבי אות ע"ב) מובא שהרה"צ ר' נפתלי הירין הי' בנו של הרה"ק ר' יוסעלע מולובלין ז"ל מתלמידי החוזה הק' ז"ל, ורבו הק' היה שדכן אצלם עם בתו של העטרת צבי עיי"ש.

12 כי הרה"ק רבי יצחק אייזיק מזידיטשויב ז"ל היה בנו של הרה"ק ישכר בעריש מזידיטשויב ז"ל, אחיו של חותנו הרה"ק העטרת צבי ז"ל.

אונטערגענומען אז ער וועט אים משמש זיין מיט אלע ענינים אזוי ווי א גבאי, וואס מ'דארף משמש זיין, אזוי האט רבי הערצל מסכים געווען אים מיטצונעמען אויף זיינע קאסטן, און ער אז געווען זיין גבאי.

בקיצור, זיי זענען אנגעקומען קיין סאדיגורא, און ס'איז געווען א זמן ווען מ'האט געקענט אריינגיין, ווען רבי הערצל דער זידיטשובער רבי איז אריינגעגאנגען איז אונטער אים געגאנגען רבי אייזיק'ל ווי א גבאי.

די גבאים פונעם רוזשינער האבן פארגעשטעלט פארן רבי'ן ווער עס זענען די וואס זענען אריינגעקומען, האבן זיי פארגעשטעלט אז דאס איז דער זידיטשובער רבי, ווען ער האט געזען דעם רבי אייזיק'ל האט ער געפרעגט 'און ווער איז דאס?', האבן זיי געזאגט אז 'דאס איז דער גבאי'. האט זיך דער רוזשינער אהנגערופן 'מיר געפעלט בעסער דער גבאי...!'

האדמו"ר מקאסוב: וועלן האט טאקע ר' הערצל איבערגעלאזט דאס רבנות?

רבינו: די מעשה איז געווען אזוי, אזוי האב איך געהערט פון טאטן ז"ל, אז אין א שיינעם טאג האט רבי אייזיק'ל באשלאסן אז ער פארט מער נישט ארום, כדרכו בקודש ביז דעמאלטם פלעגט ער אסאך ארומצופארן איבער די שטעט, און ער איז פארבליבן אין זידיטשויב, און דער עולם האט אנגעהויבן צו קומען צו אים אהין.

וועלן ר' הערצל האט געזהען אז דער עולם קומט צו רבי אייזיק'ל, האט ער געזאגט אז ער גיט אים איבער דאס ביהמ"ד לכבודו, און רבי אייזיק'ל האט אויסגעהאלטן דעם ר' הערצל מיט זיין שטוב בדרך כבוד. אזוי האט דער טאטע ז"ל דערציילט.

אבער איך האב געהערט פון זידיטשובער אייניקלעך אביסל אנדערש, אז ער האט איבערגענומען דאס רבנות, איין ראש השנה איז רבי אייזיק'ל אריינגעקומען אין ביהמ"ד צו תקיעת שופר, ער איז צוגעגאנגען צו די בימה צו תקיעת שופר, ער האט נישט געזאגט 'מן המיצר' און געמאכט די ברכה און געבלאזן שופר.....

וועגן דעם זאגט מען נישט 'מן המיצר' אין זידיטשוב פאר תקיעת שופר... אזוי האב איך געהערט פון זידיטשוב'ער אייניקלעך.[13]

זיי האבן זיך צווישן זיך אויך משדך געווען און זענען געווארן מחותנים.[14]

האדמו"ר מקאסוב: אלע צדיקים האבן זייער גרויס געערעדט פון רבי אייזיק'ל, דער צאנזער רב האט געזאגט דעם רמז אח"ד....

רבינו: דער רמז אויף אח"ד האט געזאגט רבי אייזיק'ל קאמארנער, ער האט געזאגט אין א שמועס מיט רבי דוד'ל דינובער, אז דער א' פון אח"ד, איז 'אייזיק' האט ער געזאגט אויף זיך, ח' איז 'חיים' אויפן דברי חיים און ד' איז דוד דאס איז רבי דוד'ל דינובער.

רבי דוד'ל דינובער פלעגט דאך זאגן וועלטלעך, האט ער אים געזאגט אזוי, 'מילא איר לייגט מיך צום סוף פארשטיי איך, אבער פארוואס לייגט איר זיך צום ערשט...?!'. (וכן הובא בס' י"ג אורות ח"א עמ' ע"א).

דער רבי אייזיק'ל זידיטשובער פלעגט צו וואונטשן 'א ברכה פון הימל', 'א ישועה פון הימל', אזוי פלעגט ער צו וואונטשן, און דאס איז געווען א חידוש. ער איז דאך געווארן א גרויסער רבי מיט טויזענטער חסידים פון איין טאג אויף צווייטן, זיין הנהגה איז געווען א גרויסער חידוש, ס'איז געווען ווי א סענזאציע. און אז ער האט אנגעהויבן צו טיילן אזעלכע ברכות וואס מען איז נישט געוואוינט צו הערן, הבטחות פון הימל, האט דאס עמיצער געזאגט פארן דברי חיים אז ס'איז דא א נייער רבי אין זידיטשוב, און ער וואונטשט 'א ברכה פון הימל', 'א ישועה פון הימל', ער האט אים אזוי פאר'מסר'ט.

האט דער דברי חיים געזאגט 'זידיטשובער הימלען זענען אמת'ע הימלען'.

דער דברי חיים האט אים זייער מקרב געווען נאך פון פריער, נאך וועלן ער פלעגט ארומפארן איז ער געווען אין צאנז, און ער איז געזעסן ביים דברי חיים אין בית המדרש און געלערנט, עם איז געווען ווינטער, און דער דברי חיים איז ארויסגעגאנגען מאחורי הבית, ווי עם איז געווען דער סדר בימים ההם, און ער איז ארויסגעגאנגען אזוי מיטן כאלאטל, און רבי אייזיק'ל איז געזעסן אין בית המדרש און געלערנט אויפן קול, רבי אייזיק'ל איז געווען א גרויסער מתמיד, דער דברי חיים איז צוגעגאנגען צום טיר פון

---

13 וע' בס' צבי לצדיק - פאר יצחק תנינא (פרק ב' אות ה') שהרה"ק העטרת צבי נסתלק אור ליום י"א תמוז תקצ"א, והרה"ק מהרי"א ישב על כסא קדשו ביום פטירת הרה"ק מהר"ש מבעלזא יום כ"ו אלול תרט"ו.

14 כי בתו של הרה"ק מהרי"א הצ' סאשא ריזל היתה זוג' של הרה"צ ר' ישראל יוסף בן הרה"צ ר' נפתלי הירץ ז"ל, ועי' בס' ילקוט מהרי"א (עמוד ש"א) שמובא שם נוסח שטר התנאים שלהם.

ביהמ"ד און ער האט זיך אנגעלאנט אויפן טיר, ווייל ער האט געוואלט הערן ווי אזוי ער לערנט.

עס איז געווען ווינטער און עס האט אנגעהויבן צו שנייען, דער דברי חיים איז געשטאנען מיטן כאלאטל, לא חלי ולא מרגיש, אזוי איז ער געשטאנען א לענגערע צייט ווען עס איז אנגעפאלן אויף אים א שניי. ביז מען האט זיך אין אכט גענומען ביים דברי חיים אין שטוב אז ער איז נישטא. מען האט ארומגעקוקט וואו ער איז נעלם געווארן, ארויסגייענדיג אין הויף האט מען אים געטראפן שטיין צוגעבויגן צום טיר צוגעפרוירן און באדעקט מיט שניי, אזוי ווי די מעשה הלל הזקן, מען האט אים ארייגנגעפירט אין שטוב, מ'האט אים אפגעפיצט, און מ'האט אים געפרעגט וואס דא איז פארגעגאנגען, האט דער דברי חיים געזאגט 'איך בין דא דורכגעגאנגען און איך האב געהערט לערנען תורה לשמה, כ'האב זיך נישט געקענט אפרייסן'.[15]

האדמו"ר מקאסוב: ער האט אבער אלץ געלעבט מיט א גרויס עניות...

רבינו: דער טאטע פלעגט צו זאגן אז ער איז געווען אזוי ארעם, ער האט נישט געהאט קיין געלט צו קויפן לעבט, האט ער געלערנט אויף די גאס לאור הלבנה.[16]

---

15 כן עיין בס' פאר יצחק (פ"ד אות ח) שפע"א היה הרה"ק בימי חורפו אצל הרה"ק ר' יהודא צבי זצ"ל מסטרעטין נהג בו צדיק זה כבוד גדול, והלך ללוותו דרך מסדרון ארוך עד הרחוב, ואח"כ אמר לחסידיו "זה האברך יודע אני בו שהוא איש קדוש ולומד תורה לשמה".

16 עיין בס' פאר יצחק (פ"ד אות י) וז"ל: ...כי אם גם בלכתו בדרך כשגבר הקור בחוץ לא פסק פומיה מגירסא ביום, ובלילה החזיק את הגמרא על ברכיו ולמד לאור הלבנה, כה ספר ר' איצי שו"ב ז"ל מקולומיי שנסע פ"א עם רבינו בימי גלותו מקולומיי לסדיגורא לקבל פני קדוש ישראל מרוזין זצ"ל והעגלה היתה טעונה קמחּ, ערך לו רבינו עליה מקום תורה שק קמח אחד שמש לו לישיבה ושני שקים זה ע"ג זה שהונחו לפני רגליו שמשו לו לשולחן, ועליהם הניח את הגמרא, הלילה היה לילּ חרף בהיר הירח הכוכבים והשלג הפיצו אור יקרות וקפאון, ורבינו ישב ולמד לאורם כל הלילה בלי הפסק, כשבאו לסאדיגורא העמידו עצמם בשורה לקבל שלום מהצדיק מרוזין, בדרך הלוכו מבית מדרשו ומאות ידים הושטו לו, וכשהושיט לו רבינו את ידו החזיק בה ולא הרפה ממנה, ושאל אותו אם הוא נצר משרשי הצדיקים מזידיטשוב, לא ראה הצדיק מרוזין את רבינו מקודם, רק אז לפעם הראשונה, אבל הרגיש בו מתוך משמוש ידו בלבד.

וזה לשון הספר פאר יצחק בהקדמה (אות ה): צדיק זה חי כל ימיו חיי עוני ודוחק ולמד תורה יומם ולילה מתוך עניות מופלגת, כה סיפר הרה"ק שפע"א אמר לו אביו הז"ל אמרו כל העוסק בתורה בלילה הקב"ה מושך עליו חוט של חסד ביום (ע"ז ג:), והנה אנחנו מנדדים שנה מעינו בכל לילה ולילה ועוסקים בתורה ובבוקר אחר התפלה אין לנו במה לסעוד

דאם האב איך אויך געהערט פון טאטן ז"ל, ער האט דערציילט אז רבי אייזיק'ל האט געהאט א שטוב מיט קינדער און ער האט נישט געהאט קיין פרנסה, האט ער זיך מיישב געווען אז ער וויל ווערן א שוחט אין א שטעטל, האט ער זיך אויסגעלערנט שחיטות, אבער צו דעם האט ער דאך געדארפט האבן א פאסטן, איז ער אוועקגעפארן קיין בעלזא, צום ערשטן בעלזער רב (הרה"ק השר שלום ז"ל), דער בעלזער רב האט דאך געהאט א גרויסן איינפלום, שמו הולך בכל המדינות, האט ער געוואוסט אז דער בעלזער רב קען אים פארשאפן א פאסטן.

איז ער אריינגעגאנגען צום בעלזער רב און ער האט אים דערציילט אז ער האט נישט קיין פרנסה, און ער האט א שטוב מיט קינדער און ער האט זיך געלערנט שחיטה, בעט ער דעם רבי'ן אז ער זאל אים פארשאפן א פאסטן.

ער האט געזאגט זיין בקשה און ער איז אוועקגעגאנגען, ער האט געוואוסט יעדן טאג ער האט געוואוסט אז אויב דער בעלזער רב ווייל עם מסדר זיין ווען דאס זיין. למעשה איז אבער אדורך א שטיק צייט און ער הערט נישט גארנישט, איז ער געוואוסט זייער צובראכן איז ער געגאנגען צו רבי העניך אלעסקער (בעל הלב שמח), ער איז געווען אן איידעם ביים בעלזער רב, און ער האט זיך זייער אויסגערעדט פאר אים אז ער איז געווען ביים שווער בעלזער רב און ער האט אים געבעטן א פאסטן און ער הערט נישט צוריק, האט ער געזאגט 'א שוחט דארף דאך זיין א ירא שמים מרבים' אפשר שפירט דער בעלזער רב אז איך בין נישט געווג ירא שמים?! און ער האט אים געבעטן אז ער זאל עפעס טוהן פאר אים.

רבי העניך איז אריינגעגאנגען צום בעלזער רב, און ער האט געזאגט אז עס איז געווען ביי אים רבי אייזיק'ל, א בנן של קדושים, ער האט נישט קיין פרנסה, ער האט א שטוב מיט קינדער, ער איז געווען דא ביים שווער בעטן א פאסטן, און עס טוט אים זייער ווייי אז דער שווער טוהט נישט פאר אים.

רופט זיך אן דער בעלזער רב 'טוויזענטער אידן וועלן נאך פארן צו אים, א שוחט וועל איך אים מאכן?!...'"

את לבבנו היכן הוא החוט של חסד המשוך עלינו, השיבו בנו רבינו, זה עצמו הוא החוט של חסד שאנו רעבים ללחם אנו מקבלים באהבה, ועומדים לפני ה' בלילות כתמול שלשום, ואין נגרע מעבודתינו דבר.

ער האט אויף זיך געזאגט "י'צחק א'ייזיק ב'ן ע'טיא" איז די ראשי תיבות פון די ד' עולמות... (י'צירה, א'צילות, ב'ריאה, ע'שיה).

האדמו"ר מקאסוב: אפשר וועל איך נאך אויך קענען האבן א שטיקל פרנסה... דער רבי טוהט דאך אין שחיטה יעצט...

והביע האדמו"ר מקאסוב גודל התפעלותו מכמה פרטים שראה בעת ביקורו בבית השחיטה המהודרת בקרית יואל

האדמו"ר מקאסוב: אידן זענען מבינים...

איך בין יעצט נאכאמאל געווען אינעם בית השחיטה...

רבינו: איך בין אויך היינט געווען.

האדמו"ר מקאסוב: יא, מ'האט מיר דארט געזאגט אז דער רבי איז הערשט געווען.

יעצט האב איך געקענט געהעריג זעהן דעם מקום השחיטה וואם כ'האב נאך ביז היינט נישט געזעהן. ס'האט אן אנדערע פנים די גאנצע זאך.

רבינו: מ'דארף געבן צו עסן כשר פלייש פאר אידן, פלייש קען זיין די כשר'סטע זאך, און ס'קען חלילה זיין די טריפה'סטע זאך...

ס'איז א גרויסע מעלה אז די בית השחיטה איז דא ביי די האנט, מ'קען גיין משגיח זיין שטענדיג ווען מ'וויל.

ס'איז ב"ה א גרויסער פארנעם, און ס'מאכט זיך דא אלע סארט שאלות, פארשידענע טריפות, תערובות, נקרש הדם וכדומה.

ס'איז שוין דאם דריטע מאל וואם מ'בויעט דאם איבער, מ'לייגט צו פארשידענע חומרות...מ'מאכט איצט א ני שטיבל פאר די שוחטים וכדומה. ס'ווערט אלץ נתחדש הידורים, אלץ איז דא נייע זאכן. מ'האלט יעצט אינמיטן אויספלאנירן די מליחה ווי אזוי עס זאל זיין, דער מקום וואו מ'זאלצט יעצט איז שוין ענג, מ'גייט אי"ה ארויפבויען א שטאק אויף די הייך אז ס'זאל זיין בהרחבה.

האדמו"ר מקאסוב: עס איז א גרויסער הידור אין דעם 'בית השחיטה' דא אז די שוחטים שלאפן דא אינדערהיים. איך בין געווען אמאל אין א בית השחיטה, איך האב געטראפן פינעף אזייגער פארטאגם איינעם שלאפן אין ביהמ"ד, כ'האב זיך געווואונדערט וואם גייט דא פאר? זאגט מען מיר אז ער האלט שוין נאך די שחיטה, עס איז געווען מאנטאג אינדערפרי ער האט שוין געהאלטן נאך די שחיטה...

ווען איז ער געשלאפן יענע נאכט? כ'האב נישט געווואלט פרעגן. אז די שוחטים שלאפן געהעריג אינדערהיים איז דאם א געוואלדיגע זאך.

רבינו: יא, אז ער שלאפט געהעריג איז ער א מענטש! און ער איז א אידי!

האדמו"ר מקאסוב סיפר כמה פרטים שראה אצל בתי שחיטות אחרים, שהשוחטים באים ממקומות רחוקים ודין גרמא לכמה מכשולות, שמזה מוכח גודל הנחיצות של ההידורים אשר מרן שליט"א סידר בבית השחיטה המהודרת בקרית יואל יצ"ו.

האדמו"ר מקאסוב: דער רבי האט דא חומרות אן הידורים עד אין שיעור..... פרנסה וויים איך נישט ווער עם מאכט דא... יא, כלל ישראל מאכט דא פרנסה, מ'האט מהודר'דיגע פלייש, אבער אז איינער זאל דא פארדינען געלט זעה איך נישט ווי אזוי.

רבינו: מ'לייגט נאך אריין אסאך געלט כסדר, ס'איז זייער א גרויסע אינטערנעמונג, מיט אסאך פרטי פרטים, און אלעם קאסט גרויס געלט.

האדמו"ר מקאסוב: היינט קען דער עולם נישט דאם מציאות, אמאל האט זיך אלעם געדרייט ארום די שחיטה.

רבינו: אמאל איז אין יעדע שטעטל געווען א שוחט, מיט מנקרים, יעדער האט אלעם געהאט. אמאל איז יעדער רב געווען פארנומען מיט די שאלות פון עופות. היינט ווייסט מען שוין דאם נישט. ס'איז געווען שאלות מיט א וושט, מיט די געשטאפטע עופות איז געווען שאלות, וכדומה.

היינט מאכט זיך אמאל שאלות מיט אינטערעסאנטע עופות, ס'מאכט זיך משונה'דיגע עופות, מיט מערערע פיס, אנע פליגל, ס'איז געווען א עוף מיט צען פיס... ס'איז ארויסגעקומען פונעם עוף צען פיסלעך! ס'איז שוין אפאר מאל געווען דא אזא 'יותרת'.

א' השובי"ם: ביי בהמות איז נישטא קיין שום שינויים, נאר ביי די ריאה מאכט זיך שינוים, ביי אלע אנדערע אברים איז נישטא קיין שום שינוי.

רבינו: א נאגל מאכט זיך אמאל אז מ'טרעפט, אויב ס'האט אראפגעשלונגען א נאגל, מ'טרעפט עם אין בית הכוסות.

א' השובי"ם: אמאל ווען דער רבי איז געווען דארט (אצל שחיטת הגסות) האט מען געטראפן צוויי מרה'ס (גאל).

רבינו: יא, ר' חיים בצלאל (בלום הי"ו, שו"ב מומחה במערכת השחיטה לגסות דקהלתינו הק') האט מיר דעמאלטם געוויזן.

אבער מ'טרעפט אמאל ביי עופות אויך צוויי מרה'ס.

ביי גסות איז טאקע כמעט נישטא קיין שינויים וואם ס'איז געוואקסן אנדערש, ביי עופות איז דאם מער מצוי.

א' השובי"ם: די ריאה קען זיין אז ס'קומט ארויס מיט שינויים.

רבינו: דאם יא, די ריאה איז פול מיט שאלות.

דאם וואם איך האב געזאגט וועגן די פארשידענע שאלות איז אויך נאר וועז מ׳שעכט נאר אסאך, מ׳שעכט דאך דא ב״ה יעדן טאג טויזענטער עופות, באמת איז נישטא אזוי סך שאלות אז מ׳גייט לויטן פראצענט פון וויפיל מ׳שעכט. אבער ס׳מאכט זיך פון צייט צו צייט.

האדמו״ר מקאסוב: מ׳זעהט טאקע ווי אידן זענען דאם מחשיב, דער עולם פאדערט די פלייש...

רבינו: אמת, ערשט נאך די מעשה וואם האט פאסירט אין מאנסי (הפרשה הידוע אשר רבים מתושבי עיר מאנסי נכשלו רח״ל באכילת בשר נבילה ח״ו), איז געווארן אן אויפוואכונג בעניני כשרות, ביז דעמאלטם האט מען געהאלטן אז כל ישראל בחזקת כשרות און מ׳האט דאם אנגענומען.

האדמו״ר מקאסוב: מ׳האפט אז דער רבי וועט דא מאכן א שחיטה אויף פאר בהמות, פאר גסות.

רבינו: פאר גסות צו מאכן א שחיטה דא.... דאם איז איז א שווער עסק. די בהמות האדעוועט מען דאך נישט אין די געגענט, ממילא אהערצובערענגען לעבעדיגע בהמות אהער איז שוין א שווערע זאך, דאם אליין צווינגט צו גיין אין די מרחקים.

האדמו״ר מקאסוב: דער רבי וועט האבן סייעתא דשמיא.

רבינו: בהמות איז סך שווערער, עס איז בכלל נישט קיין דמיון, עס איז אזוי קאמפליצירט, די שחיטה, די ניקור, די כרעים, די סירכות, ס׳איז זייער קאמפליצירט...

האדמו״ר מקאסוב: מ׳וועט אבער אנקומען דערצו... דער רבי וועט דאם נאך מאכן.

רבינו: כ׳בין טאקע פארנומען יעצט מיט דעם גאנצן הלך ילך דארט..... כ׳וויל עפעס אויפטוהן אין די נושא, כ׳האף צום אויבערשטן כ׳וועל מצליח זיין, אבער אהער צו ברענגן דא איז שווער.

וחזכיר האדמו״ר מקאסוב שביקר ב׳היכל התורה׳ בבנין ביהמ״ד הגדול בקרית יואל יצ״ו ומצא שם ציבור נכבד עוסקים בתורה

האדמו״ר מקאסוב: דער רבי דארף איבערגעבן דעם סוד אויך פאר אונז... נישט דוקא פארן רוחניות, נאר אפילו פארן גשמיות שבו, די הנאה וואם מ׳קוקט אהן א יונגערמאן נאך א שעה לערנען, אז מ׳זאגט אים אויס דעם סוד ווי גוט דאם איז פאר אים.

רבינו: דער אמת איז אז עס זענען דא יונגעלייט וואם האבן אנגעהויבן צו לערנען און זיי זענען ממש נהפך לאיש אחר. דער גאנצער מענטש איז געווארן אנדערש, דאם דאוונען, זיין גאנצע התנהגות.

האדמו״ר מקאסוב: ס׳איז טאקע דא יונגעלייט וואם האבן אנגעהויבן צו לערנען דעם סדר אין ׳יסודי התורה׳, זייער דאוונען איז טאקע אנדערש, זיי זענען בכלל נישט צום דערקענען.

איך זעה עס אויף די יונגעלייט וואם זיצן און לערנען, ס׳איז ממש הפלא ופלא.

וכיכדו רבינו לברך על היין

רבינו: איך מיין אז דער סוד איז אז מ׳רעדט אסאך דערפון, מ׳איז מעורר.

האדמו״ר מקאסוב: דאם אז דער רבי אליינם לערנט אסאך, דאם גיבט אויך צו..., ווי מ׳זאגט, דאם איז א גוטע אדוועךטייזמענט, איינער וויל רעדן צום רבי׳ן זאגט מען אז דער רבי איז אין די ישיבה, נו, וואם מיינט ער?! וואם טוהט דער רבי דארט...?! דאם איז א מוראדיג גוטע אדוועךטייזמענט, ווי זאגט די וועלט א ׳גוטער מארקעטער איז דער וואם טוט עס אליין׳...

רבינו: דא אין קרית יואל שטייט מען נאך אויף אינדערפרי לערנען... אפילו אין פלעצער וואו דער עולם לערנט יא, אבער אויפשטיין אינדערפרי לערנען, דער מושג וועךט ליידער וויניגער.

האדמו״ר מקאסוב: ביים עלטערן דור איז דאם געווען א עיקר, אזוי איז געווען אמאל.

אין רבי׳נם ביהמ״ד אין בארא פארק, דארט אויף דריי און פופציג, הינטן אין בית חי׳ לערנט מען אויך אינדערפרי, זעקס אזייגער איז פול, עטליכע שיעורים זענען דא דארט, אין אלגעמיין איז טאקע נישטא קיין סאך אינדערפרי, ס׳איז נאכגעלאזט די נושא פון לערנען פארטאגס, אבער דארט איז אלס געווען, וועז מגייט אריין טרעפט מען א ציבור אידן לערנען.

רבינו: ברוך ה׳, דאם איז א גרויסער יסוד.

ובירכו רבינו: לחיים לחיים, דער אייבערשטער זאל העלפן שמחות תמיד, גוטע שידוכים מיט פריילעכע הערצער מיט אסאך תענוג ונחת ביי די קינדער און ביי די אייניקלעך אי״ה, מיט ברכה און הצלחה וכל טוב.

ואמר רבינו: איך הער מ׳קומט אהער אויף שבת קיין קרית יואל, יהא בואכם לברכה, דער אייבערשטער זאל העלפן ס׳זאל זיין מיט הצלחה און מיט סייעתא דשמיא׳.

ביקור אצל כ"ק אדמו"ר מקאסוב זצ"ל

בביתו בבארא פארק יצ"ו

יום א' פרשת שלח תשפ"ג לפ"ק

האדמו"ר מקאסוב: שלום עליכם, ברוכים הבאים.

רבינו: עליכם השלום, וואס מאכט מען עפעס גוטס? וויזוי שפירט מען זיך אין בריאות?

האדמו"ר מקאסוב: מ'דארף מפרסם זיין אז כלל ישראל האט א כח, די תפילות פון אידן, דער קול קול יעקב... אונז וואלטן מיר שוין נישט געדארפט זיין דא (בין החיים)...., מ'האט שוין געקענט זיין אינדערהיים... לויט ווי זיי (הרופאים) זאגן...., כלל ישראל זאל וויסן וואספארא כח זיי האבן....

רבינו: דער אויבערשטער זאל העלפן, אריכות ימים ושנים.

האדמו"ר מקאסוב: דאס אחדות פון כלל ישראל פאר העלפן אידן....

רבינו: מ'האט געלייגט דעם שבת (פ' בהעלותך) 'קל נא רפא נא לה'.

הגה"צ אבד"ק סיגוט שליט"א: עס איז דא א רמז פונעם חיד"א, צוויי מאל 'נא' איז גימטריא 'מיכאל' מיטן כולל.

האדמו"ר מקאסוב: יא, ער זאגט אז ער האט געהאט א סוד אז אויב זאגט ער צוויי מאל 'נא' איז עס ערלעדיגט.[17] וועגן דעם וועלן משה רבינו האט געזאגט 'אעברה נא', האט דער אויבערשטער אים געזאגט 'אל תוסף דבר אלי עוד', ער זאל נישט זאגן נאכאמאל 'נא', ווייל צוויי מאל 'נא' איז פועל.

רבי מענדעלע ווארקער האט געזאגט, ווען טרעפט מען אזא זאך אז מ'האט אינגאנצן נישט געדאוועט אזן מ'איז געהאלפן געווארן? זאגט ער, אהרן האט געהאט א חלישות הדעת, עס שטייט נישט אין ערגעץ דארט אז ער האט געדאוועט, רש"י זאגט נאר 'חלשה דעתו', אזן אעפ"כ האט דער אויבערשטער גלייך געזאגט אז כ'וועל דיר ענטפערן.

רבינו: יא, די פאריגע וואך (פ' בהעלותך) ביי די מנורה, וואס רש"י ברענגט אז דער אויבערשטער האט אים אויף דעם געזאגט 'שלך גדולה משלהם'.[18]

האדמו"ר מקאסוב: אבער תפילות כלל ישראל האבן א גרויסן כח.

ס'איז א מורא'דיגע זאך, אין די תורה שטייט דא ביי די פרשה פון מרים אז משה רבינו איז געווען אן עניו מכל האדם אשר על פני האדמה, פרעגט מען ווי קומט עס דא אריין?, נאר משה רבינו האט געזאגט 'קל נא רפא נא לה', דו מוזסט איר היילן, וואס איז די גרויסקייט דערפון? די גרויסקייט איז געווען אז מ'האט דאך געטשעפעט א מענטש, אזן אז דער אויבערשטער נעמט זיך אהן פאר אים, אזן יענער ווערט נענש איז עס דאך גוט, אבער משה רבינו האט געזאגט, נישט דאס גייט מיך אהן, דו הייל מיין שוועסטער, מיר גייט גארנישט אהן, איך האב נישט קיין נגיעות אין דעם, האט ער געפועלט ווייל ער האט געמיינט נאר די זאך איינם.

רבינו: דער ישמח משה זאגט, רש"י ברענגט דאך די וואך (פ' שלח) ביי די פרשה פון די מרגלים, 'למה נסמכה פרשת מרגלים לפרשת מרים, לפי שלקתה על עסקי דבה, שדברה באחיה, ורשעים הללו ראו ולא לקחו מוסר', פרעגט מען וואס איז דער דמיון? אז מ'רעדט אויף א מענטש טוט עס אים ווייי, קען מען נענש ווערן, אבער אז מ'רעדט אויף א דומם איז דאך נישט שייך ס'זאל אים ווייי טוהן, נו וואס איז דער דמיון ווי אזוי קען מען זיך ארויס לערנען?.

---

17 עיי' מ"ש הרב החיד"א ז"ל בנחל קדומים (פרשת ואתחנן) על הפסוק 'אעברה נא ואראה' בשם חכמי קאשטיליא במשו"ל דכשעלה משה רבינו ע"ה למרום לימדוהו שכאשר יתפלל בעת צרה יאמר בתפלתו שתי תיבות אלו נא נא, ואז תתקבל התפלה, וז"ש אל נא רפא נא לה, ועתה התחיל לאמר אעברה נא ואראה, והיה בדעתו לאמר עוד פעם המלה נא, ולכן אמר לו הקב"ה אל תוסף דבר אלי עוד בדבר הזה, שלא יאמר המילה נא פעם נוספת.

וכתב ששורש הקדמה זו כתובה בסוף ס' מאמר מרדכי שהתפלות שנמסרו למיכאל אין צריך בדיקה, ולכן אמר אל נא רפא נא לה, שב' פעמים נ"א גימטריא מיכאל וכו', עכת"ד. עי"ש.

18 מובא בס' בית יצחק עניני תפילה, בשם ס' תפארת ישראל אשר הרה"ק רמ"מ מווארקא ז"ל שאל את הרה"ק ר' בעריש מביאלא ז"ל: "מנין לתפילה כשהיא בשתיקה בלי קול ודיבור גבוה שהוא מתקבלת לרצון", השיב לו: "מדכתיב 'וישמע ה' את קול הנער באשר הוא שם' וכן מדכתיב אצל חנה 'וחנה היא מדברת על לבה", אמר לו הרה"ק: "משם אין ראי' שהרי כתיב 'קול הנער' וכן בחנה כתיב לשון דיבור 'והיא מדברת' אבל תפילה בלא קול ובלא דיבור היכן מצינו שהיא במדרגה גבוהה", אלא, שמצינו אצל אהרן הכהן שחלשה דעתו, "שלא היתה רק חלישות הדעת היינו בפנימיות הלב ונתקבלה לרצון שהרי אמר לו הקב"ה 'שלך גדולה משלהם", עי"ש.

זאגט דער ישמח משה, משה רבינו׳ס גדלות איז דאס געווען, ווען מ׳האט ׳אויף אים׳ געריעדט האט אים נישט וויי געטוהן.[19]

האדמו״ר מקאסוב: ער איז געווען ביי זיך ווי א דומם.

רבינו: יא, עס האט אים נישט באריבט. ער זאגט ׳הקב״ה חם על כבודו של צדיק יותר מכבודו׳ (מדרש תנחומא פר׳ תולדות סי׳ י״ב), ווייל עס טוט אים ווי, אבער פאר משה רבינו האט דאס נישט ווי געטוהן, במילא האט מען געקענט ארויס לערנען דערפון.

ער זאגט עס אין פ׳ בהעלותך, ׳נתגלה לי בחלום טעמו...[20] אבער ווי נישט, די תפילה פון משה רבינו איז געבליבן, ס׳איז מיד ולדורות, אז מ׳ליינט אין די תורה וואס משה רבינו האט געזאגט ׳קל נא רפא נא לה׳ האט עס אן השפעה.

האדמו״ר מקאסוב: א וודאי, ווייל ווען נישט פארוואס פארציילט דאס די תורה.

רבינו: יא, די תורה איז נישט קיין סיפורי מעשיות בעלמא. אז די תורה פארציילט אז משה רבינו האט מתפלל געווען פאר א רפואה איז עס משפיע עד היום הזה.

דער דברי חיים איז געווען באזוכן ביים דזשיקובער רב, רבי אליעזר׳ל דזשיקובער, ווען ער איז נישט געזונט געווען, איז ער איהם געפארן מבקר חולה זיין, זיי זענען דאך געווען מחותנים,[21] זאגט דער דזשיקובער רב ׳מחותן, זייט מתפלל אז איך זאל געזונט ווערן׳, זאגט אים דער דברי חיים, ׳וואם פעלט דען פאר צדיקים בעולם העליון...׳, האט ער געזאגט אז ער האט נאך יונגע קינדער און ער דארף זיי מחנך זיין, זאגט איהם דער דברי חיים אז ער נעמט זיך אונטער זיי מחנך צו זיין. זאגט ער וויטער ׳ס׳איז דא א שטאט און מ׳דארף זארגן אויף איר׳, זאגט דער דברי חיים ׳דער מחותן זאל נישט זארגן, ס׳וועט זיין א מורה הוראה וואם וועט אכטונג געבן׳.

און אזוי זאגט דער דזשיקובער נאך זאכן וואם וועגן דעם דארף ער בלייבן אויף דעם עולם, און דער דברי חיים האט דאם אלעם אוועק געמאכט. ביז ער האט איהם געזאגט ׳דער מחותן וועיסט אז ווען מיר זינגען ׳אין קצבה׳ זינגט מיט די פמליא של מעלה....׳. דער דברי חיים איז געווארן זייער נתרגש און רופט זיך אן, ׳אזוי?! וועל מיר שוין גיין אין מקוה׳, האט מען איהם געווייזן דעם וועג צו די מקוה, און האט איהם אויסגעפועלט נאך צוויי אין צוואנציג יאר.

בקיצור, ער האט געזאגט אז ווען מיר זינגען ׳אין קצבה׳ זינגט מיט די פמליא של מעלה, און ער האט אים נישט אפגעווענדט....

דער דזשיקובער רב איז אמאל געווען אין צאנז, פאר״ן ליינען האט דער דזיקובער רב, וואם ער איז געזעסן אויף זיין פלאץ און אויסגעהערט דאם ליינען פון א חומש, פארגעזאגט און האט געווייזן אין חומש פון פרייער ׳דא וועט דער צאנזער רב קלאפן, דא וועט דער צאנזער רב שרייען׳, דער דברי חיים האט דאך געלייגט אזוי מיט א פלאם פייער, און ס׳איז טאקע אזוי געווען, וואו דער דזשיקובער רב האט געזאגט פון פרייער אז דער צאנזער רב וועט שרייען און קלאפן, האט ער טאקע געקלאפט און געשריגן, נאכ׳ן ליינען איז דער דברי חיים צוריק געקומען אויף זיין פלאץ, זאגט אים דער דזשיקובער רב, ׳מחותן, איך האב עדות אז איך פארשטיי אויך א פסוק חומש, עם כל זה האלט איך מיך איין, וואם פארפירט דער מחותן אזוי?׳.

האט דער צאנזער רב געזאגט, אז עס איז דא איז דעם נאך ענינים, זאגט דער דזשיקובער רב ׳איך וויים אויך אז ס׳איז

---

19 וולש״ק שם: ובזה דברי רש״י ז״ל (בפרשת שלח, במדבר יג ב, ד״ה שלח) מבוארים למה נסמכה פרשת מרגלים לפרשת מרים, לפי שלקתה על עסקי דבה שדברה באחיה, והם ראו ולא לקחו מוסר, כיון שמשה רבינו לא היה נעלב ועם כל זה לקתה מרים, ממילא ראוי לקחת מוסר לבלי להוציא דבה על הארץ, עי״ש.

20 עי״ש שמאריך בזה: ועתה נאמר באופן שלישי, דהנה לכאורה קשה ממה דמצינו שאמרו רז״ל (במדרש תנחומא תולדות סי׳ י״ב) חס הקב״ה על כבודו של צדיק יותר מכבודו, שהרי ירבעם עומד ומקטיר על גבי המזבח לעבודה זרה ולא יבשה ידו (מלכים א׳ יג א), וכיון ששלח ידו בצדיק מיד יבשה ידו (מלכים א׳ יג ד), ואם כן מדוע זה היה כאן שהיות הרבה תחלה (במדבר יב ד) ויאמר ה׳ צאו שלשתכם וגו׳, (במדבר יב י) והענן סר מעל האוהל והנה מרים מצורעת, ולמה לא היה מיד. אך התירוץ לזה כי מה שהחמיר הקב״ה בכבודו של צדיק יותר מכבודו, נתגלה לי בחלום טעמו של דבר דמעליב למקום ב״ה, וכי ח״ו יעלה על הדעת שהקב״ה מקבל עלוב מזולתו, ואין מענישין רק על בחינת המעליב טיפה סרוחה עפר ואפר, והמעליב לצדיק דהוא בשר ודם, מענישין גם על הנעלב, והנעלב הוא צדיק ויקר בעיני ה׳, ודו״ק כי הוא נכון לאמיתה של תורה. ולפי זה זה דוקא בסתם צדיקי עולם שהם נעלבים, ואמנם משה רבינו ע״ה שהיה ענותנותו יתירה על כל בחינת ואנחנו מה, דהיינו שלא היה נחשב בעיניו ליש כלל, כי אם כאפס וכאין ממש, אם כן אין כאן נעלב, לכך לא נענשו מיד.

21 הרה״ק ר׳ מאיר נתן הלבערשטאם ז״ל בנו של מרן הדברי חיים ז״ל הי׳ חתן הרה״ק רבי אליעזר׳ל מדזיקוב ז״ל.

דא נאך ענינים', זאגט אים דער צאנזער רב 'אבער ס'איז דא איז דעם נאך אזן נאך אזן נאך...'.[22]

איך האב אמאל געזאגט פשט מיט דעם אין די משנה (אבות ו' א) רבי מאיר אומר כל העוסק בתורה לשמה, 'זוכה לדברים הרבה'... די דברים הרבה דאס איז דער 'נאך אזן נאך אזן נאך'....

האדמו"ר מקאסוב: זייער שיין.

יא, אז מ'לערנט תורה לשמה איז מען זוכה...

רבינו: דער דזשיקובער רב האט געהאט אסאך אינטערסאנטע מעשיות מיטן דברי חיים,[23] ער האט אמאל געהאט א מסור אין שטאט, אזן ער האט זייער געליטן פון אים, ער האט אים אויסגעטיילט צרות, אזן ער האט דאס מזכיר געווען אין א בריוו פארן דברי חיים, ווי ער ליידט זיך אהן פון דעם מסור, דער דברי חיים האט אים משיב געווען א בריוו מיט דברי חיזוק, דער אויבערשטער וועט העלפן, נאכדעם האט ער מסיים געווען דעם בריוו 'נ.ב. [נכתב בצידו] כמדומה לי שכבר מת המסור, והנני בזה ידידו ומחותנו...'.

וועז דער דזשיקובער רב האט באקומען דעם בריוו זעהט ער ווי דאס איז א התחזקות בריוו, אזן נאכדעם שרייבט ער 'כמדומה לי שכבר מת המסור', אזן טאקע אין יענעם טאג האט ער געהאט זיין סוף, איז וועז ער האט זיך געטראפן מיט אים, האט ער געזאגט פארן דברי חיים 'מחותן, דאס איז אפן רוח הקודש'..., האט ער אים געזאגט 'ניין, ס'איז נישט קיין רוח הקודש, נאר כ'האב געזעהן אז דער מחותן האט געשריבן א בריוו אז ער איז זייער בצער, האב איך אפגעשריבן א התחזקות בריוו, ווייל כ'האב מיך שטארק משתתף געווען בצער, אבער וועז כ'האב אונטער געשריבן דעם בריוו האב איך גלייך געשפירט א פארלייכטערונג, האב איך פון דעם פארשטאנען אז דער מסור איז געשטארבן...'.

האדמו"ר מקאסוב: עם איז דא עפעם א מעשה אז דער דברי חיים איז געווען ביים רבי אליעזר'ל דזשיקובער אויף א לינת לילה, אזן ער האט נישט געלאזט אז מ'זאל מאכן דארט קיין סעודה לכבודו ער האט געזאגט אז ער איז שוין זייער מיד, אזן רבי אליעזר'ל דזשיקובער איז אויפגעשטאנען אינדערפרי, האט ער געהערט ווי דער דברי חיים זאגט 'אחד' נאך פון קריאת שמע שעל המיטה, שפעטער וועז ער קומט ארויס, זאגט אים רבי אליעזר'ל דזשיקובער, דער מחותן האט געזאגט ער איז מיד, פארוואס איז דער מחותן נישט איינגעשלאפן? וואס איז געשעהן דא? זאגט ער, וואס זאל איך טוהן, כ'האב אנגעפאנגען צו זאגן 'שמע ישראל', אזן כ'האב אנגעהויבן צו בלאנדזשען אזן צו בלאנדזשען כ'האב נישט געקענט ארויס בלאנדזשען, ענדליך ענדליך ביז כ'האב געזאגט דעם 'אחד', איז דער זייגער שוין געווען אינדערפרי.[24]

---

22 עיי' בס' דמשק אליעזר-דזיקוב (עמ' ק"ד) שהמעשה היה בפר' אחרי כשהרה"ק מדזיקוב היה בצאנז, וכ"כ בס' י"ג אורות (ח"א).

אך עיי' בס' דרכי חיים ושלום (עמ' ר"א) שהגה"ק ממונקאטש ז"ל סיפר עובדא כעין זה כשהמהר"א מדזיקוב ז"ל נפגש עם מרן הק' מצאנז ז"ל ברימנוב לקראת הילולת הרמ"מ מרימנוב, עיי"ש עוד פרטים ושינויים.

23 ויש לציין שהיה בידידות גדולה עם הרה"ק מצאנז ז"ל והרבה פעמים ביקר בדזיקוב, וכן חתונתו של הרה"ק רבי נפתלי חיים בן הרה"ק מדזיקוב עם בתו של הגה"צ רבי משה אונגאר חתן מרן הק' מצאנז גם התקיים בדזיקוב, כיון שהרה"ק ר"א מדזיקוב ז"ל לא היה בקו הבריאות.

ועיין בס' החכמה מאי"ן (עמ' פ"ג) מציין שהרה"ק ר"א מדזיקוב ז"ל השתדך עם הרה"ק מצאנז ז"ל שמונה פעמים בחיים חיותם, ומזה אפשר להווכח גודל ידידותם של שני המאורות הגדולים, ועיי"ש שמפרט אותם.

ועיין בס' ברוך שאמר (עמ' שי"ט) שהרה"ק מדזיקוב ז"ל היה נוסע למרחצאות בעיר אינוויטץ ועל אם הדרך היה נכנס לקבל פני הרה"ק מצאנז ז"ל, וע"ש מתאר השבתות שהרה"ק מדזיקוב ז"ל נפגש עם הרה"ק מצאנז ז"ל.

24 ונעתיק את הסיפור כפי שמובא בס' דמשק אליעזר-מדזיקוב (עמ' ק"ג): באחת מנסיעותיו של הרה"ק מצאנז אל רבינו (מדזיקוב) נתעכב על סעודת ברית מילה באחד הכפרים באמצע הדרך, בעל הברית שמח לקראת אורחו הגדול שנודמן לו, והוציא לכבודו ממרתפו קנקן יין ישן נושן ביותר, והזהיר כי אין לשתות ממנה כי אם מעט להיותה חזק ומשכר מאד, אבל מרן מצאנז ז"ל שתה כוס אחר כוס ולא שעה לאזהרותו של בעה"ב ולהפצרת מקורביו עד שכלה היין שבקנקן, שוב ביקש האיש ממנו היות ושתה הרבה יין שלא יסע תיכף לדזיקוב, כי במצב כזה מסוכן לנסוע אלא ינוח תחלה, מרן מצאנז ז"ל לא הטה אזנו לו ונסע מיד, אך בהגיעם העירה פנה תחלה להאכסניא שלו, כי הרגיש חולשה מכה שתיית היין והיה קשה עליו לילך מיד לבית רבינו כדרכו בקודש תמיד, ושלח את משמשו לרבינו להתנצל לפניו שקשה לבוא אליו תיכף, לפי ששתה יין ישן בסעודת ברית מילה.

כששמע רבינו את הדברים קם והלך לקראת מרן מצאנז ז"ל, אחרי כן הלכו יחד לבית רבינו, וביקש מרבינו שיקצר בוועטשערע (אורחות הערב) אשר הכין לו כי רצונו לילך לישון בשעה מוקדם, היות שמרגיש חולשה יתירה ואסיפת הכוחות, הם מיהרו לגמור הסעודה, והזמינו רבינו שילון אצלו וישלח את משמשו ללון בהאכסניא והסכים לזה ופנה מרן מצאנז לישון בחדר שהוכן לו.

ויהי באשמורת הבוקר חזר המשמש לבית רבינו, וירא המשמש את רבינו עומד סמוך לחדרו של מרן מצאנז מבחוץ, ורמז לו מרחוק שיעמוד

רבינו: דער זיידע ז"ל דער קדושת יו"ט איז געווען א גרויסער צאנזער חסיד, איז ער געווען אמאל דעם הייליגן נאכט (ליל כל נדרי) אין צאנז, און ער מיטן בארדיובער רב (ה"ה הגה"ק רבי משה האלבערשטאם ז"ל בן הגה"ק רבי ברוך מגארליץ ז"ל) זענען געשטאנען אונטערן פענסטער פונעם דברי חיים, זיי האבן געוואלט זעהן דעם דברי חיים'ס התנהגות, זיי האבן זיך געהאנגען אויף די פענסטער'ס א גאנצע נאכט, האבן זיי געהערט ווי דער דברי חיים זאגט: 'אויף א בעל תפילה שטייט אין שולחן ערוך (סי' תרי"ט סעיף ו') אז ער זאל שלאפן [בליל יום הכיפורים], ממילא איך בין דאך א בעל תפילה, וויל איך זיך גיין לייגן', און האט געהייסן פארן' משמש זאל צוגרייטן דעם געלעגער, וויל ער גייט זיך לייגן, און אז מ'דארף גיין שלאפן, דארף מען ליינען קריאת שמע, האט דער קדושת יו"ט דערציילט אז דער דברי חיים האט אזוי לאנג מאריך געווען ביי 'אחד', און דאם האט געדויערט עד אור הבוקר..., נאכדעם האט ער געזאגט 'נו שוין יעצט דארף מען זיך שוין גיין גרייטן צום דאוונען....'

האדמו"ר מקאסוב: דער באבובער רב דער קדושת ציון האט געפלעגט דערציילן אז דער צאנזער רב האט געהאט עפעס א ספר פון עמיצן אויף שמונה עשרה, ער האט נישט געלאזט קיינעם אריינקוקן דערין, איז געווען איינער וואם ס'איז אים געווען אינטערסאנט צו זעהן וואם דארט שטייט, איז וועז דער צאנזער רב איז ארויס אויף א מינוט האט ער געגעבן א קוק אריין, און דער צאנזער רב איז פונקט צוריק אריין געקומען און האט אים געכאפט ביי די מעשה, האט ער געפרעגט, 'רבי, אזא ספר אויף שמונה עשרה, אזויפיל, וועז קען דאם דער רבי אינזין האבן?' האט ער געזאגט, 'דאם קען מען אינזין האבן בסקירה אחת'.[25]

האט ער צוגעלייגט אזוי, די צוויי מעשיות פלעגט ער צוזאם שטעלן, אז וואם האט ער שוין געקענט אינזין האבן א גאנצע נאכט...? בסקירה אחת גייט אזא גאנצן ספר..., איז וואם גייט שוין א גאנצע נאכט, וואם קען מען שוין אינזין האבן א גאנצע נאכט.[26]

דאם זענען געווען שרפי מעלה.

וכיבד את רבינו בברכת לחיים

האדמו"ר מקאסוב: איך וויים דער רבי מוטשעט זיך ס'קאסט כוחות מ'קומט אריין דא.[27] אבער ס'איז א הערליכער מוסד דא אין בארא פארק, לשם ולתפארת.

רבינו: יא, ברוך ה', מ'הערט פיינע גרינס.

ובירכו רבינו: לחיים, דער אויבערשטער זאל העלפן בריאות השלימות, א רפואה שלימה גמורה, אריכות ימים ושנים א שיבה טובה, ברכה והצלחה מיט אלעם גוטן, עד זקנה ושיבה זאל מען קענען דינען דעם באשעפער מיט הרחבת הדעת, אהן עגמת נפש און אהן קיין יסורים.

האדמו"ר מקאסוב: אמן, און א יישר כח פאר די חיזוק..., והמברך יתברך.

וליוה את רבינו החוצה, ונפרדו לשלום

ברוב ידידות

ולא יכנס בפנים, ורבינו היה עומד ומקשיב כל הלילה איך מרן מצאנז ז"ל צועק בקול רם הפסוק הראשון של קריאת שמע, אמר רבינו אל המשמש, ודאי אתה חושב שזהו קריאת שמע של שחרית, לא כן אלא אמש התחיל לקרוא קר"ש שעל המטה, ועדיין עומד בפסוק שמע ישראל, לאחר מכן ישן מרן מצאנז כחצי שעה עד שהתעורר משנתו.

למחרתו שאל רבינו את מרן מצאנז ז"ל פשר דבר, השיב לו כמתנצל מה אומר למחותן, הייתי עייף ויגע עד מאד וכשהתחלתי לקרוא קריאת שמע בין איך בעקראכצן און בעקראכצן, ביז איך בין אינגאנצן פארקראכצן. - והיה רבינו מפליא עבודתו הק' של מרן מצאנז אחר שתיית יין חזק כזה הי בכוחו לעמוד שמונה שעות בקריאת שמע.

25 עיי' בס' זכרינו לחיים (עמ' תע"ו) שסיפר הקדושת ציון ז"ל: פעם הגיע אחד מגדולי ספרד אל מרן הרה"ק מצאנז זי"ע להשתעשע עמו בשעשועין דאורייתא, ובתוך כך הראה לו אותו גדול ספר שלם מלא כוונות שהוא מכוון בתפלת שמונה עשרה בימים הנוראים.

נענה הרה"ק מצאנז ואמר, את כל אלה אנו מכוונים בעת אמירת שם הוי"ה הראשון בתפלת שמו"ע.

26 עיי' בספר רבינו הק' מצאנז (ח"א ח' קצ"ה) שמביא מאת כ"ק אדמור מבאבוב ז"ל הי"ד דלהרה"ק מצאנז ז"ל הי חביולות כתבים כתובים בכת"י המקובל בעל ריא מהימנא, שהכילו את הכוונות לשלשת ברכות הראשונות של שמונה עשרה, פעם בשעת הכושר דפדף הגבאי ר' משה יהושע בהכתבים כדי לראות מה אפשר לכוין כ"כ בהשלשה ברכות, פתאום נכנם הרה"ק מצאנז ובראותו מדפדף בהכתבים, שאלו מה הוא מחפש, השיב לו ר' משה יהושע אני עומד ותמה אם בהג' ברכות יש לרבינו כ"כ הרבה כוונות, הרי ישנם עוד ט"ו ברכות, ולפי חשבון הי' צריך הרבי לעמוד בתפלה א יאר מיט א מיטוואך, התלהב רבינו וצעק, די גאלגאן הרי אנו מכוונים את הכל ברגע אחד. כ"ק אדמו"ר זצוקללה"ה סיים את שני סיפורים ואמר מעתה צא וחשוב, אם ברגע אחד בכוחו הי לכוון כל כך הרבה כוונות, הרי אין שיעור וחקר לכוונת שלו במשך שמונה שעות.

27 רבינו שליט"א הטריח עצמו באותו היום לבוא מקרית יואל, לפאר את מעמד ה'חומש סעודה' של מאות תלמידי כיתה א' שע"י מוסדותינו הק' בבארא פארק יצ"ו.

ביקור גבאי והנהלת כולל חיבת ירושלים

בבית כ"ק מרן רבינו שליט"א – בקרית יואל יע"א

יום א' פרשת וישב תשע"ח לפ"ק

הרה"צ ר' ישכר בעריש רובין שליט"א מדאמבראווא מנהל הכולל: אונז זעמיר דא פון כולל חיבת ירושלים.

רבינו: יא, דאכט'זיך אונז האמיר זיך נישט לאנג צוריק געטראפן.[28]

מנהל הכולל: אונז זעמיר געקומען דעמאלטם קיין ווילליאמסבורג, זעהט זיך אויס אז דעם רבי'נס ברכות האט געהאלפן ווייל מיר האבן א גרויסע הצלחה געהאט, ממש א גרויסע הצלחה.

הגה"צ ר' שלמה רובין שליט"א, רב דביהמ"ד דברי שמחה ציעשנוב בקרית יואל: במילא קומט מען יעצט דא קיין קרית יואל.

רבינו: וועז וויל מען מאכן דאהי?

רב דביהמ"ד ציעשנוב: ביים שינאווער רב'ס יארצייט, ו' טבת, זונטאג ויחי.

מנהל הכולל: דער שינאווער רב איז דאך געווען פון די הויפט אנפירער'ס פון כולל חיבת ירושלים.

מ'האט ארוים געגעבן מיט אפאר יאר צוריק א קונטרס, מיר האבן צוזאם געזמומען אלע ענינים פון די נסיעה וועז דער שינאווער רב איז געפארן קיין ארץ ישראל, די גאנצע נסיעה וואס עם האט זיך דעמאלטם אפגעטוהן, אונז האבן מיר שוין געמאכט דעם קונטרס מיט עטליכע יאר צוריק, אונז האמיר עם געברענגט יעצט פארץ רבי'ן (ראה תצלום).

רבינו: דער שינאווער רב איז געווען ביי א גרויסע אסיפה אין לעמבערג, וועז מ'האט געדארפט א נייעם נשיא פארץ כולל.[29]

דעמאלטם האט מען גענומען דעם חתם סופר'ס אייניקל, דעם אחי"ד סופר (ה"ה הרה"ג ר' א'ברהם חיים ד'וד סופר ז"ל, בנו של הרה"ג ר' יצחק לייב בנו של הכתב סופר, מח"ס סופר מהיר). **ער איז** געווען רבי יצחק לייב"ס א זוהן.[30]

---

28 ביום ג' וירא נכנסו גבאי והנהלת הכולל בקו"פ לקראת הדינער השנתי בוויליאמסבורג, לטובת כולל חיבת ירושלים קופת רמבעה"נ ליוצאי גאליציע, ועכשיו באו לקראת הדינער בקרית יואל יצ"ו.

29 עיי' בס' הגדה של פסח עם פי' שבט סופרים (תולדות בעל סופר מהיר עמ' שמ"ט) מסופר, כי בעיצומם של הוויכוחים באסיפה הגדולה כאשר דנו בדבר מינוי הנשיאות ונשמעו דעות לכאן או לכאן אם למנות את רבי אח"ד סופר לנשיא, פרש האגון המהרש"ם זצ"ל למנוחה והסתגר בחדרו ונרדם, בשנתו חלם את דמותו של הגה"ק מרן החתם סופר זצוק"ל שאומר לו בשאלה, מדוע אינך חס על כבודי ואינך פועל לבחירת הנשיא הראוי מזרעי הוא ר' דוד?... המהרש"ם התעורר משנתו, ומיהר אל אולם האסיפה, בו היו מסובים גדולי ורבני ישראל, ופעל בכל כוחו לבחירת רבי דוד, וחפץ ה' בידו הצליח עתה ומינויו של ר' דוד הפך לעובדה מוגמרת, וכל המסובים ענו אחריו הסכמתם המליאה.

30 יש לציין שלאחר האסיפה המדוברת פירסם הרה"ק מבעלזא מכתב גלוי בכחזיקי הדת (ג מרחשון תרס"ח), וזה תוכן המכתב:

מכתב גלוי מאת כ"ק אדמו"ר הרב הגאון הקדוש מבעלזא שליט"א.

בעזה"ש בעלז - הנה כאשר נתאספו גדולי ומפורסמי המדינה גם גבירים ונכבדים ויראי ה' שיחיו בעיר סאנדאווא ווישניא לבחירות והתמנות נשיאים למועת רמבעה"נ עבור אחב"י העובדים את ה' על אדמת הקודש באה"ק תובב"א, גם לתקן תקנות קבועות לטובת הכולל, ועלה בהסכמת הועד למנות את הרב הגדול הגביר היחסן ה"ר אברהם חיים דוד סופר שליט"א בן הנשיא הרב הגאון ה"ר יצחק ליב סופר ז"ל... והשימו עטרת הנשיאות על ראשם... ולמהר ולהחדיר בשליחות המעות ליד הנשיא הראשי מדראהבישט שליט"א... דברי הכותב למען טובת אחב"י שבאה"ק תובב"א... - הק' ישכר דוב מבעלזא

רב דביהמ"ד ציעשנוב: ער איז געווען נאך רבי יצחק לייב.

רבינו: ר' יצחק לייב אליינם האט אויך געהאט עגמת נפש.

מנהל הכולל: ס'איז געווען א פרשה דעמאלטם, מ'האט געטשעפעט מיט אים.

רב דביהמ"ד ציעשנוב: עם איז ארוים געקומען בריוון פון די צאנזער קינדער זיך אנצונעמען פאר אים, עם איז געדרוקט אין דברי יחזקאל. דער ציעשנוב'ער רב (הגה"ק בעל דברי שמחה ז"ל) איז געווען פארמישט, ס'איז דא אמאך בריוון אהין און צוריק.[31]

אגב, לפלא לציין מה שמובא בכתבי הגאון רבי העניך פאדאווא זצ"ל גאב"ד לאנדאן (מובא בקובץ היכל הבעש"ט גליון כ"ג עמ' קכ"ד) וז"ל:

שמעתי פעם מהרב אח"ד סופר מדרוהוביטש (נשיא כולל גאליציע) שפעם אחת ביקש ממנו מרן מהרי"ד זי"ע שיבוא לבעלוא, כי יש לו ביום שני בשבוע הבא פגישה אצל הלעמבערגער 'שטאט - פאטער' בנסיון לפעול אצלו אי"ה ענין נחוץ לצורך הכלל, וברצונו שהוא יתלוה עמו, ר' דוד החליט להגיע לבעלוא כמה ימים לפני שבת, כדי לתת למרן הודמנות לשוחח עמו ולהכין עמו מה שידברו בעת הפגישה.

עברו הימים וגם השבת חלפה ולא נקרא אל הקודש לדבר עם מרן, הגיע היום המיועד ומרן עדיין לא דיבר עמו, חשב ר' דוד שוודאי יצטל מרן את הזמן כשהם ישבו ביחד בעגלה בדרכם ללעמבערג, אך למרבית הפלא אכן דיבר עמו מרן בדרך, אך דיבר רק מדברים אחרים, ולא נגע כלל בנושא שהיה עליהם לדבר עם האדון.

כשהתקרבו כבר לפרברי העיר לעמבערג לא היה יכול ר' דוד להתאפק ושאל את מרן, אם הרבי אינו מתייעץ עמי בנושא שעלינו לשוחח בשעת הפגישה, למה קראה לי להשתתף עמו, ענה לו מרן, הלא אתם נכדו פונעם הייליגן חתם סופר, החת"ס היה שר וגדול בישראל וידוע בגוים, חשבתי שודאי יעזור לנו זכותו אם נכדו ישתתף בפגישה זו, עכ"ד.

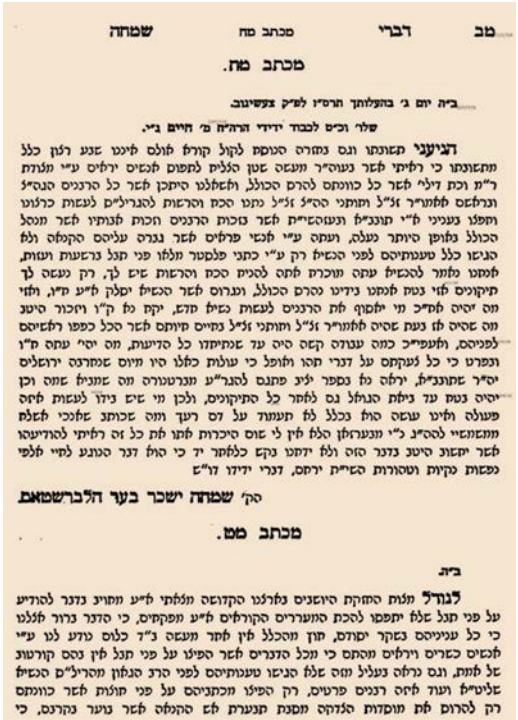
31 עי' בס' דברי שמחה (ח"ב) מהגה"ק מציעשנוב ז"ל ובו עשרות מכתבים בענין זה, דהיינו אחר הסתלקותו של הנשיא הגאון רבי יצחק לייב סופר ז"ל, יצאו כמה אנשים מארה"ק והדפיסו קונטרס 'שמעו הרים' ובו מטילין דופי בכל החלוקה בירושלים תחת ידיו רבי יצחק לייב, ועלה בידם לדבר על לב כמה צדיקים ומנהיגי הדור לעשות אסיפה ולמנות נשיא שיחליט איך לחלק את הנשיאות והסמכות על הכוללים, ושהסמכות יהיה בידי הרבנים בחוץ לארץ דייקא.

והרה"ק מציעשנוב כתב מכתבים לגדולי ומנהיגי הדור בגון לגיסו המהרי"ד מבעלוא, ולהעצי חיים, ולהרב מדאליגא, והדרכי תשובה ממוגקאטש, ולהגאון מבעראזן, ומבקש להדוף את כל הכתבי פלסתר כי בזה הולכין להחריב את כל החזקת הכולל, וביקש שלא יעשו את האסיפה, וע"כ קרא לאסיפה שיחליטו על מי לסמוך, ואכן אח"כ בהשתדלותו של הרה"ק מציעשנוב ועוד צדיקי הדור נתמנה בנו הגאון רבי אברהם חיים דוד סופר לנשיא הכולל.

רבינו: ווייל מ'האט אים געטשעפעט.

מנהל הכולל: כאילו ער שטויט ביי די קאסע, ער האט געהאט עגמת נפש, ער האט געוואלט רעזיגנירן און מ'האט זיך איינגעבעטן ביי אים.

קען זיין איינע פון די סיבות פארוואס מ'האט פארגעשלאגן מ'זאל נעמען ר' יצחק לייב סופר, ווייל ער איז געווען א גרויסער עושר.

מב רבדי מכתב מח שמחה

מכתב מח.

ביה"ח יום ג' בהעלותך תרס"ו לפ"ק צעשינוב.

שלר וכיש לכבוד ידידי הרה"ח מ' חיים נ"י.

הגיעני תשובתו וגם נחזרה הטופס לקול קורא מוכס לימנו שנע רצון כלל מתשובתו כי רציתי לשר נעוה"ר מעשה שון הלילא למפוס לכעים ירלים ע"י מעורת ר"מ וכת דילי לשר כל כוומתם להרס הכולל, ולשלולו היקבו לשר כל הרבנים הנס"ל ונרלשם לשתריר ז"ל ושתני הס"ל ז"ל מתו הכח והרשות להרבריים לעשות כרלוני ושפלו נעניני ה"י תוננ"ל ונעוה"ר לשר זכות הרבנים והכת לנוחיו לשר מנהל הכולל נשוף היותר נעלה, ועתה ע"י לכני פרלים לשר נגרם עליהם הקלקה ולא הניעו כלל טעמתיהם לפני הכיות רק ע"י כתני שלטער מלתו פני הגל נרשעות ועונת, לשתו שתר להכניע עתה מוכרת שתם להניע הכח והרשות ש"ל, רק מעשה לך תיקונים לזי נעת לשתו נידעו הרבים הכולל, ונברוס לשר הכיות ישלך ל"ע ע"ז, ולזי מה יהיה לשר"ל מי ילקוף לת הרבנים לעשות כשל"ל עתה, יקח נל ק"ו וילכור היעב מה שהיה לז נעת שהיה לשתריר ז"ל ושתני ז"ל נתיה מיותם לשר הכל כספו לשניהם לפניהם, ולעפ"ל כמה עבודה קשה היה עד שהתיתו כל הדיעות, מה יהי' עתה ח"ו ונפרט כי כל נעקתם על דברי תהו ולוחל כי עלות כאלו היו מיום שהתרם ירבלים יסיר שתונ"ל, ירלה כי נפסר יגיע פתנם לחבר"ע מנרטנורה מה שהניע שה וכן יהיה נעת עד ניתת הנולל גם לשתר כל השיקוים, ולכן מי ש"ש ניזו לעשות לשם פעולה ותיט עשה הוא נכלל לל תעמוד על דם רעך ומה שכותב שתכני לשלם מהשמיני להס"ג כ"י מנערתון הלל לין לי שום היכרות לשתו לת כל זה רציתי להודיעכו לשר יקוות היטב נדבר הזה ולל יתמו נקב כללשתר יד כי הוא דבר הנוגע לחיי הלפי נפשות מקיום ושמורות הש"ית ירחם, דברי ידידו נו"ש

הק' **שמחה ישכר בער הלברשטאם**

מכתב מט.

בי"ת

לגודל מעלת החזקת היושנים נאריכנו הקדושה מעלתי ש"ש מקויר נדבר להודיע על פני הגל שלא יתפסו להכנס התערבים הקורלים ש"ש מפקחים, כי הדבר נרור תלכנו כי כל עניניהם נשקר יסודם, תון מהכללל לין לתר מעשה נ"ד כלום נלע לנו ע"י לכנים כשרים וירלים מהתם כי מכל הדברים לשר הפיעו על פני הגל לין נסס קורטוט של לתת, וגם נרלה נעניל מה שלא הניעו טעמותיהם לפני הרב הנעלם מהריל"ם הכהיל שליט"ל ועוד לחיה רבנים פרטים, רק הפיעו מכתביהם על פני מועת לשר כוומתם רק להרוס לת מוסדות הלדקה מסנת תנערת לש להקלה לשר נוער נהרנס, כי

ועיין שם במכתב נ"ד שכתב הרה"ק מציעשנוב לגיסו הרה"ק המהרי"ד מבעלוא וזלש"ק: ב"ה יום ד' עקב תרס"ז לפ"ק, שלום וכ"ט לכבוד אהובי גיסי הרב הצדיק המפורסם בו"ק וכו' כקש"ת מ' ישכר דוב נ"י אבד"ק בעלוא יצ"ו, אחדש"ה, מכתב ג"ק הגיעני היום, ונבהלתי מראות אשר דבר שנצטער עליו אותו צדיק יכשל בו זרעו, הלא כ"ק אביו הוא חותני הרה"ק זצ"ל עמד אז בהאסיפה בלאנצוט בראש המעכבים מלמנותו מטעם שלא ישאר ההתמנות דוקא בלבוב, וכמה יגיעות הי' לי אז עד שפעלתי זה אצל אאמו"ר זצ"ל ובני משפחתינו כאשר זה ידוע היטב לכ' גיסי נ"י ובפי' שמעתי אז מפי הק' אשר ירא מאד שאם ישאר ההתמנות בלבוב שלא ישבו ח"ו בהקאנצליי בשבת קודש, וגודל השמחה שהי' לו שפעל שהוסר ההנהגה מלבוב אין לשער, ואיה עתה כל שמחתו, ולכן מה שכתב כ"ק בדבר האסיפה הנה כל עשייתנו בענין זה עד עתה, רק שלדעתי היה מלחמת מצוה נגד הפושעים הרוצים להרוס ולקלקל את הצדקה הגדולה, ודמיתי אשר כל היראים יתאחדו לדעת אחת אכן עתה אשר בעוה"ר לא כן, אקיים מעתה המשכיל בעת ההיא ידום, והשי"ת ירא בעני עמו ויגאלנו ברחמים רבים דברי ידידו גיסו דוש"ת ומצפה לב"ט.

רבינו: נישט איינע פון די סיבות, נאר דאס איז געווען די סיבה...

דער גארליצער רב האט דאס מציע געווען, אז מ'זאל נעמען א בעל הבית, האט מען געזומען דעמאלטס דעם רבי יצחק לייב סופר, ער איז דער מחבר פונעם 'סופר המהיר' (חלק מספר זה נדפס בס' שו"ת כתב סופר חלק חו"מ),[32] ער איז טאקע געווען א עושר, ס'איז געווען תורה וגדולה במקום אחד.

מנהל הכולל: ס'איז געבליבן ביי די קינדער, ר' אברהם חיים דוד איז געווען א עושר, און ר' משה סופר פאר די קריג, אלע זענען זיי געווען עשירים, זיי האבן געהאט נאפט פעלדער אין דראהביטש.

רבינו: אבער אים האט מען חושד געווען אז ער גנב'עט. אויב משה רבינו האט מען חושד געווען אז ער גנב'עט...[33] נישט אז ער גנב'עט נאר ער נעמט...

רב דביהמ"ד ציעשנוב: ר' בערל מרגליות איז דא, ער איז פון די גבאים פארץ כולל, און ר' אלי' באש אויך, ער מאכט חתונה היינט נאכט.

ר' בערל"ס טאטע ר' אשר מרגליות (ה"ה הגה"צ ר' אשר מרגליות שליט"א אבד"ק אהל משה בעיר וויען יצ"ו), ער איז גבאי פון חיבת ירושלים אין וויען.

רבינו: זיי זענען דאך גאליציאנער.

ושאלו רבינו: פון וואו שטאמט ענקער משפחה, פון פרעמישלאן?

הר"ר בערל מרגליות חי"ו: פון לעמבערג.

רבינו: דאס איז מזרח גאליציע.

רב דביהמ"ד ציעשנוב: אונז האבן מיר געהאט דאנערשטאג נאכט אן אסיפה, איז געווען א דרייסיג גאליציאנער יונגעלייט פון קרית יואל (ממשפחת יוצאי גאליציע). ריין גאליציע, ס'איז דא נאך, מ'דארף זיך צוביטלעך צוזאם נעמען.

ושאל **רבינו:** אין מאנסי האט עטין שוין געמאכט?

מנהל הכולל: יא, יעדעם יאר מאכט מען אין מאנסי.

רב דביהמ"ד ציעשנוב: אין מאנסי איז דא אן אפים, אין וויליאמסבורג איז דא א אפים, אין לעיקוואד איז אויך דא א אפים.

רבינו: נו, מ'מעג מאכן אין קרית יואל אויך.

מנהל הכולל: מ'וויל דאך אויפטוהן פאר אידישע קינדער.

הר"ר איתמר מייזליש שליט"א: ווילאנג מיין טאטע (הגה"צ אבד"ק ווייטצען שליט"א בזומכב"ג) האט געוואוינט אין ארץ ישראל האט ער אויך באקומען פון דעם כולל, קען זיין אז ווייטצען האט אויך עפעס געהאט מיט דעם?

רבינו: ניין, דאס איז אלץ נייטמארק, ווייטצען איז דאך אין אונגארן.

מנהל הכולל: יא, אלץ נייטמארק, די רשימות אין ארץ ישראל אין אונזערע ארכיוון ווייזן, ס'איז דא ביי אונז מורא'דיגע ארכיוון פונקטליך אלעם פארשריבן, אין די רשימות פון נייטמארק איז דא גרויסע פושקעם מיט געלט וואס פלעגט קומען פון דארט, זיין עלטער זיידע דער ווייטצענער רב איז געווען דארט רב,[34] ס'איז געווען א ארימע וועלט, און דארט איז געווען גרויסע פושקעם, במילא דאס האט געהאט א כח.

הר"ר איתמר: ער פלעגט צו זאגן אז ער בענקט זיך נאך די נייטמארק'ער רבנות, געלט איז געווען, א ישיבה איז נישט געווען קיין גרויסע, שאלות איז נישט געווען קיין סאך, במילא איז געווען רוהיג און ער איז געזעצן און געלערנט במנוחה, אין ווייטצען איז שוין געווען.... א אנדערע וועלט.

רבינו: אין אונגארן איז א רב געווען מער בכבוד ווי אין גאליציע.

הר"ר איתמר: דאס איז זיכער אזוי, אבער קיין מנוחה איז שוין נישט געווען דארט, קען זיין ס'איז געווען פאליטיק אדער עפעס אנדערש.

רבינו: אין אונגארן איז געווען א רב מער.

מנהל הכולל: אויב איך מעג זאגן א וועלטל.

---

32 ועיין במכתב הרה"ק מציעשנוב (נדפס בסו"ס דברי שמחה מכתב ל"ח) **ובתו"ד כ': כאשר היה עוד בעולם כ"ק אאמו"ר זצ"ל וכ"ק חותני זצ"ל ועוד צדיקים אשר אתנו ד' עליהם יחי' בעת האסיפה בלאנצוט עד כמה כבדה העבודה לאחד הדיעות עד אשר בחרו בהרב הג' ר' יצחק ליב סופר נ"י, וב"ה אשר עשייתם עשו פרי וגדלה והצליחה כי הוא איש נבון ומשכיל ובכל לבו ידרוש לטובת הכולל, ובמקום שהיה עולה לארבעים אלפים ר"כ לשנה עולה עתה לששים אלף ר"כ...**

33 דהנה עה"פ **אלה פקודי המשכן** וגו' (שמות לח, כא) אמרו רז"ל במדרש תנחומא (פרק ז) **אלה פקודי המשכן. אמר משה יודע אני שישראל רוגנים הם, הריני עושה להם חשבון מכל מלאכת המשכן, והוא נותן להם חשבון על כל דבר ודבר, לזהב ולכסף ולנחשת, ולמה עשה חשבון, הקב"ה מאמינו שנא' (במדבר יב) בכל ביתי נאמן הוא, ומשה נתן חשבון, אלא מפני ששמע ליצני הדור שהיו משיחין אחריו שנאמר והיה כצאת משה וגו' והביטו אחרי משה, ומה היו אומרים, אדם שנתמנה על מלאכת המשכן על ככרי כסף ועל ככרי זהב שאין לו חקר ולא משקל ולא מנין, מה אתה רוצה שלא יהיה עשיר, כששמע כן אמר, חייכם משנגמרה מלאכת המשכן אני נותן להם חשבון, כיון שנגמרה המשכן אמר להם 'אלה פקודי המשכן'.**

34 ה"ה כ"ק הגה"צ המפו' רבי צבי הירש מייזליש ז"ל אבד"ק ווייטצען יצ"ו ובעמח"ס בנין צבי ושו"ת מקדשי השם, אשר ראשית כהונתו הי' בעיר נייטמארק יצ"ו בגאליציע, עד שנת תר"ץ שנתמנה בק"ק ווייטצען יצ"ו.

מ׳פלעגט זאגן אז אין אונגארין וועז א רב לאזט רופן דעם ראש הקהל, האט ׳דער ראש הקהל׳ געציטערט. אין גאליציע אז דער ראש הקהל האט געלאזט רופן דעם רב, האט ׳דער רב׳ געציטערט...

אין אונגארין איז א רב געווען ווי א מלך.

רבינו: יא, דער חתם סופר האט אראפ געשטעלט א יסוד פון א כח הרבנות. במילא איז א רב געווען בכבוד. א רב האט געפירט א ישיבה, דאם האט אסאך אויפגעטוהן, במילא האט ער געהאט תלמידים אין שטאט, א רב איז געווען אין אונגארין זייער אהנגענומען, יעדער האט אים געזאגט ׳דער רבי׳ בפניו, פאר יעדן רב ווען מ׳איז אריין געקומען האט מען אין געזאגט ׳דער רבי׳, און מ׳האט אים געגעבן א קוש אין די האנט אויך. די אונגארישע אידן האבן געוואוסט אז מ׳האט דרך ארץ פאר א רב.

אין רוסלאנד דארט איז דער רב נישט געווען אזוי..., ׳ענקל דער רב און משה דער שוחט׳, אזא אויסדרוק איז געווען.

מנהל הכולל: יא, מ׳פלעגט זאגן אזא ווערטל, וואם איז טאקע די סיבה דערבייי?

רבינו: ווייל אין גאליציע און פוילן האבן די רבי׳ם געהאט די מאכט נישט די רבנים, און אין אונגארין איז עס נישט געווען, די אונגארישע רבנים זענען געפארן צו די גאליציאנער רבי׳ם, במילא בייי זיך אין שטאט זענען זיי געווען מלך.

דער צאנזער רב האט געשריבן פאר רבי שמעון סופר ווען ער איז געווארן רב אין קראקא, ער זאל נישט האבן קיין חלישות הדעת פון די הנהגה וואם דארט איז אנדערש ווי אין אונגארין.[35]

מנהל הכולל: יא, דאם איז עם, דער שאמלוי׳ער רב איז געווען א מלך, דער גאלאנטער רב איז געווען א מלך, אלע רבנים אין אונגארין אזוי.

רב דביהמ״ד ציעשנוב: כ׳האב געזעהן א שיינעם רמז פונעם שאמלוי׳ער רב, אויפן פסוק אין פרשת חיי שרה (בראשית כד, יד) ובה אדע כי עשית חסד עם אדוני, אד״ע איז ראשי תיבות א׳לקא ד׳מאיר ע׳ננו, אליעזר עבד אברהם האט שוין דעמאלטם געבעטן ביים שידוך פון יצחק אין דעם זכות, דעמאלטם האט ער שוין אינזין געהאט די צדקה פון רבי מאיר בעל הנס.

*

מנהל הכולל: עם איז מיר א גרויסע חשיבות אז איך בין דא, איך וויל דערציילן גוטע זכרונות, ביי מיין בר מצוה האב איך געלייגט תפילין ביים סאטמאר׳ער רב ז״ל, ביים דברי יואל, ער איז נאך געווען געזונט דעמאלטם, ס׳איז געווען א יאר פאר ווען ער איז נישט געזונט געווארן האב איך געלייגט ביי אים תפילין, איך בין אן איטר יד, און כ׳בין געווען דארט אין ביהמ״ד הינטן (הביהמ״ד שבביתו נאוה קודש), דעמאלטם האט ער דארט געדאווענט, אפשר נישט אלעמאל, אבער עכ״פ דעמאלטם איז אזוי געווען, און געווענליך א בחור וואם האט געלייגט תפילין איז געשטאנען מיטן רוקן צום ארון קודש, דער עמוד פון רבין איז געווען אויף די רעכטע זייט פון ארון קודש, אזוי אז די לינקע האנט איז געווען צום רבין. איך בין געווען אן איטר יד, בין איך געשטאנען מיטן פנים צום ארון קודש מיט די האנט צו אים אזוי, האט ער קודם נישט געכאפט פארוואם איך שטיי אזוי, און ער האט געפרעגט וואם איז דאס? האט מיין טאטע (הרב ר׳ נפתלי צבי רובין ז״ל מדאמבראווא) זיך אהנגערופן ווי מ׳זאגט אין אמעריקא, אז ער איז א

---

35 וולש״ק: ב״ה יום ד׳ בשלח תר״כ לפ״ק צאנז. שוי״ר לה״ה כבוד ידידי הרב הגאון המפורסם החריף ובקי המושלם פ״ה ע״ה נ״י בנש״ק בקש״ת מו״ה שמעון סופר נ״י האבד״ק מאטערסדארף יצ״ו ... והנה טרם אכלה לדבר, אודיע לכבודו עוד דבר אחד, שאל ירך לבבו אם יהיה דבר בעיניו נגד כבודו במדינתינו כי ידוע שינוי טבעי המדינות ובפרט מדינת פולין, ומה שלכבוד במדינתם בשארי המדינות לפחיתות יחשב, כאשר ידעתי מכבר, ויש אשר לכבוד במדינות אחרות ובפולין לפחיתות הוא, גם טבעי ידיעות אנשי המדינה חלוקים ממדינת אונגארין, אך חכם יכלכל דבריו במשפט, ואיש אשר רוח בו יכול להלך נגד רוח בני אדם משונים ותכלית הדבר ליראה את ה׳ ולעבדו ולנהות בית ישראל אחריו, וזכות אבותיו יעמוד לו שיהי׳ הכל על מכונו ויתקרב עת גאלתנו. והי׳ שלו׳ וברכה כנפש המחכה ודוש״ת בלונ״ח. הק׳ חיים הלברשטאם.

ובענין זה יסופר (ער קו׳ אמרי קודש, שמות תשכ״ו) כי בראשית ממלכתו של הגר״ש ז״ל בעיר קראקא, אירע לו פעם בלילה אחת, אשר במשך כל היום הי׳ עסוק וטרוד בעניני דמתא ולא הי׳ לו פנאי ללמוד כראוי, ישב בביתו בשעות המאוחרות בלילה ולמד תורה ביישוב הדעת כרצונו הקדוש. פתאום דפק איש א׳ על הדלת ובקשתו שטוחה לפניו, ימחול לי כבוד הרב, הנה עכשיו באתי לעמק השוה עם המחותן שלי, ועכשיו אני עומד ב״ה לגמור בשעטומ״צ את השידוך, ורצונו עז שהרב יכבד אותנו לשתות עמנו ״לחיים״ לכבוד השמחה וההתקשרות. ברגע הראשונה חרה להג״ר שמעון זצ״ל על זה, וחשב בלבו, וכי זהו דרך ארץ, שכבר עלה בידי ללמוד במנוחה אחר טרדות כל היום, ובאים להפריע אותי מלימודי, מי שמע כואת, להטריח את הרב בדברים כאלה באמצע הלילה. אמנם באותה רגע התבונן וחשב לעצמו, אדרבה, הלא כוונת האיש הלז הוא לכבד אותי, שאינו רוצה לגמור את השידוך אלא בנוכחותי, והרי זה מורה על רגש אהבה וידידות נפלאה, שאין שמחתו שלימה עד שאבוא לביתו להשתתף בהשמחה. ובאותה רגע נצנץ במוחו, בטח על כגון דא היתה כוונת הרב מצאנז, שלפעמים מה שהוא בזיון במדינת אונגארין יכול להיות כבוד בפולין. ונח דעתו, והלך עם המחותן לביתו לברכו ברכת מזל טוב.

געלינקטער, האט דער רבי זיך צושמייכלט און געזאגט, 'ער איז א געלינקטער, פארדעם וועט ער זיין א גערעכטער'.....

רבינו: הייסט, אז ס'האט אים נישט געשמעקט אז מ'זאגט מ'איז א געלינקטער.

מנהל הכולל: יא אזוי האט אויסגעזעהן, ער האט געגעבן א זאג פארדעם וועסטו זיין א גערעכטער, אבער ב"ה די ברכה באגלייט מיך ביז היינט...

און ס'איז א חידוש, ווייל דער וואס ווייסט אז ער פלעגט ארום ארבעטן אז א געלינקטער וויפיל ס'איז שייך אז ער זאל יא קענען לייגן תפילין געהעריג, ער זאל זיך טוישן, דער טאטע ז"ל איז געווען א יוצא ונכנס ביי אים אסאך, און דא האט ער גארנישט געזאגט.

ער האט מיר דעמאלטס 'געלייגט' תפילין, ס'איז אויך געווען א חידוש, מ'האט מיר געזאגט דעמאלטס אז דער רבי איז נאר מהדק די תפילין.

רבינו: יא, אזוי פלעגט ער טוהן פאר די בחורים, ער פלעגט נאר אזוי מהדק זיין ביים של יד און נאכדעם דעם של ראש, אמאל אויך דעם קשר פון די תפילין שטעלן אין פלאץ, ער פלעגט נישט אהנדרייען די רציעות אויף די האנט, אזוי פלעגט ער טוהן.

מנהל הכולל: יא, מ'האט מיר טאקע אזוי געזאגט, דאס איז טאקע געווען א חידוש, ער האט מיר יא אהנגעדרייט די תפילין, און איך בין נאך געווען א איטער יד, און ער איז נישט געווען געוואוינט אזוי צו לייגן פארקערט, און כ'געדענק כ'האב גוט אויסגעמוטשעט דעם הויז בחור, ווייל ס'האט זיך אים געדאכט אז ער האט אנגעריבט די האנט, דריי מאל האט ער געהייסן דעם הויז בחור זאל ברענגען א קורטץ וואסער, דריי מאל האט ער זיך געוואשן די האנט אינמיטן און אזוי ממשיך געווען צו דרייען די רציעות.

דאס איז געווען תשכ"ז, ער איז נאך געווען געזונט דעמאלטס, און א יאר שפעטער תשכ"ח שבת שקלים דעמאלטס איז דער רבי נישט געזונט געווארן.

דעמאלטס איז מיין זיידע געווען דא, דער קאמארנער רבי, מיין מאמע'ס טאטע, דער פריער'דיגער קאמארנער רבי ר' חיים יעקב,[36] ער איז געקומען פון ארץ ישראל אויף מיין בר מצוה, ס'איז געווען חודש אלול, כ'בין געגאנגען צום רבי'ן נאך די בר מצוה, און כ'בין געזיצן דארטן, כ'געדענק עם ווי היינט, דער סאטמאר רב איז געזיצן מיטן קאפעליטש ארויף מיט א שמייכל, אויך איז דעמאלטס אהנגעקומען דארט צום רבין הרב רבי משה ביק (הגה"צ אבד"ק מעזיבוש ז"ל), ס'איז געווען חודש אלול און ער האט געווארט אריין צו גיין, און ר' יוסף אשכנזי (משב"ק) האט געוואלט אז ער זאל קענען אריין גיין באזונדער, און רבי משה ביק האט געזאגט, ניין ער קען אריין גיין צוזאמען מיטן קאמארנער רבי'ן, איז ער אריין געקומען, ער איז געשטאנען דארטן, האט דער רבי געזאגט אז ער זאל זיך זעצן, האט ער געענטפערט אז 'ער קען שטיין...' דער רבי געדענקט דאך ווי אזוי ער האט געריידט מיט אזא שטארקן קול, 'כ'קען שטיין...' האט דער רבי נאכאמאל געזאגט 'זעצט אייך', האט ער נאכאמאל געענטפערט 'כ'קען שטיין', אפאר מאל איז געווען אזוי.

האט דער רבי ז"ל פארציילט אז וען ער איז געווען א יונגל האט ער זיך פארהערט ביים הייליגן שינאוועך רב, ס'איז באקאנט, און ער האט אים געהייסן אפאר מאל זיך זעצן, האט דער רבי געזאגט צו זיך 'מצוה לשמוע דברי חכמים', און ער האט זיך אוועק געזעצט אויפן שפיץ בענקל און ער האט זיך תיכף צוריק אויפגעשטעלט.

מיין זיידע ז"ל דער קאמארנער רבי איז געווען א גרויסער זאגער, ער האט געהאט א שנעלן קאפ און אביסל ווייניג געדולד אויסצוהערן, האט דער זיידע תיכף געפרעגט פארץ רבי'ן ז"ל, 'נו נו, סוף מעשה...?', האט דער רבי אים געענטפערט 'איך בין געבליבן ביים שטיין'...

און ער האט געלאזט רבי משה ביק אויך שטיין....

רבינו: איר האט עס פון אים געהערט די מעשה וועך דער שינאוועך רב האט אים געהייסן זיצן?

מנהל הכולל: יא, ער האט אונז דערציילט אזוי, ער איז אריין געקומען ער האט זיך געדארפט פארהערן, האט דער שינאוועך רב אים געהייסן זיך זעצן, ער האט געציטערט פונעם שינאוועך רב, דער רבי האט געזאגט אז ער איז געווען דארטן מיט איינעם וואס האט אים באגלייט, ער האט געהאט איינער וואס פלעגט אים באגלייטן, ער איז דאך א סיגוטער קינד געווען, און דער שינאוועך רב האט אים געהייסן זיך זעצן, אבער ער האט זייער מורא געהאט, האט ער אוודאי זיך נישט געזעצט, דאס צווייטע מאל האט ער אים נאכאמאל געבעטן און ער האט זיך וויטער נישט אראפ געזעצט, דאס דריטע מאל האט ער געזאגט צו זיך, געמורמלט שטילערהייט 'מצוה לשמוע דברי חכמים...' און

---

36 כ"ק הגאון הצדיק המקובל רבי חיים יעקב סאפרין ז"ל אדמו"ר מקאמארנא, מח"ס פרי חיים עה"ת ומועדים ועל ספר תהלים ועוד, שקבע דירתו בארצה"ב עוד בשנת תרצ"ח וניהל את בית מדרשו באיסט-סייד ניו יארק יותר מעשרים שנה, ואח"כ עלה לארה"ק והתיישב בירושלים עיה"ק עד יום פטירתו ערב חג השבועות שנת תשכ"ט לפ"ק ומנו"כ בהר הזיתים שם עיה"ק ת"ו.

ער האט זיך אוועק געזעצט אויפן שפיץ בענקל און ער האט זיך תיכף צוריק אויפגעשטעלט.

רבינו: כ׳האב קיינמאל נישט געהערט אזוי קראנט די מעשה. איך האב געוואוסט אז דער שנאוועד רב האט אים פארהערט, דאם איז געווען ביי די חתונה פון זיידן ז״ל (מרן העצי חיים ז״ל) **אין טורנא.**

כ׳האב אליינס געהערט אמאל, כ׳בין געווען מיטן טאטן ז״ל אמאל ביים פעטער ז״ל, און דער טאטע האט אים געפרעגט צי ער האט געקענט דעם שינאוועד רב? האט ער געענטפערט, ׳א שאלה? ער איז דאך געווען ביי דיין טאטנס׳ חתונה׳, ביים עצי חיים׳ס חתונה (שהתקיימה ביום טו״ב סיון שנת תרנ״ו לפ״ק), ער האט געזאגט, ׳איך בין געווען א גרויס יונגל...׳ (ורביז״ל שנולד ביום י״ח טבת שנת זמר״ת לפ״ק הי׳ אז כבן ט׳ שנה). דאם האב איך אליינס געהערט פון אים, און דעמאלטס ביי יענעם שמועם האט ער נישט דערמאנט אז דער שינאוועד רב האט אים פארהערט.

דער שינאוועד רב איז געקומען צו די חתונה קיין טורנא, ער איז דאך געווען א פעטער פאר די כלה, דעם זיידן׳ס ברודער, און ער איז געווען מסדר קידושין, אבער ס׳איז באוואוסט אז דעמאלטס האט אים דער שינאוועד רב פארהערט.[37]

מנהל הכולל: איך וויים נישט אויב ס׳איז געווען דעמאלטס, ער האט עס נישט געזאגט וועו ס׳איז געווען, אבער איך האב עס אליין געהערט מפה קדשו די מעשה אז ער האט אים געהייסן זיצן.

רבינו: יא יא, כ׳האב נישט געזאגט אז ס׳איז נישט אמת..., כ׳האב אבער נאך קיינמאל נישט געהערט אזוי ערשטע האנט.

א׳ הנוכחים: דער קאמארנער רבי פון די איסט-סייד, איז געווען אייער זיידע?

מנהל הכולל: יא, די מאמע׳ס טאטע.

א׳ הנוכחים: ס׳איז דא א מעשה, דער קאמארנער רבי האט אמאל געפרעגט דעם רביץ וועגן שבועות ביינאכט, פארוואס אידן זענען פארשלאפן? דער רבי האט אים געזאגט ׳נו׳ ווי איינער זאגט ענטפערט איר..., בקיצור ער האט גראד געזאגט א תירוץ, האט ער געזאגט פארץ רביץ אז געווענליך וועו דער רבונו של עולם פלעגט קומען צו א נביא פלעגט ער קומען בחלום הלילה, האבן די אידן געטראכט אז דער רבונו של עולם גייט אראפ קומען רעדן צו זיי האבן זיי זיך געלייגט שלאפן, ווייל זיי האבן געהאלטן אז דער אויבערשטער וועט קומען בחלום הלילה, נאר נאכדעם וועו עם איז אדורך די גאנצע נאכט זענען זיי אויפגעשטאנען.

פרעגט אים דער רבי, ׳קאמארנער רבי, וועד זאגט עס?׳, זאגט ער, ׳סאטמאר רב, וועו עמיצער זאגט עם וואלט איר דאך אויך געווואוסט פון דעם..., דאם זאג איך...׳.

מנהל הכולל: מיין זיידע איז געווען זייער גרויס אין רמזים, מוראׄדיג טרעפליך, ביי מיין בר מצוה האט ער געזאגט א מוראׄדיג ווארט, אז עם שטייט דאך (במדבר ז, יד) כף אחת עשרה זהב מלאה קטרת, ס׳איז דא פונעם עטרת צבי פון זידיטשויב פְּחות פָּ״ק.

רבינו: יא די ראשי תיבות פון דעם פסוק, פְּחות פָּ״ק, א׳ ח׳ ת׳מנה, די הלכות פון נר חנוכה.[38]

---

37 באותן השנים הי׳ שם מקום מגורי הרה״ק רבי שלום אליעזר מראצפערט ז״ל אבי הכלה, ואחיו הגדול הרה״ק משינאווא ז״ל בא אז להשתתף בשמחת הנישואין ונתכבד בסידור קידושין.

ועי׳ בס׳ בוצינא קדישא ששמע מפ״ק מרן רבינו ז״ל שרק חלק קטן מהמשתתפים זכו לשמוע את הברכות בסידור הקידושין, כי מחמת תשות כח של הרה״ק משינאווא בשנתו האחרונה הקימו כמה חופות בתוך החובות העיר בכדי שהציבור לא ידעו מתחילה היכן מקום עריכת החופה, ובסוף עשו את החופה אצל מקום האכסניא, אבל רבינו ז״ל זכה להשתתף בחופת אחיו, כי מחמת היותו רך בשנים ועייפותו מטלטול הדרך, הניחו אותו לנוח בתוך החדר שהי׳ מוכן לכבוד הרה״ק משינאווא, ובאישון לילה כאשר בא הרה״ק משינאווא לערוך את החופה, זכה רבינו להשתתף ולשמוע מפ״ק ברכות סידור הקידושין, עי״ש. וכידוע שהרה״ק משינאווא ז״ל בחן אז את רבינו בסוגיא ד׳שיקול הדעת׳.

אגב, ידוע מה שסיפר הגה״ק רבי מנחם מענדל האלבערשטאם ז״ל אבד״ק סטראפקוב שהוא ראה את רבינו ז״ל לראשונה בטורנא על חתונת הגה״ק העצי חיים ז״ל, ופיאותיו של רבינו בלטו ביותר באורכם, ובלשונו: די גאנצע צורה איז באשטאנען פון צוויי לאנגע פיאות, וזוכר האיך שהגה״ק הקדושה יו״ט הראה את בנו -רבינו ז״ל -לפני זקינו הק׳ משינאווא ובחנו אז בסוגיא דשיקול הדעת כידוע, והוא עמד ליד זקינו הק׳ והי׳ בטוח שאחרי הבחינה יאמר לרבינו על פיאותיו שהן ארוכות ושיגזזם, אמנם הי׳ לו לפלא שזקינו הק׳ משינאווא לא אמר לו ולא מידי.

38 מובא בספ׳ נר מצוה, בשם הרה״ק רבי צבי הירש מזידיטשוב ז״ל על הפסוק "כף אחת עשרה זהב מלאה קטרת" (במדבר ז, יד) שם רמז כל דיני נרות חנוכה כזה: "כף" נוטריקון פ׳חות כ׳, שמצותה למטה מעשרים אמה. "אחת" נוטריקון א׳ ח׳ ת׳מנה, כלומר כבית הלל שיתחיל מאחד עד שמונה. "עשרה" נוטריקון ע׳ד ש׳תכלה ר׳גל ה׳שוק, כמצותה. "זהב" נוטריקון ז׳מנו ב׳ין ה׳שמשות. "מלאה" נוטריקון מ׳צותה ל׳הדליק א׳צל ה׳פתח. "קטרת" נוטריקון ק׳רוב ר׳וחב ט׳פח ת׳דליק. ועי׳ בספר עטרת תפארת (הק׳ ה׳ ע״ב) שמביא אימרא זו.

מנהל הכולל: יא, האט דער זיידע געזאגט נאך א רמז, ס'איז געווען אין חודש אלול, האט ער געזאגט 'כ"ף' איז נוטריקן פ'ורים כ'פורים, דאם איז 'אחת', ביידע זענען די זעלבע, יום הקדוש מיט פורים, וואם איז די נפקא מינה? 'עשרה' דאם איז צעהן טאג אין חודש, און 'זהב' דאם איז פערצן טאג אין חודש, ביידע זענען אבער 'מלאה קטורת'.

א' הנוכחים: דאם האט דער רבי געזאגט?

מנהל הכולל: ניין, דאם האט מיין זיידע געזאגט פארן רבי'ן ז"ל.

רבינו: אויף 'כף אחת עשרה זהב מלאה קטורת' איז דא פארשידענע אינטערעסאנטע רמזים, ס'איז נאך דא פון פריערדיגע.

ס'איז דא דאם ווארט פון רבי מאיר"ל פרעמישלאנער, 'איך בייג איז מען א גאלדענער איד'.[39]

מנהל הכולל: יא, עכ"פ מיין זיידע האט געזאגט אזא רמז, האט דער רבי ז"ל אויך געפרעגט פון אים, 'וועמענס ווארט איז דאס? עס פאסט פאר א קדמון', אזוי האט דער רבי געזאגט. האט דער זיידע געזאגט, איך געב הונדערט דאללער פארץ רבי'נס ישיבה טאמער דער רבי טרעפט ערגעץ דעם ווארט.

האט זיך דער רבי אהנגערופן 'קאמארנער רבי, זאגטס עפעס א רמז אויף מיר'. עס איז באקאנט אז דער רבי האט ליב געהאט צו הערן... דער זיידע האט געטראכט א מינוט, און ער זאגט, אין בריך שמיה ו'פורקן י'מינך א'חזי ל'עמך איז די ראשי תיבות 'יוא"ל'... ס'איז א שטארקע ווארט. איך בין דארט געשטאנען.

רבינו: הייסט דאס, פון אים קומט דאס ווארט?!

מנהל הכולל: יא, איך בין דארט געווען ווען ער האט עס געזאגט.

רבינו: ס'איז א שטארקע רמז און א אמת'ע רמז.[40]

אינעם דעת זקנים איז דא אן אינטערעסאנטער רמז, ער זאגט אזוי, כ"ף איז דאך הונדערט, זאגט ער דאס איז די מאה ברכות וואס א איד מאכט יעדן טאג, 'כ"ף אחת' יעדע איינס פון די הונדערט ברכות, 'עשרה זהב' איז ווערד צעהן גולדן, ממילא קומט אויס אז ברכת המזון וואס ס'איז פיר ברכות איז ווערד פערציג, זאגט ער איז פון דא א ראיה צו די גמרא אין חולין (פז.) אז כוס של ברכה איז ווערד ארבעים זהובים,[41] אזא רמז זאגט ער.[42]

כאן הגיע הגאון דומ"ץ קרית יואל שליט"א

רב דביהמ"ד ציעשנוב: מ'מאכט א מסיבה פאר כולל חיבת ירושלים אום ו' טבת, דעם שינאווער רב'ס יארצייט. ער איז דאך געווען זייער שטארק פארן כולל חיבת ירושלים, פון די גרויסע אהנפירער'ס.

רבינו: דער שינאווער רב האט נאכגעזאגט פונעם אפטער רב, אז מ'וויל וויסן א מענטש ווי ער האלט מיט יראת שמים און עבודת ה' זאל מען קוקן וואספארא תשוקה ער האט צו צדקת רבי מאיר בעל הנס.

רב דביהמ"ד ציעשנוב: ער שרייבט עם אין א בריוו אויך.[43]

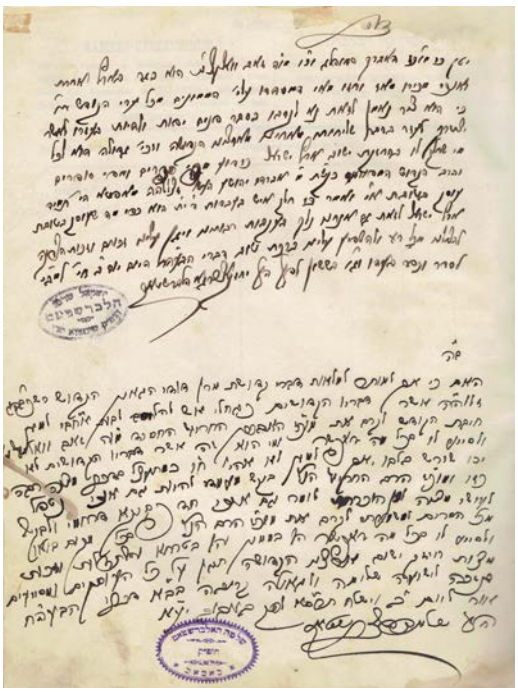
39 עיין בס' אור הגנוז מהרה"ק הדעת שלו' ז"ל משאץ (עמ' פ"ט) וכותב: בשם זקיני הרה"ק מפרעמישלאן ז"ל כף אחת עשרה זהב, מיט איין בייג [הכנעה] איז מען א גאלדען יודל, ע"ש.

40 רמז על עבודתו בקודש של רביה"ק ז"ל, להאיר עיני ישראל בדור הזה על הגאולה השלימה והאמיתית, ושלא לטעות ח"ו בגאולה של שקר ע"י כת המינים והאפיקורסים רח"ל.

41 לשון הגמ' במס' חולין (פז.): "א"ל כוס של ברכה אתה שותה או ארבעים זהובים אתה נוטל אמר לו כוס של ברכה אני שותה יצתה בת קול ואמרה כוס של ברכה ישוה ארבעים זהובים".

42 עי' שם בדעת זקנים מבעלי התוס', "ויש להוכיח מכאן מה שאחז"ל כוס של ברכת המזון שוה מ' זהובים וה"פ דקרא אחת מכ"ף דהיינו מאה ברכות שחייב אדם לברך בכל יום כמנין כ"ף. עשרה זהב שוה עשרה זהובים וא"כ כוס של ברכה שיש בו ארבע ברכות שוה ארבעים זהובים".

43 לחיבת הקודש נעתיק פה תמונה מהמכתב קודש הנ"ל:

וביכם רבינו: הצלחה רבה אינעם דינער מ׳זאל מאכן א סאך געלט און קענען שיקן פאר עניי ארץ ישראל, ס׳איז א גרויסער זכות.

מנחל הכולל: אונז זעמיר זיכער, אז דעם רבי׳נס ברכה האט געהאלפן אין וויליאמסבורג וועט עס אונז דא אוודאי באגלייטן אי״ה.

רבינו: באמת אונז זעמיר אלע אפשטאמיגע פון גאליציע, דער ישמח משה איז געווען א גאליציאנער, דער ישמח משה איז געבוירן אין פרעמישלא, פשעמישל האט מען עם גערופן, דאם איז גאליציע.

ס׳איז דא א בריוו פונעם שואל ומשיב, ער שרייבט א הסכמה אויפן [שו״ת] השיב משה, שרייבט ער דארט אז ווען דער ישמח משה האט נאך געווואונט אין גאליציע האט ער זיך פארהערט בערך אכט הונדערט דפים גמרא שהיו ערוכים ושמורים על פיו,[44] אזוי שרייבט ער דארט.

דער ייטב לב איז געווען א גאליציאנער, דער ייטב לב האט גערעדט מיט א שטארקע גאליציאנע אויספראך, כ׳האב געהערט פון די וואם האבן נאכגעזאגט ווי אזוי ער האט גערעדט, מיט א שטארקן גאליציאנער רי״ש.[45]

הדומ״ץ: ער איז דאך געווען רב אין גארליץ אויך.

רבינו: יא, דאם איז שפעטער, ער איז דאך געווען לכתחילה א דראהביטש געבוירענער, דער זיידע רבי אלעזר ניסן (הגה״ק אבד״ק דראהביטש ז״ל) האט דאך דארט געוואוינט.

דעם קדושת יו״ט איז געווען אן איידעם אין גאליציע.

הדומ״ץ: יא, די רביצין איז דאך געווען רבי יואל אשכנזי׳ס טאכטער, זיין פעטער.[46]

רבינו: יא, זי איז דאך געקומען פון זלאטשוב, ער איז דאך געווען רב אין זלאטשוב, דאם איז אויך גאליציע, מזרח גאליציע.

און מיין טאטע׳ס מאמע איז אויך געווען פון גאליציע, זי איז דאך געווען רבי שלום אליעזר׳לס טאכטער (הרה״ק מהרש״א מראצפערט ז״ל בנו של מרן הדברי חיים ז״ל), ער האט דעמאלטם געוואוינט אין טורנא. די חתונה (של מרן העצי חיים ז״ל) איז דארט געווען און דער זיידע האט דארט געוואוינט נאך די חתונה א שטיק צייט, ער איז געווען אויף קעסט אין טורנא.

מנחל הכולל: ס׳איז דא ביי אונז אין די רשימות אז רבי שלום אליעזר׳ל האט געשיקט פון ראצפערט געלט צום גאליציאנער כולל.

רבינו: יא, ס׳איז באוואוסט, ער האט עם נאך געשיקט דורך טורנא.[47]

ונפרד רבינו מהם בברכת הצלחה רבה

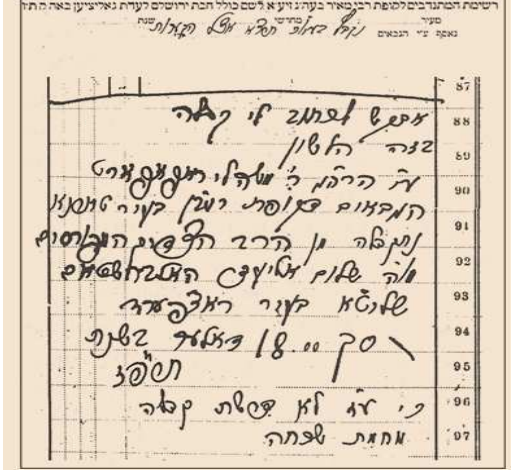
ולהאיר עיני המעיינים נעתיקו במילואו, וזלש״ק של הגה״ק משיגאווא ז״ל: ״....יען כי מוכ״ז האברך המופלג וכו׳ מו״ה יאב וואלף נ״י הוא הגר בארץ אחרת ואנכי מכירו מאז, וחזו מאי דמסהדו עלי׳ הממונים מכל ערי הקודש ת״ו כי הוא ציר נאמן, לואת נא לקרבו בסבר פנים יפות ולהיות בעזרו לאשר יצטרך לעזר בדבר שליחותו מאחינו מארצינו הקדושה, וזכי׳ גדולה הוא לכל מי שחלק לו בהחזקת ישוב ארץ ישראל כידוע מפי ספרים וסופרים, והרב הקדוש המפורסם כקש״ת מורינו אברהם יהושע העשיל זצללה״ה מאפטא הי׳ תמיד עוסק בטובת א״י, ואמר כי חלק איש בעבדות ד׳ ית׳ הוא כפי מה שעוסק בטובת ארץ ישראל, לואת גם אנחנו נלך בעקבות רבותינו, ויגן עלינו זכותם וזכות הצדקה להצילנו מכל רע ולהשפיע עלינו ברכות טוב, דברי הבעה״ח היום יום ב׳ ח״י למב״י לספר ׳וכפר בעדו׳ וגו׳ בששו״ן לפ״ק, הק׳ יחזקאל שרגא הלברשטאם״.

44 וז״ל בהסכמתו שם: אבותינו ספרו לנו אשר בעת היה פה בגאליציען היה בקי בע״פ ערך שמונה מאות עלים מש״ס ערוכים ושמורים על פיו הקדוש, הוא הי׳ תלמיד הגאון הקדוש בעמח״ס דרישת ארי על אהע״ז כמבואר בהסכמתו על הספר הנ״ל, ובהשיר אשר חיבר שם על רבו ידידו הגאון ז״ל, וכפי הראות, ממנו למד נגלה ונסתר, כי הגאון בעל דרישת ארי ז״ל הי׳ ידיו רב לו עשר ידות בתורה וחסידות, והגאון הנ״ל כל רז לא אניס לו ומשה קבל תורה וקבלה מעשית מהגאון הצדיק חלו, ונוראות שמענו עליו בעת היותו באוהעל, עיי״ש עוד מנפלאות לשונו.

45 עיי׳ בס׳ נפלאים מעשיך (ח״ב) שסיפר הגה״צ מפאניע הי״ד שכאשר נתקבל הגה״ק הייטב לב ז״ל לאב״ד עיר סיגוט יצ״ו, וכשדיבר שם לראשונה בעניני כשרות, ואמר שיש לדקדק מאוד ב״בדיקות הריאה״, ואמר את זאת בגאליציאנער שפראך, והם הבינו שאומר ׳בדיקות החיה׳ ולא הבינו מה הוא מדבר, עד שנתגלו להם שהוא מתכוין להריאה.

46 ה״ה בת דודו הגה״ק רבי יואל אשכנזי ז״ל אבד״ק זלאטשוב בעמח״ס מהר״י אשכנזי, בנו של הגה״ק אבד״ק טאלטשאווע ז״ל מח״ס תולדות אדם, חותנו של מרן הייטב לב ז״ל.

47 מצו״ב רשימה מעיר טורנא ובסופו ניכר בקשה מאת הגבאי אודות קבלה על סכום שתרם הרה״ק רבי שלו׳ אליעזר׳ל ז״ל הי״ד מעיר ראצפערט לכולל חיכת ירושלים.

לעילוי נשמת
הרה"ח
מוה"ר יעקב זאב זאלדאן ז"ל
בן הרה"ח ר' שאול ארי' ז"ל
נלב"ע ג' תמוז
ת.נ.צ.ב.ה.
הונצח ע"י בנו הרבני החשוב והנעלה
מוה"ר שאול לייב זאלדאן הי"ו
אב"י בקרית יואל יע"א

דברים חוצבים להבות אש

בענינים העומדים על הפרק

אשר השמיע כ"ק רבינו הגה"ק שליט"א

אצל שיעור תהלים בחיכל המתיבתא הק' סניף "עצי חיים" בקרית יואל יצ"ו

יום ג' פרשת קרח תשפ"ד לפ"ק

דוד המלך זאגט אין תהלים קאפיטל כ"ב פסוק א', **למנצח על אילת השחר מזמור לדוד.**

קען זיין אזוי, עס איז ידוע דער מדרש זאגט אז די ד' מינים דאס איז א רמז אויף די ד' ביתות מישראל, עס איז דא די אתרוג וואס דאס איז מרמז אויף די תלמידי חכמים, און די אנדערע מינים איז מרמז אויף די אנדערע חלקים פון כלל ישראל, ס'איז דא בעסערע און שוואכערע, יבואו אלו ויאגדו עם אלו, מ'זאל צוזאם נעמען אלע אינאיינעם.

ל'מנצח ע"ל א"ילת ה"שחר איז די ראשי תיבות, דער ל' איז **לולב**, דער ע' איז **ערבה**, דער א' איז **אתרוג**, דער ח' איז **הדס**, איז מרומז דא די ד' מינים, און די גמרא זאגט איז מסכת מגילה דף כ"ב, אז דעם מזמור האט אסתר המלכה מתפלל געווען ווען זי איז אריין געקומען צו אחשורוש בחצר בית המלך הפנימית, האט זי מתפלל געווען די תפילה 'אלי אלי למה עזבתני'.

זעהט מען אזוי, די ד' מינים איז יבואו אלו ויאגדו עם אלו, און דאס איז געווען וואס אסתר המלכה האט געזאגט פאר מרדכי הצדיק 'לך כנוס את כל היהודים', ער זאל צוזאם נעמען אלע אידן, יבואו אלו ויאגדו עם אלו.

עס איז דא אן אינטערעסאנטער התם סופר וואס זאגט אז די גזירה פון המן איז געווען להשמיד להרוג ולאבד. זאגט ער "**להשמיד**" איז א לשון פון "**שמד**", המן האט געווואלט אויס'שמד'ן כלל ישראל. ער האט זיי געווואלט אויס'שמד'ן, להשמיד, אויסצו'שמד'ן כלל ישראל, מעביר זיין על הדת, דאס איז געווען א גזירת שמד.

המן האט געווואלט אויס'שמד'ן מעביר זיין על הדת אלע ד' ביתות מישראל, ער האט נישט געווואלט מאכן קיין חילוק, אזוי זעהט מען אז די גמרא זאגט "להשמיד להרוג ולאבד את כל היהודים עם מרדכי", וואס מיינט מען "עם מרדכי"? די תלמידי חכמים. "את כל היהודים" מיינט מען די פשוטי עם. ער האט נישט געווואלט מאכן קיין חילוק, די גזירה פון המן איז געווען אויף גאנץ כלל ישראל אלע אידן, די פשוט'ע אידן מיט די תלמידי חכמים, די ערליכע אידן די צדיקים, יעדן איינעם.

אין ארץ ישראל איז ליידער אויפגעשטאנען א מלכות המינות, און עס איז לעצטנס נתחדש געווארן די גזירה פון גיום בני חישיבות, עס קאכט זיך שוין פון פריער, אבער יעצט איז עס ארויס געקומען, צו נעמען אלע בחורים אין מיליטער. גיום בני חישיבות. די גזירה איז אויף אלע בחורים, נישט קיין חילוק צי חפידים צי מתנגדים, אשכנזים אדער ספרדים, אלע בני חישיבות, אלעמען דארף מען נעמען.

עס איז א שווערע ביטערע גזירה, יעדער איינער ווייסט וואס מיינט דאס טמא'נע מיליטער, אריין צו נעמען בחורים אין מיליטער איז אזוי ווי דער התם סופר זאגט 'להשמיד', **עס איז א גזירת שמד אויף די אלע בחורים, אלע, ווי מ'האט געזאגט ס'איז נישט קיין חילוק פון וועלכע קרייז, וואספארא נוסח התפילה מ'דאוועגט, און ווי אזוי מ'גייט אנגעטוהן, אלע אידישע קינדער, אלע בחורים פון אלע ישיבות.**

איז א חובת השעה פון לך כנוס את כל היהודים, מיט א זעקה גדולה ומרה, דער שכל זאגט און אזוי דארף מען צו טוהן, לך כנוס את כל היהודים, מ'זאל צוזאם נעמען גאנץ כלל ישראל, כ'רעד פון גאנץ כלל ישראל, אין אלע מדינות, אין אלע לענדער, אין אלע שטעט, אין איין טאג בשעה אחת, די גאנצע יהדות החרדית, אלע אידן, אין ארץ ישראל, אין אמעריקא, אין אייראפע, אין יעדע שטאט ברחבי אמעריקא, אין יעדע געגענט, זאל מען זיך צוזאמען קומען, אין וויליאמסבורג, אין בארא פארק, אין מאנסי, אין קרית יואל, אין לעיקוואד, אין מאנטרייאל, אין לאס אנדזשעלעס, אין שיקאגא, אין קליוולאנד, אין באסטאן, וכהנה איבעראל וואו עס וואוינען אידן. ביום אחד ובשעה אחת. אין אייראפע, אין לאנדאן, אין מאנטשעסטער, אין אנטווערפן, און וואו נאך, עס איז דא נאך אפאך אידישע שטעטל, אלע זאלן זיך צוזאם קומען, אנשים נשים וטף, פאר א יום תפילה און אויסדרוקן דעם זעקה גדולה ומרה.**

עס איז יעצט זומער, מ'איז זיך אביסל צופארן, אבער מ'דארף יעצט קובע זיין אי"ה ווען מ'קומט אהיים, אלע קהילות, אלע מקומות, אלעס כלשונו ובחינתו, עס דארף ארום נעמען א פייער, א פלאם פייער, גאנץ כלל ישראל, יעדער איידער זאל וויסן, יעדער איינער זאל פארשטיין וואס עס מיינט די ביטערע גזירה פון נעמען די בני חישיבות אין מיליטער.

מ'האפט אזוי ווי ביי די זמן פון אסתר המלכה איז געווען 'לך כנוס את כל היהודים' האט דאס אויסגעפועל'ט א ישועה פאר גאנץ כלל ישראל, ל'מנצח ע"ל **א**"ילת ה"שחר איז מרמז אויף די ד' מינים, יבואו אלו ויאגדו עם אלו, אזוי האפן מיר מיט דעם זעלבן כח, 'לך כנוס את כל היהודים', מען קען נישט צוזאם נעמען אלע אידן אויף איין פלאץ, אבער אין יעדן שטאט וואו עס איז דא א גרויסער קיבוץ מיט אידן קען מען צוזאם נעמען אלע אידן, און ארויס קומען מיט א יום תפילה און א וויי געשריי.

דער אויבערשטער זאל העלפן, דער אויבערשטער וועט זיך מרחם זיין אויף כלל ישראל, די גזירה זאל בטל ווערן, אידישע קינדער זאלן קענען לערנען תורה אומגעשטערט בכל מקום ומקום, אזא זאך וועט זיין א געוואלדיגער קידוש ה' אין די גאנצע וועלט, עס וועט זיין א פרסום גדול, עס וועט נתרומם ווערן בכבוד שמו יתברך, ביז דער אויבערשטער וועט העלפן כלל ישראל וועט האבן א ישועה.

תודה וקו"ל זמרה

ברכות עד בלי די

בכבוד והוקרה, נשגר ברכת מזל טוב בזאת השורה, בשפה נעימה וברורה, קדם מעלת כבוד האי גברא רבא ויקירא, חריף ובקי טובא במכמני התורה, איש האשכולות, פה מפיק מרגליות, נודע ומפורסם בשערים, בדרשותיו ושיעוריו היקרים, נואם בחסד עליון, עומד תמיד לימינינו, במאמריו הנפלאים מעטר גליונינו, מדי שבת בשבתו, שלט"ה שמו ושלימה משנתו, בפי ישרים תהילתו, ה"ה

הרה"ג המפו'

רבי שלמה שבתי קעסטנבוים שליט"א

וחבר מערכת "קול התאחדותינו"

לרגל שמחת הולדת נכדו בכורו ני"ו

בסימן טוב ובמזל טוב

אצל חתנו האברך החשוב המופלג בתורה וביראה, שמו הטוב נודע לתפארה

הר"ר **אלימלך פריעדמאן** ני"ו

והברכה אחת היא קדם מע"כ אביו הרבני הנגיד הנכבד רודצו"ח

הרה"ח ר' משה אהרן קעסטענבוים ני"ו

ותהי נא ברכותינו עטרה, שמשמחה זו יושפע תמיד שמחות תדירא, ואך טוב וחסד ירדפוהו כל הימים, ויזכה להמשיך בהרמת גליונינו, שופרה של קהילתינו, ויהי נועם ה' עלינו, ומעשה ידינו כוננה עלינו, עדי נזכה לביאת משיח צדקינו, ומלכינו בראשינו, בב"א.

הזוכים למען שמו באהבה ובהוראה

מערכת "קול התאחדותינו"
בשורה ב'

מערכת "קול התאחדותינו"
בשורה ק'

שוהל הויף
ק"ק סיגוט
ועלו מושיעים בהר ציון
אשר בעז"ה לקראת
יומא דהילולא קדישא
של רבינו משה איש האלקים
הגה"ק בעל
ישמח משה זיעועבי"א
שבת קודש פר' מטות מסעי - (מברכים מנחם אב) - כ"ח תמוז הבעל"ט
נזכה שנבדו וממשיך דרכו בקודש
כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א
ישבות בעירינו
פה עיר האבות סיגט, רומענע יע"ו
להתפלל ולעורר רחמי שמים מרוכים על הכלל ועל הפרט להפקד בדבר ישועה ורחמים
אנשי שלומינו החשובים שרוצים להשתתף בנסיעה הפרטית והרוממה, יכולים להירשם ע"י מפעל המסדר "ללכת"
845-203-4020
בכבוד רב
הנהלת ה"שוהל הויף" דק"ק סיגוט
בנין ישעי' זאב לעוו
תנצבה
קול הדלתות
פרשת קרח תשפ"ד לפ"ק